
HDI
HW 2AJS D

HARVARDIANAE
ACADEMIAE
VE
RI
TAS

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VEERTIENDE DEEL.

VADERLANDSCHE HISTORIE,

VERVATTENDE DE

GESCHIEDENISSEN

DER

VEREENIGDE NEDERLANDEN,

ZINTS DEN AANVANG DER NOORD-AMERICAANSCHE ONLUSTEN, EN DEN DAAR UIT GEVOLGDEN OORLOG TUSSCHEN ENGELAND EN DEEZEN STAAT, TOT DEN TEGENWOORDIGEN TYD.

Uit de geloofwaardigste Schryvers, en egte Gedenkstukken, zamengesteld.

Met Plaaten.

TEN VERVOLGE VAN WAGENAARS VADERLANDSCHE HISTORIE.

VEERTIENDE DEEL.

TE AMSTERDAM, BY
JOHANNES ALLART.

MDCCXCV.

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

ACHT EN DERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Overgang van het voorgaande tot dit Boek. Algemeenheid der Bewerkinge van eene Grondwettige Herstelling. Stoffe van dit Boek. Beraaming in Drente op de Exercitie Genootschappen, die dezelve, als 't ware, vernietigde. In 's Hertogenbosch was men op eene Grondwettige Herstelling bedagt. Vergeefsch vordert men 'er voldoening, wegens het indringen der Soldaaten in Burgerhuizen. Verzoek om de Patenten te mogen zien, en het bepaalen der Militaire Jurisdictie in de Generaliteits Landen. Verschil met den Gouverneur over de Lasten op den Straatweg. De Magistraat vordert de Betaaling der agterstallige Servicie gelden. Kooplieden in Zout doen hun beklag over eene Knevelary. De Dorpen in de Meyery tot het opgeeven der Bezwaaren opgeroepen. Wat men over die Oproeping oordeelde. Hoe XXXVIII BOEK.

XXXVIII. BOEK. *men meende dat deeze zaak beter zou ingerigt geweest hebben. Weinig beduidende Afloop van dezelve. De wyze waar op men met die Bezwaaren handelde, gewraakt. Twee voorbeelden van Knevelary der Boeren in de Meyery. Genootschap te 's Hertogenbosch. Wapenhandel aldaar en in de Meyerye. De Burgerwapenhandel te Breda geweerd. De Graaf* DE MAILLEBOIS *verzoekt als Gouverneur van Breda het Bienvenu te mogen genieten. Aan hem toegestaan. Voor het vervolg volstrekt verbooden. Gesteldheid onzes Handels op America. Brief des Afgezants* VAN BERCKEL *over den Handel der Americaanen op Oost- en West-Indien. Raadslag by den Staat daar tegen genomen. Wat men omtrent den Handel aan de Kaap de Goede Hoop bepaalt. Sluikhandel der Americaanen op Oost- en West-Indien voortgezet. Handelbepaalingen in eenen en anderen Staat van Noord-America verwekte ongerustheid. Wat hun Hoog Mogenden hier in deeden. Nader schryven des Gezants* VAN BERCKEL. *Verzoeken der Consuls in America. Dezelve vinden geenen gunstigen ingang. Nadere Bepaalingen voor de andere Consuls. Lastbrief voor de Consuls in Frankryk, Spanje, Italie, en de Havens van de Middellandsche Zee. Lastbrief voor de Consuls by de Barbarysche Mogenheden. Onze Consuls te Smirna, Tripoli en Tunis verlof gegeeven, om de zaaken van 's Keizers Onderdaanen, als voorheen, waar te neemen. Voorslag*

om

om een Conful Generaal in de Middellandfche Zee aan te ftellen, verworpen. Nadere bepaaling op de Schepen, aan welke Turkfche Pasfen zouden verleend worden. Zeelands misnoegen hier over. Tegemoetkoming aan die van Zeeland. Reden van de nadere Bepaaling uit het verval van onzen Scheepsbouw ontleend. Zeeland wil zich aan deeze nadere Bepaaling niet onderwerpen. Hun Hoog Mogenden houden zich egter aan het genomen Befluit. Verfchil met den Keizer van Marocco over eene Handelplaats. Eisch des Keizers van Marocco om Stuurlieden en Matroozen van de Christen Mogenheden. Antwoord van hun Hoog Mogenden op dien eisch. Het afkoopen van de Tol te Villa Franca by het Hof van Turin aangepreezen; doch gewraakt. Raadflag wegens den Tol door den Prins van Monaco gevorderd. Het Regt onzer Kooplieden in Frankryk gehandhaafd. Vrugtlooze poogingen tot den invoer van gezouten Visch in de Oostenrykfche Nederlanden. Verzoekfchrift van de Visfcheryen hier te Lande om in Frankryk Ontheffing van bezwaaren te verwerven. Verbod aan de Ingezetenen van den Staat om zich ter Visfcherye buiten 's lands te verhuuren. De Haringvisfchery van Lasten als voorheen ontheeven. Befcherming aan den Zeehandel verleend. Sterkte van 's Lands Zeemagt. Verzoekfchrift ten aanziene van 's Lands Zeemagt. 't Voorftel van Holland om den Koning van Frankryk twee Oorlogfchepen ten gefchenke te zen-

XXXVIII. BOEK. *zenden, heeft geen voortgang. Twee Schepen by de Admiraliteit van Friesland daartoe aangepreezen, en verder voorgeslaagene Schikkingen. Friesland, Stad en Lande en Zeeland stemmen hier in. Hoogklimmende Geldbehoefte der Oost-Indische Maatschappye. Poogingen tot Herstel en Verbetering aangewend. Aanmerkelyk Staatsbesluit by Holland. Nader Plan, door Staaten van Holland voorgesteld. 't Zelve by hun goedgekeurd, en de Geldleening daar aan verbonden. Met welk eenen aandrang by hun Hoog Mogenden overgeleverd. Door de Meerderheid omhelsd. Zeeland kant 'er zich tegen. Zes Heeren tot het door Zeeland betwiste Vyfde Departement voor- en aangesteld. Heevig betoond misnoegen der Staaten van Zeeland. Zy verklaaren de Besluiten, ten opzigte van dit Nieuwe Plan genomen, voor van geener waarde. Geeven de redenen van hunne Tegenverklaaring op. Zenden dit Staatsbesluit aan de andere Gewesten Dit brengt geene verandering in het Besluit der Algemeene Staaten te wege. Zierikzee's en Vlissingens gevoelen over deezen rondgaanden Brieve. Verbod in Zeeland aan Bewindhebberen om in eenige Vergadering, niet op den ouden voet belegd, te verschynen. De Vergadering uitgestela en deswegen hun Hoog Mogenden geschreeven. Besluit van hun Hoog Mogenden dat de Vergadering, volgens het Nieuwe Plan, zou voortgaan. Zeelands Tegenverklaaring. Staaten van Holland beantwoor-*

woorden den Brief van Zeeland. De zaak by Zeeland in nader overweeginge genomen. Ongelegenheid waar in de Armen der Joodsche Natie zich bevonden, door het agterblyven der Uitdeelingen. Zyne Hoogheid staat zyn aandeel in de beraamde Uitdeeling aan den Armen af. Opstand op het Oost-Indisch Schip Barbestein. De Muitelingen in Engeland gevangen gezet. De Gevangenen van Engeland verzogt en verkreegen. Zwaarigheden in Zeeland wegens de te Regtstelling. De Admiraliteit van de Maaze neemt deeze zaak op zich. Strafoefening. Verbintenis eeniger Burgeren aan de Kaap de Goede Hoop wegens hunne Bezwaaren. Drie Afgevaardigden van de Kaap leeveren by hun Hoog Mog. een Verzoekschrift in. Zorgdraagend Voorstel dier Kaapsche Burgeren. Hoe veel ingangs hun Verzoek en Voorstel vondt. Verwyl. De zaak blyft hangen. Onderzoek op den staat der Verdeedfew der Verdeediginge van de Volkplantingen in de West-Indien vastgesteld. Geldbehoeften en Verzoeken der West-Indische Maatschappye. Gunstig verslag op hun Verzoek. Op welke voorwaarden Holland 'er in wilde treeden. Bewindhebbers ter Kamer Amsterdam verdeedigen hun gedrag. Op welke voorwaarden de vryheid verleend om eene Vergadering van Tienen te Middelburg te houden. Nadere pooging om hulpe. De West-Indische Maatschappy blyft ongeholpen. Voorslag van Gelderland omtrent de West-Indische zaaken. Zeeland neemt Essequebo en

XXXVIII. BOEK. *en Demerary byzonder ter harte. Misnoegen in deeze Volkplantingen. Poogingen om de Slaavenhandel te begunſtigen. Klagten uit Suriname, over weggeloopen Slaaven, die zich op Fransch Grondgebied onthielden. Bedrukte ſtaat van Suriname. Plans ter redding uitgedagt. Ongelegenheid, waar in zich veele Planters op de Berbice bevonden. Storm op St. Euſtatius. Algemeene aanmerking de Volkplantingen betreffende.*

1786. Overgang van het voorgaande tot dit Boek.

Alle de Gewesten des Bondgenootſchaps, die wy doorloopen, alle de byzondere Steden, welke wy met een Geſchiedkundig ooge bezien hebben, vonden wy volyverig, ſchoon op zeer verſchillende wyzen, bezig, om 't geen men de *Grondwettige Herſtelling* noemde, te bewerken. Men hieldt de *Acte van Verbintenis* tusſchen Vaderlandſche Regenten aangegaan, en het daar mede in een naauw verband ſtaande *Vaderlandſche Fonds* (*), voor kragtige hulpmiddelen om dezelve daar te ſtellen, en voor ſteunzels om die te onderſchraagen; terwyl de *Burgerwapening* bykans allerwegen grooten opgang maakte, en een ontzaglyk gelaad byzette aan alle de Verrigtingen der Ingezetenen. Wy beſchouwden de Tegenwerkingen der Party in den Lande, die ten aan-

(*) Zie onze *Vader. Hist.* XI. D. bl. 291, en 309.

aanzien van de Staatsgesteltenisse hier mede strydige begrippen koesterden, en, op alle mogelyke wyzen, poogde door te zetten.

1786.

Algemeenheid der Bewerkinge eener Grondwettige Herstellinge.

By uitstap vervoegden wy ons te meermaalen in de kleindere Steden, en ten Plattenlande, waar dezelfde Voor- en Tegenwerking zich opdeedt. Het ontbrak niet aan Schriften, die den Burger der kleindere Steden, en den Landman, spoorslagen gaven om Herstel te vorderen, van Regten en Vrydommen, welke men hun ontnomen keurde, en om aandeel te krygen in de Regeering des Lands, waar van zy of geheel uitgeslooten waren, of een niet noemenswaardig aandeel hadden. Nu eens wilde men dit, door algemeene Voorstellingen, uit den aart der Landsregeeringe en de oude Geschiedenissen ontleend, betoogen en kragtig aandringen (*); dan weder meer byzondere Steden en Plaatzen, opwekken, om oude Herkomsten en Voorregten, of wat men den Vryen Burger oordeelde toe te komen, te doen gelden, en daar op by den Souverain aan te houden (†). —— Doch, aangezien dit meest, ten deezen Jaare, by enkele bespiegeling bleef, en het eerst, in het volgend Jaar, hier en daar ten daadlyken bedryve kwam, zullen wy ons vergenoegen met dit aangestipt te hebben.

Wy

(*) *Grondwettige Herstelling van Neerlands Staatsweezen* II. D. bl. 152. enz: *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 222.

(†) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 562.

XXXVIII. BOEK. 1786. Stoffe van dit Boek.

Wy zullen dit Boek besteeden om te vermelden wat in het Landschap *Drente*, wat in de Generaliteits Landen, deswegen voorviel; als mede eenige zaaken, den Koophandel, de Zeemagt, en de Volkplantingen van den Staat betreffende, die niet welvoegelyk vroeger plaats konden vinden, en egter tot deezen Jaarkring behooren.

Beraaming in *Drente* op de Exercitie Genootschappen, die dezelve, als 't ware, vernietigde.

Eensgezindheid was verre te zoeken in het Landschap *Drente*. De beweegenissen, in den voorleeden Jaare, te *Meppelt* gereezen, by de komst van zyne Hoogheid, lieten, ondanks de gedaane Afkondigingen tegen Leuzen en Oproer, woelingen agter. De Gewapende Genootschappen, welker Vernietiging men gezogt hadt; maar niet kunnen bewerken (*), werden thans, door eene Afkondiging, in derzelver verrigtingen, beperkt. —— Gedeputeerde Staaten des Landschaps gaven, in Lentemaand, te verstaan, dat zy door de Heeren Ridderschap en Eigenerfdens, Staaten des Landschaps verzogt en gelast waren, om ernstig te waaken, dat zo wel, aan den eenen kant, de Gelegaliseerde en thans binnen *Drente* bestaande Exercitie Genootschappen, by de vastgestelde Reglementen strikt zouden worden gehandhaafd, en tegen allen hoon, overlast en feitlykheden kragtdaadig beschermd, zo ook, aan de andere zyde, de overige Ingezetenen, tot de Exercitie Genootschappen niet behoorende, aan gee-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 318. enz.

geene eigene rigting of overmagt der Exerceerende Leden blootgesteld; maar in tegendeel in alle gevallen, op eene wettige wyze, volgens den gewoonen loop van Justitie, geconvenieerd worden; en dat, ter bereiking van dit heilzaam oogmerk, en voorkoming van daadlyke gevolgen, aan alle zo Exerceerende als niet Exerceerende Ingezetenen, verbooden zou blyven, zich, buiten uitdruklyken last en ordere der Regeeringe, van scherpe Patroonen te voorzien, veel min van dezelve eenig gebruik te maaken. XXXVIII. BOEK. 1786.

Zy vermaanden en gelasten een iegelyk binnen *Drente* woonende, of zich in dit Landschap onthoudende, zich zorgvuldig te wagten van alles, 't geen de Verwydering tusschen Ingezetenen en Ingezetenen, door aan Partyschappen en daar uit ontstaande verbitteringen, voedzel te geeven, zou kunnen vermeerderen, en het bederf van 't geheele Land naa zich sleepen; maar, in tegendeel, zo als het waare Liefhebbers des Vaderlands, die nimmer door verfoeilyke Eigenbaat, of zugt tot Nieuwigheden, om byzondere Inzigten te bereiken, gedreeven worden, betaamt, alles wat in hun vermogen was, gewillig toe te brengen, 't geen ter bewaaring der Ruste, Eensgezindheid, en onderling Vertrouwen, (de bron en oorsprong van 't geluk eenes Burgerstaats,) onder de goede Ingezetenen, dienen kon, en dus met daaden te toonen, dat hun 's Lands welvaaren, 't welk, zonder Eendragt niet bestendig kan weezen, boven alles aan het harte lag.

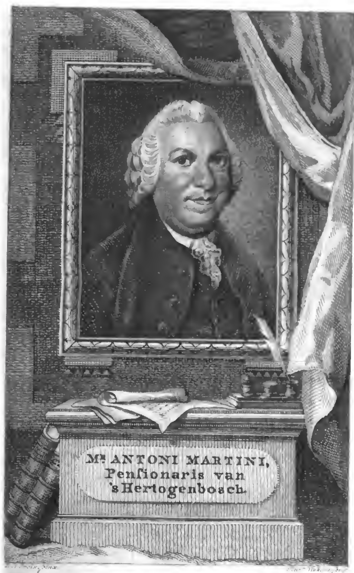
XXXVIII. BOEK. 1786.

Waarom zy de Schultesſen der Plaatzen, waar Gelegaliſeerde Genootſchappen gevonden werden, gelasten, derzelver Officieren voor zich te doen verſchynen, om, uit hunnen naam, te bevelen, alle ſcherpe Patroonen, welke zy, of iemand der Leden van hun Genootſchap onder zich mogt hebben, op den Eed aan den Lande gedaan, daadlyk over te geeven, om by den Schultus verzegeld, en tot nadere Bevelen, bewaard te worden: alles op ſtraffen en boeten tegen de Verſtoorders der gemeene Ruste en openbaare Veiligheid, voorheen geſteld, of als nog, naar vereisch der omſtandigheden, te ſtellen (*). — Dit was der bedoelde; doch mislukte, vernietiging deezer Gewettigde Genootſchappen, zo naby gekomen, als zonder eene volſlaagene Afſchaffing, kon geſchieden, en hadt morrend misnoegen ten natuurlyken gevolge.

In *'s Hertogenbosch* was men op Herſtel bedagt.

Niet geheel werkloos bleef men in de Generaliteits Landen ten aanziene der Grondwettige Herſtelling. 't Geen wy geboekt hebben, wegens de Verandering des Pennings voor de Regeeringsleden te *'s Hertogenbosch*, en het gewigtiger ſtuk, de vordering aldaar om Gebooren *Brabanders* tot het bekleeden van Ampten, zo zeer doorſteekende in de begeerte om den ingebooren Advocaat DONKER CURTIUS, dien men, uit hoofde van de veelvuldige bezigheden, den Penſionaris ANTONI MARTINI, thans de volyverige Verdeediger der Reg-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 516.

M^r. ANTONI MARTINI,
Pensionaris van
's Hertogenbosch.

Regten van *Stad* en *Meyerye*, ten behulpe hadt toegevoegd (*), tot Advocaat Fiscaal en Procureur Generaal van *Brabant* aangesteld te zien, kan hier van ten doorslaanden bewyze verstrekken. Wanneer die van *'s Hertogenbosch* op eenen Inbooreling van *Brabant* in dit geval aandrongen, verzweegen zy voor hun Hoog Mogenden niet, dat zy meer andere Grieven en Bezwaaren hadden, thans opzetlyk voorbygegaan; doch welke zy de vryheid zouden gebruiken aan hun Hoog Mogenden agtereenvolgend tot Herstel voor te draagen (†).

XXXVIII. BOEK. 1786.

In *'sHertogenbosch* zelve hadden zy onaangenaamheden, waar over zy den Souverain vervolgens met klagten aangingen; als daar was, dat een Corporaal, met eenige manschap, ten Burgerhuize zich ingedrongen hadt; om met

Vorderen vergeefsch voldoening, wegens het indringen der Soldaa-

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 142. 144. en 150. Ter laatst aangetoogene plaatze hebben wy den Heer DONKER CURTIUS *tweeden Pensionaris van 's Hegtogenbosch* getyteld; doch, naderhand, in 't zekere verstaan, dat hy dien tytel nooit gedraagen heeft, en alleen, gelyk hier boven vermeld wordt, den Pensionaris MARTINI ten hulp verstrekte. Gemelde Pensionaris heeft, met goedvinden der Magistraat van *'s Bosch* uitgegeeven, in den Jaare 1786, *Verzameling van Stukken, raakende de Adresfen, door den Magistraat der Hoofdstad 's Hertogenbosch, aan de hooge Collegien van de Generaliteit en de Respective Bondgenooten gedaan, tot Inroeping der Brabantsche Landwetten en Privilegien, omtrent de Begeeving van Ampten aan Gebooren Brabanders.* Deeze *Verzameling* vermelden wy hier, om ter aangeduide plaatze in onze *Vaderlandsche Historie* nagestaagen te worden. Dezelve was ons toen onbekend, anderzins zouden wy 'er ons van bediend gehad hebben.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 146.

XXXVIII. BOEK. —— 1786. met geweld in een Bovenvertrek, aan een Soldaat verhuurd, te gaan. Wegens die schennis van een Burgerhuis vorderden zy Voldoening van den Generaal VAN DER DUSSEN, en op weigering hier van, verzogten Schepenen, Gezwoorenen en Raaden van *'s Hertogenbosch* by hun Hoog Mogenden, dat de Gouverneur der Stad mogt worden aangeschreeven, om aan de Magistraat, wegens dit geval, behoorelyke Voldoening te bezorgen; en voor het toekomende te waaken, dat het Regt der Burgerhuizen door Krygsvolk niet wierd geschonden: terwyl zy, niet minder dan voorheen, zouden tragten mede te werken, dat 'er geen misbruik van wierd gemaakt, als mede, naar hun vermogen tegen te gaan, 't welk aanleiding tot Wegloopen en het pleegen van Buitenspoorigheden zou kunnen geeven. —— Men was hier op van oordeel, dat, schoon de Privilegien, waar op de Magistraat van *'s Hertogenbosch* zich beriep, wel medebragten, dat geen Burgers of Ingezetenen dier Stad, zonder toestemming, of buiten de tegenwoordigheid van het Geregt, uit hunne Huizen mogten worden geligt, dit niet toepasselyk was op het tegenwoordige geval, van een Soldaat, die by een Burger zyn intrek hadt, en in het bedoelde doorgaan moest belet worden: weshalven men het Regt der Burgeren niet geschonden, en den Gouverneur onverpligt reekende om des Verschooning te vraagen (*).

Regten in Burgerhuizen.

Het

(*) *Resol. Gen.* 9 Jan. 1786.

Verzoeken de Patenten te mogen zien.

Het eerfte Bataillon Mariniers van DOUGLAS, uit *Arnhem* komende om in *'s Hertogenbosch* Bezetting te houden, hadt men geweigerd de Patenten te vertoonen. De Magiftraat oordeelde regt te hebben om dezelve te zien, beweerde zulks in eenen Brieve aan hun Hoog Mogenden, met verzoek, dat, in 't vervolg, tegen die weigering mogt voorzien worden; ten einde zy, niet minder dan de Regenten van het Platteland, op eene wettige wyze, des kennis, en de Patenten te zien kreegen, om de noodige fchikkingen tot het ontvangen, inlegeren of laaten doortrekken van het Krygsvolk te kunnen maaken.

En het bepaalen der Militaire Jurisdictie in de Generaliteits Landen.

Ook gaven zy, te deezer gelegenheid, aan hun Hoog Mogenden in bedenking, of, daar in alle Gewesten, de Algemeene *Militaire Jurisdictie* was afgefchaft, hun Hoog Mogenden, tot voorkominge van alle verwarringen, en ter wegneeminge van verlegenheid, waar in zo de Gewoone Juftitie als de Burgerlyke Ingezetenen van *'s Hertogenbosch* zich telkens bevonden, niet zouden kunnen goedvinden, ook in de *Generaliteit*, de Militaire Jurisdictie op een vasten voet te bepaalen. De Gouverneur VAN DER DUSSEN kreeg aanfchryvens om deswegen berigt aan hun Hoog Mogenden te doen toekomen. Dit ingediend zynde, bleef de zaak hangen, en het Stuk wegens den Hoogen Krygsraad in de *Generaliteitslanden* onaangeroerd (*).

Een

(*) *Resol. Gen.* 26. April 17. Mey en 13. Juny 1786.

XXXVIII. BOEK. — 1786.

Verschil met den Gouverneur over de lasten op een Straatweg

Een Straatweg van *'s Hertogenbosch* op *Eindhoven* vorderde tot onderhoud Straat- of Barriere-gelden. Volgens zeker gemaakt Reglement was niemand, dan Persoonen, daar in vermeld, vry van deeze te betaalen. De Gouverneur VAN DER DUSSEN, schoon op deeze uitzonderingslyst niet genoemd, oordeelde zich ongehouden dit Geld te betaalen. Des vriendlyk vermaand door de Regeering, erkende hy geweigerd te hebbee, die Gelden hem afgevorderd, te geeven, en dat hy het nog bleef weigeren, om reden, dat zyne Voorzaat, de Hertog van *Brunswyk*, dit Straatgeld nooit betaald hadt. —— De Magistraat van *'s Hertogenbosch* met dit antwoord niet voldaan, keerde zich tot hun Hoog Mogenden, met verzoek, dat hier in mogt voorzien worden, ten einde de Pagters der Barriere-gelden allen grond van klagten te ontneemen, en op dat het ongelukkig Fonds van den Straatweg, door de vermeerdering van Uitzonderingen, geen bykomend nadeel leede (*).

De Magistraat vordert de betaling der agterstallige Servicie-gelden.

De Magistraat deezer Stad had ook stoffe van veel regtmaatigen beklags gevonden, in het niet betaalen der Servicie-gelden, aan haar beloofd door *Holland* en *Westfriesland*; met verzoek dat die veragterde Gelden aan haar in redelykheid mogten voldaan, en voor 't vervolg, op een vasten voet geregeld, en betaald worden; doch dat, zo onverhoopt hun Hoog Mogenden, by

(*) *Resol. Gen.* 21. Aug. 1786.

by welke zy deeze klagten uitboezemden, op het een of ander punt der ingediende ftukken, daar toe behoorende, eenige bedenking mogten maaken, die punten als dan mogten gebragt worden voor zodanig een onzydig Hof van Juftitie, als hun Hoog Mogenden zouden gelieven te benoemen. — De Afgevaardigden van het Gewest, waar over men klagtig viel, namen dit over. — Het Verzoekfchrift ging vergezeld van eene Memorie, met Bylaagen, die dit ftuk uit den grond ophaalde, en voldingend ftaafde: waar in den Penfionaris MARTINI zich, met onbezweeken yver kweet voor de belangen der Stad (*). XXXVIII. BOEK. — 1786.

Eene zonderlinge Invordering gaf verfcheide Kooplieden in *'s Hertogenbosch* reden om dezelve ter kennisfe van hun Hoog Mogenden te brengen. Het geval beftondt hier in, dat, wanneer zy, voor hunne rekening, eenig Zout, ten verderen vertier, ter Haven der Stad inkreegen, en opfloegen, als dan by de uitmeeting, door daar toe aangeftelde Meeters, buiten voorkennis en toeftemming der Kooplieden en Eigenaa- Kooplieden in Zout doen hun beklag over eene Knevelary.

(*) *Refol. Gen.* 26. April 1786. Dit was eene reeds te meermaalen te vergeefsch gedaane vordering. Zie VAN HEURN *Historie der Stad en Meyerye van 's Hertogenbosch* IV. D. bl. 88. *Het Request met de Memorie Adftructief, met Bylaagen* van den Heer MARTINI, is te *'s Hertogenbosch* gedrukt by de Wed. C. A. VIEWEG 1786. Waar in ook het heevig Gefchil met den Gouverneur over de *Barakken*, die in eigendom aan de Stad behoorden, by wyze van *Aanhangfel*, gevonden wordt.

XXXVIII. BOEK. 1786. naaren, door zeker Perfoon, zich noemende de Collecteur van den Hoogfchout over de *Stad* en *Meyerye*, Willem, *Baron van Lynden tot Hemmen*, van dat Zout, op de uitmeeting van zekere hoeveelheid, telken reize en zo menigmaal, als ten behoeve van dien Hoogfchout werd gevorderd, eenige hoeveelheid, in een zakje by hem bekend onder den naam van het *Stadhouders Zakje;* welke hoeveelheid twee vaten bedroeg van de negen honderd en zestig vaten.

Op alle mogelyke wyzen hadden de Kooplieden in Zout onderzoek gedaan na de wettigheid van eene zo byzondere Afvordering, waar door zy, tegen het oogmerk van alle Belastingen, zo buitenfpoorig gedrukt en benadeeld werden. Hun onderzoek was op niets uitgekomen, en ftelden zy vast, dat 'er geen Verpligting tot zulk een gemis, aan hunne zyde, kon plaats hebben, of 'er moest, aan de andere zyde, een Regt tot zodanig eene Afvordering weezen.

Dit ftuk aangebonden. Het gelustte een der Handelaaren in Zout dit ftuk aan te binden. De Heer A. J. Vereyck, by het afloopen des voorigen Jaars, honderd en vyftig zakken Zouts, inkrygende, liet, eer hy het opfloeg, den Stadhouder van den Hoogfchout Mr. H. A. van Adrichem, minnelyk, doch geregtlyk, aanzeggen; dat hy niet voorneemens was van het Zout, 't welk hy ftondt te ontvangen, iets aan den Stadhouder te geeven; doch kon de Heer Stadhouder zyn Regt tot den Eisch aantoonen, dan was hy bereid

heid om het te voldoen; schoon een half XXXVIII.
Jaar hier naa. BOEK.

Hy hadt zich gevleid, op dit aanbod, van
den Stadhouder, uit naam van den Hoog- 1786.
schout, te zullen verneemen; dat hy zyn vermeend Regt van Vordering aan hem; het zy uit hoofde van eene vastgestelde Ordonnantie, of op eenige andere overtuigende wyze, zou hebben getoond; of wel anderzins openhartig genoeg geweest zyn, om, daar het de pligt van een Officier is, tegen alle wederregtlyke aanmaatigingen en knevelaryen te waaken; ten minsten voor 't vervolg, daar van af te zien, en zodanige Vorderingen van Zout van de hand te wyzen; doch dat, integendeel, meergemelde Hoogschout, hadt kunnen goedvinden, om zich, in die hoedanigheid, deswegen by Raad en Leenhove van *Brabant* te vervoegen, met verzoek om *Mandement van Maintenu* tegen den Koopman VEREYCK.

Zy verzogten deswegen, dat het hun Hoog Mogenden gunstig behaagen mogt, om, door Hoogstderzelver gezag en zorg, den Koophandel van Zout in *'s Hertogenbosch* tegen zodanige drukkende bezwaaren en belastingen van den Hoogschout, te beschermen en te beveiligen; en hun daar door, uit een algemeen belang in de welvaard, groei en bloei van den Koophandel, deswegen te ontheffen van hunne welgegronde vreeze van alle onderneemingen van nadeelige en verderflyke Pleidoyen aan de zyde des Hoogschouts, en gevolglyk, met betrekking zo tot het eene als tot het an-

XXXVIII. BOEK. 1786. dere, de noodige Voorzieningen te doen. — En verzogt de Koopman VEREYCK voor zich in 't byzonder, dat hun Hoog Mogenden, hangende hunne Raadpleegingen, de tegen hem onderstaane Regtsvorderingen voor den *Raade van Brabant*, als loopende over een stuk van Belastinge, *ex plenitudine potestatis*, wilden opschorten.

Men verstondt van den Hoogschout berigt te vorderen; en schreef den Raad van *Brabant* aan om alle Regtshandelingen, hier toe behoorende, op te schorten, tot dat, op het ingekomen berigt des Hoogschouts, daar over nadere schikking zou gemaakt weezen (*).

De Dorpen in de *Meyerye* tot het opgeeven der Bezwaaren opgeroepen. Meende de Stad '*s Hertogenbosch* zo veele en zo onderscheide oorzaaken tot klagten te hebben, de *Meyerye*, met een aantal van omtrent zeventig Dorpen, zugtte onder eene menigte van Bezwaaren, welke zy van tyd tot tyd, ontdekte; doch op eene wyze, niet geschikt om verligting aan te brengen, dan in enkele schreeuwende gevallen. Die mindere verdrukkingen van den Landman, welke egter, door derzelver menigte, van veel beduidenis worden, en dagelyks treffen, liepen te zeer in 't ooge, om, in een tyd als deeze, onopgemerkt te blyven. Men dagt den rechten weg ter opheffing van zo veel leeds ingeslaagen te hebben toen de Raad van Staaten, by een Besluit in Wintermaand des Jaars MDCCLXXXV genomen, van de Stadhouders en de Gewoone Ge-

(*) *Resol. Gen.* 21. April 1786.

Gecommitteerden der vier Kwartieren van *de Meyerye* van *'s Hertogenbosch*, eene opgave geëischt hadden van de weezenlykste Bezwaaren, welke ten aanziene der Inwoonderen der *Meyerye* mogten plaats vinden; benevens derzelver Bedenkingen over de wyze op welke die Bezwaaren het gevoeglykst zouden kunnen worden opgeruimd. Ter voldoening aan dit Besluit hadden de Heeren, aan welke dit was opgelegd, van de Regenten der Dorpen en Plaatzen in de *Meyerye* de opgave gevraagd van de Bezwaaren, die zy drukkend rekenden.

XXXVIII. BOEK. —— 1786.

De *Meyeryenaars* verheugden zich op deezen aanblik van heil, en schepten hoope, dat hun Hoog Mogenden, de klaagstem der Ingezetenen hoorende, zich zouden erbarmen over hun elendigen toestand. Dan veelen oordeelden des zo gunstig niet; zy verbeelden zich, en deeden het der Wereld weeten, dat geen het minste nut, geen de geringste ontlasting, voor de Opgezetenen van de *Meyerye*, uit die Opgave, te wagten was. Niet dat zy het oogmerk des Souverains mistrouwden, of in twyfel trokken het geopenbaarde voorneemen om die Landstreek van veelvuldige Grieven te ontheffen; maar zy vreesden, dat het rechte middel niet was uitgedagt en verkoozen: dewyl de byzondere, drukkendste en weezenlykste Bezwaaren veel al schoolen in den boezem van meest alle de Dorpen, van welke beschuldigende verdenking zy egter alle braave en eerlyke Dorps Regenten uitzonderden; veele Drosten, Secretarisfen, ja veele

Wat men over die Oproeping oordeelde.

XXXVIII. BOEK. 1786.

Dorps Regeeringen hielden zy voor de zwaarfte Geesfels van eenige Dorpen: en deeze waren het, nogthans, die, uit naam van den Souverain, de Dorpelingen over hunne Bezwaaren moesten hooren. — Men vreesde, niet zonder grond, dat de Landman, hier en daar geen moeds genoeg zou hebben, om over Verdrukking te klaagen, en rondborstig de Bezwaaren op te noemen by hun die hy voor zyne Verdrukkers kende: of dat zy, dit eens doende, geene waarborg altoos hadden, dat de zwaarigheden onverdraaid, onverminderd en getrouw onder het oog van den Souverain zouden gebragt worden. — De last om de *Weezenlyke Bezwaaren* op te geeven, gaf den Opneemeren ruimte om over die *Weezenlykheid*, naar hun inzien, of willekeur, te oordeelen.

Hoe het daar mede op eenige Dorpen gefteld was.

En, in de daad, men verzekerde, dat op zommige Plaatzen, de Regeering, by het oproepen der Boeren om hunne Bezwaaren in te leeveren, zou gezegd hebben, dat zy Regenten hier toe niet gehouden of verpligt waren; maar dat zy de goedheid wel wilden hebben om te hooren of hunne Ingezetenen ook Bezwaaren hadden. —— Dat, op andere Plaatzen, de Regenten den Opgezetenen, die hunne Bezwaaren wilden komen opgeeven, van de hand weezen, trotslyk zeggende, dat zy hier toe geene Ingezetenen noodig hadden. In een zeker Dorp zou een Regent zich niet ontzien hebben te betuigen, dat zy, de opgegeevene Bezwaaren naaleezende, uitfchrapten 't geen hun niet aanftondt. Terwyl de Regenten

van

van een ander Dorp na de Kwartiers Vergadering trokken, zonder de ingeleeverde Bezwaaren der Dorpelingen mede te neemen. XXXVIII. BOEK.

Die het ſtuk deezer wyze inzagen, wenschten, dat, om meerder vrugts van dit aangevangen werk te trekken. de Bezwaaren, by Adresſen of Verzoekſchriften, onder het oog der Hooge Overheid gebragt; of wel dat deeze eene Commisſie benoemd hadt om de Bezwaaren op de Dorpen zelve op te neemen; in zulker voege, dat de naamen der Opgeeveren alleen by Commisſarisſen bekend, en voor alle anderen een geheim waren; wanneer zy, zonder vrees van zich aan de ongenade en aan eene daar uit volgende nog ſtrengere behandeling der Dorps Regenten bloot te ſtellen, de naakte waarheid gerustlyk konden openleggen. 1786. Hoe men meende dat deeze zaak beter zou ingerigt weezen.

De Vergadering, thans beſtemd om de Bezwaaren te hooren, te beoordeelen, over te brengen, en middelen van Herſtel aan de hand te geeven, beſtondt uit de vier Stadhouders van de Heeren Kwartierſchouten, uit zes Secretarisſen, en één Drost. Zy dienden, in Wynmaand, een breedſpraakig Vertoog in by den Raad van Staaten, van 't welke zy een Afſchrift aan hun Hoog Mogenden aanboden, op dat, ſchoon sommige der opgegeeven Bezwaaren, zo door den Raad van Staaten, als door hun Hoog Mogenden, op den voordragt des gemelden Raads, reeds gunſtig waren afgedaan, of in naderen raadſlag gehouden, hun Hoog Mogenden zou blyken, welke weezenlyke Bezwaaren in de *Meyerye van 's Hertogen-* Weinig beduidende afloop van dezelve.

XXXVIII. BOEK. 1786. *bosch* plaats hadden, en hun daar door volkomen in staat te stellen, om, met des te meer gronds, uit de algemeene, over de byzondere Bezwaaren, te oordeelen. Van dit alles kwam weinig bepaalds, veel uitstels, en verschuivens, tot dat andere zaaken, met die der *Meyerye* in eenig verband staande, zouden afgedaan weezen (*).

De wyze waar op men met die Bezwaaren handelde, gewraakt.

Hadt men veel aan te merken op den ingeslaagen weg ter ontdekking van die Bezwaaren, men liet niet agterwege het zyne te zeggen, over de wyze, op welke men met de Bezwaaren handelde. By voorbeeld, dat men alles, wat de Kwartierschouten, of derzelver Stadhouders, den Hoogschout van *'s Hertogenbosch*, de Leen- en Tolkamers, de Drosten of Secretarisfen, rechtstreeks betrof, zo veel doenlyk, vermydde; zommige zaaken, die men niet voorby kon, enkel verhaalender wyze voordroeg; andere, waar tegen door een Besluit gewaakt was, (schoon die Besluiten staag overtreeden werden, en dus de vernieuwing hoogst noodzaaklyk behoefden,) op grond van dit Besluit, niet opgegeeven; andere wederom als geen Bezwaaren aangemerkt werden; tot zommige Klagten wilde die Vergadering zich als nog niet inlaaten, als daar was, eene zaak over welke veele Plaatzen zich beklaagden, dat veele Amptenaars, volgens de Privilegien, geen *Brabanders* waren; ten aanzien van eenige, tegen welke een algemeene kreet

(*) *Resol. Gen.* 25. Oct. en 7. Dec. 1786. *Post van den Neder-Rhyn* IX. D. bl. 1214. X. D. bl. 154.

kreet opging, als de knevelaaryen der Officianten en boven al der Secretarisfen, hadt men plans gemaakt by veelen geoordeeld eer gefchikt om de kwaal te verflimmeren dan te herftellen. XXXVIII. BOEK. —— 1786.

Wy kunnen hier in geene byzonderheden treeden; doch niet nalaaten twee fchreeuwende ftaaltjes, fchoon kleinigheden, te vermelden van de behandelingen, die de *Meyeryfche* Landlieden ondergaan moesten. Ten tyde van den gevreesden Oorlog met den Keizer haalde een Boer van den Dorps Secretaris een Borgbrief, op den buitenkant ftondt *f* 4-13-0. Een ander, dit ziende, vroeg dien Boer, of hy tegen dien prys niets hadt gezegd? dewyl men 'er gewoonlyk *f* 2-12-0 voor betaalde? Dit hadt ik ook altoos gehoord, antwoordde de verleegene Boer; maar de Secretaris zeide, *dat met den Oorlog alles duurder was!* —— Een ander Secretaris deedt zeker *Kruiskensgeld*, en dat niet gering, ten behoeve van zyne Klerken, betaalen, wanneer iemand, niet kunnende fchryven, in plaats van zyn Naam te tekenen, genoodzaakt was een *Kruisjen* ter Protocolle te maaken. Welk *Kruiskensgeld* in de *Meyerye*, hoe gering het moge fchynen, niet weinig betekende, aangemerkt het groot aantal der flegt onderweezen Boeren, die leezen noch fchryven verftaan: voor geen gering gedeelte, zo ons van goeder hand verzekerd is, een gevolg van den flegten ftaat des Schoolweezens: dewyl, om de post van Schoolmeester aldaar te bekleeden, veeltyds geweezen Heerenknegts gezonden

Twee voorbeelden van Knevelaary der Boeren in de *Meyerye*.

XXXVIII. BOEK. 1786. Genootschap te 's Hertogenbosch opgerigt.

worden, die de eerste gronden, van 't geen zy behooren te onderwyzen, niet verstaan (*).

Men volgde te *'s Hertogenbosch* het voorbeeld der meeste Steden in de *Vereenigde Gewesten*, door een Gezelschap op te rigten, bestaande uit werkende Leden en Leden van Eer. Het voerde, gelyk de meeste Byeenkomsten van dien stempel, eene Zinspreuk, en hadt deeze eenvoudige gekoozen VOOR STAD EN MEYERYE. Dit Gezelschap deedt, ten deezen Jaare, van zich spreeken door, op den één en twintigsten van Slachtmaand, met een aantal genoodigde Gasten, de Verjaaring te vieren der *Verbintenisse met Frankryk*. Het Praalstuk op Tafel, was een Tempel der Vryheid, met een Vryheidsbeeld en de voeglyke cieraaden van Volksheil. Een Leeuw op den voorgrond verbryzelde de Ketens der Slaavernye. Aan de rechter zyde was *Frankryk*, en aan de tegenoverzyde het *Gemeenebest der Nederlanden*, zinnebeeldig vertoond. Boven gaf men deeze Dichtregels te leezen;

Knielt hier voor den gewyden drempel
Van den verheven Vryheids Tempel
Gevest op Batoos vryen grond:
Wy moeten zyne vastheid danken
Aan 't edelmoedig Hof der Franken,
Dat zich aan 't kwynend Neêrland bondt.

De

(*) *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 155. 159. 185. 194. XI. D. bl. 160.

De Wapenhandel vondt ook opgang by de Inwoonderen van *'s Hertogenbosch.* Eenige Leden der Schutteryen zogten zich, by uitstek, hier in bekwaam te maaken; en ieder Schuttery nam afzonderlyk dit werk ter hand; op gezette tyden, en volbragt het in hunne eigene *Doelens* of *Bogaarden*, waar zy, volgens een oud gebruik, met den kogel na het wit, of ook na den vogel schooten, in welk laatste geval, men den Gouverneur daar van kennis gaf, om de noodige Orders te stellen tot het voorkomen van ongelukken. De Gouverneur VAN DER DUSSEN, die met de Regeoring, wegens eene en andere aanmatiging, over hoop lag, zag het meer dan gewoon Wapenbedryf der Burgeren met geen gunstig oog aan. Men liet verluiden, dat hy gedreigd zou hebben, zulks te zullen beletten; althans dat hy zeker verklaard hadt het vuuren der Burgery niet te zullen toestaan. Eigenaartig baarde dit wederstreeven, by eene Burgery, onder welke de spraak ging, dat die Gouverneur zich onlangs hadt laaten ontvallen, dat hy de Regeering van *'s Hertogenbosch* zyn Gezag wel zou doen ondervinden. Die gedreigde belemmering van den Wapenhandel der Schutteryen, zagen zy aan als een der betoningen van het Krygsgezag, om de Burgerlyke Vryheid, meer dan ooit, onder den yzeren scepter, te doen bukken. De Burgery besloot eerstdaags met afvuuren een begin te maaken, en geduldig af te wagten, op welk eene wyze de Gouverneur dit zou be-

XXXVIII. BOEK.

1786.

Wapenhandel aldaar en in de Meyerye.

XXXVIII. BOEK. —— 1786.

letten, aan Burgers in hunne eigene Doelens. —— In veele Dorpen der *Meyerye* bestonden Wapenhandelende Genootschappen, dagelyks bezig met dit by de Ingezetenen thans algemeen bedryf.

De Burger Wapenhandel te *Breda* geweerd.

De zugt tot den Wapenhandel openbaarde zich desgelyks by de Burgers en Ingezetenen der Stad *Breda*. Eenigen deezer vervoegden zich, met een Verzoekschrift, by de Regeering, om met geslootene Gelederen, slaande Trom, en vliegend Vaandel, ter Wapenoefening in en door de Stad te mogen trekken. Verre van gunstig was het antwoord. By de weigering kwam een verzoek der Regeering aan den Drossaart om daar tegen te waaken. En wanneer eenige jonge lieden het waagden om, in Krygsrusting, geschaard, op te trekken, werden zy, anderen ten afschrik, van Vaandel, Trom, en Wapenen ontzet (*).

De Graaf DE MAILLEBOIS verzoekt, als Gouverneur, het *Bienvenu* te mogen genieten.

De Graaf DE MAILLEBOIS, die van den Staat reeds groote voordeelen trok, onophoudelyk bezig om van alle zyne Bedieningen en Verrigtingen, zoo veel Gelds te trekken als immer mogelyk was, ter vervulling zyner wydgaapende behoeften, in den voorleeden Jaare tot Gouverneur van *Breda* aangesteld (†), wilde ook alle mogelyke voordeelen, welke die Post hem kon aanbrengen, na zich schraapen. Hy betuigde, ten dien einde by hun Hoog Mogenden,

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1653. 1654. *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 38.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XX. D. bl. 196. 204.

den, gehoopt te hebben, het *Bienvenu* daar aan weleer gehegt, te zullen genieten; doch dat zulks, tot hier toe, hem niet verstrekt was, uit hoofde van een Staatsbesluit daar tegen in Zomermaand des Jaars MDCCXLVI genomen. Hy bragt in 't midden, dat, zedert dit Staatsbesluit, het *Bienvenu* aan twee zyner Voorgangeren in het Gouvernement gegeeven was; en dat hy, hier te Lande, in meer dan een opzigt, veele schade en onkosten geleden hadt; waarom hy ook wel durfde vertrouwen, dat hun Hoog Mogenden hem alle mogelyke voordeelen, die niet streeden met vastgestelde Wetten, zouden laaten genieten: weshalven hy verzogt, dat het gemelde Staatsbesluit, omtrent hem, even als ten aanziene zyner twee Voorgangeren, mogt buiten kragt gesteld, of daar van afgegaan worden om het *Bienvenu*, als Gouverneur van *Breda*, te kunnen en mogen genieten.

XXXVIII. BOEK.

1786.

Men was gewoon deezen toenmaaligen Gunsteling bykans niets te weigeren; en strekten de twee Voorbeelden van vroegere afwyking des genomen Staatsbesluits, ten gemakkelyken brugge om den Graave DE MAILLEBOIS, zyn verzoek in te willigen, en het oude *Bienvenu* aan den Gouverneur van *Breda* gegeeven, toe te staan.

Aan hem toegestaan.

Dan, te deezer gelegenheid, werd nogmaals, en op 't nadruklykst, afgeschaft het geeven van eenige *Bienvenuen*, hoe genaamd; aan nieuw aan te stellene Gouverneurs en Commandeurs, in de Plaatzen onder het Destrict van de Generaliteit; mits-

Voor 't vervolg volstrekt verboden.

ga-

XXXVIII. BOEK. 1786. gaders aan de Hoogſchouten, Rentmeesters, Drosſaarden, Baljuwen, en andere Politike Officieren, door hun Hoog Mogenden aangeſteld, zonder dat het aan deeze Perſoonen, of ook aan die geenen, welke de *Bienvenuen* geeven, zou geoorloofd weezen, om tot het mogen ontvangen, of geeven, eenig verzoek om ontſlag of opſchorting van dit Staatsbeſluit, te mogen doen (*).

Te midden van de veelvuldige en ſteeds aangroeiende Beweegenisſen in den Lande, hadt de Koophandel, met welke, 't zelve ſtaan of vallen moet, de wisſelkansſen aan denzelven eigen; voordeelen vergezelden, nadeelen troffen dien dierbaaren Tak.

Geſteldheid onzes Handels op *America*. Dat de Handel op het nieuw en groot Gemeenebest in *America*, van waar men zich verbeeld hadt, dat een ryke bron van Welvaard herwaards zou vloeijen, bylange na aan die verwagting niet voldeedt, en welke oorzaaken hier toe, by de eerſte aangevangene volyverige poogingen, mede wrogten, hebben wy reeds vermeld (†). Weinig beterſchaps, zo eenige, beſpeurde men in dien Handel ten onzen voordeele, ſchoon die der *Americaanſche Staaten* in waschdom en bloei toenam, en ſtrekte om den onzen te doen afneemen en dorren.

Brief des Afgezants VAN BERCKEL over den Han- Hoe het geſchaapen ſtondt, dat deeze Staat een Mededingſter zou worden, kunnen de Brieven van onzen Gezant VAN BERCKEL aan hun Hoog Mogenden uit-

wy-

(*) *Reſol. Gen.* 27 Oct. en 6 Nov. 1786.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 167.

wyzen. In Louwmaand gaf hy berigt, dat te *Nieuw York* zeilree lagen twee Schepen na *Canton* in *China* bestemd, met welke twee Heeren, de een als Consul, de ander als Vice-Consul der *Vereenigde Staaten* by den Keizer van *China* vertrekken zouden. De Eigenaars dier Schepen hadden zich by hem vervoegd om Brieven van Aanbeveeling; doch dit was door hem afgeslaagen (*). —— Van klemmender aart was zyn schryven in Zomermaand. Zints zyne Aankomst in *America* hadt hy reeds vroeg ter kennisse van hun Hoog Mogenden gebragt, den Sluikhandel van *Nieuw York* op de *West-Indien*, en voornaamlyk op *Suriname* gedreeven. Wel verre dat deeze verminderde, moest hy verzekeren, dat de *Americaanen* even sterk hier mede voortvoeren, en dat, byaldien 'er geen ernstige maatregelen tegen te werk gesteld wierden, het onderneemend Character der *Americaansche* Kooplieden zich niet ligt paalen zou laaten zetten; maar wel, in tegendeel, dat, daar men in de *Fransche* en *Engelsche* Eilanden ten sterksten tegen deezen Sluikhandel waakte, dezelve op de *Hollandsche* Bezittingen, met dubbelen yver, zou voortgezet worden. Weinig dagen geleden, was 'er een Schip van *Suriname* aangekomen, met de tyding, dat aldaar zeven *Americaansche* Schepen gereed lagen, om met den eersten na de verscheidene Havens van

XXXVIII. BOEK.
——
1786.
del der *Americaanen* op *Oost-* en *West-Indien.*

(*) *Resol. Gen.* 21. Maart 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. van de *Americaansche Staaten* te vertrekken. Men ging hier mede zo openbaar te werk, dat de namen der Schepen en der Capiteinen in de meeste Nieuwspapieren geleezen wierden. —— Eveneens was het met dien Sluikhandel gesteld op de *Kaap de Goede Hoop* werwaards men kleine Scheepen uitrustte; terwyl zy, die dit bestonden, niet schroomden hun voorneemen om die Zeevaard verder voort te zetten, te verstaan te geeven. Van waar het Geld, tot deeze onderneemingen gehaald werdt, viel moeilyk te begrypen: dewyl de schaarsheid aan Geld, boven maate groot was (*).

Raadslagen by den Staat daar tegen genomen. De Gelastigden tot de zaaken van de Zee, bragten, volgens de ingenomene bedenkingen der Afgevaardigden uit de Admira-

(*) *Resol. Gen.* 7 Aug. 1786. —— De Heer BRISSOT maakt dit eenigzins begrypbaar, als hy aanmerkt, „ De natuur der dingen roept de *Americaanen* op, „ om de eerste Zeelieden van den ganschen Aardbo- „ dem te worden. Zy bouwen de Schepen twee der- „ den goedkooper, dan de *Europeaanen;* zy vaaren „ met minder Matroozen, en met minder Kosten. — „ Nog andere oorzaaken begunstigen hunnen Handel „ na *Oost-Indien*, en hunne Scheepvaard. Zy bren- „ gen na *China* Ginfang, na de *Kaap de Goede Hoop* „ als ook na *Isle Bourbon* en *Isle de France*, Plan- „ ken, Kromhout, Meel, Pekelvleesch enz. Zy heb- „ ben derhalven niet noodig zo veel Gelds na de *Oost-* „ *Indien* te voeren als de *Europeaanen*, die aldaar „ Etablissementen hebben. Ook zyn zy niet, als de „ laatsten genoodzaakt, aldaar Troepen, Gouverneurs „ Intendanten en Commisen, met groote kosten, te on- „ derhouden." Zie dit alles breedvoeriger in J. P. BRISSOT *Nieuwe Reizen in de Vereenigde Staaten van Noord-America* II. D. bl. 262. enz.

taliteits Collegien deezer Landen, deezen Raadslag in 't midden. Dat de Brief des Gezants VAN BERCKEL zou behooren gezonden te worden aan Bewindhebberen van de *West-Indische Compagnie*, als mede aan Directeuren der Volkplanting op *Suriname*, met aanschryving om hun Hoog Mogenden ten spoedigsten te dienen met Berigt omtrent de oorzaaken, welke aanleiding gegeeven hadden tot het zo onbelemmerd dryven van den Sluikhandel door de Ingezetenen der *Vereenigde Staaten van America* op de Volkplantingen van den Staat in de *West-Indien*, en bovenal op *Suriname*; met hunne daar by gevoegde bedenkingen omtrent de middelen, welke, huns oordeels, behoorden in 't werk gesteld te worden om zodanig een verboden Handel, welke niet dan tot groot nadeel van deezen Staat kon strekken, in deszelfs aart en oorsprong, by aanhoudenheid, voor te komen.

Dat, inmiddels ter kragtdaadige stuitinge van dien in zwang gaanden Sluikhandel, zyne Hoogheid, als Admiraal Generaal, zou behooren verzogt te worden om eenige Fregatten, en ligte Vaartuigen, te willen bestemmen, en doen gereed houden, om, by de eerste bekwaame gelegenheid, na de *West-Indische* Volkplantingen te steevenen; met last aan de Scheepsbevelhebberen, om met de Gouverneurs of Commandanten in dat Werelddeel, de noodige maatregelen te beraamen, en uit te voeren, om dien ongeoorloofden Handel, met eenen goeden uitslag, te voorkomen.

Voorts

XXXVIII. BOEK. 1786. Voorts wilden zy aan Bewindhebberen der *Oost-Indische Compagnie* desgelyks een Affchrift der Brieven van VAN BERCKEL toeschikken, om, binnen kort, ter hooge Staatsvergadering een omstandig berigt te zenden, wegens het insluipen des Sluikhandels tusschen de *Kaap de Goede Hoop* en de vereenigde Landen van *America*, met aanwyzing van de meest gepaste middelen ter stuiting. —— En eindelyk; dat men van dit Staatsbesluit een Uittrekzel zou zenden aan den Gezant VAN BERCKEL, om des gebruik te maaken.

Wat men omtrent den Handel aan de *Kaap* bepaalt. Staaten van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland* die dit Vertoog overgenomen hadden, bragten eerlang hun gevoelen uit, overeenstemmende met den gegeeven Raadslag. De Aanschryvingen aan gemelde Collegien werden dienvolgens volbragt. De Antwoorden kwamen in. Bewindhebbers der *Oost-Indische* Compagnie ter voorzittende Kamer van *Amsterdam* verzogten het stuk te mogen brengen ter kennisse der op handen zynde Vergadering van Zeventienen. Dit toegestaan zynde, draalde dezelve niet met hun Hoog Mogenden te verzekeren, dat de Vaard der *Noord-Americaanen* op de *Kaap de Goede Hoop*, tot nog toe, van geen aanbelang was geweest, noch ook van aanbelang kon worden, om dat de *Kaap* slegts een Ververschings- en geen Handel-plaats zynde, de Schepen van vreemde Volken, die aldaar kwamen en toegelaten werden, geen eigenlyk gezegden Handel mogten dryven; maar zich alleen voorzien van zoda-

danige Artykelen van Ververfching, als zy noodig hadden, het zy op de Reede, of voor hunne Reizen na *Indie*, of van daar na *Europa* te rug. Dat zy, op dien grond geene zwaarigheid zouden maaken om den Gouverneur en Raad aan de *Kaap de Goede Hoop* ten ernftigften aan te fchryven, om den Sluikhandel, welken de *Noord-Americaanen* op de *Kaap* zouden trachten te dryven, ten fterkften te weeren, en hun alleen te bewyzen die geryflykheden, welke zy, even als andere vreemde Volken, die aan de *Kaap* worden toegelaaten op hunne Tochten na *Oost-Indien*, of van daar t'huiswaards, zouden kunnen behoeven (*).

XXXVIII. BOEK. 1786.

Sluikhandel der *Americaanen* op onze *West-Indien* voortgezet.

Een Brief, in Lentemaand, van het Eiland *St. Euftatius* gefchreeven, gaf verzekering van den *Oost-* en *West-Indifchen* Handel der *Americaanen*. Aan dit Eiland was een groot *Noord-Americaansch* Schip gekomen, in Wintermaand des voorleeden Jaars van *Bengalen* gezeild, welks Laading beftondt uit Kaneel, Peper, Salpeter, Thee, en Katoenen Lywaaten, na *Boston* beftemd; doch daar aangezeild om te beproeven wat men van de Laading kon verkoopen. Maar dit werd geweigerd. —— Men vermeldde daar by, dat de Regeering op *Batavia*, dewyl 'er, geduurende den laatften Oorlog, geen Geld uit de *Nederlanden* aankwam, genoodzaakt was geweest om Speceryen in Betaaling te geeven, die dus in vreemde han-

(*) *Refol. Gen.* 18. en 28. Aug. 28. Sept. 6. 17. Oct. en 3. Nov. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. handen gekomen waren (*). —— Aan dit Eiland kwam omtrent gelyktydig een *Noord-Americaansch* Schip met Slaaven, om dezelven aldaar te verkoopen. De Capitein van den Slaafhandelaar verhaalde, dat hy op de *Goud-kust* zyne Slaaven aan de *Hollandsche* Kantooren hadt ingehandeld, terwyl de *Engelsche* hem geweigerd hadden aan de hunne te komen. — In *Demerary* ging het, volgens dien zelfden Brieve, nog erger: naardemaal de *Americaanen* de helft der Voortbrengzelen wegsleepten, ondanks de tegenwoordigheid van het *Hollandsch* Wagtschip; doch welks Capitein geen last hadt om die Sluikhandelaars aan te haalen (†). —— Met reden wilden Staaten van *Zeeland*, by hunne goedkeuring van het bovengemelde Verslag, dat men zo wel Berigten van de Volkplanting te *Essequebo* en *Demerary* als te *Suriname* zou zoeken in te winnen (§).

Handelbepaalingen in eene en andere Staat van *America* verwekken ongerustheid. Wat Van tyd tot tyd zondt de waakzaame VAN BERCKEL, uit de plaats zyns Gezantschaps berigten, dat, onder de *Vereenigde Staaten van America*, die van *Massachusettes*, van *Rhode Eiland*, en *Pensylvanie*, Handelbepaalingen ontworpen, in overweeging gebragt, deels vastgesteld, en ook weder-

(*) Een nadeel reeds voorzien in den Jaare 1784. Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 178. 180.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 462.

(§) *Not. van Zeel.* 2. Oct. 1786. DUMBAR *Oude en Nieuwe Constitutie der Vereenigde Staaten van America* I. D. bl. 191.

derroepen haddeh, die den *Nederlander* van de beoogde voordeelen, of geheel, of ten deele, zouden berooven. Eene handelwyze, die in andere Staaten gevolgd een nog uitgeſtrekter nadeel zou baaren. Ter afweeringe hier van hadt hy alles aangewend, en droeg zyn gehouden gedrag de goedkeuring van hun Hoog Mogenden weg; dan kreeg hy last, om, in de gemelde gevallen, zo en daar hy het van de meeste vrugt zou oordeelen, voor te draagen, dat hun Hoog Mogenden, ſteeds begeerig om de Ingezetenen van *Noord-America* te laaten genieten en behouden alle de Voorregten, bepaald by het Vriendſchaps- en Handelverdrag des Jaars MDCCLXXXII, als mede om van hunne Vriendſchap voor dezelve ſteeds de opregtſte blyken te geeven, ook, van hunnen kant, vertrouwden dat daar in, van de zyde van het Congres, of van eenige byzondere Staaten van *Noord-America*, geene verandering zou worden gemaakt, of anderzins gehandeld: vermids hun Hoog Mogenden met geene onverſchilligheid zouden mogen aanzien eenige nieuwigheid, ſtrekkende tot belemmering van den Handel en Zeevaard hunner Ingezetenen, dat zy, in zulk een geval, de toevlugt zouden moeten neemen tot het beraamen van zodanige maatregelen omtrent de Handel, als zy met het belang der Ingezetenen meest overeenkomſtig oordeelden (*).

hun Hoog Mogenden hier in deeden.

Wan-

(*) *Reſol. Gen.* 27. Feb. 1786.

XXXVIII. BOEK.

1786.

Nader schryven des Gezants VAN BERCKEL.

Wanneer het geschapen stondt, dat de Vergadering van *Pensylvanie*, eene gevreesde nadeelige Acte tot stand zou brengen, en daar in door andere Staaten gevolgd worden, drong de Gezant VAN BERCKEL aan op nadere en stellige bevelen; ten einde, gelyk hy schreef, „ de Navigatie van de Ingezetenen deezer „ Republiek, niet geheel en al den kop „ wierd ingedrukt." — Om dit voor te komen hadt hy reeds aan zommige Leden van de Vergadering de zwaarigheden onder het oog gebragt, en aan een derzelven deswegen geschreeven. Een gerustftellend antwoord verzekerde hem, dat de Voorstanders van die Bepaalingen de schadelykheid van hun voorneemen ingezien hebbende, van een tegenovergesteld gevoelen geworden waren: weshalven 'er niets van zou komen; en, ingevalle men ooit weder iets van dien aart op het tapyt bragt, zou geen der Volken, met welken het Congres in eenige Verbintenis stondt, daar by het minste lyden. — Dan, hoe zeer aangenaam dit den Gezant was, durfde hy zich daar op niet geheel verlaaten: dewyl de ondervinding hem te dikwyls geleerd hadt, hoe ligt men in die Volksvergaderingen van Stelzel veranderde; waarom hy nogmaals aanhieldt om met stellige Bevelen des aangaande te mogen voorzien worden (*).

By

(*) *Resol. Gen.* 21. en 28. April 1786. Over dit gedrag der Staaten van *America* verdient geleezen te worden, *De Oude en Nieuwe Constitutie der Vereenigde Staaten van America* van G. DUMBAR I. D. bl. 190. enz.

XXXVIII. BOEK. 1786. Verzoeken der Consuls in America.

By het eerste ontluiken des Handels op *America* ontbrak het aan geen Persoonen, die, om stryd, zich aanboden tot het bekleeden der Posten van Consuls in dat Gewest, ten dienste van de Zeehandeldryvende Ingezetenen (*). De Voordeelen beantwoordden niet aan hunne te hoog opgevoerde verwagting. Althans drie hunner, te weeten, AD. VALCK, Consul by de Staaten van *Maryland* en *Virginie*, te *Baltimore*; JAN HENDRIK CHRISTIAAN HEINEKEN, Consul in *Pensylvanie*, en HERMAN LE ROY, Consul te *New-York* en *New-Jersey*, dienden, in den voorleeden Jaare, een Verzoekschrift by hun Hoog Mogenden in, te verstaan geevende, dat zy, door hun Hoog Mogenden, aangesteld zynde tot Consuls in de opgemelde Staaten van *America*, zonder Inkomen, hoe genaamd, ter goedmaakinge hunner zwaare kosten, tot handhaaving van de Eer der Natie, noodwendig aan hunne Posten verbonden, genoodzaakt waren, zich by hun Hoog Mogenden te vervoegen; ten einde Hoogstdezelven, hun een Inkomen zouden gelieven toe te voegen; terwyl zy zich steeds beyverden, om, door eene onbezweeken waakzaamheid en vlyt, in de aanvertrouwde Post, hun de gunst van hun Hoog Mogenden waardig te maaken. —— Dat zy vreesden; volgens den by voorraad hun gegeeven Algemeenen Lastbrief, handelende, mogelyk niet

(*) Zie onze *Vaderl. Hist*, V. D. bl. 206.

XXXVIII. BOEK. 1786. niet in alle opzigten aan de heilzaame oogmerken van hun Hoog Mogenden te zullen kunnen voldoen; waarom zy verzogten, ten spoedigsten, voorzien te mogen worden met zodanige byzondere Lastbrieven, als de Consuls in *Europa*, en elders, verleend waren; om te kunnen voldoen aan het oogmerk hunner aanstellinge; met bygevoegde Vraage, welke Zeeregten zy moesten volgen, die van de Kamer van het Zeeregt te *Amsterdam* voor alle de Schepen vaarende uit *Texel*; die van *Rotterdam* voor alle de Schepen uit de *Maaze*; en die van *Zeeland* voor alle de *Zeeuwsche* Schepen, of dat één van allen voor allen kon dienen? Hier nevens wilden zy het bestel over de Brievenzakken der Schippers, inzigt van hunne Papieren, en de Wettiging hebben van alle Acten, Protesten, Attestatien en Verbonden tot de Zeevaard en Handel betrekkelyk, en weeten van welk Zegel, zy als Consuls, zich zouden bedienen. Zy drongen aan op vergoeding der Brievenporten, als mede voor den tyd en moeite, welke zy ten dienste der Kooplieden, Schippers en Bootsgezellen besteeden moesten, uit aanmerking van de hoogheid der Huishuuren, van de duurte der Leevensmiddelen: met één woord, dat zy niet minder gunstig mogten behandeld worden dan de Consuls op onderscheidene Plaatzen in en buiten *Europa*, waar het ongelyk goedkooper te leeven was dan in *America*; en waar boven dien de Zetel van Handel en Zeevaard, zints onheuchelyke tyden, was gevestigd, en daar door

het

het Consulaat des te voordeeliger voor de Consuls geworden.

Dezelve vinden geene gunstigen ingang.

Deeze veelvuldige en wydstrekkende Verzoeken vonden geenen gunstigen ingang. Immers hun Hoog Mogenden zonden aan den Gezant VAN BERCKEL, tot narigt der Consuls in *America*, dit Staatsbesluit. Dat zy Consuls, zich zeer wel zouden kunnen herinneren, dat zy door de voornaamste Huizen deezer Landen, handelende op *America*, niet waren aangezogt om deeze Posten op zich te neemen; maar dat zy zich zelven daar toe met allen yver hadden aangeboden. Dat daar op, naa ryp overleg met die Handelhuizen, voor hun een Lastbrief was opgesteld, zodanig ingerigt, als men oordeelde dat het belang des Handels volstrekt vorderde, waaraan zy zich ten dien tyde, vrywillig onderworpen, en die Posten aanvaard hadden, zonder eenig Tractament van den Lande, of Consultaat-Regten, ten laste van den Handel, verder te vorderen.

Uit deezen hoofde was het, zo wel aan hun Hoog Mogenden, als aan de meergemelde Handelhuizen, vreemd voorgekomen, dat zy Consuls, zo korten tyd daar naa, begeerden met andere Instructien voorzien, en op eenen anderen voet, dan waar mede zy te vooren volkomen genoegen hadden genomen, gesteld te worden. Als mede dat zy zich, ten dien einde verkeerdlyk beriepen op Instructien aan de Consuls in *Europa* en elders, door hun Hoog Mogenden verleend: want dat, voor zo veel de Consuls in *Europa* betrof, geene by-

XXXVIII. BOEK. 1786. zondere Instructien voor dezelve bepaald waren; dat de Consuls in de Havens van de *Middellandsche Zee*, zich moesten gedraagen naar het bekende Reglement, het welk, by de aanstelling der Consuls in *America*, geoordeeld werd op hun niet te passen. —— Dat de Consulaaten in de *Levant*, en op de kusten van *Barbaryen*, van eene geheel andere natuur waren dan de Consulaaten by de *Christen-Mogenheden*; weshalven hun Hoog Mogenden, ten aanziene van dezelve, zodanige byzondere schikkingen gemaakt hadden, dat daar uit, zo min voor de Consulaaten in *America*, als ten voordeele van andere Consulaaten, eenig gevolg kon worden getrokken.

Om alle deeze redenen beslooten hun Hoog Mogenden, voor als nog, en zo lang de belangen der Handeldryvende Ingezetenen deezer Landen niet volstrekt eenige nadere schikkingen, ten opzigte van den Handel en Vaard op *America* vorderden, de zaaken op den voet des tegenwoordigen Lastbriefs, zonder eenige verandering, te laaten.

Dat met betrekking tot de vraage, welke Zeeregten zy zouden moeten volgen? hun Lastbrief hun niet volmagtigde om Regterlyke uitspraaken te doen, in Geschillen, die aldaar tusschen *Nederlanders* zouden mogen ontstaan. Wel mogten hun Hoog Mogenden lyden, dat, voor zo verre 'er eenige verschillen mogten opryzen tusschen de *Nederlandsche* Schippers en Bootslieden, die dezelve geneegen zouden zyn aan derzelver uitspraak te onderwerpen,

zy,

zy, in dien gevalle, zich daar toe, als goede Mannen zouden laaten gebruiken, en als dan zich te fchikken naar zodanige Zeeregten en Gebruiken als zy toepasfelyk oordeelden op zodanige Perfoonen en Gefchillen. Dat hun de noodige Papieren ten dien einde zouden worden toegezonden (*). — XXXVIII. BOEK. 1786.

Het

(*) Wanneer men in overweeging nam, welke Papieren hier toe best zouden kunnen ftrekken, oordeelde men de volgende aan de Confuls te moeten toefchikken. — Een Copie van het *Plakaat van Koning* PHILIPS DEN II. *op het ftuk van de Asfurantien*, geëmaneert op den 31 October 1563; mitsgaders van *die Gemeene Coftumen van de Zee*, doorgaands genaamd de *Wisburgfche Zeeregten*; met een daar by gevoegd Exemplaar van de *Ordonnantie op het ftuk der Asfurantie en Avarye, mitsgaders Zeezaaken* by Publicatie van de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland* van den 19 July 1721. voor de Stad *Rotterdam* geapprobeerd en gearresteerd; als mede van de *Ordonnantie van Asfurantie en Avaryen der Stad Amfterdam*, door den Geregte aldaar op den 28 January 1756 gearresteerd, en nader op den 28 January 1757 geamplieerd, by de Boekhandelaaren VAN WAESBERGEN en SCHOUTEN in druk uitgegeeven; als waar volgens de Commercieele Gefchillen, in gemelde Steden, voornaamlyk worden gedecideerd. Dat men daar by tot fuppletie zou voegen een Exemplaar van de *Ordonnantie van Koning* LODEWYK DEN XII. *raakende de Zeezaaken*, van den Jaare 1681. welke al veel maalen, by ontkomend gebrek van 's Lands Coftumen en Ufantien, by de Commercie hier te Lande wordt gevolgd.

Desgelyks zou men aan de *Noord-Americaanfche* Confuls toezenden eene Copie van het *Tractaat van Vriendfchap en Commercie tusfchen hun Hoog Mogenden en de Vereenigde Staaten van America*, gefloten in den Jaare 1782; als mede van het *Tractaat van de Marine tusfchen hun Hoog Mog. en zyne Majefteit den Koning van Spanje*, op den 17 Dec. 1750. *Refol. Gen.* 26. Jan. en 31. Maart 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786.

Het verzoek betrekkelyk de Brievenzakken en het bezigtingen van de Papieren der Schippers werd geheel afgeslaagen. De Brievenporten en andere Verschotten ten dienste van den Lande konden zy, op de gewoone wyze, in rekening brengen; terwyl men niet twyfelde of die, welke zy voor hunne Briefwisseling met de Kooplieden betaalden, werden door de Kooplieden zelve goed gedaan.

Wat het wettigen van Acten, Documenten enz. betrof, daar voor zouden zy mogen vorderen zodanig een Salaris als door hun Hoog Mogenden ten aanziene van de Commissarissen in de *Fransche* Zeehavens was vastgesteld. —— En ten opzigte van het Zegel hadden zy het gebruiklyke in alle andere Consulaaten waar te neemen (*).

Nadere bepaalingen voor de andere Consuls.

Reeds in den voorleeden Jaare hadt de zaak der Consuls in de *Middellandsche Zee*, en by de *Barbarysche* Mogenheden, de aandagt van hun Hoog Mogenden getrokken. De Gelastigden tot de zaaken van de Zee, met de Afgevaardigden uit de Zeeraaden deezes Lands, bragten voor beiden Ontwerpen van Lastbrieven uit, die, met de byvoeging van één Artykel door *Holland*, waar in *Friesland* en *Zeeland* stemden, in Staatsbesluiten veranderd en aan de Consuls toegeschikt werden, om zich vervolgens naar te regelen.

De

(*) *Resol. Gen.* 12. en 25. Jan. 31. Maart 1786.

De Lastbrief voor de Consuls der *Nederlandsche Natie* in alle Plaatzen van *Spanje*, *Frankryk*, *Italie*, en aan de geheele *Middellandsche Zee*, uitgezonderd alleen het *Turksche Gebied*, bestondt uit de volgende Artykels. —— „ I. Zy zullen met „ alle mogelyke naauwkeurigheid nagaan, „ al het geene, het welke zou kunnen die- „ nen tot bevordering van de Commercie „ en Navigatie deezer Landen, en daar van „ aan hun Hoog Mogenden, mitsgaders aan „ Directeuren van den *Levantschen* Han- „ del, omstandig kennis geeven, wanneer „ het een of ander mogt voorkomen, dat „ daar toe zou kunnen dienen. —— II. Zy „ zullen aan de Commercieerende Inge- „ zetenen deezer Landen alle mogelyke „ hulp en adsistentie verleenen, en dezelve, „ langs alle behoorelyke middelen tragten „ te protegeeren; als mede aan de Direc- „ teuren van de Navigatie in de *Middellandsche Zee*, van het arrivement en ver- „ trek der Nationaale Schepen, kennis gee- „ ven. —— III. In 't byzonder zullen zy „ alle mogelyke hulp en adsistentie bewy- „ zen aan 's Lands Schepen, wanneer 'er „ zich op de Reede hunner Residentie mog- „ ten bevinden. —— IV. Van alle Brie- „ ven, die zy aan hun Hoog Mogenden, „ aan bovengemelde Directeuren, of *in officio* aan iemand anders schryven, zullen „ zy te houden hebben Copien, in behoo- „ relyk daar toe aangelegde Registers, op „ pœne van arbitraire correctie, in cas zulks „ contrarie werdt bevonden. —— V. Van

„ alle

XXXVIII. BOEK. —— 1786.

Lastbrief voor de Consuls in *Frankryk*, *Spanje*, *Italie*, en in de Havens van de *Middellandsche Zee*.

XXXVIII. BOEK. 1786.

„ alle Brieven, die zy aan hun Hoog Mo-
„ genden, of aan de Ministers van den
„ Staat schryven, zullen zy altyd Duplicaa-
„ ten moeten zenden. — VI. Zy zullen
„ hebben te houden pertinente Registers
„ van alle de Brieven en Resolutien, wel-
„ ke zy, zo van hun Hoog Mogenden en
„ voorschreeve Directeuren, of van iemand
„ anders *in officio* ontvangen, op pœne als
„ boven. — VII. Zo dra zy eenige Re-
„ solutie of Aanschryving van hun Hoog
„ Mogenden, of van voornoemde Directeu-
„ ren, ontvangen, zullen zy de receptie
„ daar van ten spoedigsten accuseeren. —
„ VIII. Zy zullen, zo veel mogelyk, on-
„ derling correspondeeren, onderling elkan-
„ der informeerende van alles dat de Com-
„ mercie en Navigatie deezer Landen ee-
„ nigzins zou kunnen intresseeren. —
„ IX. Zy zullen hebben te houden precise
„ Notitie van alle merkwaardige zaaken,
„ welke het Consulaat betreffende, ter plaat-
„ se hunner Residentie, zouden komen voor
„ te vallen. — X. Alle de voorschree-
„ ve Registers en Papieren, het Consulaat
„ betreffende, zullen zy, by vertrek, over-
„ lyden, of anderzins, moeten overgeeven
„ aan derzelver Succesfeuren. — XI. Voorts
„ zullen zy zich respectivelyk, in allen
„ opzigten, gedraagen conform de Re-
„ solutien van hun Hoog Mogenden van
„ den vier en twintigsten July MDCLVIII,
„ en het Reglement voor de Consuls van
„ de *Nederlandsche Natie* te *Cadix*, *Se-
„ ville*, *St. Lucas*, *St. Maria*, *Mallaga*,

„ en

„ en verdere Plaatzen in *Spanje*, gearresteerd den negentienden van Oogstmaand „ MDCCXXXVII. — XII. Eindelyk wordt „ in 't algemeen aan de Consuls in *Spanje* „ en *Frankryk* geordonneerd, om in gevalle van Onlusten met deezen Staat, of „ met eenige andere Mogenheid, daar van „ ten spoedigsten per Expresse, of anderzins, aan hun Hoog Mogenden, en ook „ respectivelyk aan elkanderen kennis te „ geeven, het zy dat die Onlusten door „ eene *Christen-* of *Turksche* Mogenheid „ worden aangedaan; wordende speciaal in „ zulk een geval, de Consuls te *Marseille* „ en *Livorno* gelast, daar van, ten spoedigsten, het zy te Land, het zy over „ Zee, kennis te geeven aan den Consul van „ hun Hoog Mogenden te *Smirna* (*)."

In eenige opzigten kwam de Lastbrief voor de Consuls der *Vereenigde Nederlanden* by de *Barbarysche* Mogenheden, met den voorgeplaatsten overeen, in andere was dezelve geheel gerigt naar het onderscheid der omstandigheden, geheel liep dezelve op deezen zin. —— „ I. De Consuls by de „ *Barbarysche* Mogenheden zullen met alle mogelyke naauwkeurigheid nagaan het „ geene 't welk zou kunnen dienen, tot „ bevordering van de Commercie en Navigatie deezer Landen, en daar van aan „ hun Hoog Mogenden kennis geeven, wan- „ neer

Lastbrief voor de Consuls by de *Barbarysche* Mogenheden.

(*) Dit laatste en gewigtige Artykel was, op voordragt van *Holland*, aan de voorige des Ontwerps toegevoegd.

XXXVIII. BOEK. 1786. „ neer hun het een of ander zou mogen „ voorkomen, dat daar toe zou kunnen die- „ nen. —— II. Zy zullen aan de Com- „ mercieerende Ingezetenen deezer Landen „ alle mogelyke hulp en adsistentie verlee- „ nen, en dezelve langs alle behoorelyke „ middelen protegeeren. —— III. Zy zul- „ len aan hun Hoog Mogenden, van tyd „ tot tyd, kennis geeven van den staat der „ zaaken by die Mogenheid, alwaar zy zich „ bevinden, met naame van derzelver ge- „ negenheid omtrent deezen Staat; en wat „ zy, in cas van vermindering van dezelve, „ begrypen, dat zou behooren te worden „ gedaan om die wederom te gewinnen. — „ IV. Zy zullen hun Hoog Mogenden „ vooral, van tyd tot tyd, informeeren van „ den staat der Zeemagt aldaar, van de „ Hoofden en verdere Officieren, die de- „ zelve commandeeren, en van alles wat „ daar toe betrekking heeft. —— V. Zy „ zullen hun Hoog Mogenden 's jaarlyks „ remoreeren, welke Presenten, het zy Con- „ sulaire of Regalen, van wegen de Re- „ publiek aan de Regeering hunner Resi- „ dentie behooren gezonden te worden. — „ VI. Desgelyks hun Hoog Mogenden pre- „ cifelyk informeeren, welke aldaar de meest „ gefavoriseerde Natien zyn, en met wel- „ ke zy ligt zouden kunnen breeken. — „ VII. Van alle Brieven, welke zy aan hun „ Hoog Mogenden, of *in officio* aan ie- „ mand anders schryven, zullen zy te hou- „ den hebben Copien in behoorelyk daar „ toe aangelegde Registers, op poene van

„ ar-

„ arbitraire correctie, in cas zulks contra-
„ rie wordt bevonden. —— VIII. Van
„ alle Brieven, die zy aan hun Hoog Mo-
„ genden, of aan de Ministers van den
„ Staat ſchryven, zullen zy altyd Dupli-
„ caaten moeten zenden. —— IX. Des-
„ gelyks zullen zy hebben te houden per-
„ tinente Registers van alle Brieven en
„ Resolutien, welke zy, zo van hun Hoog
„ Mogenden, als van iemand anders *in*
„ *officio* ontvangen, op pœne als vooren. —
„ X. Zo dra zy eenige Reſolutie of Aan-
„ ſchryving van hun Hoog Mogenden ont-
„ vangen, zullen zy de receptie daar van
„ ten ſpoedigſten moeten accuſeeren. —
„ XI. In gevalle van een Oorlogsdeclaratie
„ aan deezen Staat, of aan eenige andere
„ Mogenheden, zullen zy daar van ten
„ ſpoedigſten per Expresſe, of anderzins,
„ kennis geeven aan hun Hoog Mogenden,
„ mitsgaders aan de Conſuls te *Cadix*, *Li-*
„ *vorno* en *Marſeille*. —— XIII. Voorts
„ zullen zy, zo veel mogelyk correspon-
„ deeren met de Conſuls van hun Hoog
„ Mogenden te *Livorno*, *Cadix*, *Marſeil-*
„ *le*, *Toulon* en *Mallaga*, en dezelve ken-
„ nis geeven van alles wat eenigzins de
„ Commercie of Navigatie deezer Landen
„ zou kunnen interesſeeren. — XIV. Wan-
„ neer eenige Distributie van Preſenten zal
„ geſchieden, zullen zy daar van hebben
„ te houden accurate Notitie; gelyk zy ook
„ in een byzonder Register van alle merk-
„ waardige zaaken, die betrekkelyk het
„ Conſulaat komen voor te vallen, niet
„ naa-

XXXVIII. BOEK. 1786.

„ naalaatende van het een en ander aan hun „ Hoog Mogenden precis Informatie te laa- „ ten toekomen. —— XV. Alle de voor- „ schreeve Registers en Papieren, het Con- „ sulaat betreffende, zullen, by vertrek, „ overlyden, of anderzins, moeten worden „ overgegeeven aan derzelver Succesfeu- „ ren (*)."

Onze Consuls te *Smirna*, *Tripoli* en *Tunis* vergeleen om de zaaken van 's Keizers Onderdaanen, als voorheen, waar te neemen.

Door de gereezene Onlusten tusschen onzen Staat en den Keizer hadden de Consuls hunner Hoog Mogenden, de Graaf DE HOCHEPIED, te *Smirna*, de Heer WARNSMAN te *Tripoli*, en de Heer NYSSEN te *Tunis*, het moeten staaken, om, als voorheen, de belangens der *Oostenrykfche* Koopliedcn waar te neemen. De Baron DE REISCHACH verzogt, uit naam van zyne Keizerlyke en Koninglyke Majesteit, dat zulks op den ouden voet zou mogen geschieden. Dit verzoek vondt een gunstig verhoor. Schoon hun Hoog Mogenden het, in 't algemeen, ongeraaden keurden, dat de Consuls van deezen Staat ook andere Mogenheden te gelyk bedienden, stonden zy, uit aanmerking dat de gemelde Heeren voortyds, zonder dat men daar van eenigen hinder hadt vernomen, de zaaken der Onderdaanen van zyne Keizerlyke Majesteit hadden behartigd, en uit byzondere inschiklykheid voor den Keizer, hun toe, die post weder op zich te neemen (†).

Niet

(*) *Resol. Gen.* 9. Jan. 5. Sept. 29. Nov. 1786.
(†) *Resol. Gen.* 14. Maart en 1. Juny 1786.

1786.

Niet zo gunstig liep een Voorstel af door den Schoutbynagt VAN KINSBERGEN gedaan, om, ter oorzaake van de veelvuldige Kustvaard der *Nederlandsche Schepen* in de *Middellandsche Zee*, een *Consul Generaal* aan te stellen, aan welke alle Consuls zouden moeten schryven het aantal en de hoedanigheid der Schepen, die 'er op de Plaatzen lagen, als mede of 'er Schepen, tot het doen van Vragten, verlangd wierden; ten einde, uit deeze Berigten, 'smaandlyks door ieder Consul aan den *Consul Generaal* gedaan, de laatstgemelde zou kunnen opmaaken, waar Schepen noodig waren, en dus daar van kennis geeven aan de Consuls, ter plaatse waar veele Schepen op Vragten lagen te wagten. — Men vondt goed, by het overneemen deezes Voorslags, op raad der Gelastigden uit de Admiraliteiten, deezen Brief te zenden aan Directeuren van den *Levantschen* Handel en Zeevaard en de *Middellandsche Zee* te *Amsterdam*, om hun Hoog Mogenden met een omstandig berigt in deeze zaak te dienen. 't Zelve raadde die Aanstelling af, en de gronden hier voor bygebragt, waren zodanig, dat Staaten van *Holland* dezelve dugtig vonden. Waar op van deezen Voorslag niets kwam (*).

Voorslag om een Consul Generaal in de *Middellandsche Zee* aan te stellen, verworpen.

De veelvuldige aankoop van vreemde en buiten 'sLands gebouwde Koopvaardyschepen, veroorzaakte, zints een geruimen tyd, verslap-ping

Nadere bepaaling op de Schepen aan welke

(*) *Resol. Gen.* 1. Feb. 31. Maart en 1 Mey 1786.

XXXVIII. BOEK.

1786.

Turksche Passen zouden verleend worden.

op de Scheepstimmerwerven in den Lande, en ging het zeer gemaklyk voor deeze vreemde Schepen *Turksche Passen* te verwerven, als mede voor die buiten het Gemeenebest werden uitgerust. De Zeeraad aan de *Maaze* herinnerde hun Hoog Mogenden deswegen, en wilde, dat de hand nader zou gehouden worden aan het Plakaat van den vierden van Louwmaand des Jaars MDCCXXVII, daar omtrent gegeeven. De Afgevaardigden uit de Admiraliteits Collegien, dit stuk overwoogen en hun Hoog Mogenden met hun raad voorgelicht hebbende, werd dit Staatsbesluit gebooren; dat, aangezien het groot belang, 't welk de Ingezetenen in 't algemeen 'er by hebben, dat de Schepen tot den Handel en Zeevaard deezer Landen gebruikt, binnen het Gemeenebest worden uitgerust; uit welken hoofde ook by het gemelde Plakaat was vastgesteld, dat geene *Turksche Paspoorten* zouden gegeeven worden, dan aan Schepen, *die hier te Lande zouden weezen geëquipeerd* en aan Ingezetenen en Onderdaanen van deezen Staat toebehoorden. Ook waren, in dit eigenste Plakaat, doorgaande zulke bepaalingen gemaakt, welke uitweezen, dat hun Hoog Mogenden, by de uitrusting dier Schepen hier te Lande, altoos het grootste belang stelden; dat daarentegen door geduurige Ontslagverleeningen van dit Plakaat, niet anders dan het grootste nadeel aan 's Lands Ingezetenen in 't algemeen kon worden toegebragt; waarom zy vaststelden, dat voortaan geen *Turksche Paspoorten*

zou

zouden gegeeven worden, dan *aan Schepen; hier te Lande daadlyk gebouwd, geëquipeerd, en aan Ingezetenen van den Staat toebehoorende*; dat, diensvolgens, ten deezen opzigte, geene Ontslagverleeningen van dit Plakaat meer zouden worden gegeeven; doch daar by wel uitdruklyk verbleeven; waarom dit Plakaat voorts in alle deszelfs verdere deelen in volle kragt en waarde gehouden, en, voor zo veel noodig, wel uitdruklyk bekragtigd werd (*).

Zeelands misnoegen deswegens.

Dit Staatsbesluit werd in *Zeeland* niet bekend, of de Steden *Zierikzee* en *Vlissingen* vielen des klagtig; en betoonden ter *Zeeuwsche* Staatsvergadering veelen hun ongenoegen over de wyze waar op dit Staatsbesluit, naar den zin der Gelastigden van de Admiraliteit op de *Maaze* was opgesteld, en door de *Zeeuwsche* Heeren, zonder ruggespraak met hunne Zenderen, op den voet der *Hollandsche*, overgenomen (†).

Staaten van *Zeeland* gaven des hun ongenoegen ter Algemeene Staatsvergadering te kennen, en betuigden niet te kunnen begrypen, hoe in dit Staatsbesluit, blykens de Inleiding, ingerigt om de Orders op het verleenen van *Turksche Paspoorten* te doen uitvoeren, naar den inhoud van het voorhanden zynde Plakaat, was ingevloeid eene nieuwe Bepaaling, dat de *Schepen hier te Lande moesten zyn gebouwd;* daar het Plakaat zulks niet vorderde. Nog meer moesten

(*) *Resol. Gen.* 16 Jan. 1786.

(†) *Not. van Zeel.* 20. 28. Feb. 6. Maart 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. ten zy zich over eene zo gewigtige verandering verwonderen: dewyl dezelve in het Staatsbesluit was gezet, zonder de opgave van eenige reden, om welke in deezen van de oude Orders zou moeten worden afgeweeken. — Waarom zy aandrongen, dat dit Staatsbesluit spoedig buiten werking zou gesteld en de Admiraliteits Collegien gemagtigd worden, om de *Turksche Paspoorten*, op den ouden voet, te verleenen (*).

Tegemoetkoming aan die van *Zeeland*. Wel eene Tegemoetkoming maar geene Intrekking was het gevolg deezer wederspraake. Men stelde vast, dat het jongstgenomen Besluit, omtrent het verleenen der *Turksche Paspoorten*, tot stand gebragt zou worden, onder deeze bepaaling, dat alle Schepen, die op vreemde Werven gebouwd, en vóór de dagtekening diens Staatsbesluits, door de Ingezetenen van dit Gemeenebest gekogt waren, en tegenwoordig in de Havenen deezer Landen lagen, en zonder dezelve Havenen te verlaaten, door wettigen verkoop, in *Nederlandschen* Eigendom overgingen, van nu af aan, aangemerkt zouden worden en blyven als of dezelve op Nationaale Werven waren gebouwd, en dus ook aan die Schepen op dien zelfden voet *Turksche Paspoorten* zouden worden verleend.

Reden van de nadere bepaaling uit het In eene Raadpleeging, die aanleiding gaf tot deeze nadere bepaaling, stonden hun Hoog Mogenden volkomen toe, dat schoon van

(*) *Resol. Gen.* 13. Maart 1786.

van het *bouwen* der Schepen, in eenen letterlyken zin, in het Plakaat van den Jaare XXVII deezer Eeuwe, niet werd gesprooken, zy niet te min meenden, dat onder het *equipeeren* van Schepen, in eenen algemeenen zin, het *bouwen* van dezelve mede kon begreepen worden, en in den geest van dat Plakaat buiten twyfel was opgeslooten geweest; dewyl men met veel zekerheid stellen kon, dat, in den Jaare MDCCXXVIII, bykans geene Koopvaardyschepen gebruikt wierden, dan hier te Lande gebouwd, en dat, diensvolgens, daar tegen geene byzondere voorziening behoefde te geschieden, welke men anders wel veronderstellen mogt dat plaats gehad zou hebben; naardemaal hun Hoog Mogenden, by het opstellen van dat Plakaat, met zo veel ernsts en naauwkeurigheid gewaakt hebbende tegen het *equipeeren* van Schepen buiten 's Lands, ten naadeele der binnenlandsche Trafiken, zonder twyfel met geen minder zorge zouden hebben gewaakt tegen het *bouwen* van Schepen buiten 's Lands, als eene zaak, die gescheiden wordende van het *equipeeren*, van oneindig meer belangs was voor de geheele Natie, indien het gebruik van vreemde Schepen by de Koopvaard hier te Lande toen reeds in een algemeen gebruik geweest was.

XXXVIII. BOEK.

1786.

Verval van onzen Scheepsbouw ontleend.

Daarenboven hadt het gewigtig belang, 't welk de Ingezetenen van den Staat hebben by het *bouwen* der Koopvaardyschepen, hun Hoog Mogenden geen oogenblik doen in twyfel hangen, over de keuze der be-

XXXVIII. BOEK. 1786. tekenis of uitgestrektheid, welke dus aan het vroegere Plakaat kon worden gegeeven; in de vaste overtuiging, dat, daar zy hier mede geen ander oogmerk hadden, dan om de kwynende Werven van byzondere Scheepstimmerlieden, wederom op te bouwen, ja tot voorigen bloei allengskens te brengen, de meergemelde uitbreiding, (indien dezelve al zodanig moest worden aangemerkt,) verre van eenigen tegenstand te ontmoeten, in tegendeel eene algemeene goedkeuring zou hebben weggedraagen. — Dit vertrouwden zy te meer, uit hoofde van de dringende noodzaaklykheid, om de particuliere Werven te doen herleeven, zal men zelfs in staat zyn eene voegelyke Zeemagt voor de Republiek, op den duur, te behouden, ten minsten met Schepen hier te Lande gebouwd, zo als de jongst afgeloopene Oorlog met het Ryk van *Groot-Brittanje* op de overtuigendste wyze hadt doen zien. Ja zelfs uit hoofde van het waare belang, dat de Koophandel zelve daar by heeft, dat haare Schepen hier te Lande worden gebouwd, zo om dat daar door verscheide takken van Handel zelve worden ondersteund, als ook, om dat het geval daar zynde, dat de meeste, zo niet alle Schepen in den Zeehandel gebruikt, buitenlandsche Maakzels waren, vreemde Mogenheden het te eenmaal in derzelver magt zouden hebben, om door het eensklaps verbieden van het verkoopen van Schepen aan Ingezetenen van den Staat, onzen Zeehandel op één oogenblik een doodlyken slag toe te brengen

gen, en zich in het bezit daar van te ftellen, waar uit alle de Schatten onzer Koopliedem niet meer in ftaat zouden zyn dezelve als dan te verdryven, indien zy door het geheel verloop onzer Scheepstimmerwerven hier te Lande niet terftond van de benoodigde Schepen konden worden voorzien: even als een ongelukkige ondervinding het Gemeenebest getoond hadt, dat het vry invoeren van allerhande vreemde Manufactuuren hier te Lande, veele van onze eigene Fabrieken, te eenemaal hadt geruineerd, waar van in de Republiek, naauwlyks iets meer was overgebleeven, dan de droevige nagedagtenisfe, en waar van andere, hoe zeer men het thans ook zou mogen verlangen, en tragten te wege te brengen, naauwlyks uit derzelver vervallen ftaat, eenigzins konden worden opgebeurd (*).

Zeeland wil zich aan die nadere betoon-

Deeze taal, die een wonde onzen Handel en Zeevaard toegebragt als zo gevaarlyk en te duchten voorftelde (†), en teffens toon-

(*) *Refol. Gen.* 31. Maart 1786.

(†) Dit gebruik van vreemde Schepen, is zints nog vermeerderd, en de Scheepstimmerbouw daar door, nog fterker aan 't kwynen geflaagen. De leedige Scheepstimmerwerven, op het anders druk timmerend *Zaandam* wyzen zulks onder andere uit. Zie A. Loosjes *Befchryving der Zaanlandfche Dorpen* bl. 187 en 204. Met hartlyke aandoening lazen wy, in eene Aantekening in Brissots *Nieuwe Reize in de Vereenigde Staaten van America* I. D. bl. 71. „ De *Hollandfche* huizen van Negotie, welke met het vry „ *America* handelen, hebben van het gebruik der „ *Hollandfche* Schepen geheel afgezien. De verkoop „ van in *America* gebouwde Schepen maakt een tak „ van Handel uit, die zich eens zal uitbreiden, en „ den *Americaanen* groote voordeelen aanbrengen.

XXXVIII. BOEK. 1786. paaling niet onderwerpen.

toonde hoe het woord *bouwen*, over welks invoegen Staaten van *Zeeland* zich zo zeer verwonderden, én 't welk zy zo vreemd vonden, hier zeer te pasfe kwam, deedt met de gemelde Tegemoetkoming niets af om deezen te bevredigen. Zy vonden het Besluit op den zesden van Zomermaand genomen, duister, en onderheevig aan verfcheide vraagen, welke zich natuurlyk opdeeden, ten aanzien van de vreemde Schepen, die in het tegenwoordige geval zouden uitgezonderd weezen; doch zy wilden de ontwikkeling van dit Staatsbesluit overlaaten aan die Gewesten, die hetzelve, als een verbindende Wet, voor hunne Ingezetenen zouden verkiezen aan te neemen. Voor zo veel *Zeeland* aanging, hielden zy zich by het Besluit in Lentemaand genomen en verklaarden als nog wel te mogen lyden, dat het Plakaat des Jaars MDCCXXVII werd uitgeoefend, zo als het daar lag; maar geenzins met de nieuwe Bepaaling, *dat de Schepen hier te Lande moesten gebouwd zyn;* het welk, hun inziens, nooit het oogmerk van het Plakaat geweest was, noch hadt kunnen zyn; weshalven Staaten van *Zeeland* het Staatsbesluit tot Vernieuwing van 't meergemelde Plakaat, voor zo verre het deeze nieuwe Bepaaling behelsde, voor onwettig hielden, en als genomen, zonder eenige voldoende redenen tot verandering der oude en algemeen in agt genomene Orders, in veelerlei opzigten, strekkende tot nadeel der handeldryvende Ingezetenen, voornaamlyk van *Zeeland*, en de vryheid der Zeevaard veel naauwer bepaalende dan noodig was,

ten

ten aanzien van de Natien voor welke de *Turkſche Pasſen* volgens Tractaaten, worden gevraagd. XXXVIII. BOEK.

Zy voegden 'er nevens, om hier hunne eigene woorden te gebruiken, „ dat, vermids hun Ed. Mog. nooit aan het Bondgenootſchap, of de Vergadering, die hetzelve repreſenteert, het Regt hadden afgeſtaan, om eenig gedeelte van de Legislative Magt over hunne Provincie of commercieerende Ingezetenen, buiten hunne concurrencie te oefenen, hun Hoog Mogenden het dan ook niet vreemd zouden vinden, dat de Provincie *Zeeland* zich aan de bovengemelde Orders niet kon gedraagen; maar dat hun Ed. Mog. wederom zo in deeze als in andere zaaken, daar men, door introductie van onnnoodige nieuwigheden, haare Privilegien aan ongewoone banden zou willen leggen, zich in de verpligting gebragt zagen, van zelve aan hunne Ingezetenen die Protectie te doen wedervaaren, welke dézelve Regt hebben van hunnen Souverain te verwagten, en welke hun Ed. Mog. zo dikwyls te vergeefsch van de Unie gereclameerd hadden." 1786.

Overeenkomſtig hier mede ſchreeven Staaten van *Zeeland* de Heeren derzelver Gecommitteerde Raaden, in de *Zeeuwſche* Admiraliteit aan, om zorg te draagen dat de *Turkſche Paspoorten*, op den ouden voet, zouden gegeeven worden, volgens de Staatsbeſluiten vóór dat van het loopend Jaar genomen, tot dat op deeze zaak met Staats-

XXXVIII. BOEK. wyze toestemming hunner Ed. Mog. nadere Orders zouden zyn gesteld (*).

1786. Dezelve gaat door. Ondanks die tegenstand van dit Staatslid, beschouwde de Vergadering hunner Hoog Mogenden het stuk der *Turksche Paspoorten* als afgedaan, en hielden zich aan het door *Zeeland* gewraakt Besluit (†).

Verschil met den Keizer van *Marocco* over een Handelplaats. De ryke Geschenken aan den Keizer van *Marocco* gezonden, deeden hun Hoog Mogenden de Handelvoordeelen, daar voor bedongen van zyne *Moorsche* Majesteit wagten, bovenal den uitsluitenden en vryen Handel op de Haven van *St. Croix*. Dit marde, en scheen die Vorst te rug te treeden, als hy, ten deezen Jaare, den uitsluitenden Handel op *Larache*, met eene ligte vermindering der Regten, voor de Onderdaanen van den Staat aanboodt, en dat de *Nederlandsche* Kooplieden, die zich na *Larache* begaven, aldaar Handelhuizen zouden mogen oprigten, en van die Reede vervoeren alles wat zy wilden van Graanen, Katoenen, en wat zy verder zouden noodig hebben. Zy lieten hem herinneren de toezegging van een bevoorregte Handel- en Haven plaats, ter keuze van hun Hoog Mogenden, die op *St. Croix* gevallen was, welke Plaats zy nog boven *Larache* bleeven stellen; met verzoek dat aan deeze hunne wettige begeerte, gegrond op de ryke Geschenken, zou voldaan worden.

Wei-

(*) *Not. van Zeel.* 15. Juny 1786.
(†) *Resol. Gen.* 19. Juny 1786.
(§) Zie onze *Vaderl. Hist.* VII. D. bl. 150. en 151.

Weinig gronds van hoope gaf de geweezene Gezant TALEB OMAR JOB, toen hy den Vice-Consul VAN NIEUWERKERK in een onderhoud te verstaan gaf; dat de Keizer gezwooren hadt, geduurende zyn leeven, te *St. Croix* geen Etablisfement te zullen dulden. De *Baçha* van *Tanger* verzekerde hem, dat de Keizer voor geen Millioen de Haven van *St. Croix* wederom zou openen. —— Hun Hoog Mogenden bleeven aandringen op de gedaane toezegging en de keuze van *St. Croix* boven *Larache*. Onverwinnelyke hinderpaalen daar tegen scheenen zich op te doen. De tusschenspraak van den Capitein RAADERS wrogt niets uit. Men zag de komst van zyne *Moorsche* Majesteit, die niet gaarne tegengesprooken werd, te *Tanger* te gemoet, en dat, te dier gelegenheid, opnieuw Geschenken zouden vereischt worden; dan kreeg de Vice-Consul last, hem in gepaste, doch duidelyke, woorden, onder 't oog te brengen, dat hun Hoog Mogenden, door de jongst aan den Gezant medegegeevene Geschenken, overvloedig getoond hadden op welk een prys zy 's Keizers Vriendschap stelden. Dit was, van zynen kant, door geen wederkeerig teken van vriendschap of erkentenis ontmoet; ja waren zy verstooken gebleeven van het aanbod eener vrye Haven, naar hunne keuze, en werd die van *St. Croix* op allerlei wyzen, vrugtloos gemaakt, 't welk geenzins kon strekken ter aanmoediging van eenige verdere Geschenken, waar om zy alle verzoeken, in het veronderstelde ge-

XXXVIII. BOEK. —— 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786.

geval van 'sKeizers komst, van de hand weezen. Een nieuw aanbod der Haven van *Larache*, en eene herhaalde weigering van die van *St. Croix*, was de uitslag van alle die moeite (*).

Eisch des Keizers van *Marocco* om Stuurlieden en Matroozen van de Christen Mogenheden.

Zo weinig als de Keizer van *Marocco* aan zyne toezeggingen voldeedt, zo vreemd was hy in zyne Vorderingen. Een Brief aan den *Bacha* te *Tanger* gezonden, met bevel om den inhoud van denzelven aan de Consuls mede te deelen, kan hier van tot een doorslaand bewys verstrekken. „ Ik „ beveel," luidt de taal van dien Vorst, „ myn Dienaar, ALCAYD MOH. BEN „ ABDELMECH, alle Consuls, die zich te „ *Tanger* onthouden, by een te roepen, „ en hun te zeggen, dat myne Zeelieden „ alle Jaaren eenige van myne Schepen „ verliezen; dat die Natien, welke my het „ hoogstagten, my Stuurlieden en Matroozen „ zullen geeven, om myne Schepen te be„ vaaren; op ieder Schip zal ik 'er tien „ noodig hebben. Alle zulke Stuurlieden „ en Matroozen, die op myne Schepen die„ nen, zullen anderhalfmaal ontvangen de „ Soldy, dat zy in hun eigen Land genie„ ten. Gy zult my berigten, wie van de „ Consuls my hier in wil dienst doen, en „ gy zult hun vooral waarschuwen, dat myne „ Schepen na de *Oost-* en *West-Indien* „ zullen moeten vaaren. —— Bezorg my „ spoedig antwoord."

Alle

(*) *Resol. Gen.* 22. en 31. Maart 25. April 30. Juny 20. July 18. Aug. 25. Sept. 17. en 21. Nov. 4. en 27. Dec. 1786.

Alle de Consuls, onder deezen ook de Vice-Consul van onzen Staat, gaven, op dit vreemdklinkend en wildschermend verzoek, ten antwoord, dat zy het onder 't oog hunner Souverainen zouden brengen, en, zo spoedig mogelyk, derzelver inzigt daar op mededeelen: dewyl het hun onmogelyk was, buiten den Souverain, in deezen iets te doen. —— Hun Hoog Mogenden wilden de *Bacha* van *Tanger* onderrigt hebben, dat de Gesteltenis en de Regeering deezer Landen niet toeliet de Ingezetenen te dwingen tot het neemen van dienst by eenige Mogenheid, hoe genaamd, op hoe voordeelige voorwaarden het zou mogen weezen; niets verder was in hunne magt, dan dat zy het verlangen van zyne *Moorsche* Majesteit aan de Ingezetenen van deezen Staat zouden *kunnen* bekend maaken; ten einde ieder, naar den aart zyner inzigten, of naar zyne genegenheid, daar omtrent zou kunnen handelen, zo als hy te raade zou worden (*).

XXXVIII. BOEK.

1786.

Antwoord van hun Hoog Mogenden op dien eisch.

Met de andere *Barbarysche* Mogenheden viel niets byzonder merkwaardigs voor. De Geschenken waren by deezen voldoende, by anderen minder aangenaam; doch met allen bleef de Vrede bewaard (†).

Wanneer de Schoutbynagt VAN KINSBERGEN hun Hoog Mogenden berigtte, dat de

Het afkoopen van de Tol te *Vil-*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1313. *Resol. Gen.* 11. Oct. en 17. Nov. 1786.

(†) *Resol. Gen.* 17. Nov. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. de Hoven van *Deenemarken* en *Napels* den Tol van *Villa Franca* met het Hof van *Turin* afgemaakt hadden, waar door thans de voornaamste Zeehandeldryvende Mogenheden in de *Middellandsche Zee*, tot hun groot voordeel, daar van bevryd waren, terwyl men in onze Schepen, die gemelde Haven voorby moesten, niet wilde laaden, vóór dat men kon aantoonen, dat de Tol betaald was; en het dus onze Vaard zou bevoordeelen, als men dit stuk met den Hove van *Turin* vondt, waar toe 't zelve wel neigde, dagten Staaten van *Holland* van die neiging geen gebruik te moeten maaken. Naardemaal het Regt des Hofs van *Turin*, om dien Tol te heffen, nergens bleek; maar wel, dat by Staatsbesluit van hun Hoog Mog., in den Jaare MDCCLXVI, zulke afknevelende vorderingen, ten sterksten, waren tegengesprooken, en niet verder voortgezet. Daar ook, volgens onderrigt der Directeuren van den *Levantschen* Handel en Zeevaard in de *Middellandsche Zee*, geene klagten der Kooplieden hier omtrent, tot hunne kennisse waren gekomen. Zy zagen dus geen reden om eenigen stap te doen tot het afkoopen van een Tol, welks regtmaatigheid niet kon beweezen worden, en tegen de vryheid des gebruiks van de open Zee, rechtstreeks zou stryden. In tegendeel wilden zy tegen die Invorderingen gewaakt hebben en des bescheid ontvangen, om 'er, door vertoogen, en andere kragtdaadige hulpmiddelen, tegen te

la Franca by het Hof van *Turin* aangepreezen; doch gewraakt.

voor-

voorzien, ter bescherming van het handeldryvend deel der Ingezetenen (*).

XXXVIII. BOEK.

1786.

Raadslag wegens een Tol door den Prins van Monaco gevorderd.

Meerder gehoors vondt de voordragt des Consuls STEURENBERG te *Genua*, wegens het nadeel, 't welk de Vlag van den Staat ontmoette, door het Regt of den Tol, dien de Koning van *Sardinie* en de Prins van *Monaco* vorderden van alle Schepen, die tusschen het Eiland van *Sardinie* en de Vastewal van *Italie* heenvoeren; eischende de eerstgemelde één ten honderd van alle de Laadingen der gaande en komende Schepen, beneden de honderd Lasten, en de Prins van *Monaco* twee ten honderd van de Goederen der Schepen, die van het Westen na het Oosten kwamen, zonder op derzelver grootte te letten, grondende dat Regt op een oud Privilegie, naar men voorgaf door Keizer CAREL DEN V. geschonken. Welk Regt de *Engelschen* en *Franschen* afgekogt hadden, en ook de Koning van *Deenemarken* weinig maanden geleden, met honderd duizend Ponden *Piementees*: waarom men de voorkeus gaf aan de *Fransche*, *Engelsche* en *Deensche* Schepen. Hy hoopte dat de Vlag van den Staat eenmaal van dien overlast mogt bevryd worden, het zy door afkoop, 't zy door eenig ander middel. — Men vondt goed, wegens den Tol door den Prins van *Monaco* gevorderd, de Directeuren van den *Levantschen* Handel aan te schryven, en een omstandige opga-

(*) *Resol. Gen.* 20. Feb. en 28. Aug. *Resol. van Holl.* 25. Aug. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. gave te verzoeken van het bezwaar voor den Handel van 's Lands Ingezetenen gelegen in den gemelden Tol, en welke som, huns oordeels, door den Staat zou kunnen worden opgeofferd en aangeboden, tot uitkoop van dit Regt, om den Zeehandel, voor altoos daar van te bevryden, en gelyk te stellen met dien der *Engelschen*, *Franschen* en *Deenen* (*).

Het regt onzer Kooplieden in *Frankryk* gehandhaafd. By het Verdrag tusschen *Frankryk* en deezen Staat gesloten, was men overeengekomen, dat, terwyl men bezig was een *Handel-verdrag* te maaken, de Onderdaanen van de Republiek in *Frankryk*, ten aanziene van Handel en Zeevaard, als de meest begunstigde Natie zouden behandeld worden (†). — De Commissaris der Zeevaard van hun Hoog Mogenden te *Bourdeaux*, de Heer MEYER, liet den Gezant LESTEVENON VAN BERKENROODE berigt toekomen, dat de Bedienden der Generaale Pagten in die Zeestad, sterker Inkomende Regten vorderden van de Koopmans Goederen uit *Holland* komende, en aan *Hollandsche* Huizen daar gezonden, dan van die uit andere Landen aan *Hamburgsche*, of andere Koopmanshuizen kwamen. Waar op gemelde Gezant zich by den Contrarolleur Generaal vervoegde, met herinnering van het Artykel des Verdrags, waar tegen zodanig eene handelwys rechtdraads streedt. Eene

(*) *Resol. Gen.* 18. Nov. en 15. Dec. 1786.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* VIII. D. bl. 230,

Eene erkentenis hier van volgde niet alleen; doch ook een spoedig herstel: daar de Controlleur Generaal aan de Pagters het noodige getal Afdrukken zondt van het Verdrag, met bygevoegden last, dat derzelver Bedienden zich naar den inhoud van 't zelve moesten gedraagen, en de noodige bevelen afvaardigen na alle de Havens van het Ryk; ten einde het de *Nederlanders* begunstigend Artykel, naar de letter, wierd uitgevoerd (*).

XXXVIII. BOEK. 1786.

De Invoer van gezouten Visch in de Oostenryksche Nederlanden geweigerd.

Veel werks maakten de Staaten deezer Landen, om de Zoutevischvangst te begunstigen, en den invoer daar van in de *Oostenrykſche Nederlanden* te verwerven, zy namen de tusschenspraak des *Franschen* Hofs te baat; doch zonder vorderen (†).

Verzoekschrift der Visschery en hier te Lande om in Frankryk ontheffing van bezwaaren te verwerven.

De Gelastigden der Visscherye van *Vlaardingen*, *Maassluis* en *Zierikzee* diendden ter Hooge Vergadering een Verzoekschrift in, by 't welk zy hun Hoog Mogenden onder 't ooge bragten, dat by het IX Artykel van het Handelverdrag op den laatsten van Wintermaand des Jaars MDCCXXXIX tusschen *Frankryk* en deezen Staat gesloten, wel was bepaald geworden, dat het den Onderdaanen van den Staat, vry zou staan in *Frankryk* en de *Geconquesteerde Landen*, vry, en zonder eenige belemmering, te doen inkomen en verkoopen den gezouten Haring, zonder onderscheid, en zonder onderworpen te weezen aan het verpak-

(*) *Resol. Gen.* 4. Oct. 1786.
(†) *Resol. Gen.* 18. 25. en 30. Jan. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. pakken of eenige daar tegen voorheen gemaakte bepaalingen; doch, dat eene daar naa ontstaane Oorlog tusschen de *Fransche* Kroon en dit Gemeenebest, uitgewerkt hadt, dat de Onderdaanen van deezen Staat, slegts zeer korten tyd het heilzaam gevolg daar van hadden mogen genieten. —— Dat, niet tegenstaande de herhaalde Vertoogen door hun Hoog Mogenden, naa het eindigen van dien Oorlog, by den Koning van *Frankryk*, egter de Invoer zo van Labberdaan als van Haring in *Frankryk*, zedert dien tyd, altoos aan zeer zwaare Belastingen was onderheevig gebleeven: ja dat, zints Wynmaand des Jaars MDCCLXXXIII, de Tolregten op de Labberdaan verdubbeld waren, en, van dien tyd af, de Invoer van Haring volstrekt verbooden was. —— Thans oordeelden zy de tyd gebooren om hun Hoog Mogenden de nadeelige gevolgen van die zwaare Belastingen op het eene gedeelte, en van het volstrekt verbod op het andere gedeelte hunner Visscherye, te herinneren. Met bede, dat hun Hoog Mogenden, door hunne Gezanten in *Frankryk*, ten dien Hove vertoogen geliefden te laaten doen, ter opheffinge van die zwaare Belastingen en het intrekken van het Verzoek. Hun Verzoek werd bewerkstelligd (*)

Verbod aan de Ingezetenen van den

Terwyl dit in Bewerking was, en zo min gunstige gevolgen beloofde als ten aanziene des Invoers van gezouten Visch in de Keizer-

(*) *Resol. Gen.* 23. en 30. Jan. 1786.

zerlyke Erflanden, bragten Staaten van *Holland* ter Algemeene Staatsvergadering in, hoe zy onderrigt waren, dat niet alleen zedert eenige Jaaren herwaards verscheide andere Mogenheden zich meer en meer hadden beginnen toe te leggen op de Haringvisscherye; maar dat zelfs daar toe, in het byzonder, zo by het Gouvernement der *Oostenrykſche Nederlanden*, als in andere Ryken, alles werd te werk gesteld om de Haringvaard aldaar uit te breiden, en ten dien einde door het uitlooven van Belooningen, als anderzins, de Ingezetenen van dit Gemeenebest uit te lokken om zich in dienst der vreemde Haringvisscheryen te begeeven, waar tegen de Reeders der Haringbuizen om de noodige Voorzieninge verzogt hadden. —— Deeze meenden zy, dat het best zou geschieden, door het vernieuwen der Plakaaten daar tegen. Hier in vonden zy gereede toestemming en beraamde men een allersterkst Plakaat tegen die zulks bestonden, of het bestaan hebbende, niet binnen een bestemden tyd in den Lande wederkeerden; als mede tegen de zodanigen, die, op eenigerlei wyze, de behulpzaame hand leenden aan dusdanige verhuuringen (*).

XXXVIII. BOEK. — 1786. Staat om zich ter Visscherye buiten 's Lands te verhuuren.

Met het einde deezes Jaars liep af de meermaals herhaalde begunstiging der Groote Visschery, de afschaffing der Lasten, welke van hun Hoog Mogenden afhingen. Deeze vergunning verleend met het heilzaam

De Haring visschery van Lasten als voorheen, ontheeven.

(*) *Resol. Gen.* 3. Mey 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. zaam oogmerk om die Hoofdneering en belangryke Tak van 's Lands welvaard te behouden en aan te moedigen, werd op nieuw, voor den tyd van drie Jaaren, verzogt en verworven (*).

Bescherming aan den Zeehandel verleend. 's Lands Zeemagt was allengskens versterkt, en door een beter Bestuur werden, ten deezen Jaare, geen onaanzienlyke Vlootdeelen in de *Noord-Zee* en de *Middellandsche Zee*, als mede in de *Oost-* en *West-Indien*, ter bescherming van de Koopvaardye in Zee gezonden en gehouden (†).

Des

(*) *Resol. Gen.* 3. Mey 1786.

(†) Medegedeelde Berigten van de Bevelen deswegen gegeeven, die van 't Vlytbetoon der Bestuurderen van 's Lands Zeeweezen getuigenis draagen, en daadlyk uitgevoerd zyn, te omstandig om hier plaats te vinden. Dan kunnen wy niet voorby, uit zekere lyst ons toegeschikt, op te geeven hoe veel Schepen, by onderscheide Admiraliteiten, thans werklyk gevonden werden.

Als 9	Schepen	van 74	Stukken
25	——	— 64	——
11	——	— 54	——
1	——	— 44	——
8	——	— 40	——
12	——	— 36	——
15	——	— 24	——
10	Kotters	— 16	——
1	——	— 13	——
1	——	— 10	——
6	Brikken	— 16	——
6	——	— 12	——
6	Hoekers en Kleine Vaartuigen van 16 tot	12	——
5	Kanonneer Booten.		

Nog stonden 'er op Stapel *één* Schip van 76, *drie* van 64, *twee* van 36, en *drie* van 24 Stukken.

Desniettegenstaande verscheen 'er ter Vergadering van hun Hoog Mogenden een Verzoekschrift van een groot aantal Kooplieden, Asfuradeurs en Reeders van Schepen, der Steden *Dordrecht*, *Rotterdam* en *Schiedam*, waarin zy voordroegen, dat, naar hun oordeel, 's Lands Handel en Zeevaard, nimmer weder tot den voorgaanden bloei en welvaard zou geraaken, en in derzelver hier toe zo noodzaaklyk aanzien by de Buitenlanderen hersteld worden, indien niet, by de middelen tot Verdeediging te Water, de volgende Punten vastgesteld, en door de staaving van hun Hoog Mogenden, als Grondwetten van dit handeldryvend Gemeenebest, bekragtigd wierden.

XXXVIII. BOEK.

1786.

Verzoekschrift ten aanziene van 's Lands Zeemagt.

Voor eerst, dat door de gezamenlyke Bondgenooten mogt worden toegestaan eene vaste en toereikende Somme op den gewoonen Staat van Oorlog, voor het Zeeweezen van deezen Staat, om de Penningen tot de noodige Uitgaven voor dezelve altoos daadlyk in gereedheid te hebben. — *Ten anderen*, dat, zo wel in tyden van Vrede als van Oorlog, altoos eén genoegzaam aantal Schepen en Fregatten van Oorlog in de Havenen deezer Landen zouden moeten voor handen zyn, van welke een jaarlyksche Equipagie zou moeten plaats hebben, geëvenredigd aan de meer of min hachlyke gesteldheid der zaaken in *Europa*; doch altoos van zodanig eene sterkte, om by onvoorziene opkomende Vredebreuke, de uitgebreide Scheepvaard deezes Gemee-

XXXVIII. BOEK. 1786. nebests daadlyk te kunnen beschermen; terwyl de niet uitgerust wordende Schepen, egter zodanig in gereedheid zouden gehouden worden, dat dezelve, by opkomenden nood, 's Lands Vloot ten spoedigsten konden versterken. —— *Ten derden*, dat de gezamenlyke Bondgenooten ook eenmaal zouden zamenwerken en besluiten tot het bepaalen van een vast Bestuur over de beheering van het Zeeweezen van deezen Staat, op dien voet ingerigt, dat hetzelve nimmer vrugtloos, maar ten allen tyde vaardig en kragtdaadig zou werken, ter bereiking van het oogmerk, waar toe 's Lands Ingezetenen zo veele gewoone en buitengewoone Lasten in de algemeene Schatkist opbragten. —— Onnoodig oordeelden zy dit Stuk verder uit te breiden, en wilden gaarne een gordyn over het voorleedene schuiven, in de aangenaame hoop van een beter uitzigt voor het toekomende, eindigende hun gedaan Voorstel en Verzoek, met de opregte verzekering, dat zy daar mede niets anders beoogden, dan om, zo veel in hun was, mede te werken ten nutte van 's Lands Koophandel en Zeevaard, en dus ook in de gevolgen voor het welzyn van 't geheele Gemeenebest. —— De Afgevaardigden van *Holland* namen dit Stuk over, en verstondt men, dat 'er een Afschrift van gezonden zou worden aan de Leden van de tweede Persooneele Commissie tot het Defensieweezen, om by derzelver raadpleegingen daar op zodaniger wy-

ze agt te geeven als zy oordeelden te behooren (*). XXXVIII. BOEK.

Groote diensten hadt het Hof van *Frankryk* den Gemeenebeste beweezen, zo in den daadlyk gevoerden Oorlog met *Groot-Brittanje*, als ter dempinge van den gedreigden met den Keizer. Voor dezelve hadt *Holland* te meermaalen zich gevoelig betoond (†). Een nieuw blyk hier van gaven Staaten deezes Gewests, als zy, in Louwmaand, ter Algemeene Staatsvergadering, het Voorstel ter tafel bragten door Afgevaardigden van *Amsterdam* by hun Ed. Gr. Mogenden gedaan, dat zy, in overweeging genomen hebbende, de omstandigheden waar in het Gemeenebest zich, geduurende de laatste onlusten, hadt bevonden, en aan welke gevaaren hetzelve was blootgesteld geweest, dan waar uit hetzelve, door de bestuuringe der Godlyke Voorzienigheid, was gered, en by den Vrede met de Nabuuren hersteld; tot het welke de opmerklyke diensten door zyne Allerchristlykste Majesteit, op eene edelmoedige wyze, aan den Staat beweezen, zo veel hadden toegebragt, en voor het toekomende de aangenaamste gevolgen van de onlangs met het Hof van *Frankryk* geslootene Verbintenis waren te voorzien, zo met betrekkinge tot de herstelling van de eer en het aanzien van den Staat by vreemde Mogenheden, als

1786. Voorstel van *Holland* om den Koning van *Frankryk* twee Oorlogschepen ten geschenke te zenden.

(*) *Resol. Gen.* 14. Sept. 1716.
(†) Zie onder andere onze *Vaderl. Hist.* VI. D. bl. 87.

XXXVIII. BOEK. — 1786. als met opzigt tot de bestendigheid van de Rust en Vrede, welke daar van, onder Gods zegen, kon worden verwagt, geoordeeld hadden aan hun Hoog Mogenden in bedenking te moeten geeven, of dit alles, van deezen kant, geen byzondere erkentenis zou vorderen, om, op de plegtigste wyze, zyne Allerchristelykste Majesteit te kennen te geeven hunner Hoog Mogenden opregte gevoelens van hoogagting voor den Persoon van zyne Majesteit; mitsgaders van hoogstderzelver erkentenis voor alle de blyken van toegenegenheid en edelmoedigheid, door zyne Majesteit, in de laatste Onlusten, aan het Gemeenebest gegeeven, als mede hun genoegen over de onlangs geslootene Verbintenis, welke hun Hoog Mogenden opregtlyk wenschten, dat tot versterking der wederzydsche Vriendschap, verzekering der algemeene Rust en Vrede in *Europa*, en beveiliging en welvaard der beide Staaten mogt strekken.

Tot een waar teken van deeze hunne gevoelens, zou, huns oordeels, zyne Majesteit moeten verzogt worden, wel te willen aanneemen, twee Schepen van Oorlog, geheel in gereedheid gebragt, en vervolgens gezonden na zodanig eene *Fransche* Zeehaven, als de Koning verkoos.

Wanneer deeze zaak tot een Staatsbesluit kwam, keurden zy noodig, dat aan één of twee Admiraliteits Collegien werd aangeschreeven, om, met den meesten spoed, te doen aanbouwen en uitrusten twee Oorlogschepen, ieder van 75 Stukken; waar

toe

toe de Raad van Staaten verzogt mogt worden, eene buitengewoone Petitie te doen. XXXVIII. BOEK.

Ter gelegenheid van dit Aanbod, wilden Staaten van *Holland*, dat men het verlangen van hun Hoog Mogenden tot het *Handelverdrag*, by de aangegaane Verbintenis bedoeld, ten ſpoedigſten tot ſtand zou brengen (*). 1786.

By naderen raadſlag in *Holland*, verſtondt men, dat de zaaken ter Algemeene Staatsvergadering daar heen zouden gerigt worden, dat tot het voorgeſtelde en in overweeging gebragte Geſchenk der twee Linie Schepen aan den Koning van *Frankryk*, zouden kunnen dienen de Schepen *Friesland* en *Stad en Lande*, by de Admiraliteit van *Friesland*: zo om dat die Schepen door derzelver diep treeden, naauwlyks van eenig nut voor den Lande zouden kunnen zyn, als ook en voornaamlyk om dat deeze volſtrekt nieuwe Nagels waren, nimmer gebruikt, en, naar het oordeel van deskundigen, die ze bepaald met dat oogmerk bezigtigd hadden, in goeden ſtaat, zwaarder van hout, van achteren veel ſcherper dan de Landsſchepen gewoonlyk, en meest overeenkomende met de Scheepsbouwwyze der *Franſchen*, en diensvolgens de geſchikſte by het Zeeweezen van den Staat tot dat einde.

Twee Schepen by de Admiraliteit in *Friesland* daartoe als de geſchikſte aangeprezen, en verder voorgeſlaagene Schikkingen.

Verder bragten zy in 't midden, dat voor het gemis dier Schepen aan de Admiraliteit van

(*) *Reſol. van Holl.* 13 Jan. 1786. *Reſol. Gen.* 19. Jan. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. van *Friesland* zou behooren betaald te worden de ronde fomme van 500000 Guldens, met bepaaling, dat die twee Schepen, daar voor ten vollen zouden worden uitgerust, met Kanon voorzien, en op Stroom gebragt, om van daar na een der *Fransche* Havens te kunnen vervoerd worden.

Het gemis van twee zodanige Schepen kon voor het Zeeweezen van den Staat geene onverfchillige zaak worden gerekend; waarom men voorftelde twee Scheepsholllen van dezelfde Charter by de Admiraliteiten op de *Maaze* en te *Amfterdam* aan te bouwen. De kosten deezer beiden werden begroot op 700000 Guldens. By de betaaling hier van zou aan deeze Zeeraaden vry gelaaten worden, by hun Hoog Mogenden, naa den aanbouw, het noodige verzoek te doen, ter betaalinge van de verdere kosten tot het optuigen en wapenen.

Ook verzogten hun Ed. Gr. Mogenden, dat de Raad van Staaten mogt gemagtigd worden om ten dien einde 1200000 Guldens te vinden by wyze van Negotiatie, ten laste van de Generaliteit, en de daar voor te betaalene Intresfen te verdeelen over alle de Gewesten (*).

Friesland, Stad en Lande en *Zeeland* ftemmen hier in. *Friesland* hadt reeds in het doen des Gefchenks geftemd; *Stad en Lande* volgde; desgelyks *Zeeland*, doch met traager fchreeden, en onder beding, indien alle de

(*) *Refol. van Holl.* 27. April 1786. *Refol. Gen.* 1. Mey 1786.

de Bondgenooten mogten zamenstemmen tot die Aanbieding; verklaarende hier toe besloten te hebben om niet tegen te houden de uitwerking van den aandrang der andere Gewesten; dat Staaten van *Zeeland* egter, te raade moetende gaan met hunne eigene omstandigheden, en daarom niet konden naalaaten in overweeging te neemen, dat *Zeeland* door gebrek van de Finantien, tot nog toe op verre na niet in staat was geweest, zyn aandeel in de Zeemagt van den Staat op die hoogte te brengen, als het wel wenschte, en overtuigd was noodig te weezen. Dat, derhalven, indien de Finantien eenige ruimte overlieten, de eerste en voornaamste zorg zou moeten zyn om de *Zeeuwsche* Admiraliteit in staat te stellen om het tekortkomend getal aan te vullen; en dat, zo lang hier aan niet kon worden voldaan, hun Ed. Mog. zich ook tot geene betaalingen, ter zaake van het Aanbod der twee Oorlogschepen, op eenigerlei wyze, konden verbinden, vertrouwende dat de Bondgenooten op middelen zouden bedagt weezen om dit Geschenk, buiten bezwaar van de Provincien, te doen voortgang hebben (*). —— Wy vinden niet dat de drie overige Gewesten de stemmen deswegen hebben uitgebragt. Zeker is het dat de Zending dier twee Schepen geen voortgang gehad heeft (†).

XXXVIII. BOEK.

1786.

Geen

(*) *Resol. Gen.* 21. Maart 1. Mey en 20 July 1786.

(†) Die beide Schepen werden, in den Jaare 1792. verkogt om gesloopt te worden. Dezelve konden uit

XXXVIII. BOEK. 1786. Hoogklimmende Geldbehoefte der O. I. Maatschappye.

Geen dan een treurig verslag kunnen wy geeven van den tegenwoordigen Staat der *Oost-Indische Maatschappye*, die, hoe zeer ook ondersteund (*), met dat alles bleek niet geholpen te zyn, en nog in den schroomlykften staat van behoefte te verkeeren. Van dit gebrek aan gereede Penningen hadden de *Hollandsche* Kamers dier Maatschappye Staaten van dat Gewest, in Louwmaand reeds de weete gedaan. In Sprokkelmaand oordeelden Bewindhebbers ter Kamer *Amsterdam* het van hunnen onvermydelyken pligt ter kennisse van hun Ed. Gr. Mog. te brengen, dat de nood, by die Kamer, zo hoog gereezen was, dat, indien zy, geduurende de loopende Maand, geen onderstand erlangden, zy, met het einde van dezelve, alle Betaalingen zouden moeten staaken. Dit beklag, met verzoek van onverwylde redding, kwam ook ter tafel van hun Hoog Mogenden. Terwyl de Bondgenooten op dit stuk hunne byzondere bedenkingen hadden, verklaarden de Afgevaardigden van *Holland*, dat zy staat maakten eerstdaags een nader Besluit op het Stuk der Redresfen te zullen inbrengen, en vóór af verzekeren konden, dat, van het vrugtbaar Besluit hier op, de gezindheid der Staa-

de Haven van *Harlingen*, zo als dezelve daadlyk gesteld was, niet gebragt worden; en lagen 'er, dewyl de voorgeslaagene middelen ter uitbrenginge niet aangewend waren, te rotten, schoon ze den Staat meer dan één Millioen Guldens hadden gekost. Zie *Resol. Gen.* 28. Dec. 1786.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 177.

Staaten tot den gevraagden bystand in Geld zou afhangen (*).

XXXVIII. BOEK.

Herstel en Verbetering in het Huishoudelyk Bestuur der *Oost-Indische* Maatschappye was noodig gekeurd. Staaten van *Holland* hadden, in Louwmaand des voorleeden Jaars, een Plan, daar toe strekkende, ter Algemeene Staatsvergadering ingeleeverd, en waren in Wintermaand diens Jaars de Kamers verzogt, hunne bedenkingen op 't zelve voort te brengen (†). Dit deeden de Kamers van *Rotterdam*, *Enkhuizen*, *Zeeland* en *Amsterdam*; waar op de Afgevaardigden der Staaten van *Holland* aannamen zich nader te zullen verklaaren; als mede over den Voorslag van *Zeeland* om de Vergadering van Zeventienen ten spoedigsten in *'s Gravenhaage* over deeze zaak te beschryven; dit begreepen zy desgelyks omtrent de beëedigde Hoofdparticipanten van de *Oost-Indische* Compagnie ter Kamer *Amsterdam*, behelzende hunne Bedenkingen op het voorgestelde Plan (§).

1786. Poogingen tot Herstel en Verbetering aangewend.

Opmerkelyk, en om de gevolgen grootendeels overneemenswaardig is het Staatsbesluit by *Holland*, ingevolge van alle deeze ingekomene Bedenkingen genomen. De Heeren DE GYZELAAR, VAN BERCKEL, NEEDERBURGH, Pensionarissen van *Dordrecht*, *Amsterdam*, *Rotterdam* en DE

Aanmerklyk Staatsbesluit by *Holland*.

RY

(*) *Resol. Gen.* 9 Feb. 1786.
(†) *Resol. Gen.* 5. Jan. en 19. Dec. 1786.
(§) *Resol. Gen.* 4. 10. en 16. Jan. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. Ryzer, Secretaris van *Alkmaar*, met den Raadpensionaris van Bleiswyk vervangende den Heer van Wyn, Pensionaris der Stad *Gouda*, bragten ter Staatsvergaderinge, van hun Ed. Groot Mogenden het volgend Verslag in.

Dat het overtollig zou zyn, om, by deeze gelegenheid, een breedvoerig betoog te geeven van de nuttigheid en noodzaaklykheid des invoers eeniger Verbeteringen in het Huishoudelyk Bestuur der *Oost-Indische Maatschappye*: dewyl hun Ed. Gr. Mog. by meer dan eene gelegenheid, hun begrip dien aangaande ten duidlykften hadden aan den dag gelegd; zo wel als hunne volledige overtuiging, dat, langs deezen weg alleen, 's Lands Penningen en Credit, tot ondersteuning en opbeuring van het financieel vermogen dier Maatschappye, op eene wyze, waar toe men zich met behoorelyke veiligheid genoeg bevoegd zou kunnen rekenen, aangewend zouden mogen worden.

Dat alle de tegenkantingen, van tyd tot tyd, tegen dit heilzaam en alleen tot nut der Maatschappye zelve strekkend oogmerk van hun Ed. Gr. Mog. te werk gesteld bevonden waren, wel verre van de gronden, waar op eene Verbetering van het Bestuur aangedrongen was, te verzwakken, in tegendeel, dezelve alleszins hadden versterkt: voor zo verre daar uit meer en meer was gebleeken, dat zodanig een denkbeeld van Verbetering niet alleen niet nieuw of gezogt was; maar te meermaalen de aandagt van Bewindhebberen zelve hadt bezig gehouden, terwyl zy, in de

de kragtigste bewoordingen, zulks als noodzaaklyk en onontbeerelyk erkenden. XXXVIII. BOEK.

Niemand ook, die het laatst ingeleeverd Berigt der beëedigde Hoofddeelhebberen ter Kamer *Amsterdam* inzag, kon hier aan twyfelen; alzo dit bewys, dat uit den boezem der Maatschappye zelve moet gerekend worden ontleend te zyn, de sterkste bevestiging in zich bevatte, van het Systema door hun Ed. Gr. Mogenden, reeds te vooren op gronden, daar toe voldoende gekeurd, aan den dag gelegd. Terwyl men ook de redenen nagaande, die zo veel tegenkantings tegen de ontworpe Schikkingen van hun Ed. Gr. Mog. verwekt hebben, ras ontwaar wordt, dat dezelve niet zo zeer ontleend zyn uit het onnoodige eener Verbeteringe, (trouwens men erkende doorgaande, dat het Bestuur in veelerlei opzigten voor Verbetering vatbaar was,) maar in tegendeel uit eene gevoeligheid en verkeerden argwaan, dat eene Invoering daarvan op zodanig eene wyze als de gemaakte Ontwerpen voorstelden, de kenmerken zou draagen van eene te Onvredenheid van den Souverain over de Directie der Bestuurderen van de Compagnie, en eene openlyke beschuldiging dat dezelven zich aan verkeerdheid en wandevoiren zouden hebben schuldig gemaakt. 1786.

Ondertusschen was het zeker, dat, indien 'er zelfs maar vermoedens of verdenkingen van die natuur by de gedaane onderzoeken waren opgekomen, geheel andere Maatregelen hadden moeten voorgeslaagen worden, dan die strekten, om aan gemelde Be-

XXXVIII. BOEK. 1786. Bestuurderen al het voordeel, genoegen en invloed hunner Bedieningen te laaten behouden, en hun zelfs in hunne poogingen, tot bevordering van het Nut der Maatschappye, op eene gepaste wyze, te ondersteunen. — Terwyl een nader bewys der waare gevoelens van hun Ed. Groot Mog. ten deezen aanziene, en van derzelver vervreemdheid van alle inzigten, die op eene gevoeligheid omtrent het gedrag der gezegde Bestuurderen van de Maatschappy berusten zouden, te vinden was, zo in de reeds gemaakte veranderingen in de ontworpen Punten, van Verbetering, als in het onlangs gedaane Voorstel ter Algemeene Staatsvergaderinge om de overweegingen van elke Kamer op de Planswyze voorgestelde Hervormingen in te neemen.

Dat het dus tyd werd, eindelyk eens een afkomst van dit werk te maaken, te meer om dat de aandrang der Maatschappye tot het verkrygen van hulp in gereede Penningen allerdringenste was, en ondertusschen, volgens de Besluiten van hun Ed. Gr. Mogenden, niet kon ingewilligd worden, ten zy het vastftellen van gepaste Verbeteringen vóóraf geschied ware, of ten minsten daar mede gepaard ging.

De gereedste weg om hier toe te geraaken, zou zyn het bekragtigen van het meer gedagte ingebragte Plan, behelzende zeer gepaste en wel overwoogene middelen, die, op eene alzins constitutioneele wyze, zouden kunnen worden ingevoerd, terwyl ook geene bedenkingen, van eenige weezenlykheid

heid, daar tegen hadden kunnen worden aangevoerd. XXXVIII. BOEK.

Doch, gelyk in de geheele behandeling deezer zaake, op het overtuigendst getoond was, dat hun Ed. Groot Mogenden niets anders bedoelden dan om het Bestuur der *Oost-Indische Maatschappye* te versterken, en aan hetzelve alle mogelyke kragt by te zetten; ten einde in het byzonder ook, door vermeerdering van *kundigheid* in de Handelbelangen, zo van *Europa*, als van *Indien*, gepaard met een onafgebrooken arbeid, de meeste vrugt van zodanige gemeenschaplyke poogingen te kunnen trekken; als mede dat het aan hun Ed. Gr. Mog. onverschillig was, welke *Middelen*, mits maar tot het gezegde oogmerk geschikt zynde, daar toe zouden worden aangewend; hoe ook alzo, zeker tot een nader blyk van hun Ed. Gr. Mog. volharding in dat Systema, zo wel als van Hoogstderzelver aanhoudende toegeevenheid, en belanglooze zorg voor het behoud der *Oost-Indische* Maatschappye, zou strekken, indien men, met ter zyde stelling voor een oogenblik van de voorige Ontwerpen, hoe nuttig en geschikt die ook zouden mogen zyn, liefst beproefde, of het Plan van Verbetering, door de Kamer van *Amsterdam* aan hun Hoog Mog. opgegeeven, waar van, als door Bewindhebberen zelve geformeerd, het Constitutioneele, althans niet kon worden in twyfel getrokken; aan de hoofdbedoeling in deezen zou kunnen voldoen. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. Nader Plan by Staaten van Holland voorgesteld.

Uit de vergelykende overweeging van dit Plan, met het voorig Ontwerp der Staaten van *Holland*, waar mede 't zelve, wat het oogmerk aanbelangde, zeer wel overeenkwam, werd het volgende *Nader Plan tot Verbetering van de Directie by de Oost-Indische Compagnie, om te vervangen het Plan by hun Ed. Gr. Mog. Resolutie van dertig December* MDCCLXXXIV *vastgesteld*, gebooren, 't geen zy thans ter tafel van hun Ed. Gr. Mog. bragten, en de volgende XIII Artykelen bevatte.

,, Art. I. Het tegenwoordige getal van ,, Bewindhebberen by de Kamer van *Amsterdam* zal met eenige nieuwe Leden ,, worden vermeerderd, en wel, by provisie met *Zes;* doch welk getal, in 't ,, vervolg, nog met *twee* of uiterlyk *vier* ,, Leden zal aangevuld worden, naar dat ,, zulks noodig zou mogen bevonden worden. —— En zullen dezelven in een ,, *Vyfde Departement*, in de gemelde ,, Kamer, het geen genoemd zal worden, *het Departement tot de Indische* ,, *Zaaken*, arbeiden, en daar ter bezorging en behandeling hebben het geen ,, hier naa zal worden voorgeschreeven; ,, terwyl zy voor het overige ook den ,, naam zullen draagen van *Bewindhebberen*, en onder de gezamenlyke Bewindhebberen den rang hebben en houden ,, naar rato succesfivelyk van den tyd hunner Aanstelling.

,, II. In deeze nieuw aangestellene Be- ,, wind-

„ windhebberen zal in het byzonder ver- „ eischt worden, de noodige Kundigheid „ en Ondervinding in de zaaken van de „ Commercie, of in de gesteldheid of be- „ langen van de *Oost-Indische Compagnie*, „ en zal, boven dien, ten aanziene van de „ keuze derzelven worden geobserveerd, „ dat zy, door hunne Omstandigheden, zo „ wel geschikt als genegen zyn, om van „ de behartiging der zaaken van de *Oost-* „ *Indische* Compagnie hun hoofdwerk te „ maaken, en zich met assiduiteit daar op „ toe te leggen. —— Gelyk zy ook, ten „ aanzien hunner Jaaren, en onderlinge Pa- „ rentage, onder dezelfde verpligting zullen „ zyn als de andere Bewindhebbers, en ge- „ lyke Eeden als die afleggen; mitsgaders „ by hunne Beëediging evenveel in de Com- „ pagnie moeten heredeeren als de overi- „ ge Bewindhebbers by de Kamer *Amster-* „ *dam*.

„ II. Uit aanmerking van het menigvul- „ dig en gewigtig Werk, waar mede dit „ Departement zal zyn belast, in de assi- „ duiteit, die daar toe, met verzuim van „ veele andere Bezigheden, zal dienen be- „ steed te worden, zullen de gemelde nieuw „ aan te stellen *Bewindhebbers voor het* „ *vyfde Departement* een jaarlyks Tracte- „ ment genieten ieder van vyf duizend Gul- „ dens. —— Doch verder zullen zy in al- „ les even als Bewindhebbers moeten wor- „ den geconsidereerd, zonder dat daar om- „ trent, buiten en behalven het geen spe- „ ciaal by de hier uitgedrukte Artykelen

XXXVIII. BOEK. 1786.

„ vermeld ftaat, eenig onderfcheid in 't een „ of ander gemaakt zal mogen worden.

„ IV. De Aanftelling der gezegde *Nieuwe Bewindhebberen tot het vyfde Departement*, zal ftaan aan hun Hoog Mogenden, en gefchieden op Voorftelling „ of Benoeming van wegen de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland* te „ doen, als welke Heeren Staaten, dit Departement niet alleen byzonder noodig „ gekeurd hebben tot meerder bevordering „ van de algemeene belangen der Compagnie; maar ook in de principaale Kosten, „ op deeze Inrigting vallende, zullen voorzien. En zullen deeze Leden den Eed „ als Bewindhebbers in handen van hun „ Hoog Mogenden afleggen.

„ V. Tot alle Boeken en Papieren, geene uitgezonderd, dan alleen die van particuliere Commisfien, (als waar toe, volgens gebruik, alleen zulke Bewindhebberen acces hebben, die daar toe zyn gecommitteerd,) zal aan deeze Leden, als „ Bewindhebbers zynde, niet alleen de onbelemmerde toegang openftaan; maar zullen ook in 't byzonder de Bedienden „ daar toe moeten gehouden worden, dat „ zy in hunne refpective Posten aan de Leden van het *vyfde Departement* opening „ geeven van 't geen zy begeeren, en hun, „ even als aan de andere Departementen, „ ten dienfte ftaan.

„ VI. Voor het gemelde *vyfde Departement* zullen, op het *Oost-Indifche Huis* „ te *Amfterdam*, de noodige Vertrekken

„ wor-

„ worden vervaardigd, alwaar zy hunne „ Byeenkomften en Befognes kunnen hou- „ den, en hun Comptoir-Bedienden plaat- „ zen.

„ VII. De Bedienden, welken dit *De-* „ *partement* voor zich in 't byzonder noo- „ dig zou mogen oordeelen, zullen door „ de Kamer worden aangefteld, op voor- „ dragt van het *Departement*, zullende de „ Kosten van die Bedienden, uiterlyk mo- „ gen bedraagen, agt duizend Guldens, „ in 't Jaar.

„ VIII. Het werk van deeze Nieuwe Le- „ den zal wel byzonder beftaan in het pre- „ pareeren en bearbeiden van dat geene, „ waar toe de *Haagfche Befognes* privati- „ velyk zyn ingerigt; en zullen zy vervol- „ gens, met behoorelyke attentie, moeten „ naagaan, in het generaal alle *Indifche* „ Brieven, Papieren, en Boeken, geene „ uitgezonderd, (welke tot dat einde allen, „ zo ras zy overgekomen zyn, in hunne „ handen zullen moeten worden gefteld,) „ en fpeciaal die, welke betrekking heb- „ ben op den Handel der Maatfchappye „ in de *Indien*.

„ Voorts zullen zy zich moeten toeleg- „ gen, op een onderzoek, welke verande- „ ring kan te wege gebragt worden in den „ Handel zelve, welke meerdere of min- „ dere uitgebreidheid aan dien Handel, als „ mede aan de vrye Vaard in de *Indien* „ zou behooren te worden toegeftaan; wel- „ ke Comptoiren ingetrokken of derzelver „ omflag verminderd zou kunnen worden;

XXXVIII. BOEK. „ en niets verzuimen om de waare Belangen der Maatschappye te helpen bevorderen,

1786. „ Uit die Brieven en Papieren zullen zy, „ onder hun opzigt, moeten doen concipieeren het *Verbaal*, gemeenlyk het *Haagsche Verbaal* genaamd.

„ Voorts zullen zy de Reflectien, die „ hun zouden voorkomen, aan Generaal en „ Raaden op alle de voorgemelde zaaken, „ den Handel en de Commercie betreffende, „ te moeten worden voorgehouden, by „ Punten in Geschrift moeten doen vervatten, „ en die, nevens het *Verbaal*, aan de „ Kamer van *Amsterdam* ter hand stellen; „ ten einde het een en ander, door die „ Kamer gebragt worde tot kennisse van „ de overige Kameren, (en dat zo wel van „ beëedigde Hoofdparticipanten, als van „ Bewindhebberen,) om dezelve te examineeren, „ even als de ordere by de Compagnie dicteert, „ voor het *Verbaal* en de „ *Concept Rescriptie*, die thans in het „ *Haagsche Besogne* vervaardigd worden.

„ Ook zullen zy zich moeten toeleggen „ om zich te bekwaamen tot het verkrygen „ van zodanige verdere kundigheden, „ die betrekking hebben op het generaal „ en byzonder Bestuur in de *Indien*; als „ blyvende aan hun, tot meerdere bevordering „ van het oogmerk hunner bestemminge, „ en van het waare nut der Maatschappye, „ altoos vry en teffens gerecommandeerd, „ om hunne Reflectien op dat „ een en ander, by Punten ter Rescriptie

„ die-

„ dienende, even als vooren, voor te draa-
„ gen.

„ En ten einde aan de Kameren, naar
„ behooren, gelegenheid te geeven om dit
„ werk, ook van hunne zyde, met de ver-
„ eischte naauwkeurigheid te kunnen naa-
„ gaan, zullen zy, daar het *Verbaal* en
„ de *Rescriptie op de Brieven*, naar or-
„ dere der Compagnie worden ingerigt,
„ moeten zorgen, dat deeze ter handstelling
„ aan de Kamer *Amsterdam* geschiedde,
„ zo dra het *Verbaal* en de Rescriptie aan
„ ieder Comptoir in 't byzonder, by hun
„ zullen zyn geresumeerd.

„ Des zullen zy altoos zorge moeten
„ draagen, dat hun gansche Werk, met
„ relatie tot het *Verbaal* en de Punten ter
„ *Rescriptie* dienende, bearbeid zyn met
„ het laatste van de maand Maart.

„ Na het afloopen der Voorjaars Verga-
„ dering van Zeventienen zal 'er gehouden
„ worden een Besogne in den *Haage*, be-
„ staande uit Leden van alle de Kameren,
„ daar onder begreepen eenigen van de
„ nieuw aan te stellene Leden, voorts het
„ gewoone getal der Hoofdparticipanten,
„ en de Ministers der Compagnie; in welk
„ Besogne alleen zullen worden geleezen
„ het geconcipieerde *Verbaal*, en de meer-
„ gemelde Punten van *Rescriptie*. Doch
„ zullen in dat Besogne ook moeten ge-
„ bragt worden de schriftlyke Advyzen der
„ respective Kameren en verdere Leden van
„ het Besogne, bevattende zo wel hunne
„ Reflectien op de voorz. Punten, als ee-

„ ne opgave van zodanige andere, die zy
„ zouden vermeenen objecten ter Rescrip-
„ tie te kunnen uitleeveren. Zullende wy-
„ ders, naa eene overweeging der verschil-
„ lende Advyzen, eindelyk daar uit gecon-
„ stateerd worden de ingredienten voor de
„ Concept-Rescriptie.

„ Naa het afloopen van dat Besogne zul-
„ len de Ministers van de Compagnie, vol-
„ gens derzelver Instructie, uit het gecon-
„ stateerde de Rescriptie moeten couchee-
„ ren, en dezelve, zo ras doenlyk, immers
„ uiterlyk zes weeken vóór het houden der
„ Najaars Vergadering aan de respective
„ Kameren doen geworden, om daar door
„ gelegenheid te geeven tot een bekwaam
„ examen van de Concept-Rescriptie, ten
„ einde als dan de finaale Rescriptie, in de
„ Naajaars Vergadering, naa een zeer ryp
„ overleg, te kunnen arresteeren.

„ En, daar het wenschlyk ware, dat de
„ generaale Rescriptie op de *Indische* Brie-
„ ven en Papieren eer kon geschieden, dan
„ het gebruik by de Compagnie mede-
„ brengt, zal het *vyfde Departement* niets
„ onbeproefd moeten laaten om te onder-
„ zoeken in hoe verre de aart der zaake
„ zou toelaaten, hier in eenige verandering
„ te wege te brengen, en de noodige Voor-
„ stellen deswegens ter Vergadering van Ze-
„ ventienen te doen.

„ Doch voor zo verre de Brieven uit
„ *Indien* Punten mogten inhouden, die, zo
„ zy zouden vermeenen, een spoediger Re-
„ scriptie vorderden, zullen zy zodanige
„ Pun-

„ Punten exactelyk moeten opneemen, die XXXVIII. BOEK.
„ in Geschrift vervatten, en met hunne Ad-
„ vyzen, aan de respective Kameren com-
„ municeeren veertien dagen, zo eenigzins 1786.
„ mogelyk, vóór het aangaan der eerste Ver-
„ gadering van Zeventienen, die gehouden
„ zal worden naa de receptie van de ge-
„ melde Brieven, ten einde die Punten,
„ benevens alle zulke, welke door de ove-
„ rige Leden van de Vergadering van Ze-
„ ventienen, het zy uit die Brieven, het zy
„ uit nadere inkomende, als Pointen eene
„ nadere Rescriptie vorderende, mogten ge-
„ considereerd worden, te overwegen en
„ als dan finaal te arresteeren.

„ IX. Van den elsch van Behoeften, die
„ jaarlyks uit *Indien* wordt ontvangen, zul-
„ len zy, naa een zeer rype overweeging,
„ wat al of niet voldaan behoort te wor-
„ den, naar aanleiding der Negocie-boeken,
„ en verdere daar toe specteerende Papie-
„ ren, een Project moeten formeeren, al-
„ voorens daar toe inneemende de daar toe
„ noodige consideratien en informatien; welk
„ Project zy vervolgens, met concurrentie
„ van Bewindhebberen van alle de Kame-
„ ren, in een Besogne, of Vergadering van
„ Zeventienen, zullen helpen arresteeren
„ en verdeelen.

„ X. Tot de Vergadering van Zeventie-
„ nen zullen altoos twee Leden uit het
„ *vyfde Departement* ter Kamer *Amster-*
„ *dam* worden gecommitteerd.

„ Voorts zullen alle de Leden van dit
„ Departement, gelyk van zelve spreekt,

 „ eene

XXXVIII. BOEK. 1786.

„ eene concludeerende stem hebben in alle „ Vergaderingen en Besognes, en dus ook in „ alle de Besognes van de Kamer, met een „ gelyk getal compareeren, als uit de andere „ Departementen. Doch zullen zy, wanneer in de Vergaderingen hunner Kamer, „ moet gehandeld of beslooten worden over „ zaaken door het gemelde *vyfde Departement* bewerkt, of daar uit voortgebragt, „ hier by met niet meer dan vier concludeerende Stemmen mogen verschynen.

„ Wyders zullen zy, even gelyk de andere Bewindhebberen, participeeren in „ de Commissien, of Besognes, die reeds „ in train zyn, of in 't vervolg zouden mogen gebragt worden, zonder dat, in deezen opzigte, eenig onderscheid tusschen „ de Leden van hun *Departement* en die „ uit de andere Departementen der Kamer „ *Amsterdam*, zal plaats hebben; doch zal, „ ten aanzien van het *Haagsche Besogne*, „ of het geen tot remplacement daar van „ naderhand zou mogen worden vastgesteld, „ mitsgaders om de Besognes van den Eisch „ van Behoeften, den Eisch van Retouren „ en den *Chinaschen* Handel, voortaan deeze schikking moeten worden gemaakt; „ dat, boven het getal van gewoone Bewindhebberen uit de andere Departementen, die daar toe op den tegenwoordigen „ voet, gewoonlyk benoemd worden, ook „ zullen moeten worden gecommitteerd, „ eenige Leden uit het *Nieuwe Departement*, te weeten tot het *Haagsche Besogne*, of het Besogne dat hetzelve zou

„ mo-

„ mogen vervangen, drie Leden, en tot elk XXXVIII.
„ der drie andere opgenoemde Besognes BOEK.
„ twee Leden.

„ XI Uit hoofde van het importante In- 1786.
„ trest, het geen de Provincie van *Holland*
„ en *Westfriesland* in de Maatschappy en
„ derzelver behoud en voorspoed heeft,
„ door de Staaten dier Provincie begeerd
„ wordende, om, van tyd tot tyd, eene
„ behoorelyke opening en verslag van zaa-
„ ken te hebben, zullen in het byzonder
„ ook de Leden van het *Nieuwe Depar-*
„ *tement* gehouden zyn aan de Requisitien,
„ die hoogstgemelde Heeren Staaten tot dat
„ einde doen mogten, promptelyk te defe-
„ reeren; alles egter onverminderd de Ou-
„ vertures, welke hun Hoog Mogenden
„ insgelyks van hun zouden mogen begee-
„ ren.

„ XII. De Tractementen van deeze nieuw
„ aan te stellene Bewindhebberen, mitsga-
„ ders van de Bedienden, die volgens Art.
„ VII, ten hunnen behoeven zyn zouden,
„ zullen 's jaarlyks worden voldaan door de
„ Heeren Staaten van *Holland* en *West-*
„ *friesland*, het zy uit de honderdste en
„ twee honderdste Penningen, die van de
„ Obligatien en Actien geheeven worden,
„ het zy op zodanige andere wyze, als
„ welgemelde Heeren Staaten zouden goed-
„ vinden te bepaalen.

„ XIII. Eindelyk zullen de drie en twin-
„ tig Punten, gevoegd by het Rapport op
„ den dertigsten October MDCCLXXXIII
„ ter Vergaderinge van hun Ed. Gr. Mog.

„ uit-

XXXVIII. BOEK. 1786. „ uitgebragt, en nader geamplieerd by de „ *Hollandsche* Resolutie van dertig December MDCCLXXXIV copielyk worden ter „ hand gesteld aan de Leden van het *vyfde Departement*; ten einde van dezelve, „ ten meesten nutte der Compagnie, ge- „ bruik te maaken.

Goedgekeurd by Staaten van *Holland*, en de Geldleening daar aan verbonden.

By dankzegging voor het gedaan Verslag behaagde het Staaten van *Holland*, dit Nader Plan goed te keuren, en vast te stellen. Aan de Wettiging van dit Plan door hun Hoog Mogenden verbonden hun Ed. Gr. Mogenden de toestemming der verzogte Leening van tien Millioen Guldens, vry van honderdste en tweehonderdste Penningen, mitsgaders van alle gewoone en buitengewoone Lasten, nu zynde, of die naderhand zouden mogen geheeven worden, met toezegging aan de Kamer van *Amsterdam* en van het *Zuider* en *Noorder Kwartier* der Guarantie van *Holland* voor een Fonds van honderd duizend Guldens in het Jaar, ter jaarlyksche Aflossinge, geduurende den tyd van vyftig Jaaren (*).

Met welk een aandrang by hun Hoog Mogenden ingeleverd.

Wanneer de Afgevaardigden van *Holland* van deeze stukken de beloofde opening (†) ter Algemeene Staatsvergaderinge deeden, voegden zy 'er den hun bevolen aandrang nevens, den Bondgenooten verklaarende, dat, gelyk zy, uit het een en ander, zouden moeten overtuigd worden van de aanhou-

(*) *Resol. van Holl.* 17. Feb. 1786.
(†) Zie hier boven bl. 76.

houdende zorg en belangloozen yver der Staaten van *Holland* voor het behoud en welzyn der *Oost-Indische Maatschappye*, en in het byzonder van de allergewigtigste Bezwaaren, waar mede dezelve, toen de anders zo natuurlyke als billyke gemeenschaplyke hulp der andere Gewesten agterwege bleef, hunne Finantie, tot behoud dier Maatschappye, hadden belast; en welke Bezwaaren, zo wegens daadlyk uitgeschootene Penningen, als ter oorzaake van het tusschen beiden gestelde Crediet, voor en ten behoeve van de *Oost-Indische Compagnie*, zedert den Jaare MDCCLXXXI reeds tot de aanzienlyke Somme van meer dan *veertig Millioenen Guldens* waren opgereezen; zy dan ook vertrouwen moesten, dat de Voorwaarde, waar aan zy eene verdere uitbreiding van de reeds zo verre uitgestrekte hulpe, hadden gemeend te moeten verbinden, in geenen deele gewraakt; maar door eene spoedige Bekragtiging van hun Hoog Mog. bevestigd zou worden. Te meer, daar dezelve op niets anders uitliep dan op de Invoering eener daadlyke Verbetering in het Huishoudelyk Bestuur der Maatschappye, waar van dus het voordeel op die Maatschappye zelve zou moeten t'huis komen. Terwyl deeze Verbetering by Staaten van *Holland* van dat gewigt en die noodzaaklykheid was bevonden, dat zy zonder dezelve oordeelen zouden, zich voor GOD en hunne Ingezetenen onverantwoordelyk te zullen stellen, indien zy hunne reeds zo zeer gedrukte Provinciaale Finantien, nog ver-

1786.

XXXVIII. verder; ter begunstiginge der *Oost-Indische*
BOEK. Maatschappye, goedvonden te bezwaaren.

1786. Wyders, dat Staaten van *Holland*, ten vollen en in gemoede hier van overtuigd, zo zelfs, dat zy ook de voornaamste Kosten, die op het in te voeren verbeterde Bestuur loopen zouden, wel voor hunne Rekening wilden neemen, van de redelykheid en billykheid der Bondgenooten, wel niet konden verwagten, dat dezelve den anders onvermydelyken val der *Oost-Indische Compagnie* aan het langer uitstel van eene Schikking, overeenkomstig met het billyk verlangen van hun Ed. Gr. Mog. ingerigt, zouden waagen; maar dat zy egter, te hunner eigene ontlasting, dit een en ander nog nader onder het oog der Bondgenooten hadden willen brengen, zo ten einde daar door eene laatste pooging, tot behoud dier Maatschappye te doen, als om voor de geheele Natie een opzettelyk en spreekend bewys aan den dag te leggen, dat zy niets onbezogt hadden gelaaten, om de *Oost-Indische* Maatschappy te behouden, en derhalven volkomen vry waren van alle de naadeelige en veruitziende Gevolgen, die uit een onverhoopt langer ophouden deezer zaake en den val der Compagnie, daar mede onafscheidelyk verknogt, zouden moeten voortvloeijen, en dezelve alleen zouden moeten laaten voor rekening en verantwoording van die Gewesten, die door hunne tegenkanting in deezen, de oorzaak van dit alles zouden mogen weezen, betuigende, in dit geval, wel uitdruklyk, van daar in geen het minste

ſte deel gehad te hebben; maar, in tegendeel, meer zelfs dan de natuur van het Bondgenootſchap vorderde, te hebben aangewend, om het gevreesde onheil, nog in tyds, voor te komen. XXXVIII. BOEK. 1786.

Zo veel indruks maakte dit aandringend Vertoog, dat, by de Meerderheid van hun Hoog Mogenden, dit nader Plan werd vastgeſteld. *Gelderland* en *Friesland* verklaarden zich tegen dit Staatsbeſluit, *Zeeland* in 't byzonder, en drong laatstgemelde Gewest aan, op de ſpoedige beſchryving eener Vergadering van Zeventienen in *'s Gravenhaage*, houdende de Verbeteringen, door Staaten van *Holland* voorgeſteld, voor eene Verandering in het Octroy van de *Oost-Indiſche Compagnie*, waar toe, volgens de gronden der Unie, eenpaarigheid vereischt wierd (*). Door de Meerderheid omhelsd.

Overeenkomſtig hier mede dienden Bewindhebbers der *Oost-Indiſche Compagnie* ter Kamer *Zeeland* in 't breede hunne Bezwaaren in over dit Staatsbeſluit, beweerende, dat het ſtrekte om het Octroy van de Compagnie, by alle de Kameren gezamenlyk van hun Hoog Mogenden wettig verkreegen, te midden in den loop van 't zelve, te veranderen, en om de Fundamenteele Conſtitutie van het Lichaam der Maatſchappye, om te keeren, by welke hun Hoog Mogenden, onder andere, met zo veel wysheids het getal der Bewindhebberen voor el- *Zeeland* kant 'er zich tegen.

(*) *Reſol. Gen.* 17. Feb. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. elke Kamer bepaald hadden; en dat de thans by het Octroy vastgestelde evenredigheid, ten aanziene van dat getal, te eenemaal verlooren ging. Waarom zy verzogten dat dit Staatsbesluit buiten kragt, of althans opgeschort zou worden, tot zo lang hun Hoog Mogenden, aan de *Zeeuwsche* Bewindhebberen gelegenheid zouden gegeeven hebben, om zich te verantwoorden op de bezwaaren, die, ten aanzien van hun Bestuur, het zy by hun Hoog Mogenden in 't algemeen, het zy by de Leden van dezelve in 't byzonder, mogten huisvesten. —— De Meerderheid hieldt de zaak voor afgedaan; de voorheen daar tegen zich kantende Gewesten bleeven by het toen ingebragte, *Zeeland* drong aan, dat ten minsten de verzogte Opschorting mogt worden toegestaan (*).

Zes Heeren tot het door *Zeeland* betwiste vyfde Departement voor- en aangesteld. De Gelastigden tot de zaaken van de *Oost-Indische* Compagnie uit Staaten van *Holland* droegen eerlang, om het Nieuwe Plan in werking te brengen, als geschikte Persoonen, en voldoende aan vereischten in hun als Leden van het *vyfde Departement* gevorderd, de volgende zes Heeren voor, Mr. ADRIANUS SALOMON VAN DER HOOP, Bewindhebber van de *Oost-Indische Compagnie* ter Kamer *Amsterdam*; GEORGE SEVERIN, JAN NICOLAAS VAN EYS, OTHO WILLEM FALCK, ELIAS KRAAYVANGER; en JAN PETRUS SCHOLTEN. —— Onmiddelyk volgde de goedkeu-

ring

(*) *Resol. Gen.* 2. Maart 1786.

ring, ten aanziene van de eerstgemelden met de voorbehoudingen, dat hy onder de Bewindhebberen zou blyven in den rang, dien hy reeds bekleedde; als mede dat, wanneer het Nieuwe Departement eenigen tyd in trein zou zyn geweest, het hem altoos vry zou ſtaan 't zelve te verlaaten, en by het openvallen eener plaatze, den dienst der Maatſchappye in een der andere Departementen te gaan waarneemen, op den voet als alle andere Bewindhebberen. —— Gemelde Heeren, aan hun Hoog Mogenden voorgedraagen, verkreegen hunne aanſtelling. Dan niet zonder wederſpraak van *Gelderland*, *Friesland*, en boven al van *Zeeland* (*).

XXXVIII. BOEK. —— 1786.

Betoond misnoegen der Staaten van *Zeeland*.

Staaten van het laatstgemelde Gewest lieten hunne hooggaande gevoeligheid blyken, wanneer zy, by het inwilligen van de Lasten op den Staat des Oorlogs, hunne Afgevaardigden deeze taal deeden voeren, „ dat „ hun Ed. Mog. altyd bereid zynde om „ met de overige Leden van het Bondgenootſchap, in de Lasten van de Unie „ te helpen draagen, ook in deeze gevoelens zouden blyven volharden, zo lang „ dezelve Lasten werden vergoed, door „ het wederkeerig genot der Voorregten, „ wier Conſervatie men met het aangaan „ der Unie beoogde, ten minſten zo lang „ hun Ed. Mog. zagen, dat de handhaa- „ ving derzelve, door *Zeeland*, by de ove- „ ri-

(*) *Reſol. van Holl.* 29. April. *Reſol. Gen.* 1. Mey 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786.

„ rige Bondgenooten niet vrugtloos wierd „ gereclameerd. —— Dat hun Ed. Mog. „ zich thans op het punt vonden om, in „ de vreedige bezitting van deeze Voorreg- „ ten, door de nieuw ingevoerde Directie „ by de *Oost-Indische Compagnie*, op ee- „ ne wederregtlyke wyze, geturbeerd te „ worden, zy zich ook van dien tyd af, „ met allen regt, zouden kunnen onttrek- „ ken van de onderlinge verpligtingen der „ Leden van het Bondgenootschap, waar „ onder geen van de minste waren de Con- „ senten in de Staaten van Oorlog. —— „ Dan, dat hun Ed. Mog. om, zo veel „ mogelyk, alle verwarring voor te komen, „ zich van dit Regt, voor als nog, niet „ zouden bedienen, en diensvolgens te con- „ senteeren in de Betaaling der Militie en „ van de verdere Lasten van de Unie, be- „ greepen in den laatst geformeerden Staat „ van Oorlog tot den negenden September „ aanstaande. In verwagting, dat vóór dien „ tyd, by de Bondgenooten aan de billyke „ klagten van dit Gewest over die Staats- „ besluiten, op eene voldoende wyze, zou „ worden te gemoet gekomen: terwyl hun „ Ed. Mog. by onverhoopte ontstentenisse „ hier van, zich, door dit gelimiteerd Con- „ sent, gevoegd by andere, in geval van „ nood, aan te wendene middelen, in de „ mogelykheid hadden willen stellen, om, „ ten opzigte van hunne wettige bezwaa- „ ren, zich zelven Regt te verschaffen (*)."

By

(*) *Not. van Zeel.* 8. Mey 1786. *Resol. Gen.* 10. Mey 1786.

By deeze dreigende Verklaring, lieten Staaten van *Zeeland* het niet berusten. Welhaast verscheen ter tafel van hun Hoog Mogenden een Staatsbesluit van dat Gewest, by 't welke alle de voorheen gedaane Tegenverklaaringen van de *Zeeuwsche* Afgevaardigden, betrekkelyk tot de Wettiging des Nieuwen Plans, en de Aanstelling der zes nieuwe Bewindhebberen, gepreezen en goedgekeurd werden. Verklaarende Staaten van *Zeeland* „ die Staatsbesluiten te houden „ voor informeel, aanloopende niet alleen „ tegen de gronden van de Constitutie dee„ zer Landen; maar ook bevattende, on„ der den naam van *Redres*, en zodanige „ Maatregels, waar door de grondslag van „ de vereeniging der *Oost-Indische* Com„ pagnie werd omgekeerd, en alle andere „ Regten en Eigendommen, onder Protec„ tie van den gemeenen Staat bezeten wor„ dende, by consequentie los en onzeker „ werden gemaakt."

XXXVIII. BOEK.

1786.

Zy verklaaren de Besluiten, ten opzigte van dat Nieuwe Plan genomen, voor van geener waarde.

Zy verzoeken, reden geevende van de gedaane Tegenverklaaringen, dat de Bondgenooten het oog geliefden te vestigen, op het eerste Octroy, van tyd tot tyd verlengd, de Grondwet van de Vereeniging der onderscheide Reederyen van *Oost-Indischen* Handel, by 't welke door hun Hoog Mogenden eenige Punten waren voorgesteld, *Punten van Ordre*, *Correspondentie* en *Gemeenschap* genoemd, aan welke, tot meerder aanmoediging, de Voorregten van een *Seclusief Octroy*, uit enkele gunst van hun Hoog Mogenden voortvloeijende, waren

Geeven de reden hunner Tegenverklaaringe op.

XXXVIII. BOEK. 1786. vastgehegt. — Dat in de *eerste*, door den Souverain van een vry Land, even zo min verandering kon gemaakt worden, als dezelfde Souverain regt heeft om de Conditien van een particulier Comptoir te veranderen; en dat in de *laatste* zelfs geene verandering kon gemaakt worden, zo lang het tydperk, staande 't welke die gunst was verleend, duurde; dat dien tyd verstreeken zynde, het dan eerst aan den Souverain stondt, om de voorige betoonde gunstbewyzen al of niet te verleenen.

Evenredigheid van Bewind was, als eene groote hoofdzaak, in agt genomen, zo by de eerste verleening van het Octroy, als by de Vernieuwing en Verbreeding van 't zelve. „ Op deeze Grondvesten," dus lieten zy zich hooren, „ was het heerlyk „ Gebouw der *Oost-Indische* Compagnie „ gestigt; een Gebouw, dat, wegens de „ wysheid van deszelfs Inrigting, de ver„ wondering van alle Eeuwen zou weg„ draagen; waar aan het wel gemaklyk viel „ nieuwerwetsche Veranderingen te maa„ ken; doch die het werk der eerste Bouw„ meesteren niet zouden verbeteren."

Het voornaamste doelwit van deeze Grondwetten bleek terstond geweest te zyn, om aan ieder Departement een geëvenredigd Aandeel te geeven in het Bestuur der vereenigde Compagnie, en teffens te zorgen, dat geen der Departementen, door overwigt van Gezag, de andere in het Bestuur zou kunnen benadeelen; ja dat zelfs het zamengevoegde Bewind, door toezigt van Gecommit-

mitteerden uit de Deelgenooten, in eene ge- XXXVIII.
ſtaage oplettenheid op deszelfs verpligtingen BOEK.
tot welzyn der Maatſchappye zou worden ——
gehouden. In dien zelfden geest was het 1786.
zo genaamd *Haagſche Beſogne* vastgeſteld.
Omtrent andere Voorwerpen van aanbelang
waar in andere Beſognes werkten, was alles
geregeld op eenen voet, die aantoonde met
welk eene zorgvuldigheid de Voorouders
altoos gewaakt hadden tegen het overwigt
van één Kamer.

„ Men hadt, huns oordeels, niet anders
„ te doen, dan met deeze Beginzelen in
„ vergelyking te brengen het *Nieuw zoge-*
„ *naamd Plan van Redresſen*, door vier
„ Gewesten ter Algemeene Staatsvergade-
„ ringe vastgeſteld, wanneer terſtond in 't
„ oog zou loopen, de hemelsbreede afwy-
„ king van den waaren Grondſlag der Ver-
„ eeniging van de Maatſchappy, eeniglyk
„ beſtaande in de volduurende Evenredigheid
„ in het Bewind, en het Toezigt der Deel-
„ genooten op alles wat in 't zelve gebeurt."

Vervolgens beſchouwden zy het Nieuwe
Plan uit twee voornaame oogpunten. *Voor
eerst* ten opzigte van de Vermeerdering des
getals van Bewindhebberen, zo in de Ka-
mer *Amſterdam* zelve, als in de Commis-
ſien wegens die Kamer in de gemeenſchap-
lyke Beſognes der Compagnie. En lieten
zy niet na hier op te merken, dat, behal-
ven het ſtrydige met het Octroy, 't welk
maar een bepaald getal in ieder Kamer toe-
ſtaat, ook de form van Aanſtelling gedaan
by hun Hoog Mogenden op de Benoeming

XXXVIII. BOEK. 1786. der Staaten van *Holland*, rechtstreeks aanliep tegen het Regt der Deelhebberen om de Bestuurders van hun Eigendom zelve te benoemen, en niet overeenkwam met het Regt aan zyne Hoogheid den Heer Prins van *Oranje*, als Opperbewindhebber en Gouverneur Generaal der *Oost-Indische* Compagnie, door last en onder goedkeuring van hun Hoog Mogenden opgedraagen, om de Verkiezing uit de Benoemingen te doen, en dat de verpligting van deeze nieuw aangestelde Bewindhebbers om den Eed te moeten afleggen in handen van hun Hoog Mogenden, zo geheel en al vreemd was, dat men vertrouwde dat zelfs geen Formulier van zodanig een Eed ter Algemeene Staatsvergadering zou voor handen geweest zyn. — *Ten anderen* gaan zy, van stuk tot stuk, naa het Werk, 't geen aan deeze nieuwe Bewindhebbers, in 't byzonder, zou worden aanbevolen, betuigen hunne verwondering over den, huns oordeels, ongepasten Tytel van *Departement tot de Indische Zaaken*, en meenen, dat het Werk niet dan zeer gebrekkig door hun, volgens het opgegeeven Plan, zou kunnen volvoerd worden.

Waar op zy, 't geen wy woordlyk afschryven, laaten volgen. „ Dat de Heeren „ Staaten van *Zeeland* deeze weinige trekken genoeg oordeelden, om de totaale „ Afwyking van het Nieuwe Plan aan te „ toonen, terwyl zy hetzelve Plan in dit „ daglicht beschouwende, zich niet genoeg „ konden verwonderen, hoe hetzelve, in „ goeden ernst kon worden opgegeeven als

„ een

„ een *Plan van Redres der Oost-Indische* „ *Compagnie*, daar het de klaarste kenmerken droeg van te zyn een *Plan van Omkeering der Fundamenten van dezelve* „ *Compagnie*, dat, in zyne gevolgen zou „ te wege brengen, een overmagt van Gezag voor de Kamer *Amsterdam* in het „ Bestuur der *Indien*; eene blindhouding der „ overige Kameren en der Hoofdparticipanten, en waar door eindelyk de Meesterschap van de Kamer *Amsterdam*, zich „ in alle de overige takken van het Bewind „ en den Handel, zodanig zou uitbreiden, „ dat aan *Zeeland*, 't welk zo groot aandeel gehad hadt aan de Oprigting der „ Maatschappye, niets meer zou gelaaten „ worden, dan de Clementie van de nieuwe Directie zou goedvinden.

„ Dat, hoe zeer men ook moge denken „ over de oorzaaken van den tegenwoordigen gedelabereerden toestand van de „ *Oost-Indische Compagnie*, en over de „ minder of meerder noodzaaklykheid van „ Redres in de Directie, men egter altoos „ in 't oog moest houden, dat de vraag „ niet was in het afgetrokkene of 'er eenige Verbetering en Redres noodig ware; „ maar of 'er zodanige noodig ware, die „ niet geëffectueerd kon worden zonder „ eene totaale verandering van het gansche „ Lichaam? Met andere woorden, of niet „ alleen de Uitoefening van het Bewind; „ maar ook de vorm van dat Bewind, moest „ veranderd worden? —— Dat hier omtrent hun Ed. Gr. Mog. derzelver Senti-

XXXVIII. BOEK. 1786.

„ timent hadden gemanifesteerd by de Re„ folutie van negen en twintig December
„ MDCCLXXXV, te kennen geevende, dat
„ zy zich voldaan hielden, met den tegen„ woordige vorm van het Beſtuur der *Oost-*
„ *Indiſche* Compagnie, en geen dringende
„ oorzaak zagen om, geduurende den loop
„ van het tegenwoordige Octroy, verande„ ring in dezelve te maaken, onder recom„ mandatie aan Bewindhebberen om alle
„ mogelyke attentie te hebben op de ver„ betering en menage van Directie, zo in het
„ Vaderland als in de *Indien*, voor zo ver„ re zulks met de Conſtitutie en het waare
„ oogmerk van de Oprigting der Maatſchap„ pye overeenkwam.

„ Dat des niet tegenſtaande, de Meer„ derheid der Provincien goedgevonden heb„ bende om in de Grondwetten van de
„ Aſſociatie veranderingen te maaken, die
„ uitloopen tot nadeel van één der *Socii*,
„ of van één der Provincien, welke door
„ het Etablisſement van de Societeit onder
„ haar Gebied, een indirect belang by het
„ bewaaren der Grondwetten verkreegen
„ heeft, hun Ed. Mogenden zich, op het
„ ſterkſte, tegen zodanige Maatregelen zou„ den blyven oppoſeeren, en niet ſchroom„ den te verklaaren, dat, zo lang de
„ Regten van Particulieren Eigendom, in
„ dit vrye Land, gereſpecteerd mogten bly„ ven, de Kamer van *Zeeland* niet ver„ pligt zou worden te pareeren aan *Politi*„ *que Dispoſitien*, die zo zeer vervreemd
„ waren van de Voorwaarden, op welke

„ de-

„ dezelve zich met de andere Kameren, „ onder de Protectie van den gemeenen „ Staat, vereenigd hadt; en dat, byaldien „ de Meerderheid der Bondgenooten, tegen „ de klaarblykelyke billykheid der Vertoogen, „ onverhoopt, goedvondt, by de genomen „ Resolutien tot Introductie van het meer- „ gemelde Plan te persisteeren, en deeze „ te doen executeeren, hun Ed. Mog. het „ zouden houden voor eene allergrootste „ Violentie aan den Band der Unie, en „ de wettig verkreegene Regten der overi- „ ge Bondgenooten; en dat, door zodani- „ ge Demarches de Provincie van *Zeeland* „ zich geauthoriseerd zou vinden om ge- „ bruik te maaken van haar onbetwistbaar „ Regt van Souverainiteit, en om eindelyk „ te zien na Middelen van Zelfsverdeedi- „ ging, die efficacieus genoeg waren, om „ haar en haare Ingezetenen Medeoprigters „ en Deelgenooten der *Oost-Indische Maat-* „ *schappye*, by het genot van Eigendom- „ men en Regten te beschermen."

XXXVIII. BOEK. 1786.

Van dit Staatsbesluit zonden zy Afdrukken by rondgaande Brieven aan de Staaten der andere Gewesten, met ernstig verzoek om deeze zaak in haaren aart en gevolgen te willen overweegen, en met *Zeeland* de handen in een te slaan, om het herstel van eene zo kenbaare grieve te helpen bewerken.

Zenden dit Staatsbesluit aan de andere Gewesten.

Ter Algemeene Staatvergadering bragt zulks geene verandering in de genomene Besluiten voort. *Gelderland* en *Friesland* hielden zich, als voorheen, op de zyde van

Dit brengt geene Verandering in het Besluit der Alge-

XXXVIII. BOEK. — 1786.

Meenc Staaten te wege. Zierikzees en Vlissingens gevoelen over den rondgaanden Brieve.

Zeeland. Waar egter de Stad *Zierikzee*, overtuigd van de noodzaaklykheid van Verbetering in 't Bestuur, eenige Veranderingen in 't Nieuwe Plan voorsloeg, geschikt om de evenredigheid van de onderscheide Kamers in alle de Besognes te bewaaren, en wilde, dat het dreigend Slot zou agtergelaaten worden, als 't welk alleen kon strekken om de Geschillen tusschen *Holland* en *Zeeland* te vermeerderen. In stede van die sterke uitdrukkingen, welker volvoering misschien onmogelyk zou zyn, wilden zy aan hun Ed. Gr. Mog. voorgeslaagen hebben om het onderzoek deezer zaake te verzenden, aan een Besogne, bestaande uit Afgevaardigde Staatsleden dier beide Gewesten, om een Plan, tot onderling genoegen der Kameren, te beraamen, 't welk dan vastgesteld zou kunnen worden. *Vlissingen* was niet vreemd van dit denkbeeld der *Zierikzeeënaaren*; dan eene groote Meerderheid stemde in het afzenden des boven geplaatsten Briefs (*).

Verbod in Zeeland aan Bewindhebberen, om te verschynen in eenige Vergadering niet op den ouden voet belegd.

Deeze beide Steden hadden ook gaarne gezien het agterblyven eens Staatsbesluits ter *Zeeuwsche* Staatsvergaderinge genomen, waar by de Staaten den Bewindhebberen van de Kamer *Zeeland* aangeschreeven, dat zy aan de Besluiten ter Algemeene Staatsvergadering genomen, niet gehouden waren, en men, in tegendeel, hun wel uitdruklyk verboodt, te verschynen in eenige Vergaderin-

(*) *Not. van Zeel.* 24. April en 8. Mey. *Resol. Gen.* 15. Mey 1786.

ringen of Besognes, de zaaken der *Oost-Indische Maatschappy* betreffende, zamengesteld op eenen anderen voet, dan volgens de oorspronglyke Grondwet, en het bestendig Gebruik, behoorde te geschieden (*).

Verlegenheid hier uit geboren ter Vergadering van XVII.

Dit Verbod baarde der Vergaderinge van Zeventienen, in Slachtmaand, ter voorzittende Kamer *Amsterdam* beschreeven, niet weinig verlegenheids. De Afgevaardigden uit *Zeeland*, met die der andere Kameren te dier Stede verscheenen, gaven vooraf opening van den last hun gegeeven, om zich in geene Onderhandelingen, de algemeene zaaken der *Oost-Indische Maatschappye* betreffende, in te laaten met de Bewindhebberen van het *vyfde Departement* der Kamer *Amsterdam*, om uit de Vergaderingen, waar in die Bewindhebbers tegenwoordig zouden zyn, op te staan, met Protest tegen alles, wat by die Vergadering, in afweezigheid van de Kamer *Zeeland*, zou worden verrigt. Twee Leden van dit Nieuwe Departement waren, ingevolge van het Nieuwe en by Meerderheid van hun Hoog Mogenden vastgestelde Plan, benoemd tot het bywoonen deezer Vergaderinge.

De Vergadering uitgesteld, en deswegen hun Hoog Mogenden geschreeven.

Om zich uit deezen maalstroom te redden, oordeelde de Voorzittende Kamer het voorzigtigst, de Opening der Vergadering van Zeventienen eenige dagen te verschuiven; ten einde, in dien tusschentyd, gelegenheid te hebben, om hun Hoog Mog. van

(*) *Not. van Zeel.* 22. Mey 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786.

van dit vreemd beloop kennisse te geeven, en teffens te verhoeden, dat inmiddels, door het uitbrengen van den Last van de Kamer *Zeeland*, en het daar op volgend verlaaten van de Vergadering door de Afgevaardigden van die Kamer, de zaaken niet uit haar geheel gebragt wierden. Zy verzogten het goedvinden van hun Hoog Mogenden te mogen weeten, hoe zich in deezen te gedraagen.

Besluit van hun Hoog Mog. dat de Vergadering, volgens het Nieuwe Plan zou voortgaan.

Ter Vergaderinge van hun Hoog Mogenden hieldt men zich aan het Besluit, 't welk de Zitting der Heeren uit het Nieuwe Departement wettigde, en dat, diensvolgens de Afgevaardigde Bewindhebbers ter Vergadering van Zeventienen, op den nu bepaalden dag, met hunne Raadpleegingen zouden voortgaan; en zou alles wat te dier Vergaderinge besclooten werd, niet tegenstaande de Afweezigheid van eenige Leden, voor wel en wettig worden gehouden.

Zeelands Tegenverklaaring.

Een Besluit eigenaartig te wagten; doch door *Gelderland* en *Friesland* gewraakt; terwyl de Heer VAN CITTERS, wegens *Zeeland* voorzittende, weigerde het zelve op te maaken; waar op de Heer VAN WASSENAAR STARRENBURG, het Voorzitterschap in de voorige week bekleed hebbende, dit verrigtte. De Afgevaardigden van *Zeeland* verzetten zich daar tegen ten allersterksten, zagen het Besluit aan als onwettig, van geene waarde, genomen tegen de gronden van de Unie, van de Regeering, en aanloopende tegen alle goede Orde. Zy behielden aan zich zodanige Aante-

tekeningen en Maatregelen, als Staaten van *Zeeland* noodig zouden oordeelen; de nadeelige gevolgen, welke daar uit ongetwyfeld moesten voortvloeijen overlaatende ter verantwoording der zodanigen, die daar toe hadden medegewerkt, zich voorts beroepende op alles wat reeds door de Staaten huns Gewests tegen de Oprigting van dit *vyfde Departement* was ingebragt (*). XXXVIII. BOEK. 1786.

Staaten van *Holland*, de groote Bewerkers deezer Veranderinge in het Bestuur der *Oost-Indische Maatschappye*, lieten den breeden Brief der Staaten van *Zeeland*, daar tegen ingerigt, geenzins onbeantwoord. De Heeren wegens *Holland* in deeze zaak benoemd, bepaalden zich om dien, van stuk tot stuk, te overweegen, en te wederleggen. Zy merkten op, dat die van *Zeeland*, by hunne gemaakte onderscheiding (†), hadden behooren aan te toonen de onbevoegdheid van eenen Souverain, om, ziende dat een Lichaam van die uitgestrektheid en invloed voor het belang van het gansche Gemeenebest, als de *Oost-Indische Compagnie*, en dat buiten staat was, zich langer staande te houden, zonder den onderstand, die door derzelver Bestuurderen van den Souverain verzogt werd, dien onderstand toe te zeggen en te verleenen, op zodanige Voorwaarden, als hy, tot beter instandhouding van dat Lichaam, noodig oordeelt. — Dat

Staaten van *Holland* beantwoorden den Brief van *Zeeland*.

(*) *Resol. Gen.* 9. Nov. 1786.

(†) Vergelyk hier mede den Brief van *Zeeland* hier boven bl. 99.

XXXVIII. BOEK. 1786. Dat ieder Particulier, om bystand van Penningen wordende aangesprooken, een gelyk regt hadt. 't Welk te meer plaats vondt in zodanige gevallen, waar in geene weezenlyke Veranderingen in het Constitutioneele van zodanig een Lichaam werden ingevoerd, en byzonder wanneer het grootste gedeelte der Belanghebberen, zich die Veranderingen laaten welgevallen, gelyk die der *Hollandsche* Kameren, of drie vierden der Belanghebbenden, zich tegen deeze Veranderingen niet hadden aangekant.

Vreemd moest het voorkomen, dat door de Kamer *Zeeland*, daar tegen zwaarigheden ingebragt, en door de Staaten van dat Gewest aangedrongen wierden, daar die Kamer, zedert veele Jaaren, eenige Millioenen aan een der *Hollandsche* Kameren schuldig was, en die zonder het genot deezer Penningen, en dus indirect zonder hulp van hun Ed. Groot Mog. reeds lang zou hebben moeten ophouden met betaalen; daar men, in tegendeel veel eer hadt mogen verwagten, dat de Staaten van *Zeeland*, die, ten voordeele der Algemeene *Oost-Indische Compagnie*, zo hier te Lande, als voor *Indie*, genoegzaam niets, in vergelyking van hun Ed. Groot Mog. hadden verstrekt, eenige Deference zouden hebben betoond voor het begrip van die hunner Bondgenooten, door wier kragtdaadige hulp en bystand, *dat Heerlyk Gebouw der Oost-Indische Compagnie* tot op deezen dag was staande gebleeven.

Zy vaaren voort met aan te wyzen, op wel-

op welke onvaste gronden, de Tegenspraak der Staaten van *Zeeland* berustte; toonende dat de behoorelyke Evenredigheid, naar welke de Maatschappy was opgerigt, door dit Plan niet verbroken wierd; als mede, dat de nu gemaakte Veranderingen niet uitliepen ten nadeele der Hoofddeelhebberen, zo beëedigde, als anderen. Met stilzwygen gingen zy voorby het bewys uit het Regt van Verkiezing van den Heer Opperbewindhebber ontleend; dewyl dat Regt alleen betrekking kon hebben, op dat getal van Bewindhebberen, 't welk ten tyde der gedaane Opdragt bestondt. Inzonderheid gedagten zy, dat, met opzigt tot de Vergadering van Zeventienen, de Evenredigheid, welke voorheen plaats hadt, door de Invoering van het Plan niet werd verbroken; daar, even als te vooren, acht Heeren van *Amsterdam* verscheenen; weshalven het een vreemd aanzien hadt, dat de Kamer van *Zeeland* geweigerd hadt, op de thansbyeen zynde algemeene Vergadering, te verschynen.

XXXVIII. BOEK. 1786.

Op de gronden in deeze Ophelderingen gelegd, schreeven Staaten van *Holland* te vertrouwen, dat de Bezwaaren zouden zyn weggenomen, en dat Staaten van *Zeeland* niet zouden twyfelen om tot het Besluit van hun Hoog Mogenden, betreffende het *vyfde Departement*, toe te treeden, en daar door voor te komen verdere verwyderingen met eenen Bondgenoot, geneegen om de oude betrekkingen te handhaaven, en meer en meer aan te kweeken.

Zy

XXXVIII. BOEK. 1786. Zy voegen 'er woordlyk by. „ En, niet „ tegenstaande wy Ons niet kunnen voor„ stellen, dat het nieuw geëtablisseerde De„ partement by de Kamer *Amsterdam* ee„ nige prejudicie aan andere Kameren zal „ kunnen toebrengen; maar, in tegendeel, „ merkelyk tot den bloei en welvaard der „ Maatschappye contribueeren, zo willen „ Wy nogthans niet afzyn, om, tot een „ doorslaande blyk onzer Welwillenheid, U „ Ed. Mog. voor te draagen, ten einde „ met ons gezamenlyk het ter Generaliteit „ daar heen te helpen dirigeeren, dat Be„ windhebbers mogten worden aangeschree„ ven, om de Resolutie van de Vergade„ ring van Zeventienen, van den zestienden „ January MDCLIV by bovengemelde onze „ Resolutie geallegeerd, voor zo verre daar „ by het stemmen Kamersgewyze in de Be„ sognes, op den voet der *Haagsche Be„ sognes* te zamengesteld, is gereguleerd, „ weder in gebruik te brengen; terwyl Wy „ verder geene zwaarigheid maaken rond„ borstig te declareeren, gaarne geneegen „ te zyn, om de concert met U Ed. Mog. „ ter Generaliteit verder zodanige Arrange„ menten te helpen maaken, waar door, „ tot volkomen genoegen van U Ed. Mog., „ zelfs alle schyn van overwigt van de Ka„ mer *Amsterdam* boven de andere Kame„ ren zou kunnen worden weggenomen; „ mits maar het getal van Bewindhebberen „ in de Besognes, by de gemelde Resolu„ tie van hun Hoog Mogenden van den „ zeventienden February laatstleden, niet

„ wor-

„ worde verminderd; maar langs den weg XXXVIII.
„ eener Vermeerdering van Bewindhebbe- BOEK.
„ ren, uit andere Kameren gebragt in de
„ proportie, waar in dezelve zich vóór 1786.
„ dato deezer Resolutie bevonden heb-
„ ben (*).

Zo veel ingangs vondt dit schryven, by Staaten van *Zeeland*, dat zy dien Brief, met het Staatsbesluit, hun toegeschikt, verzonden aan een Commissoriaal Besogne, te houden met eenige Gecommitteerde Bewindhebberen van de *Oost-Indische Compagnie* ter Kamer *Zeeland* (†).

De zaak by *Zeeland* in nader overweeging genomen.

Groot waren de naadeelen geleden by de Bezitters der *Actien van de Oost-Indische Compagnie*, in het tydverloop van drie jaaren, in 't welk geene Uitdeeling op dezelve geschied was. Dit verwekte schaarsheid by veelen, gewoon uit die Aandeelen 'sjaarlyks geene geringe Inkomsten te trekken. Doch nergens ontstondt hier uit grooter verlegenheid dan by de *Jooden* in de onderstand hunner Armen en Behoeftigen. Dit bewoog de Parnasseins van de *Portugeesche Joodsche Natie*, reeds in het verloopen Jaar, zich met een Verzoekschrift te wenden, tot hun Hoog Mogenden, met bede, dat het hun behaagen mogt, schikkingen te maaken en middelen te beraamen, dat aan de Deelhebberen der *Oost-Indische Maatschappye*, hoe eer hoe beter, eene Uitdeeling op derzelver Actien mogt worden afgegeeven;

Ongelegenheid waarin de Armen der *Joodsche* Natie zich bevonden, door het agterblyven der Uitdeelingen.

(*) *Resol. van Holl.* 1. Dec. 1786.
(†) *Not. van Zeel.* 11 Dec. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. ven; ten einde zy daar door in staat gesteld mogten geraaken om in den dringenden nood hunner Armen, en het onderhoud van een allergrootst aantal van behoeftige Weduwen en ongelukkige Weezen hunner Natie, welke uit die Uitdeeling moesten bestaan, en by gebreke van dezelve tot den Bedelzak zouden moeten vervallen, eeniger maate te kunnen voorzien. Zy smeekten Staaten van *Holland* om dit Verzoek ter Algemeene Staatsvergadering te ondersteunen, of wel daar omtrent zodanige Voorzieninge te doen, als hun Ed. Gr. Mog. naar derzelver Vaderlyke zorge, voor het behoud hunner Onderdaanen, waar van hunne Natie, in zo veele voorvallen, ook de günstigste blyken hadden mogen ondervinden, behoorlyk oordeelden (*).

Zyne Hoogheid staat zyn Aandeel in de bedraam de Uitdeeling aan de Armen af.

De overweeging deezer beklaaglyke omstandigheden, waar in byzonder de *Joodsche* Armen, door het aanhoudend gemis dier Uitdeelingen gebragt waren, hadt ter Voorjaars Vergaderinge van Zeventienen deezes Jaars, op de raadpleegingen het stuk der Uitdeelingen betreffende, zo veel invloeds gehadt, dat zy eene Uitdeeling vastftelden. Bewindhebbers der *Oost-Indische Compagnie* ter Kamer *Amsterdam* hadden aan zyne Hoogheid eene Opgave doen toekomen, van het geen de *Joodsche* en andere Diaconie Armen; volgens de Compagnies Boeken, bevonden werden, gemist te hebben, door

(*) *Resol. van Holl.* 15. Jan. 1786.

door een drie jaarigen ſtilſtand der Uitdeelinge, die Uitdeeling gerekend op Twaalf en een half ten Honderd. Waar op hy goedvondt om van het aeht en dertigſte gedeelte hem toegekend, in de beraamde Uitdeeling, voor dit Jaar, de ſom van *f* 17993-19-8 te beſchikken, om uit te keeren aan de gemelde Armen, op denzelfvoet en in gelyke evenredigheid, als het gemis voor ieder hunner, in een Jaar, bedraagen hadt (*).

Opſtand op het O. I. Schip *Barbeſtein*. De Muitelingen in *Engeland* gevangen gezet.

Een ſoortgelyk geval, als in den Jaare MDCCLXIV, het *Oost-Indisch* Schip *Nyenburg* bejegende (†), kwam thans het na *China* beſtemde Schip *Barbeſtein*, gevoerd door Capitein C. VAN VLAANDEREN, en van *Middelburg* gezeild, over. Honderd vyftig man *Luxenburgſche* Krygslieden verwekte eenen opſtand. Den zeven en twintigſten van Slachtmaand, maakten zy zich meester van de Geweerkisten, dreigden de Officiers te vermoorden, braken vier Kisten met Geld op, en poogden, zo dra zy land ontdekten, van het Schip te ontkomen, en den geroofden buit mede te voeren. —— Het viel voor op de hoogte van *Duins*. Een *Engelſche* Kustbewaarder boodt, op de ontdekking, dat 'er iets euvels gebeurd was, den verzogten byſtand, en door diens beſchikking werden 'er negen en zestig, die na de *Franſche* kust poogden te vlugten, door

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 656.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist. ten onmiddelyken vervolge op* WAGENAAR XXIII. D. bl. 302.

XXXVIII. BOEK. 1786.

door een gewapende sloep agterhaald, en in het Kasteel van *Sandows* in hegtenis gezet; van die het gelukt was den *Engelschen* wal te bereiken, werden 'er nog twaalf geagterhaald en mede gevat. Het geroofde Geld, by hun gevonden, werd den Capitein weder ter hand gesteld, die op de reede van *Duins*, van de Kamer *Zeeland* last kreeg de voorgenomene reis voort te zetten, naa dat hy, met de Officieren, van zyn Schip de noodige Verklaaringen van dit voorval zou opgemaakt en overgegeeven hebben, met agterlaating van de in *Engeland* gevatte Muitelingen.

De Gevangenen van *Engeland* verzogt en verkreegen.

De Heer VAN LYNDEN, Extraordinaris Envoyé ten Hove van *Groot-Brittanje*, gaf des hun Hoog Mogenden berigt. Een Fregat en Kotter werden hier op na *Duins* afgevaardigd om de gevangenen herwaards te brengen. —— Door 's Lands Capitein SMAAZE uit *Duins* onderrigt, dat 's Konings Raad niet hadt kunnen goedvinden, de Misdaadigers aan hun over te leeveren, uit vreeze van gevolgen; doch dat men deeze Muitelingen, door de Wetten van *Groot-Brittanje* zou doen oordeelen, in geval men wilde bezorgen, dat 'er behoorelyke Getuigen van het Schip *Barbestein* wierden opgehouden, om de gepleegde misdaaden in het Geregtshof te bewyzen, vonden hun Hoog Mogenden goed, door hunnen Envoyé, met dankzegging voor de beweezene diensten in het agterhaalen, vatten en gevangen houden, de overgaave te verzoeken en uit te werken. 't Geen geschiedde.

's Lands

's Lands Capitein C. J. Blois van Treslong met het bewind over deeze afhaaling bekleed, hadt bevel om de Afgehaalden na de reede van *Vlissingen* te voeren; ten einde voor de Admiraliteit van *Zeeland* te regt gesteld te worden. Dan by deeze rees eene zwaarigheid. Zy vreesden, wegens deeze Regtspleeging, in geschil te zullen geraaken met den *Bailjuw der Wateren van Zeeland*, die uit hoofde van zyn Lastbrief, deeze Gevangenen denklyk zou eischen, gelyk hy ook, op last der Staaten van *Zeeland*, deedt. By hun Hoog Mogenden werd begreepen, dat deeze eisch niet welvoegelyk kon gedaan worden, zy toonden zulks aan de *Zeeuwsche* Admiraliteit; dan, zonder de gronden van dien eisch toe te stemmen, besllooten zy den Capitein te gelasten, de Gevangenen aan den Waterbailjuw over te leeveren, buiten kosten van den Lande. Hier haaperde de overgifte; en verzogten Staaten van *Zeeland* hun Hoog Mogenden Order te willen stellen, dat de Schepen met de Gevangenen aan bodrd, hoe eer hoe beter, van hunne Stroomen zouden verzeilen; ten einde dezelve over te leeveren en te regt te stellen buiten het Grondgebied van dat Gewest, daar en zodanig als zy zouden goedvinden: waar omtrent zy zich geene party zouden stellen.

Zwarigheden in *Zeeland* tegen de teregtstelling.

Hun Hoog Mogenden namen dit euvel, en besllooten deeze zaak, ter afdoeninge aan den Zeeraad op de *Maaze* over te geeven; onder toezegging om de kosten daar op vallende, naa den afloop der zaake, te

De Admiraliteit op de *Maaze* neemt deeze zaak op zich.

XXXVIII. BOEK. 1786. betaalen. — De Admiraliteit op de *Maaze* nam onverpligt dit onaangenaam werk op zich, en benoemde tot het Onderzoek een Krygsraad, bestaande uit zeven Lands Capiteinen en één Secretaris, die het Officie Fiscaal by den Krygsraad waarnam, Mr. MARINUS HOOG. Langen tyd duurden de ondervraagingen, uit hoofde van de moeilykheid der Verhooren, die grootendeels in 't *Fransch* en *Hoogduitsch* moesten geschieden, en dat de Gevangenen aan 't Scheepsboord niet altoos zo zeer van den anderen afgezonderd als in de Gevangenissen te Lande, maar al te veel gelegenheids wisten te vinden, om met elkander te spreeken. Hun toestand was intusschen beklaaglyk, en eene straffe op zich zelven. Hunne Kleederen versleeten, door de langduurigheid dermaate, dat ze bykans naakt ten verhoor kwamen, en daar in raad verschaft werd, als mede ter voorkoming van Ziektens. Meer dan een jaar leedt het eer alle de stukken konden overgeleeverd, en ingevolge van dezelve Vonnis geslaagen worden, 't welk in Louwmaand des Jaars MDCCLXXXVIII, geschiedde, met eene staatlykheid aan zo zwaar eene Regtsoefening voegende, en die, om de zeldzaamheid, hier melding verdient.

Strafoefening. De Admiraliteits Raaden SEBASTIAAN VAN NOOTEN, en AUGUSTINUS VAN DER CRAP, met den Raad en Advocaat PIETER PAULUS, welke laatstgemelde, in dit omslagtig geval, zich oneindig veel moeite gegeeven hadt, en de Secretaris PAULUS VAN DER HEIM, vervoegden zich

zich den twaalfden van Louwmaand, na Helvoetsluis, om aldaar, in byweezen van de Leden, die den Krygsraad hadden uitgemaakt, de crimineele Vonnissen by denzelven geweezen, door zyne Hoogheid en Raad bekragtigd, te volbrengen. — Op 's Lands Wagtschip *Schiedam* geschiedde, dien eigen avond, de aanzegging des doods aan vier Misdaadigers by monde van den Heer PAULUS, ten aanhooren van elk die het begeerde. Den tot de doodstraf veroordeelde stondt men toe gebruik te maaken van den *Franschen* Predikant uit den *Briel*, en den Predikant des *Zwitzerschen* Regiments in *Helvoetsluis* in bezetting. De twee volgende dagen werden besteed in het uitbrengen der Vonnissen over alle de overige Misdaadigers, wederom op 's Lands Wagtschip, waar de Commissie van hun Ed. Mog. mitsgaders de Leden van den Krygsraad aan een ronden tafel gezeten was, en de toegang tot het Schip voor ieder openstondt.

XXXVIII. BOEK. 1786.

Op den dag der Strafoefening, werd van 's Lands Magazyn de Roode Vlag geheessen. Het Schavot was ter zyde van het Wagtschip, waar op de Gevangenen zich bevonden, op het *Oosters Hoofd* geplaatst. Op 't zelve verscheen eerst de Geweldige Provoost-Generaal der Admiraliteit op de *Maaze*, met één de Chirurgyns van het Wagtschip, de twee *Fransche* Predikanten en den Leeraar van *Helvoetsluis*, welke laatste het openbaar Gebed voor de veroordeelden zou uitstorten; alleen gevolgd door

XXXVIII. BOEK. 1786. eenige des Raads Helbaardiers, die met hunne Hellebaarden rondsom het Schavot werden geplaatst. Naa de byzondere gesprekken met de ten dood gevonnisten, en het doen des Gebeds traden de Leeraars van het Schavot.

Vier werden 'er met den koorde gestraft en opgehangen; zes met den strop om den hals, en nog zeven zonder dezelve strenglyk met roeden gegeesseld, gebrandmerkt, en voor onderscheiden tyd van vyftig en minder Jaaren vastgezet, en voorts gebannen. Negen en twintig ondergingen alleen de Geesseling, eenigen met bygevoegden uitbanning voor altoos, of voor meerder of minder Jaaren. Vyf werden hun Gevangenis voor straffe toegerekend, en zy verweezen om aan boord van een der Lands Schepen, met een getal van slagen gelaarsd te worden, de Strafoefening der overigen van eene geschikte plaats aan te zien, en den tyd, waar toe zy zich verbonden hadden, uit te dienen. Dit laatste moesten ook zeven doen, alleenlyk veroordeeld om de Strafoefening te aanschouwen. Eén wierd van Sergeant tot Soldaat verlaagd, en moest, dus vernederd, zyne dienstjaaren volbrengen. Zestien werden van alle Crimineele Procedures vrygesprooken, en op vrye voeten gesteld, mits zy hun tyd uitdienden. —— Vier der Gevangenen waren intusschen gestorven, en één hunner was, zyne boeijen verbrooken hebbende, over boord gesprongen en verdronken.

Zonder eenige de minste ongeregeldheid liep

liep de Strafoefening af aan zulk een aantal Misdaadigers; alle voorzorgen daar tegen waren genomen, zo door het onder de wapenen houden der *Helvoetsluische* Bezetting als door den bystand van eenige Ruitery, ten dien einde van zyne Hoogheid derwaards gezonden (*). XXXVII. BOEK. 1786.

Zints lange hadden de vry Burgers aan de *Kaap de Goede Hoop* zich gedrukt geoordeeld door de Bedienden der Compagnie, en daar over geklaagd (†), zonder beterschap te erlangen. In den Jaare MDCCLXXXIV deeden zy een Voorstel aan alle waare Patriotten, Voorstanders van Regt en Geregtigheid en Vryheidminnende Burgers aan de *Kaap*, om de klagten in den Jaare MDCCLXXIX uitgestort, welke onhersteld gebleeven waren, te vernieuwen; en, om dit op de veiligste wyze te doen, twee of drie bekwaame lieden, uit hun midden na het Vaderland te zenden, om by den Souverain, de ontheffing te bewerken van het juk der *Aristocratische Slaverny*, waar onder zy, gelyk zy spraaken, gebukt gingen. Doch, eer dit te bewerkstelligen, wilden zy de komst des nieuw verwagt wordende Gouverneurs VAN DE GRAAFF afwagten, en gingen eene schriftlyke verbintenis aan, de belofte behelzende, „ om nimmer hunne

Verbintenis eeniger Burgeren aan de *Kaap de Goede Hoop* wegens deBezwaaren.

(*) *Resol. Gen.* 6. 8. 11. 12. 14. 15. 18. en 22. Dec. 1786. 16. Maart en 23. April 1787. *Not. van Zeel.* 11. en 18. Dec. 1786. 16. April 1787. en Medegedeelde Berigten.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* V. D. bl. 352.

XXXVIII. BOEK. 1786.

„ ne goede zaak te laaten vaaren; maar de„ zelve, om dat ze goed en braaf was, „ naar zyn beste vermogen, door een eer„ lyk gedrag, te onderſteunen, en te be„ hartigen, om dezelve, met GODS hulpe, „ tot een gewenscht einde te brengen, ter„ wyl de Ondertekenaars teffens by hunne „ Naamtekeningen de ſommen voegden, „ welke zy ter onderſteuning van hunne „ goede zaak, edelmoedig geeven wilden, „ zich verpligtende om die ſommen, bin„ nen veertien dagen, naa de komst des „ Gouverneurs, by de bevestiging van den „ nadeeligen uitſlag hunner zaake, ten hui„ ze te brengen en in handen te ſtellen „ van hunne Medeburgeren.".... Eene Verbintenis, welke, om veele gewigtige redenen, de Ondertekenaars op het plegtigst beloofden, voor eerst, geheim te houden (*).

Drie Afgevaardigden van de *Kaap* leeveren by hun Hoog Mogenden een Verzoekſchrift in.

Drie van de Ondertekenaars deezer Verbintenisſe, JOANNES ROOS, JOANNES HENRICUS REDELINGHUIS, en JOANNES AUGUSTINUS BRESLER, ontmoeten wy als Inleeveraars van een Verzoekſchrift by hun Hoog Mogenden, voor zich zelven en als Gecommitteerden van de klaagende Burgery van de *Kaap de Goede Hoop*, door dezelve gevolmagtigd in Lentemaand des Jaars MDCCLXXXV, vertoonende, dat, niet tegenſtaande hunne herhaalde klagten aan de Bewindhebberen der *Oost-Indiſche* Com-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 511, vergeleeken met bl. 566.

Compagnie, zo door hun, als door hunne Voorouders gedaan, geene Fundamenteele Wetten of Instellingen aan de *Kaap* voorhanden waren, waar door het Gezag en de wederzydsche Verpligting van de Overheden en Regeerders aan de eene zyde, en van de Ingezetenen, aan hun Bestuur onderworpen, van den anderen kant, naauwkeurig bepaald werd, en op eene duurzaamen voet gevestigd. Dat de twee aanzienlykste Collegien daar te Lande, zynde de *Raad van Politie*, of de Hooge Regeering, en de *Raad van Justitie*, of het hoogste Geregtshof, tot op het tegenwoordig oogenblik, niet voorzien waren van Instructien of Berigtschriften, die derzelver Gezag en Pligt bepaalden. Dat 'er wel, ten opzigte van eenige Punten van Beklag, van het minste belang, eenige Voorzieninge was gedaan; maar dat de meeste weezenlyke Bezwaaren, raakende het Politiek Bestuur der Volkplantinge, de Bediening der Justitie, en de Middelen van Bestaan der Ingezetenen, geenzins waren hersteld. XXXVIII. BOEK. 1786.

Dat de *Kaapsche* Burgers, intusschen, gezien hebbende van hoe weinig invloeds en uitwerkings, hunne gedaane Klagten by Bewindhebberen der *Oost-Indische Compagnie* geweest waren, vertrouwd hadden, als nu hunne toevlugt te mogen neemen tot hun Hoog Mogenden. Voorneemens zynde om welhaast, de gewigtige redenen van Bezwaar en Klagten hunner Medeburgeren, gestaafd met bondige en overtuigende bewy-

XXXVIII. BOEK. wyzen, onder het oog van den Souverain te brengen.

1786. Zorgdraagend Voorstel dier *Kaapsche* Burgeren.

Middelerwyl waren zy onderrigt, dat de Vergadering van Zeventienen, thans te *Amsterdam* eenen aanvang genomen hadt, en niet zonder reden bedugt, dat Bewindhebbers, by die gelegenheid, beschikking zouden mogen maaken over den thans opengevallene Post van *Independent Fiscaal*, en dat daar door aan den Burgerstaat, die bezield was met het gegrond vertrouwen, dat hun Hoog Mog. by het onderzoek van hunne Bezwaaren, bevinden zou, dat die Bediening, op den voet zo als dezelve was ingerigt, reden van rechtmaatig Beklag opleeverde, een daadlyke grief zou worden toegebragt.

Zy verzogten, daarom, aan hun Hoog Mogenden of eenigen uit derzelver midden, daar toe gelast, de redenen van Bezwaar in 't algemeen, zo ten opzigte van de Bedienden der Compagnie in de Volkplanting aan de *Kaap*, als ten aanziene van de Beslissing door de Bewindhebbers der *Oost-Indische Maatschappye*, uitgebragt op de voorheen gedaane Klagten, by derzelver Besluit in Wintermaand des Jaars MDCCLXXXIII, nevens zodanige stukken, als zy verder stonden in te leeveren, te hooren, te onderzoeken, en deswegens eene uitspraak ten besten der *Kaapsche* Burgeren te doen. — Meer bepaald was hun verlangen, dat aan de Bewindhebberen, thans ter Vergaderinge te *Amsterdam* by een, door hun Hoog Mogenden zou worden aangeschreeven, om

de

de noodige zorge te dragen, dat de Dienaaren der Compagnie, niets mogten onderneemen, waar door de Burgers en Ingezetenen van de *Kaap* konden verbitterd worden; maar dat, in tegendeel, de rust en bedaardheid daar mogt bewaard blyven; als mede om, hangende de raadpleegingen van hun Hoog Mogenden, tot onderzoek der Klagten van den *Kaapschen* Burgerstaat, en het volkomen herstel der rust, niets te besluiten of te onderneemen 't geen het oogmerk van hun Hoog Mogenden vrugtloos zou maaken, en mitsdien ook tot de thans openstaande Post van *Independent Fiscaal*, niemand aan te stellen, of daar toe reeds een Persoon verkoozen zynde, denzelven daar van geene Commissie te verleenen; noch denzelven in den Eed te neemen; maar alleenlyk het Regt der Hooge Overheid, *ad interim* en tot zo lange door hun Hoog Mogenden daar omtrent nader zou besloten zyn, door een geschikt Persoon te doen waarneemen.

XXXVIII. BOEK. 1786.

Zo veel ingangs vondt dit Voorstel en Verzoek, dat, by het overneemen daar van, door Staaten van *Holland* en *Zeeland*, en het zenden aan de Vergadering van Zeventienen om spoedig Berigt, bepaald werd, tot nader beschikking, alles, en in 't byzonder, met betrekking tot de Aanstelling of Beëediging van een *Independent Fiscaal* aan de *Kaap de Goede Hoop*, in een staat van opschorting te houden (*).

Hoe veel ingangs hun Verzoek vondt.

Niet

(*) *Resol. Gen.* 4. April 1786.

XXXVIII. BOEK. — 1786. Verwyl.

Niet tegenstaande het reeds den twaalfden van Grasmaand ingezonden Berigt door de Vergadering van Zeventienen, ter wegneeming van de redenen van Bezwaar, tegen de begeeving des Ampts van *Independent Fiscaal* aan de *Kaap*, en de opgegeevene noodzaaklykheid om die Post, welke reeds een zeer geruimen tyd open geweest was, niet langer onvervuld te laaten, bleef die Opschorting volduuren tot den aanvang van Wintermaand, wanneer de Vergadering van Zeventienen by hun Hoog Mogenden aanhieldt om opheffing dier Opschortinge; ten einde gelegenheid te krygen tot het maaken der noodige Schikkingen tot het vervullen van meergemelde Post.

Deeze zaak blyft hangen.

Dan, schoon *Gelderland* en *Friesland* hier toe aanspoorden, hadden alle Gewesten zich op dit stuk, en het Verzoekschrift der *Kaapsche Burgeren*, nog niet verklaard; en werd, op deezen naderen aandrang der Bewindhebberen niet meer gedaan dan die Gewesten te verzoeken zich daar toe bekwaamen (*). — Middelerwyl waren 'er Stukken den toestand van de *Kaap* betreffende, ingekomen, zo van den Heer VAN PLETTENBERG, zints den Jaare MDCCLXXI Gouverneur dier Volkplantinge, in den voorleden Jaare in het Vaderland te rug gekomen, als van den toenmaaligen Gouverneur VAN DE GRAAFF; de eerste werden ter Griffie van hun Hoog Mogenden weggelegd,

(*) *Resol. Gen.* 13. April 18. Aug. en 18. Sept. en 1. Dec. 1786.

legd, om in den tyd te dienen daar het behoorde, de laatfte, door *Holland* en *Zeeland* overgenomen (*). Verder werd de zaak deezer Klaageren ten deezen Jaare, niet gebragt.

Onderzoek op den Staat der Verdeediging van de Volkplantingen in de *West-Indien* vastgefteld

Geen gunftiger vertoon dan de *Oost-Indifche Maatfchappye* maakte de *West-Indifche*. Reeds over lang hadt eene herhaalde ondervinding, tot fchade en fchande der Bewoonderen dier Volkplantingen, en der Ingezetenen des Moederlands, die op dezelve handel dreeven, geleerd, dat deeze, wat den ftaat der Verdeedigingе betrof, zeer flegt gefteld waren. Doch oordeelde zyne Hoogheid, blykens eenen Brieve, met den aanvang deezes Jaars, aan hun Hoog Mogenden gefchreeven, dat de gefteldheid der Volkplantingen aan de Kust van *Africa*, de Rivieren in *Suriname*, *Berbice*, *Demerary*, *Esfequebo*, en de Eilanden *St. Euftatius* en *Curacao*, ten aanzien van derzelver Verdeediginge, niet genoeg bekend was; en dus ook nog niet overwogen en bepaald waren, welke middelen zouden moeten aangewend worden, om die Volkplantingen tegen buitenlandsch Geweld te verdeedigen, en in 't byzonder de zulken, die van wegen den Staat zouden moeten toegevoegd worden aan de in 't werk geftelde door de Beftuurders dier Volkplantingen. Deswegen droeg hy voor om 's Lands Capitein SMISSAERT, met een Fregat na de

(*) *Refol. Gen.* 19. Mey en 16. Oct. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. de Kust van *Africa* en van daar na de gemelde Volkplantingen te zenden, aan denzelven twee Ingenieurs mede te geeven. Met verzoek dat deezen Capitein mogt gevolmagtigd worden om van de Gouvernementen der Volkplantingen, de opgave te vraagen van den tegenwoordigen staat der Verdeedigingc, en zelve na te gaan alle de mogelyke wyzen, op welken die Volkplantingen uit Zee zouden kunnen worden aangevallen, en dan met de medegenomene Ingenieurs, in beraadslaaging met de Gouverneurs en Officieren zich daar bevindende, te overleggen, welke maatregels best ter afkeeringe van allen vyandlyken aanval zouden kunnen worden aangewend, en van dit verrigtte een naauwkeurig en uitvoerig verslag te doen. Dit voorstel ontmoette geen wederspraak; maar eene onverwylde goedkeuring; met daar op volgende aanschryving, om den Capitein SMISSAERT by zyne komst alle mogelyke hulp en bystand toe te brengen (*).

Geldbehoeften en Verzoeken der W. I. Maatschappy. Van langer naasleep was de vervulling van de schreeuwende Geldbehoefte der *West-Indische Maatschappye*, eene oude en verergerende kwaale, en tot welker herstel de aangeweezene hulpmiddelen niet hadden mogen baaten (†). De Representant van zyne Hoogheid en de Bewindhebbers ter Kamer *Amsterdam* herhaalden, in eenen wydloopigen Brieve, de voorige opgave van den kommer-

(*) *Resol. Gen.* 12. Jan. 1786.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* V. D. bl. 353.

inerlyken toestand der Geldmiddelen, en inzonderheid, hoe zy, in Zomermaand des voorleeden Jaars, hun Hoog Mogenden te kennen gaven, dat het akelig tydstip, in 't welk zy zich genoodzaakt zouden vinden de Volkplantingen te *abandoneeren* en in den schoot van hun Hoog Mogenden te *resigneeren*, niet meer verre af was. —— Dat zy dat oogenblik met sterke schreeden zagen naderen; en zeker durfden bepaalen, dat, in 't kort, naa deeze loopende Maand February, de Kas der Maatschappye volstrekt ledig zyn zou; en de Volkplantingen zich van noodwendigheden gebrekkig, en van zommige Artykelen volstrekt onvoorzien zouden vinden; byaldien zy niet, door een voordeelig Besluit en daadlyken onderstand, uit deezen rampspoedigen staat gered en opgebeurd wierden. En dat het, ten dien einde, niet voldoende was, dat hun door een gedeelte der benoodigde somme den mond als boven water werd gehouden, kunnende dezelve als dan niet geheel besteeden ten nutte van eenig Artykel, of ten behoeve van ééne eenige Volkplanting, als hebbende aan allen onvermydelyke onkosten te doen; daar zy allen gelyk regt hadden om ondersteuning voor zich te vraagen. Hierom hadden zy verzogt, dat vóór het uiteinde des Jaars MDCCLXXXV, hun mogt toegestaan worden een onderstand van drie Millioenen Guldens, welke zy nogmaals moesten verklaaren, hoogst noodig te hebben, en die zelfs naauwlyks voldoende zou zyn om de noodige uitgaven te vinden; en dat, byaldien

XXXVIII BOEK. —— 1786.

XXXVIII. BOEK. —— 1786. hun Hoog Mog., uit eene of andere oorzaak, zwarigheid mogten maaken hun de som van drie Millioenen daadlyk op te schieten, zy als dan hunne Guarantie zouden gelieven toe te staan tot het doen eener Negotiatie van de gemelde som; en ten einde deeze zou kunnen geschieden zonder het Finantieweezen der Compagnie geheel te ruineeren, alzo dezelve niet in staat was eenig meerder bezwaar te draagen, dat hun Hoog Mogenden aan de Compagnie, ter voldoening van de Renten en teruggeeving van de Hoofdsom, geliefden toe te staan een jaarlykschen onderstand van 150,000 Guldens te beginnen met den eersten van January MDCCLXXXVI, en te eindigen, wanneer de geheele Negotiatie zou zyn afgeloopen en de Hoofdsommen aan de Inleggers wedergegeeven.

Eer men op dit Verzoek een Besluit nam, vondt men goed de Representant van zyne Hoogheid, en den Bewindhebberen der Kamer van *Zeeland* aan te schryven, om eene nette opgave te doen van de staat der Gelden op de Negotiatie van *f* 1000,000, in den Jaare MDCCLXXXII opgeschooten, en van de byzondere voorwaarden op welken dezelve gegeeven waren. —— Hoe jammerlyk het daar mede gesteld, en dus de nood dezelfde, of nog grooter was, bleek uit het Antwoord ter Kamer *Amsterdam* en *Zeeland*, die beide om onverwylden bystand in Geld aanhielden.

Gunstig verslag op hun Verzoek. Niet ongunstig was het Verslag by hun Hoog Mogenden ingebragt, volgens 't zelve

ve zou de jaarlyksche Onderstand van 150,000 Guldens aan de *West-Indische Maatschappye* kunnen toegestaan worden, onder uitdruklyk beding; dat men de opgenomene Penningen tot geen ander einde zou aanwenden, dan om de Volkplantingen van den Staat in de *West-Indien*, met betrekking tot het Politiek en Judicieel Bestuur, onder een behoorelyke Beheering, en het Defensieweezen in eenen goeden stand te brengen; als mede dat Bewindhebbers zouden gehouden zyn 'sjaarlyks aan hun Hoog Mogenden opening te geeven van dit alles, en van de kosten daar toe besteed, mitsgaders te doen blyken, dat die jaarlyksche onderstand-penningen tot betaaling der Renten en aflossing der Hoofdsom van drie Millioenen was aangewend (*).

Op welke voorwaarde *Holland* daar in wil treeden.

Staaten van *Holland*, die nevens de andere Gewesten deezen Raadslag overgenomen hadden, wilden daar in toestemmen; doch onder geene andere voorwaarden, dan dat zy zich vasthielden aan eene Verklaaring, reeds in Wintermaand des verstreeken Jaars gedaan, en tot geen Onderstand, ten behoeve der *West-Indische Maatschappy*, de stem te geeven, ten zy de Vaard op de Rivieren van *Esséquebo* en *Demerary*, zo wel als op andere Volkplantingen van den Staat in de *West-Indien*, aan alle de Ingezetenen van dit Gemeenebest, het geheele Jaar door, op een gelyken voet, vry en on-

(*) *Resol. Gen.* 1. 17. en 27. Feb. 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. onbelemmerd zou worden opengesteld; met verderen last om dit op het kragtigst aan te dringen; ten einde Staaten van *Zeeland*, door tusschenspraak der verdere Bondgenooten, mogten bewoogen worden, om aan dit zo billyk en regtmaatig verlangen te voldoen (*).

Bewindhebbers ter Kamer *Amsterdam* verdeedigen hun gedrag.

Hangende het verwyl hier uit herkomstig bleef men niet agterlyk met allerwegen klagten over het Bestuur der *West-Indische Maatschappy* te laaten hooren. Bewindhebbers ter Kamer *Amsterdam* trokken zich zulks aan, en vertoogden voor hun Hoog Mog. dat de slegte staat van het Finantieweezen de bron was, waar uit werkloosheid, en de meest gegronde aanmerkingen tegen het Bestuur voortvloeiden. Dat dit Finantieweezen hoe langs hoe meer verergerde, en thans zodanig gesteld was, dat zelfs de Verzendingen van Behoeftens en Leevensmiddelen na de Volkplantingen, die reeds een geruimen tyd zeer traag geschied waren, nu geheel moesten ophouden: weshalven het geheele verval der Volkplantingen, en bygevolge ook van de Vaart en Handel op dezelve, eerlang onvermydelyk zou zyn.

Dat zy Bewindhebbers deswegen, egter een vry geweeten hadden, als hebbende dat oogenblik niet stilzwygende zien naderen; maar 't zelve, in verscheide Vertoogen, met die akelige kleuren afgeschilderd, wel-

(*) *Resol. Gen.* 6. Juny 1786.

welke de aart der zaake verdiende. Dat zy thans wederom hunnen billyken wederzin om reeds zo menigwerf herhaalde zaaken wederom te herzeggen, en hun Hoog Mogenden met die herhaling lastig te vallen, overwonnen hadden; maar moesten verklaaren, dat de *West-Indische* Compagnie, vóór of staande de Vergadering van Tienen, de toezegging moest erlangen van een daadlyken bystand van ten minsten drie Millioenen Guldens, het zy in Gelden, het zy by eene Geldheffing onder Guarantie en ten koste van den Lande, of dat Bewindhebbers anders zich in het onvermogen zouden bevinden van eenige voldoende Besluiten te neemen, en in de noodzaaklykheid zyn en blyven om het kwaade te zien, zonder daar tegen eenige voorzieninge te doen; doch daar by zouden moeten zeggen, dat het buiten hunne schuld was, en geheel ter verantwoordinge der geenen, die zulks wisten, die hun konden helpen; maar hun egter in het onvermogen lieten blyven. Weshalven zy nogmaal om hulpbetoon aanhielden.

XXXVIII. BOEK.

1786.

Voorstellen van denzelfden aart deedt vervolgens de Voorzittende Kamer van *Zeeland*; doch alles zonder vrugt: daar Staaten van *Holland* op de gevorderde Voorwaarden, *Demerary* en *Essequebo* betreffende, bleeven aandringen (*).

Eene

(*) *Resol. Gen.* 13. en 28. July 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786.

Op welke Voorwaarden de vryheid verleend om eene Vergadering van Tienen te *Middelburg* te houden.

Eene door laatstgemelde Kamer verzogte vryheid, om op overgeleeverde Punten van Beraadslaaging, in Herfstmaand, eene Vergadering van Tienen te *Middelburg* te mogen beschryven, werd verleend, onder den mits, dat de Concept-Resolutien, aldaar uitgebragt, ten onderzoek aan hun Hoog Mogenden zouden worden overgeleeverd. En voorts, op voorslag van *Holland*, in gevolge van het Octroy aan de *West-Indische Maatschappye* verleend, beraamd twee Heeren uit hun Hoog Mogenden te zenden, tot het bywoonen der Vergadering van Tienen, om de Besluiten daar genomen, by hunne wederkomste aan de Hooge Staatsvergadering open te leggen. De Heeren VAN WYN en VAN BRAKEL Afgevaardigden wegens *Holland* en *Zeeland* werden benoemd, om zich, ten dien einde, na *Middelburg* te begeeven. Men bepaalde op welk een voet zy derwaards zouden vertrekken. Dan ter Algemeene Staatsvergaderinge inbrengende, dat eenige opgekomene omstandigheden hun in de noodzaaklykheid stelden om van deezen hun opgedraagen last verschoond te worden, kreegen zy des ontslag (*)

Nadere pooging om hulpe. De *West-Indische*

De nood der Maatschappye drong de Vergadering van Tienen om vyf Bewindhebbers, met de twee Advocaaten der Compagnie, aan den Voorzitter van hun Hoog Mog.

(*) *Resol. Gen.* 11. July 22. Aug. 4. en 8. Sept. 1786.

Mog. te zenden met eenen Brieve; waar in zy, uit naam der vergaderde Bewindhebberen, met den kragtigsten aandrang, de noodzaaklykheid voorstelden eener spoedige voorzieninge, en om aan het volstrekt onvermogen der Maatschappye vóór het einde van dit Jaar, dezelve met Geldhulpe te gemoet te komen. Wyders verzoekende, dat hun Hoog Mog. de goedheid geliefden te hebben, op nieuws eenige Heeren te willen benoemen, om met de thans afgevaardigde Heeren uit de Vergadering van Tienen in Onderhandeling te treeden; ten einde de noodige en geschikte middelen te beraamen om alle verwarringen in het Bestuur der Compagnie, den geheelen ondergang der Volkplantingen, en derzelver Ingezetenen voor te komen. De Heeren VAN WYN, LAMBRECHTSEN en TRIP, wegens *Holland*, *Zeeland* en *Stad en Lande* ter Algemeene Staatsvergaderinge zitting hebbende, werden hier toe, in 't laatst van Wynmaand, benoemd. Weinig spoeds nam deeze Onderhandeling: naardemaal in Wintermaand de Heer TRIP, die door zyne afweezigheid zou belet worden, dezelve by te woonen, vervangen werd door den Heer WICHERS: zo dat, met het afloopen van dit Jaar, de *West-Indische Maatschappy* in haaren behoeftigen staat bleef steeken (*).

XXXVIII. BOEK. 1786. Maatschappy blyft ongeholpen.

Gelderland hadt, in deeze Handelingen over de *West-Indische Maatschappye*, gewild,

Voorslag van *Gelderland*.

(*) *Resol. Gen.* 27. Oct. en 22. Dec. 1786.

XXXVIII. BOEK. —— 1786. Omtrent de W. I. zaaken.

wild, dat 'er, ten spoedigsten, eene Commissie zou benoemd worden, om, uit naam van hun Hoog Mog. te hooren allen, die een rechtstreeks belang hadden by de Volkplantingen, als mede de zodanigen, die, uit hoofde van Eigendom, gevestigden Handel, of Hypotheek op Plantagien, daar in betrokken waren, om hunne Bezwaaren, binnen zes maanden, aan de Commissie in te leeveren, dezelve te onderzoeken, daar over met Bewindhebberen en Hoofddeelhebberen te handelen, en van derzelver bedenkingen, hoe in het vervolg de zaaken der Compagnie hier te Lande, en in de Volkplantingen best bestuurd konden worden, aan hun Hoog Mog. verslag te doen; met verderen last aan de Afgevaardigden uit de Algemeene Staatsvergadering om hunne poogingen aan te wenden tot het wegneemen des hangenden geschils tusschen *Holland* en *Zeeland*, wegens de vrye Vaard op *Esfequebo* en *Demerary* (*).

Zeeland neemt *Esfequebo* en *Demerary* byzonder ter harte.

Voor 't gemis van de voorregten, welke *Zeeland* oordeelde op de Vaard na de Volkplantingen aan die Rivieren te hebben, was men in dat Gewest bedugt; en trokken zich de Staaten de behoudenis daar van zo zeer aan, dat zy 48500 Guldens uit 's Lands Kas, ter leen verstrekten aan de Kamer *Zeeland*, met aanbeveeliug om dezelve ééniglyk te besteeden, tot verzorging van *Esfequebo* en *Demerary*, zonder die Pen-

(*) *Resol. Gen.* 15. *Sept.* 1786.

Penningen met de gewoone Kas te vermengen (*). XXXVIII. BOEK. 1786.

Geen gering misnoegen heerschte in deeze Volkplantingen, over eenige schikkingen, zints de wederomgave van dezelve uit handen des Konings van *Frankryk*, gemaakt, die, van de zyde der Inwoonderen, den grootsten tegenstand ontmoetten. Bovenal waren zy te onvrede over de aanstelling der Raaden van de Volkplanting door Bewindhebberen zelve, zonder ooit van de Verandering door de Vergadering van Tienen des Jaars MDCCLXXXIV in de Regeeringsgesteltenisse van die Volkplantingen eenige solemneele kennis te geeven aan de Burgeryen dier Rivieren, veel min by welk Besluit de Leden deezes Raads gevolmagtigd waren, om, in plaats van de aangestelde Leden door de Vergadering van Tienen, naar hun eigen goeddunken, anderen daar aan toe te voegen: waarom zy dezelve voor een inconstitutioneele Vergadering aanzagen. Zich wyders aankantende tegen het verhoogde Hoofdgeld voor de Slaaven.

Misnoegen in deeze Volkplantingen.

Zy vervoegden zich deswegen met een Verzoekschrift aan den Heer JAN ESPINASSE, Directeur Generaal der Colonie van *Essequebo* en *Demerary*, en den Heer JAN CORNELIS BENT, Commandeur der Rivier *Essequebo*, 't welk van de hand geweezen werd: terwyl de Fiscaal de vyf eerste Ondertekenaaren in eene boete beslaagen, en,

(*) *Not. van Zeel.* 6. en 24. July 1786.

XXXVIII. BOEK. 1786. en, by weigering van de betaaling, gedagvaard hadt. Aan welke dagvaarding zy zo min als aan de gevorderde betaaling hadden willen voldoen; maar Tegenverklaaringen ingeleeverd: terwyl eenige Inwoonders de gedagvaarde Planters onder hunne daadlyke bescherming namen. — Welke Geschillen voor hunne Hoog Mogenden nader gebragt werden, zonder dat 'er, dit Jaar, eenig bepaald besluit op viel, hoe zeer *Zeeland* daar op aangedrongen hadt, het gedrag dier Volkplantelingen aanziende als eene rechtstreeksche aankanting tegen de Justitie, en eene verwarring veroorzaakende, waar uit niets minder dan Regeeringloosheid, en het Verderf dier Volkplantingen stondt gebooren te worden. Daar zy, en in de Verzoekschriften, en in de Tegenverklaaringen, van de onbevoegdheid der tegenwoordig regeerende Raaden by herhaaling spraaken, en weigerden, zich te schikken naar Besluiten door dezelve genomen, terwyl de zaak nog onbeslist hing by Heeren Bewindhebberen en den Souverain (*).

Poogingen om den Slaavenhandel te begunstigen.

Naauw verknogt aan de Beheersching en Instandhouding der *West-Indische* Volkplantingen is de zo zeer voor- en tegengesprooken Slaavenhandel, de beschikking op den Invoer en Behandeling deezer tot de laagste

(*) *Resol. Gen.* 9 Juny, 4 July en 10. Oct. 1786, *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1659. Veel lichts verspreiden over den staat dier Volkplantingen de *Brieven over het Bestuur der Colonien Essequebo en Demerary, gewisseld tusschen de Heeren* ARISTODEMUS en SINCERUS, te Amst. by W. HOLTROP 1785 en 1786.

ſte en hoogstwraakbaare dienstbaarheid verne- XXXVIII.
derde Menſchen. Het kon, derhalven, niet BOEK.
uitblyven, dat ook dit ſtuk, by herhaaling,
het voorwerp wierd van 'sLands Hooge Mag- 1786.
ten. Hier toe ſtrekte een Voorſtel wegens *Demerary* en *Esſequebo* gedaan, in 't welke men over den geringen invoer van Slaaven, zints den Jaare MDCCLXXXI, klaagde; als mede de Klaagbrief der Beſtuurderen van de Volkplanting *Suriname*, dat de *West-Indiſche Compagnie*, zedert lange Jaaren, in gebreke gebleeven was om te voldoen aan haare Verpligting, om 'sjaarlyks twee duizend en vyf honderd Slaaven aan *Suriname* te leeveren. — De yverigſte Voorſtanders van den Slaavenhandel vondt men in *Zeeland*. Deezen oordeelden, dat de voorgeſlaage middelen tot zekerheid der Verkooperen van Slaaven te *Demerary* en *Esſequebo*, wel eenigzins zouden kunnen dienen om deezen zo diep vervallen handel op te beuren; doch zy vreesden, dat ze niet genoegzaam toereikende zouden weezen tot herſtel eens Handeltaks, die genoegzaam eigen geweest was aan *Zeeland*, van welken de voordeelen, in vroegeren tyde, zo aanmerkelyk waren, en voor de Inkomſten van dat Gewest, en voor het beſtaan van eene menigte Ingezetenen, en dien zy zo onontbeerelyk rekenden ter Inſtandhouding der gemelde Volkplantingen (*); waarom

(*) Deezen Slaavenhandel vondt een ſterken Verdeediger in de boven aangehaalde *Brieven van* ARISTODEMUS en SINCERUS.

XXXVIII. BOEK. 1786.

om zy niet konden nalaaten aan Staaten van *Zeeland* voor te draagen, om, op het voorbeeld van nabuurige Volken, door het toezeggen van Belooningen, de Ingezetenen aan te moedigen om in onderneemingen, tot het uitreeden van Schepen na de Kust van *Africa* deel te neemen; dat, offchoon zodanige Belooningen, in den eersten opslage, bezwaarend voor de Geldmiddelen mogten schynen, het egter zeker was, dat dergelyke uitgaven ryklyk werden goedgemaakt door de voordeelen aan de Geldmiddelen toegebragt, door de bevordering van den Koophandel en vermeerdering van de Welvaard der Ingezetenen. Dan dit werk vondt, zo ten opzigte van *Demerary* en *Essequebo*, als van *Suriname*, geen spoed ter Vergadering van hun Hoog Mogenden (*).

Klagten uit *Suriname* over weggeloopene Slaaven, die zich op *Fransch* Grondgebied onthielden.

Op *Suriname* hadt men, zedert de voltooying der Linie van Verdeediging rondsom het meest bewoonde gedeelte der Volkplantinge, rust gehad van de strooperyen der weggeloopene Negeren, die voorheen zo menigvuldige en groote rampen toebragten; doch hadden deezen, in den voorleeden Jaare, eene Plantadie, even buiten die Linie gelegen, afgeloopen, den blanken Bestuurder vermoord, de Woonhuizen in brand gestooken en eenige Slaaven weggevoerd. Dit boos bedryf bleek gepleegd te weezen door een gedeelte eener stroopende Bende, die vervolgd door de gewapende Manschap der

(*) *Resol. Gen.* 19 Feb. 10. en 20. April. 18 Sept. 27. Oct. 1786. *Not. van Zeel.* 4 Mey 1786.

der Volkplantinge, zich wel genoodzaakt gevonden hadt, om zich aan de rechter zyde van de Rivier de *Morowyne* neder te zetten, en wel op *Fransch* Grondgebied, waar hun Aanvoerder, zekere BONNIA, met voorkennisse van het *Fransche* Hof, Kostgronden aangelegd en Dorpen gebouwd hadt, een gerust verblyf in dien oord genietende. Dat deeze Bende van Geweer, Kruid en Lood voorzien wierd, zo door de *Aucaansche* Boschnegers, met welken de Volkplanting in Vrede leefde, als door de *Indiaanen* op het *Fransch* Grondgebied aan de rechter zyde van de *Morowyne* woonagtig, die de Wapenen en Krygsbehoeften, niet tegenstaande de bevelen van het *Fransche* Gouvernement te *Cayenne*, wisten te bekomen.

XXXVIII. BOEK.

1786.

De Gouverneur Generaal van *Suriname* hadt deswegen zich beklaagd by den *Franschen* Gouverneur te *Cayenne*, met verzoek om dien handel in Geweeren en Krygstuig met de *Indiaanen* nog nader te verbieden; doch hy hadt een weinig voldoenend antwoord ontvangen. Directeuren der Volkplantingen waren even min geslaagd by den Commissaris van zyne Allerchristlykste Majesteit te *Amsterdam*; waarom zy zich by hun Hoog Mogenden vervoegden, om derzelver bystand en voorzieninge in eene zaak van zo veel aanbelangs voor de Volkplanting. Zy verwierven deeze gereedlyk. Onze Gezanten ten Hove van *Versailles* des aangeschreeven, bevlytigden zich in dit stuk met dien uitslag, dat zy, door tusschenkomst der

XXXVIII. beloofde voorspraake des Graaven DE VER-
BOEK. GENNES, te gemoete zagen een strikter ver-
——— bod aan den Gouverneur van *Cayenne* (*).
1786. De staat der Volkplantinge op *Suriname*
Bedrukte staat van *Suriname.* ging nog gebukt onder den last der schulden (†). Wangeloof heerschte omtrent verre de meest gedaane Geldleeningen. Men schreef veel over de oorzaaken deezes onspoeds; en kwam, hoe zeer daar omtrent verschillende hier in overeen, dat men onvoorzigtig aan de meeste Planters, al te groote sommen op hnnne Plantadien geschooten hadt; dat de vastgestelde Renten van vyf en zes ten honderd den Planteren te hoog liepen, en dat zy daarenboven onder zwaar drukkende Landslasten gekromd gingen. Nog voelden zy de naaween des jongsten *Engelschen* Oorlogs, waar by de versche slagen van opeenvolgende Misgewassen kwamen. Hier uit sproot het opschorten van de betaaling der Renten, of het verminderen derzelven, en de daaling der Rentebrieven. Herstel was hier noodig, zou de Volkplanting behouden, 's Lands Vaard en Handel op dezelve in stand, en deeze bron, waar uit zo veel voorspoeds kon opwellen, aan den gang blyven.

Plans ter redding uitgedagt. Deeze nood drong de Planters, om zich, in den Jaare MDCCLXXXIV, by hun Hoog Mogenden te vervoegen, met bede om met een gunstig oog aangezien en door zodanige middelen gered te worden, als, naar Hoogst-

(*) *Resol. Gen.* 20. July 1. en 11. Aug. 1786.
(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* IX. D. bl. 186.

Hoogstderzelver wyze voorzieninge, noodigst en nuttigst waren. De Directeuren deezer Volkplantinge gaven, des van den Souverain verzogt, een alleszins gunstig verslag voor de Planters, en deelden een ontwerp mede tot herstel van het ongelukkig *Suriname* in 't algemeen, en van de eigenaars der Plantadien in 't byzonder. —— De welmeenende poogingen deezer Heeren oordeelden zommigen zeer geschikt om de Planters te redden; maar dat het belang der Geldopschieteren, noch der Bestuurderen der Geldopneemingen, in het Plan, op eene evenredige wyze, was in 't oog gehouden; dit egter was noodig om de laatstgemelden daar in te doen bewilligen. Hier uit werden andere Plans ter reddinge gebooren, die zeer de overweeging verdienden; doch welker werking wy niet vermeld vinden (*).

XXXVIII. BOEK. —— 1786.

Ongelegenheid waar in zich eenige Planters op de *Berbice* bevonden.

De ongelegenheid, in welke zich veele Planters op de *Berbice* bevonden, wegens de Akkers hun verleend ten tyde dat de *Franschen*, in den *Engelschen* Oorlog, deeze Volkplanting bezaten, en waar over zy klaagden, zo ras de *Hollandsche* Regeering, weder in 't bezit gekomen zynde, de oude Belasting op nieuw ontgonne Gronden vorderde, (†) volduurde, of liever verslimmerde. De Heer P. H. Koppiers, in den Jaa-

(*) *Resol. Gen.* 23. April 4. Nov. 1786. *Oost- en West-Indische Post Extra Nom.* 37—40. 46—50. *Bylaagen tot den Post van den Neder-Rhyn* XVI St. *Post van den Neder-hyn* X. D. bl. 369.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* VII. D. bl. 146.

XXXVIII. BOEK. 1786. Jaare MDCCLXXXIV derwaards wedergekeerd, om de post van Gouverneur te bekleeden, tradt in de maatregelen der *Hollandsche* Regeeringe; en deedt bekend maaken, dat de Bestuurders deezer Volkplantinge, niet voorneemens waren de Uitgiften van Landen, Erven of Gronden, in dien tyd gedaan, als wederregtlyk geschied zynde, goed te keuren; maar als niet geschied aan te merken, en alle dezelve, als hun wettige Eigendom, weder te eischen, en te rug te neemen. —— Eenige Planters klaagden deswegen by hun Hoog Mogenden, en verzogten, dat deeze wedereisch mogt ingetrokken en buiten kragt gesteld, althans de Geschillen over die Gronden geregtlyk en onzydig mogten onderzogt, en in allen gevalle het Besluit van Bestuurderen mogt opgeschort worden, tot den tyd eener beslissende uitspraake deswegen; als mede, dat ingevalle hun Hoog Mogenden onverhooptlyk mogten oordeelen, dat de gemelde Gronden weder aan de Volkplanting moesten komen, zy dan deswegen eene behoorelyke Schadeloosstelling mogten ontvangen. Zy vonden, gelyk te wagten was, tegenwerking van Heeren Bestuurderen, die een Berigt indienden, ingevolge van 't welk zy meenden, dat der Planteren verzoek moest van de hand geweezen worden. Dit stuk werd door Staaten van *Holland* en *Zeeland* overgenomen (*). —— *Frankryk* hadt ten behoe-

(*) *Resol. Gen.* 20. April 3. Mey en 21. Dec. 1786.

behoeve dier Volkplantinge, ten tyde der wederbemagtiging uit de handen der *Engelschen*, eene som van 50174 Guldens verschooten. Op den eisch der wedergave bekenden Bestuurders hun onvermogen, en hun Hoog Mogenden deeden hier in eene voorziening ten haaren behoeve (*). XXXVII. BOEK. 1786.

St. Eustatius hadt, in Wynmaand deezes Jaars, veel te lyden van eenen allergeweldigsten Stormwind, die, op dat Eiland en de daaromstreeks liggende, woedde. Huizen waaiden om verre, zwaare Boomen werden met den wortel uit den grond gerukt, en een groot gedeelte van den Oogst ging verlooren. Een ramp, welks herstel een geruimen tyd zou eischen. De Schepen op de reede geankerd, waren, om een oogenbliklyk gevaar te ontwyken, genoodzaakt, in dat byster onweer, ruim zee te kiezen; eenige, daar mede niet spoedig genoeg gereed, vervielen op strand, zonken, of hadden groote schade. Storm op *St. Eustatius.*

Wanneer wy terug zien op het vermelde der *West-Indische* Volkplantingen in 't algemeen, kunnen wy niet nalaaten, daar uit op te maaken, dat 'er tusschen de Bewindvoerders in dezelve, en de Ingezetenen veel en aanhoudende stoffe tot misnoegen en geschil was. Werden 's Lands Hooge Mogten daar mede gemoeid, men liet niet naa, zo in gesprekken; als in geschriften over, de oorzaaken breed uit te haalen. En, schoon Algemeene Aanmerking de Volkplantingen betreffende.

(*) *Not. van Zeel.* 5. Dec. 1785.

XXXVIII. BOEK. 1786.

ſchoon wy geen geloof ſlaan aan alle Berigten, waar op de wederzydſche beſchuldigingen ſteunden, mogen wy ons verzekerd houden, dat, in die afgeleegene Bezittingen, het gedrag veeler Landzaaten den dag ſchuwde, en om verbetering ſchreeuwde (*).

(*) Men zie deswegen den *Post van den Neder-Rhyn* X. D. bl. 541, de meergemelde *Brieven van* ARISTODEMUS en SINCERUS, en de *Aanmerkingen* op dezelve in den *Post van den Neder-Rhyn* X. Deel bl. 545. enz.

* * *

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

NEGEN EN DERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Gevreesde Burgerkryg. Bezwaarlykheid om deezen te beschryven. Hevigheid der wederzydsche Partyschappen, en hoe billyk te beoordeelen. Schikking van dit gedeelte der Geschiedenisse. Hoe 's Lands toestand in de Uitschryving van den Dank- Vast- en Bededag werd voorgedraagen. Hoe de Raad van Staaten over de Petitien sprak. Oordeel der Algemeene Staaten, en hoe zy Holland beschouwden, ten aanzien der Petitien. Holland geeft toestemming tot Betaaling, onder beding dat het Hollandsch Krygsvolk in Gelderland liggende, na de Generaliteits Landen zou trekken. Gelderlands schryven daar over aan Holland, als mede aan de Bondgenooten. Staaten van Holland blyven by hun Besluit. De Bevelhebbers van het Hollandsch Krygsvolk worden in Gelderland opgehouden. Petitie tot de Zeezaaken. Hoe jammerlyk het

XXXIX. BOEK.

XXXIX. BOEK.

het met de Betaaling daar toe gesteld was. Welke wraakbaare Grondregels men volgde in die opbrenging. Wat men te werk stelde om eenen Burgeroorlog te voorkomen. Voorstel eener Onderhandelinge, door den Raad van Staaten. Hoe men daar aan het oor leende. Verschillend in Holland beoordeeld. Raadslag der Stad Schoonhoven. Verzoekschrift der Geconstitueerden te Leyden en te Amsterdam daar tegen. Een Adres van twaalf honderd en negentien Burgers uit Haarlem. Een uit Enkhuizen. Zeelands Voorslag. Nader Voorstel van den Raad van Staaten. Gelastigden by Holland hellen over om dien Voorslag grootendeels aan te neemen. Dit Verslag verwekt groote opspraak tegen VAN ZEEBERGH. *Vergeefsche pooging van* MANDRILLON *by zyne Hoogheid. De Voorslag van Amsterdam, om de Bemiddeling van Frankryk in te roepen, gaat by Holland door. Voorstel deswegen ter Algemeene Staatsvergadering. Vertoog des Franschen Afgezants* DE VERAC *over 's Konings gereedheid. Overysfel stemt met Holland. Friesland wilde Frankryk niet alleen ten Middelaar hebben. Eenige Volmagten in Friesland van een ander gevoelen. Hunne Tegenverklaaringen. Die Volmagten deswegen als in Regten vervolgbaar geoordeeld. Friesland wil by Frankryk Engeland en Pruisfen gevoegd hebben. Dus oordeelt ook Gelderland. Zeeland met byvoeging van den Keizer. Staatsbesluit hier over by de Staaten van Utrecht te Amers-*

Amersfoort vergaderd. Eenigen in Holland geeven de Punten op, waar over de Onderhandeling by Frankryks Bemiddeling moest loopen. Hoe zeer zy zich misnomen vonden. De Koning van Groot-Brittanje biedt zyne Bemiddeling aan. Verzekering van Fransche Hulp ingevalle van Buitenlandsch Geweld. Onderhoud van eenige Heeren met DE VERAC *over het Plan der Patriotten. Sterk vertrouwen op Frankryk. Geen vrees voor Engeland of Pruissen. Verklaaring van zyne Hoogheid en zyn Voorslag tot Bevrediging. Hoe ter Algemeene Staatsvergadering opgenomen. Hoe in Holland beoordeeld. Adres der Gewapende Corpsen in Holland aan hun Ed. Gr. Mog. Drie Verzoeken daar in gedaan. Verdergaand Voorstel van Leyden. Schiedams Raadslag. Welke Hollandsche Steden voor de Schorting des Stadhouders stemden. Haarlem hier in agterlyk. Adres van Vlaardingen. Voorstel van het Haagsche Wapencorps. Verslag op dit Voorstel. Verklaaring des Gewapende Burgercorps by hun Ed. Gr. Mog. op den vierden July. Sterke Publicatie van Staaten van Holland. Verklaaring den vierden van Oogstmaand van wegen de Provinciaale Vergadering der Gewapende Burgercorpsen in Holland, aan de Staaten van dat Gewest. Uitnoodiging tot eene Provinciaale Vergadering der Krygsraaden, Gewapende Genootschappen, Geconstitueerden, en Patriottische Societeiten en Corporatien tegen den vier en twintigsten van*

 Oogst-

XXXIX. BOEK. *Oogstmaand te Amsterdam. Wat 'er op die Vergadering voorviel. Vier Punten daar verhandeld. Besluit op het laatste wegens de Medewerking der ongewapende met de Gewapende Burgery. De Gevoelens deezer Vergadering voorgedraagen in een Adres aan Staaten van Holland. Dit Adres overgenomen. Verscheidenlyk beoordeeld. Hervatte maar niets afdoende Vergadering dier Genootschappen. Veelvuldige Schriften en Spotprenten tegen den Stadhouder. Verzoekschriften, ten voordeele van* WILLEM DEN V. *Hoe men met die Verzoekschriften en byzonder met het Haagsche handelde. Meerdere Verzoekschriften van deezen aart. Inhoud van het Rotterdamsche. Poogingen tegen het tekenen van zodanige Verzoekschriften aangewend. Tegen elkander overgestelde Concept Declaratoiren der Ingezetenen van Holland. Verzoekschrift van eenige opregte Vaderlandsche Societeiten. Gestrooide Waarschuwing tegen Staaten van Holland. Publicatie daar tegen. Men dreigt de Algemeene Staassvergadering na een ander Gewest te verleggen.*

1787. Gevreesde Burgerkryg. Hoe zeer ook veele van de Gebeurtenissen, welke wy, in de laatst verstreeken Jaaren, en bovenal in het jongst afgeloopene, boekten, aanduidden, en elk, die eenige Wereld- Staat- en Menschenkunde bezat, deedt spellen, dat de Verdeeldheden, de

de *Vereenigde Gewesten* schokkende, niet ter grootste hoogte gedreeven waren; maar dat een Burgerkryg, vol hachlyken kans, en allen anderen Oorlog, hoe verderflyk ook, in gruwzaamheid verre overtreffende, daarom, met zo veel regts, aller jammeren jammer geheeten, in deeze Landen zou doen gebooren worden — een Burgerkryg geschikt om de Banden van Bondgenootschaplyke Vereeniging, welke zulk een lange reeks van Jaaren de Gewesten op het naauwst zamenbonden, te verbreeken, en de Eendragt, die derzelver Magt uitmaakt, te vernietigen, zag men dit Monster niet alleen het schriklyk hoofd opsteeken, en verderf in zynen trein omvoeren; maar ook, 't geen zommigen wel verwagt en gevreesd; doch anderen wyd en verre verworpen, en, als niet te duchten, belacht hadden, eene Buitenlandsche Mogenheid tusschen beiden treeden, om, door Geweld van Wapenen, het binnenlandsch Geschil te beslissen, en eene Omwenteling te wege brengen, die een allergedenkwaardigst Tydstip maakt in 's Lands Geschiedenissen: eene Omwenteling, van deezen gevreesd, van geenen gehoopt, van deezen gelaakt, van geenen gepreezen, van deezen betreurd, van geenen toegejuichd.

XXXIX. BOEK. — 1787.

Wy vangen, met dit Boek, de Beschryving van 't een en ander aan. Doch moeten, eer wy, daar toe treeden, den Leezer eenige oogenblikken toeven, om hem, de Lotgevallen des Lands, met het oog van keusche Onpartydigheid, te doen beschouwen,

Bezwaarlykheid om denzelven te beschryven.

XXXIX. BOEK. 1787. wen, en te waarschuwen tegen oordeelvellingen waar in Drift den meester speelt, en die, te deezer oorzaake, van de waarheid afwyken.

In den loop van 'sLands Geschiedenissen door ons te boek geslaagen, ondervonden wy te meermaalen, welk eene zwaare taak wy op ons genomen hadden met een Tydvak te beschryven, 't geen wy beleefden; een bezwaar, van 't welk wy niet onkundig waren, toen wy dit werk aanvingen (*); doch 't geen wy gaarn willen bekennen, dat op de proeve bleek veel grooter te zyn, dan wy 't ons hadden voorgesteld. —— Wel verre dat die moeilykheid altoos even groot ware; niet zelden mogten wy, zonder ze merkbaar te voelen, de Voorvallen te nederstellen, en des noodig, met voldingende Getuigenissen staaven; doch wy bespeurden dezelve in drukkende zwaarte, by het aangroeijen der Partyschappen, en de daar uit voortvloeiende Bedryven. Hoe meer deeze toenamen hoe strydiger de Bescheiden wierden, en hoe bezwaarlyker tusschen het vergrootende en verkleinende, zo van den eenen als van den anderen kant, het midden, en de waarheid, te treffen; om deeze laatste was het ons te doen, en blyft dit ons doel nu wy den afloop naderen van zo veel Geschils, Tweedragts, Oproers en Gewelds.

De

(*) Zie onze Inleiding in 't I. D. onzer *Vaderl. Hist.* bl. 1.

De aanleidende Oorzaaken tot het zoeken eener *Grondwettige Herstellinge*, gelyk men dezelve noemde, de naaste bron der thans hoogloopende Verdeeldheden, hebben wy reeds opgegeeven (*), en de Bedryven, om dezelve daar te stellen, vervolgens in 't breede vermeld, als mede de Poogingen om die tegen te werken en te verydelen. —— Te midden van dit alles blaakte het reeds ontvlamde en steeds aangestookte vuur van deerlyke Partyschappen hooger en hooger op, en dreigde een algemeenen brand. Men schreef wederzyds elkander de haatlykste, snoodste en landverderflykste Oogmerken en Gedraagingen toe. Geen Naamen scheenen te leelyk om 'er elkander mede te bestempelen; geen Middelen te schandelyk om over en weder gebruikt te worden, tot zwartmaaking van de Party. Weshalven het ligt valle voor den Partykiezenden om, uit de voor handen zynde Schriften, van dien tyd, deeze of geene Party afzigtig te doen voorkomen (†). Dan heeft het by deezen en

XXXIX. BOEK.

1787.

Hevigheid der wederzydsche Party-schappen, en hoe hier billyk te oordeelen.

(*) Zie onze *Vaderl. Hist.* VI. D. bl. 196.

(†) De Party, die in 't einde het onderspit heeft moeten delven, met de zwartste verwen af te schilderen, is niet ongewoon of vreemd, en zouden wy eene Lyst van Werken, uit de pen van bekende Schryvers gevloeid, om van andere niet te spreeken, hier kunnen ophangen, waar in men die kleuren rykelyk bezigde; wy zouden 'er tegen over kunnen plaatzen een Lyst van Schriften, die de bovendryvende Party even zeer bezwalkt: dan wy laaten dit agter wege, om dat ze, in veeler handen en in Boekbeoordeelingen van dien tyd deels ontleed zyn. De Schryver der *Nieu-*

XXXIX. BOEK. 1787. en geenen der Partyen niet ontbrooken aan Lieden, wier Oogmerken en Bedryven verdienen gelaakt te worden, het ontbrak by beiden ook niet aan de zodanigen, wier Bedoe-

Nieuwe Nederlandsche Jaarboeken, die zeker niet tot de *Patriotten* of de *Nieuwe Staatsgezinden*, gelyk hy ze tytelt, behoort, velt een vry billyk oordeel, als hy de aanleidende Oorzaaken tot het zoeken van eene Grondwettige Herstelling opgegeeven hebbende, de meesten, die men *Patriotten* noemde, voor lieden houdt, die verschoonbaar dwaalden, omtrent de Oorzaaken, of omtrent de Hulpmiddelnn der erkende kwaale van ons Vaderland, of omtrent die beiden. „ Hoe," dit zyn 's Mans eigene woorden, „ hoe „ zal men, zonder onderscheid voor Vyanden van het „ Vaderland kunnen verklaaren, eene Party, die men „ moet erkennen, dat vooral heeft uitgemunt in het „ inzamelen, bestieren, en uitdeelen van Liefdega„ ven, tot wederoprigting van duizenden Landlieden, „ die, in den Jaare 1784, door de noodlottige Over„ strooming der Rivieren in *Gelderland*, en elders tot „ armoede waren gebragt? die vooral heeft uitgemunt „ in het oprigten van het loflyk School voor de Zee„ vaard? die byzonderlyk heeft uitgeblonken in het „ verzamelen en overmaaken van Penningen voor onze „ Gevangene Zeelieden in *Engeland*, ten tyde van den „ ongelukkigen Oorlog met dat Ryk? die zeer heeft „ geyverd in het oprigten of in stand houden van ee„ ne Maatschappy, onder de Zinspreuk FELIX MERI„ TIS, tot aankweeking en beoefening van allerhande „ nuttige Kunsten en Wetenschappen, welker voor„ treflykheid niemand kan in twyfel trekken?" —— Vervolgens aangemerkt hebbende, dat ook *Oude Staatsgezinden* aan het Fonds des Huishoudelyken Taks, tot hulp van noodlydende en door Overstrooming verarmde Landgenooten, deel gehad hebben, voegt hy 'er nevens. „ Niet de edelmoedige Gevoelens omtrent „ zynen Evenmensch, zelfs niet de Liefde tot het „ Vaderland, is het onderscheidend kenmerk van *Ou„ de* en *Nieuwe Staatsgezinden*. Deeze Deugden „ zyn aan zeer veelen van de beide Partyen gemeen; „ maar het is meestal het verschillend gezigtpunt, „ de

doelingen en Werkzaamheden eenigen lof zullen wegdraagen, wanneer alles in de schaale der Onpartydigheid wordt opgewoogen. XXXIX. BOEK.

In het erkennen, dat 'er Gebreken, om Herstelling roepende, schoon door deezen grooter en menigvuldiger dan door anderen voorgesteld, in ons Staatsbestuur plaats hadden, was men het van wederzyden ééns; doch men verschilde hemelsbreedte in de opgave der Oorzaaken, waar uit ze ontstonden, en gevolglyk ook in de voordragt en bewerkstelling der Middelen, om ze te weeren. Hier werkte een onderscheiden Inzigt, en een daar op gegrond verschillend Oordeel. Welk een en ander, behoudens de beste en Vaderlandlievendste bedoelingen, kan plaats grypen. —— Dan, wie der Menschen aart, en de kragt der dikwerf aangevuurde Hartstogten kennende, zal zich verwonderen, dat men, in de volvoering, het pad der Bedaardheid, in gereezene Volksgeschillen, zo moeilyk, om niet te zeggen, onmogelyk te houden bezyden tradt, en, zo van 1787.

„ de onderscheide wyze van zien, en van het be-
„ schouwen der Middelen tot welzyn van het Vader-
„ land, die de verdeelde Partyen, in alle Tyden en
„ alle Landen van elkanderen onderscheidt. —— Geen
„ van beide de Partyen ontbeeren noch die edel-
„ moedige Gevoelens, noch de uit die Gevoelens
„ voortspruitende Werkzaamheden, die eene Natie zo
„ veel eers en luisters byzetten." Voor 't Jaar 1787.
bl. 5874. vergeleeken met bl. 6067. Wy mogen 'er
byvoegen Staatsperfoonen, Kerkleeraars van onderscheide Gezindheden, en Burgers van zeer verschillende omstandigheden, onder beide de Partyen gekend te hebben, en nog te kennen, omtrent welken wy de betuiging deezes Schryvers de onze maaken.

XXXIX. BOEK. van den eenen als van den anderen kant, afdwaalde.

1787. Wy ſtellen deeze bedenkingen, die breeder uittewerken de aart van ons Geſchiedkundig Werk verbiedt, ter neder, als algemeene Waarheden, welker herinnering vaak te ſtade zal komen, onder het leezen onzer *Vaderlandſche Historie*, en welker toepasſing, op byzondere Gevallen en Perſoonen, wy best overlaaten aan hun, die, in onzen arbeid, eer een *Verhaal*, dan eene *Beoordeeling* van het gebeurde zoeken. —— Kan dit oorzaak geeven, dat ons Werk geen der driftigen en heethoofdigen van beide de Partyen voldoet, (en wie is onkundig, dat 'er onder beiden van deezen ſtempel niet weinigen gevonden worden?) het zal ons aangenaam weezen, wanneer onzydige Beoordeelaars, 't zelve met hunne goedkeuring verwaardigen. — Door zulk een vooruitzigt bemoedigd, neemen wy de pen op om Gebeurtenisſen te beſchryven, voor een gedeelte van dien aart, dat onze Vaderlandſche Geſchienenis, hoe ryk anders in wisſelbeurtige Lotgevallen, daar van geen voorbeelden opleevert.

Schikking van dit gedeelte der Geſchiedenisſe. Eigenaartig zullen wy eerst het oog vestigen op zodanige Byzonderheden, die gezegd mogen worden van eenen meer algemeenen aart te zyn, en op den Staat, in 't groot beſchouwd, te werken; om vervolgens af te daalen tot elk Gewest niet alleen; maar tot enkele Steden en Plaatzen in dezelve. Immers was de toedragt der zaaken zodanig, dat zonder eene zo gedeeltlyke

ke beschryving, het geheel zeer gebrekkig en onvolkomen zou weezen. Veroorzaakt zulks eene Breedspraakigheid, en de herhaalde voorstelling van soortgelyke Tafereelen, wy zullen ons, zo veel mogelyk, voor eigenlyk gezegde Langwyligheid wagten; terwyl wy in de Tafereelen, die soortgelyk mogen heeten, verscheidenheids genoeg zullen ontmoeten, afhangende van de Plaats, die ten tooneele strekt, waar op onderscheidene Persoonen, van zeer verschillende Characters, die zich in dusdanige omstandigheden, meer en meer ontwikkelen, hunne rollen speelen.

Hoe's Lands toestand, in de Uitschryving van den Dank- Vast- en Bededag, werd voorgedraagen.

Te meermaalen hebben wy het niet ongepast geoordeeld iets te vermelden van de Uitschryving des Algemeenen Dank- Vast- en Bededags, om daar uit het heerschend denkbeeld der Landsbestuurderen, over den toestand des Vaderlands, eenigzins op te maaken. In de Uitschryving deezes Jaars erkenden zy. „Tot nog toe zyn wy in het „genot van den Vrede met magtige Na„buuren ongemoeid gelaaten, en door de „heilzaame vrugten van eene Verdeedigen„de Alliantie, [te weeten met *Frankryk*,] „beveiligd gebleeven. — De inwendige „Beroeringen, die de Fundamenten van „het Staatsgebouw doen schudden en da„veren, en hier en daar treurige Toonee„len geopend hadden, hebben egter nog „niet gehad alle die vreeslyke uitwerkzels, „welke, zo God Almagtig het niet ge„nadig hadt verhoedt, daar van te dugten „waren." — Terwyl zy over die, en

an-

XXXIX. BOEK. — 1787.

andere „ onverdiende Gunstbewyzen, den Landzaat tot Dankbaarheid opwekken, geeven zy hunne bekommerdheid te kennen, „ dat dezelve ons niet aanhoudend kunnen „ byblyven; byaldien de inwendige Verdeeldheden voortduuren, de Tweedragt blyven „ aanstooken, de betaamelyke Herstelling „ van het gebrekkige en verkeerde geduurig verhinderen, de getrouwe en yverige „ poogingen tot Bewaaring en Bevestiging „ van 's Lands gezegende Constitutie, Vryheid en Voorregten, gestadig belemmeren, en aldus onze eigene ingewanden „ verteerende, den totaalen ondergang van „ dit Gemeenebest, dat door Eendragt bestaan moet, onvermydelyk naa zich sleepen."

Hoe de Raad van Staaten over de Petitien sprak.

Donker zagen zy dit Jaar in, en hier toe hadden zy alle reden. Geen helderder dag blonk aan in den Brief des Raads van Staaten, tot geleide van den buitengewoonen Staat van Oorlog, daar de Gewoone, even als in den voorleeden Jaare, agter bleef, om welken in te leeveren door de Hooge Bondgenooten veele zwaarigheden vooraf moesten worden weggeruimd, en onder anderen vastgesteld, of *Zeeland*, by aanhoudenheid, zou blyven genot trekken van het *Douceur*, alleen voor een bepaalden en reeds verloopen tyd aan dat Gewest toegestaan; en of Staaten van *Friesland* geduurig zouden kunnen volstaan, met te blyven afwyzen een goed gedeelte der Krygsmagt, by den Gewoonen Staat van Oorlog op rekening van dat Gewest gesteld, met welker betaaling

XXXIX. BOEK. 1787.

ling de Generaliteits Kas, schoon daar toe niet geschikt, nu reeds, zedert meer dan drie Jaaren, was bezwaard. Terwyl die zelfde Kas, door ongewoone Uitgaven, ter betaalinge van agterstallen, van verscheidenerlei aart, eeniger Gewesten, zich in een uitgeputter staat bevondt, dan dezelve, geduurende een derde deel van eene Eeuw was geweest. Uit hoofde dier agterblyving zou ook het gieten van 't noodige Geschut moeten worden gestaakt; als mede het vernieuwen en herstellen veeler Fortificatien, Casernen, Hospitaalen, Artillerie Magazynen, waar op zommige Bondgenooten, met zeer veel reden aandrongen, ongedaan blyven.

Oordeel der Algemeene Staaten, en hoe zy *Holland* beschouwden ten aanzien der Petitien.

De Brief, door de Algemeene Staaten, tot geleide van deezen Buitengewoonen Staat van Oorlog aan de byzondere Gewesten gezonden, drong dit alles nader aan. Zy oordeelden aan hunnen pligt te zullen te kort doen, indien zy die Provincien, welke zich tot nog onttrokken aan de Betaaling der ligte Troepen, by den gedreigden Oorlog aangenomen, en aan de Voldoening der somme, die de Staat hadt moeten uitlooven, tot het verkrygen van den Vrede, niet ten sterksten aanmaanden om daar in het hunne, nevens de Bondgenooten, toe te brengen. Uit welk een oogpunt zy *Holland* beschouwden, zullen wy best met hunne eigene woorden voorstellen. „ Als de „ zaak met een onpartydig oog wordt inge- „ zien, kan men niet dan de hoogste dank- „ baarheid verschuldigd zyn aan die Pro-

„ vin-

XXXIX. BOEK. 1787.

„ vincie, die, toen de Staat door een werk„ lyken aanmarsch van een Leger, waar„ onder een gedugt aantal ligte en irregulie„ re Troepen was, gedreigd is geworden „ met een vyandlyken aanval, zich in de „ bresse heeft willen stellen, en het uiter„ ste effort doen, om ook nieuwe en lig„ te Corpsen op te rigten, zonder te wag„ ten na de Consenten van alle de Provin„ cien; en die, wanneer zich de hoop heeft „ opgedaan, om tot een Vrede te geraa„ ken, zonder de Consenten af te wagten, „ de hand heeft geleend om zodanige som„ me uit te looven, als vereischt werden „ om dat heilzaam oogmerk te bevorderen. „ Het zou onredelyk zyn den last van 't „ een en ander alleen op die Provincie te „ schuiven, daar alle de Provincien te za„ men, en dus 't geheele Bondgenootschap, „ daar van de vrugt en het voordeel heb„ ben genooten. Op welkèn grond wy „ vertrouwen, dat de gemelde Provincien, „ naa rype overweeging, zich zullen laaten „ beweegen, om in de Betaaling der ligte „ Troepen, en van de Intresfen en van het „ Capitaal van de somme by het Definitief „ Tractaat uitgeloofd, niet alleen te con„ senteeren, maar ook haare Quote daar „ in te berde brengen. —— Zonder aan „ ons verlangen hier omtrent te voldoen, „ zal hetzelve een Twistappel worden, „ waar van de gevolgen niet genoeg te „ dugten zyn.

„ Wy hoopen," vervolgen zy, „ met „ den Raad, dat de Bondgenooten dit alles

„ een-

„ eenmaal behoorlyk zullen overweegen, XXXIX.
„ en, by tyds, zullen prevenieeren de rui- BOEK.
„ neuse gevolgen, die uit zodanig eene op-
„ houding van Consenten en Fournissemen- 1787.
„ ten zullen resulteeren; maar als wy nog
„ aan 't weinige effect van alle voorgaande
„ Representatien gedenken, zyn wy veel
„ eerder in groote bekommering en vrees,
„ dat, zo de Vaderlandliefde geen grooter
„ effecten voortbrengt, dan ze tot nog toe
„ gedaan heeft, de Defensie van het Land
„ nog zo spoedig niet naar behooren be-
„ zorgd, de Lasten van het Bondgenoot-
„ schap nog zo ras niet egaal en volvaar-
„ dig gedraagen, en deszelfs Schulden nog
„ zo spoedig niet betaald zullen worden;
„ zo dat wy ons met het aangenaam en
„ heilzaam vooruitzigt van den Raad nog
„ niet durven vleijen; niet te min is, met
„ hun, onze hartgrondige wensch, dat de
„ harten van alle Bondgenooten vereenigd
„ mogen worden, om, met agterstelling van
„ alle particuliere inzigten en belangen,
„ het oog voornaamlyk te vestigen op 't
„ behoud van het gemeene Vaderland, en
„ maintiën van de Unie, die nu ruim twee
„ honderd Jaaren gelukkiglyk heeft gesub-
„ sisteerd (*)."

Welhaast bleek de gegrondheid, dat de vrees by hun Hoog Mog. de overhand hadt op de hoop. Immers Staaten van *Holland* vonden geraaden om hunne Toestemming in den

Holland geeft Toestemming tot Betaaling, onder beding.

(*) *Resol. Gen.* 29. Dec. 1786, *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 1551–1562.

XXXIX. BOEK. 1787. den Gewoonen Staat van Oorlog, geschikt, dewyl men geen Nieuwen maakte, op den voet van die des Jaars MDCCLXXXV, te hegten aan dien mits, dat het *Hollandsch* Krygsvolk, in *Gelderland* liggende, binnen den tyd van ééne Heerenmaand, na 't Grondgebied van de Generaliteit zoude moeten trekken, of dat zy, by ontstentenis hier van, met de Betaaling van dezelve zouden ophouden (*).

Gelderlands schryven daar over aan Holland. Dit Staatsbesluit trof Staaten van *Gelderland* geweldig. Zy konden zich geen redenlyk voorwendzel verbeelden, waar mede 't zelve, behoudens de gronden der Unie, zou kunnen worden goedgemaakt, veel weiniger, dat het zou kunnen gekleurd worden met de betuigde begeerte van hun Ed. Gr. Mogenden om juist die Troepen te hunner Betaalinge staande, en zich in *Gelderland* bevindende, in de Generaliteit geplaatst te zien, daar zy zulk een aanmerkelyk en buitengewoon aantal Krygsvolk in *Holland* voor handen hadden; zeer weinig moeite zou het kosten, indien zy geneegen waren de Generaliteit van meer Krygsvolk te voorzien, te bewerken dat een goed gedeelte daar van derwaards gezonden wierd. „ Liefst," betuigden zy, „ zich te zullen onthouden van, ten deezen opzigte, „ verdere aanmerkingen te maaken; maar „ verzogten zy vriendnabuurlyk, hun Ed. „ Groot Mog. in bedaarde en onbevooroor-

(*) *Resol. van Holl.* 9. Mey 1787.

„ bordeelde overweeging te neemen, hoe XXXIX. BOEK.
„ het tog mogelyk zou weezen, dat deeze
„ en soortgelyke onderneemingen met het
„ bestaan der Unie, op den duur, zouden 1787.
„ kunnen gepaard gaan, en of hun Ed.
„ Gr. Mogenden, hoe zeer ook in vermo-
„ gen boven derzelver Medebondgenooten
„ superieur zynde, niet zelve daar van ten
„ eenigen tyde, de funeste gevolgen zouden
„ moeten ondervinden." —— Zy hielden aan om die zaak niet ten uitvoer te brengen; maar alle aanleidende oorzaaken; waar door het Vertrouwen, en de Verstandhouding tusschen de Bondgenooten nog verder verwyderd zou kunnen worden, te willen vermyden.

Als mede aan de Bondgenooten.

Staaten van *Gelderland* hadden, ten zelfden tyde, als zy den Brief, het bovengemelde inhoudende, aan die van *Holland* zonden, nevens denzelven 'er een aan de Algemeene Staaten afgevaardigd, waar in zy zich beklaagen over deezen vreemden en *willekeurigen* stap der Staaten van *Holland*, betuigende, zich, uit hoofde van denzelven, genoodzaakt gevonden te hebben, om het gecombineerde Collegie huns Gewests, te volmagtigen om intusschen geen Betaaling op eenige geconcludeerde Zee-petitien, of andere Fondsen, te doen. Zy twyfelen geen oogenblik of hun Hoog Mogenden zouden het *Hollandsch* Staatsbesluit, uit het zelfde oogpunt, als zy, beschouwen, en nevens hun begrypen de nadeelige gevolgen, welke daar uit, niet alleen voor het Krygsvolk van den Staat; maar ook voor

XXXIX. BOEK. 1787. de ganſche zaak van het Genootſchap te wagten waren, ingevalle daar omtrent, zo de Staaten van *Holland*, onverhoopt by hun voorneemen mogten volharden, geene gepaste voorziening werd gedaan. —— Met een volkomen vertrouwen op der Hoog Mogenden aanhoudende zorg en yver, om op de best mogelyke wyze, alle verwarringen, welke van dag tot dag zo ongelukkig vermenigvuldigden, voor te komen, of te herſtellen, verzogten zy hun Hoog Mogenden, om, indien Staaten van *Holland* van derzelver oogmerk niet te rug te brengen waren „ den Raad van Staaten te willen authoriſeeren, om als dan, by Leening, in rekening van welgemelde Provincie van „ *Holland*, welke zich hier door van een „ der allernoodzaaklykſte pligten, *via facti*, „ en zonder de minſte reden, zouden onttrekken kunnen, te voorzien, en de benoodigde Penningen uit de Generaliteits Kas „ voor te ſchieten, en, zo daar toe geene genoegzaame voorraad van Penningen mogt „ voor handen zyn, of dezelve niet zouden „ kunnen gefourneerd worden, als dan welgemelde Raad te authoriſeeren om door „ eene convenabele ſomme wederom, voor „ rekening van de Provincie van *Holland*, „ te negocieeren. —— Wanneer wy reflecteeren het geen, met onze bewilliging, „ en die van andere Bondgenooten, reeds „ zedert eenigen tyd, ten aanzien der Militie, waar mede de Provincie van *Friesland* heeft geoordeeld te hoog bezwaard „ te weezen, en in deezen laatſten tyd,

„ met

„ met opzigt tot de twee Compagnien „ *Zwitzers*, welke op de ongelukkige Pro- „ vincie van *Utrecht* zyn gerepartitieerd, „ tot voorkoming van het verloop der Mi- „ litie, is in het werk gesteld, mogen wy „ ons billyk flatteeren, dat U Hoog Mog. „ ook ten deezen opzigte, geene zwaarig- „ heid zullen maaken, om dit temporair „ Expedient mede ten deezen opzigte by „ de hand te neemen."

XXXIX. BOEK. 1787.

Staaten van *Holland* bleeven, niet tegenstaande het schryven der *Gelderschen*, by het genomen Besluit, en lieten hun Brief onbeantwoord. In de Vergadering van hun Hoog Mog. werd hun Brief door *Holland*, *Zeeland*, *Utrecht*, *Friesland*, *Overyssel*, en *Stad en Lande* overgenomen (*).

Staatenvan *Holland* blyven by hun Besluit.

De Bevelhebbers over het *Hollandsch* Krygsvolk, zich in *Gelderland* bevindende, deeden hun Ed. Gr. Mog. weeten, aldaar zonder vrugt Patenten verzogt te hebben, om, volgens het genomen Staatsbesluit, van daar te vertrekken; als mede dat hun, van wegen Staaten van *Gelderland*, was toegezegd, dat dit Krygsvolk, by voorraad, voor ééne maand, in derzelver Soldy zou genomen worden (†).

De Bevelhebbers van het *Hollandsch* Krygsvolk in *Gelderland* opgehouden.

Eene Petitie tot de Zeemagt door den Raad van Staaten, ter somme van 4564940 Guldens, ingediend, zonden de Algemeene Staa-

Petitie tot de Zeemagt.

(*) *Resol. van Holl.* 9 Mey. *Resol. Gen.* 11, en 16. Mey 1787.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1786. bl. 864. 865. 935. en 1284.

XXXIX. BOEK. 1787. Staaten aan de Bondgenooten, met aanmaaning van de Zeemagt, zedert weinig Jaaren eenigzins opgebeurd (*), in staat te houden. Niet alleen moest 'er een goed getal Schepen van Oorlog gehouden worden in de *Middellandsche-*, in de *Noord-* en in de *Oost-Zee*, tot bescherming van den Koophandel, en tot veiligheid van den Staat; maar het was thans onvermydelyk eenige Schepen te zenden na de *Oost-* en *West-Indien*, wilde men de Bezittingen in die Gewesten, niet verwaarloozen, om niet te spreeken van de Verbintenissen, waar in men, voor eenigen tyd, met het Hof van *Frankryk* was getreeden.

Hoe jammerlyk het met de Betaling daar toe gesteld was. „ Maar," dit zyn der Algemeene Staaten eigene woorden, die ons de gesteldheid der Betaaling tot dit hoogsmoodzaaklyk deel van 's Lands Magt, op het nadruklykst en onbewimpelst, voor 't oog brengen, „ wy „ zouden te kort doen aan 't geen wy aan „ het Bondgenootschap, en aan ons zelfs, „ verschuldigd zyn, indien wy, by deeze „ gelegenheid, aan de Bondgenooten niet „ te kennen gaven onze regtmaatige vrees „ en bekommering, over de weinige vrugt „ en uitwerking, die wy van deeze nieu„ we Petitie te gemoet zien. Wanneer wy „ nagezien hebben, wat 'er gevolgd is op „ de Petitien tot de Extraordinaris Equi„ pagien voor de Jaaren MDCCLXXXV en „ MDCCLXXXVI

(*) Om den staat der toenmaalige Zeemagt eenigzins te kennen, wyzen wy onze Leezers te rugge, tot bl. 68. hier boven.

„ MDCCLXXXVI hebben wy, tot ons leed-
„ weezen, gevonden, dat in de eerste Petitie,
„ voor MDCCLXXXV, buiten de Provin-
„ cien van *Holland*, *Zeeland* en *Friesland*,
„ (en de twee laatste nog met zekere Re-
„ strictien,) niemand van de Provincien ee-
„ nig Consent daar in heeft gedraagen, ge-
„ lyk in de tweede suppletoire Petitie voor
„ dat Jaar, niemand dan *Holland* en *Zee-
„ land*, (en de laatste nog met zekere Re-
„ strictien,) en in de Petitie voor MDCCLXXXVI
„ volstrekt niemand, buiten de Provincie
„ van *Holland*, eenig Consent daar in heeft
„ gedraagen, veel min daar in iets ten
„ Comptoire Generaal van de Unie heeft
„ betaald; zo dat de Provincie van *Hol-
„ land* genoegzaam *alleen* den last der Ex-
„ traordinaire Equipagies, geduurende die
„ twee jaaren, heeft gedraagen.

Welke wraakbaare Grondregels men volgde in die opbrenging.

„ Twee nieuwe Maximes, zedert eeni-
„ gen tyd geintroduceerd, schynen aanlei-
„ ding tot een Relacement in deezen te heb-
„ ben gegeeven, *Voor eerst* de Sustenue
„ *van eene onbepaalde Vryheid van Con-
„ senten*, zodanig, dat aan een ieder der
„ Provincien vrystaat, wanneer eene Peti-
„ tie tot de allernoodigste zaaken, waar
„ van 's Lands behoud of welzyn afhangen,
„ gedaan wordt, daar in te consenteeren, of
„ niet, zonder reden daar van te geeven.
„ Eene Sustenue zo zeer strydig tegen den
„ aart van alle Societeiten, dat niet veel
„ redeneering noodig is, om de absurditeit
„ daar van te toonen. Wel is waar, dat
„ een Lid van eene Societeit, onvermogend

XXXIX. BOEK. 1787. „ zynde, het regt heeft zich te bezwaa„ ren, en aan te toonen, dat het, naar „ evenredigheid van andere Leden, niet „ meer in staat is zo veel tot het gemeen „ bestaan te contribueeren, als het te voo„ ren gedaan heeft; maar eenvoudig allen „ Consent in te houden, geen reden daar „ van te geeven, en zich in vryheid te „ stellen om niets te contribueeren, is on„ bestaanbaar met de natuur van eene wel„ geregelde Maatschappye.

„ Eene andere Maxime, niet min gevaar„ lyk, zedert eenigen tyd opgekomen, en „ waar van wy nooit vóór deezen gehoord „ hebben, is, dat wanneer zelfs het Con„ sent van eene Provincie is ingebragt, „ de Provincie, die geconsenteerd heeft, „ niet gehouden is daar op iets te betaa„ len, vóór *dat de Petitie geconcludeerd* „ is. Eene stelling, die, zo dezelve by „ continuatie blyft voortduuren, alles in „ onzekerheid en op losse schroeven zal „ stellen; dewyl het aan zeer weinig Peti„ tien tot nog gelukt is *met eenpaarigheid* „ *geconcludeerd* te worden.

„ De Gecommitteerden uit de Collegien „ ter Admiraliteit het effect van deeze nieuw „ ingevoerde begrippen gevoelende, heb„ ben, by hunne Memorie, zich zodanig uit„ gedrukt, dat zy oordeelen, dat de dienst „ van de Marine welhaast als eene *Provin„ ciaale Equipagie* zou kunnen worden „ geconsidereerd. —— Eene zaak waar van „ wy de gevolgen ten hoogsten apprehen„ deeren, en die wy niet anders kunnen

„ aan-

„ aanzien dan ten uiterſten nadeelig voor „ het Bondgenootſchap, en ſtrekkende niet „ alleen tot losmaaking; maar tot een gan- „ ſche verbreeking der Unie (*)."

XXXIX. BOEK.

1787.

By deeze Geſchillen, grootendeels van eene vroegere Jaartekening, doch welke met den tyd meer en meer toenamen, was, gelyk onze Geſchiedenis van den vôorleeden Jaare vermeld heeft, de Burgeroorlog op het punt van uit te barsten. Om dit te voorkomen ontbrak het niet aan binnen- en buitenlandſche Onderhandelingen van welken wy het voegelyk oordeelen eenig verſlag te geeven, eer wy overgaan tot de Krygsbedryven in 't hart des Lands gevoerd.

Wat men te werk ſtelt om een Burgeroorlog te voorkomen.

Wat de binnenlandſche Onderhandelingen van eenen meer algemeenen aart, dan die ter Bevrediging der Geſchillen in een byzonder Gewest betroffen, aanbelangt, verdient boven al onze aandagt een Brief in Bloeimaand, door den Raad van Staaten aan hun Ed. Groot Mogenden gezonden, inhoudende, dat zy ten uiterſten aangedaan waren over den akeligen toeſtand van het Vaderland, en vêrder een Voorſlag om eene Onderhandeling te houden tusſchen *Holland* aan de eene, en *Gelderland* en *Utrecht* aan de andere zyde; dat de Staaten van *Utrecht* zouden beloven, de Stad *Utrecht*

Voorſlag eener Onderhandelinge door den Raad van Staaten.

(*) *Reſol. Gen.* 4. Jan. 1786. *Reſol. van Holl.* 12. Jan. 1786. Men vergelyke hier mede de nadrukkelyke taal door Staaten van *Holland* gevoerd in den Jaare 1785. Zie onze *Vaderl. Hist.* X. D. bl. 16.

XXXIX. BOEK. 1787. *recht* niet te zullen aanvallen of benaauwen, en alle de Troepen van *Gelderland*, en zo veel meer als zy konden misfen, uit de Provincie van *Utrecht* zouden doen gaan; dat *Holland* daar en tegen, deszelfs Krygsvolk uit de Stad, en de Auxiliairen uit de Provincie mogt te rug trekken. Met bygevoegd verzoek, om de zaak niet buiten haar geheel te brengen, en de Onderhandelingen een goed gevolg te doen hebben, dat de raadpleegingen over het vervullen der gefuspendeerde Officiers plaatzen (*) op morgen, opgefchort mogten worden.

Hoe men daar aan het oor leende.

De Ridderfchap, *Delft*, *Brielle*, *Hoorn*, *Enkhuizen* en *Medemblik* ftemden terftond in den Voorflag des Raads van Staaten, *Dordrecht* en de verdere nevens die Stad eensdenkende Steden, en dus de meerderheid, verklaarden, den Voorflag wel te willen hooren, en mitsdien de Aanftelling der Officieren, voor eenen zeer korten tyd, uit te ftellen, in verwagting, dat die Onderhandelingen ten fpoedigften zouden gehouden worden. De Steden *Haarlem*, *Leyden* en *Amfterdam* hielden aan zich, om, indien deeze zaak op de lange baan mogt gefchooven worden, het Befluit tot het aanftellen der Officieren, weder in te roepen. Het Perfoneel Befogne werd tot het waarneemen dier Onderhandelinge benoemd (†).

Hoe

(*) Wegens dit vervullen der Officiers plaatzen zullen wy vervolgens breeder fpreeken.

(†) *Refol. van Holl.* 18. Mey 1787.

Verschillend in *Holland* beoordeeld

Hoe zeer eenigen in *Holland* deeze voorgestelde Onderhandeling, als een hoogst heilzaam redmiddel, in den benarden staat der zaaken, aanzagen, en 'er toe neigden, keurden anderen het ten uiterften af. Veele Nieuwspapieren, des gewaagende, voeren sterk uit tegen 't geen zy eene *Stilstand van Wapenen* noemden, door den Raad van Staaten voorgesteld, om het werk sleepende te houden, waar aan men geen gehoor moest leenen; maar doortasten. —— Dat, hoe zeer deeze stap van hun Ed. Gr. Mog. eene verregaande goedheid, en overvloedige voorzorg tegen het storten van Burgerbloed te kennen gaf, men egter verwagtte, dat zy zich, door uitgestrekte Onderhandelingen, niet zouden laaten in slaap wiegen; maar, zo ras men van den anderen kant, door spreekende daaden, het terug trekken des Krygsvolks, als anderzins, niet blykbaar toonde, den Vrede te zoeken, de Onderhandelinge zou afbreeken, en met kragt te werk gaan.

Raadslag der Stad *Schoonhoven.*

Niet ongelyk hier aan was een Raadslag, ten deezen tyde door de Stad *Schoonhoven* ter Staatsvergaderinge ingediend. ,, Zy konden," gelyk zy spraaken, ,, zich van deeze Conferentien weinig succes voorstellen, en maar alleen aanmerken, als te ,, zyn geëxcogiteerd om tyd te winnen; ten ,, einde daar naa de zulken, die voor de Regten en Vryheid des Volks in de bresse stonden, gedugter slag toe te brengen (*)."

De

(*) *Resol. van Holl.* 22. Mey 1787.

XXXIX. BOEK. 1787. Verzoekschrift der Geconstitueerden te *Leyden* en te *Amsterdam* daar tegen.

De Geconstitueerden uit de Burgers der Stad *Leyden* wenden zich met een Verzoekschrift tot hun Ed. Gr. Mog., betuigende „ aangedaan te zyn over den toestand der Republiek, byzonder in *Gelderland* en *Utrecht*, en te vreezen, dat het „ aanbod van *Mediatie* van den Raad van „ Staaten alleen strekte om tyd te winnen; „ met verzoek, dat hun Ed. Gr. Mog. zich „ daar toe niet zouden inlaaten, dan onder „ beding, dat de maatregelen tot *Defensie* „ zouden worden voortgezet, en die Conferentien van korten duur mogten zyn, „ voorts goed en bloed tot Adsistentie hun „ Ed. Gr. Mog. aanbiedende." —— Dit Adres, schoon de Ridders, behalven de Heer VAN STARRENBURG, het wilden ter zyde gelegd hebben, werd door de Meerderheid in handen der Leden gesteld. — Zo ging men ook te werk met een Verzoekschrift der Geconstitueerden te *Amsterdam*, die, by het te verstaan geeven van de bekommerdheid der Burgery, wegens eene langwylige Bemiddeling, ingerigt om den tyd te rekken, waar door de Koophandel veel nadeels leedt, verzogten, „ dat „ hun Ed. Gr. Mog. mogten goedvinden, „ in hoogstderzelyer hardyk en heilzaam „ Systema tot handhaaving van het Verbond „ der Unie, byzonderlyk met uitzigt tot de „ Bescherming van onderdrukte Bondgenooten, daar by beloofd, op het kragtigste „ voort te werken; dat Hoogstdezelve deeze Provincie meer en meer mogten in „ staat stellen tot noodige Verdeediging: „ maar

„ maar ook, om in geval van nood, zo wel „ door de Militie als door de Gewapende „ Burger-corpsen, onze verdrukte Bondge- „ nooten kragtdaadigen Bystand te kunnen „ verleenen, en zich in geene Bemiddeling „ in te laaten, dan op zulke vastgestelde „ Preliminaire Artykelen, waar door de Stad „ *Utrecht* daadlyk tegen dien geweldigen „ aanval der Militairen volkomen kon be- „ veiligd zyn en blyven."

XXXIX. BOEK. 1787.

Adres van 1219 Burgers uit *Haarlem*.

Twaalf honderd en negentien Burgers van *Haarlem*, waar onder veelen van de Aanzienlykften en Gegoedften, als mede onder het Regtsgebied dier Stad woonagtig, tekenden een Adres aan hun Ed. Gr. Mog. waar in zy betuigden, „ niet te kunnen „ ontveinzen, dat de gemanifesteerde denk- „ wyze onzer Wederpartyen, welke thans, „ om hun snoode Heerschzugt te bevorde- „ ren, de geheele Republiek op den rand „ des verderfs bragten, geen het minste „ vooruitzigt op een goeden uitslag over- „ liet, en dat mitsdien terstond by hun ee- „ ne gegronde vrees gereezen was, dat de „ Conferentie, thans door den Raad van „ Staaten aan hun Ed. Gr. Mog. voorge- „ slaagen, indien dezelve zou strekken om „ eenigzins de hoognoodige maatregelen tot „ onderlinge Defensie en Protectie onzer „ verdrukte Landgenooten te vertraagen, „ nergens anders op zouden uitloopen, dan „ op het nadeel van de gemeene Zaak, de „ verflaauwing van den Yver der Welmee- „ nenden, en verdoovinge van den moed „ der strydbaaren in den Lande. —— Zy

„ wa-

XXXIX. BOEK. 1787.

„ waren verre af van het denkbeeld, dat „ hun Ed. Gr. Mog. in zodanige Handelingen iets zouden toegeeven, dat de „ Burgerlyke Vryheid of het Algemeen Belang zou kunnen schaaden; daar een volkomen vertrouwen op het doorzigt van „ hun Ed. Gr. Mogenden van zich niet „ door eenigerhande voorwendzelen van „ derzelver cordaate en Vaderlandlievende „ Besluiten te laaten aftrekken, hun alle „ vrees benam, en te eenemaale gerustgestelde. —— Ja, zy hielden zich daar en „ boven verzekerd, dat deeze Conferentie, „ uit hoofde van de bekende Sentimenten „ der Tegenpartyen, schielyk geheel vrugtloos zou afloopen; doch zy vreesden, en „ de ondervinding gaf hun rede tot deeze „ vrees, dat men telkens soortgelyke zou „ tragten te herhaalen, uit te rekken, en, „ door het doen van onaanneemelyke Voorslaagen, alle de maatregelen van hun Ed. „ Gr. Mog. te dilaijeeren, en zo veel mogelyk buiten effect te stellen. — *Zy* moesten, met het hartgrondigst leedweezen, „ betuigen, dat het Gedrag van de Meerderheid der Staaten van *Gelderland* en „ *Utrecht* niet dan al te veel stoffe gaf „ aan de Natie, om aan dezelve allen vertrouwen te weigeren." — Dit in 't breede ontvouwd, en de Onzydigheid van den Raad van Staaten, die zich als Bemiddelaar hadt aangeboden, wel zeer in twyfel getrokken hebbende, gaven hun duchten te verstaan, dat het Plan der *Gelderſche* en *Utrechtſche* Staatsleden, 't geen zy

„ een

„ een Plan van geweldddadige Overheer- XXXIX.
„ fching en Vyandlyk Geweld" noemden, BOEK.
zich ook daadlyk tot dit Gewest zou uit-
ftrekken, en twyfelden niet vast te ftellen, 1786.
„ dat een cordaat doorftaan in deezen nood
„ het éénigst middel van Redding voor 't
„ lieve Vaderland kon zyn. Waarom zy
„ de vryheid namen aan hun Ed. Gr. Mog.
„ op het eerbiedigfte en tevens ernftigfte
„ te verzoeken, tot geene Onderhandelin-
„ gen toe te treeden, dan op zulke Grond-
„ flagen, en onder zodanige Precautien,
„ dat men een waarlyk goeden uitflag van
„ dezelve zou kunnen verwagten. En dat
„ deeze althans geen de minfte Vertraaging
„ mogten veroorzaaken in de zo noodzaak-
„ lyke Middelen van Defenfie, en dat 'er
„ allen fpoed en voortgang werd gemaakt
„ met de Militie van deeze Provincie in
„ ftaat te brengen, dat ze tot weezenlyk
„ nut kon geëmploijeerd worden."

Adres uit *Enkhuizen*

Een Adres door een aantal Burgers te *Enkhuizen* getekend, tot deeze Bemiddeling betrekkelyk, kwam ter tafel van Staaten van *Holland*, met bede, „ om, in
„ deezen hoogen nood, in welken het lot
„ der dierbaare Vryheid voor altoos ftondt
„ beflist te worden, by de Conferentien
„ over de Gefchillen met de Meerderheid
„ der *Gelderfche* Staaten, en eenige Staats-
„ leden van *Utrecht*, tog alle middelen
„ van Defenfie met byzonderen nadruk voort
„ te zetten; ten einde de Braaven in den
„ Lande, welken goed en bloed ten besten
„ gaven voor de algemeene Volkszaak, en

„ dus

XXXIX. BOEK. 1787.

,, dus ook voor hun, welken ten deezen ,, opzigte nog eene onbegrypelyke onver- ,, schilligheid scheenen te voeden; geene ,, ongelukkige Slachtoffers der Heerschzugt ,, mogten worden, byaldien zodanige Con- ,, ferentien door onaanneemelyke Voorwaar- ,, den infructueus werden gemaakt; waar ,, voor de Natie door de conduites van Par- ,, tyen, niet weinig vrees werd ingeboe- ,, zemd (*)." —— Middelerwyl gingen de Onderhandelingen voort.

Zeelands Voorslag.

Staaten van *Zeeland* besloten eene buitengewoone Commissie ter Vergadering van hun Hoog Mog. te benoemen, ,, met volle magt ,, om alles te doen, 't geen in staat mogt ,, zyn om de Provincien tot derzelver pligt ,, te brengen." —— De Heer VAN CITTERS, wegens *Zeeland* ter Algemeene Staatsvergadering afgevaardigd, deedt een voorstel, om aan de Officieren en Gemeenen in het *Hollandsch Cordon*, die de Beveelen der Algemeene Staaten, boven die van Staaten van *Holland*, hadden gehoorzaamd, en daar door vreesden in ongelegenheid te zullen geraaken, of reeds in ongelegenheid gekomen waren, Patenten van wegen hun Hoog Mogenden te geeven, om, in dien gevalle, met hunne onderhoorige Manschappen, zich terstond te begeeven op het Grondgebied van de Generaliteit, of van eene naburige Provincie. —— Dit Voorstel werd by

(*) *Resol. van Holl.* 24. 26. en 30. Mey 1787. *N. Neder. Jaarb.* 1787. bl. 956. 958. 1059. 1117.

by meerderheid van ſtemmen geſteld in handen van Gecommitteerden tot de Militaire zaaken, en den Raad van Staaten. XXXIX. BOEK.

Hier op ſloegen de laatstgemelden voor, dat de zaaken, in plaats van het voorgeſtelde, meer geſchikt ſcheenen tot Onderhandelingen ter Vereffening der Geſchillen, waar omtrent Staaten van *Gelderland* en van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, hunne geneigdheid betoond hadden, en voegden 'er nevens, tot nadere opheldering van hunne meening, „ dat hun Hoog Mogen„ den daar toe, die van *Utrecht* behoor„ den te verzekeren en te guarandeeren, „ dat, geduurende die Conferentien, Stad „ en Steden van het *Sticht* niet zouden „ worden geattaqueerd of benaauwd; den „ Capitein Generaal te verzoeken van gee„ ne Patenten te verleenen na gemelde Pro„ vincie; dat wyders alle de Militie, die, „ binnen de laatſte twee maanden, in die „ Provincie gekomen was, van weerskan„ ten te rug getrokken wierde; voorts dat „ men de Stad van *Utrecht* behoorde te „ permoveeren, om de Auxiliairen te laa„ ten vertrekken; dat *Holland* de Reſolu„ tie van zes October des voorleeden Jaars, „ waar by aan de Stad *Utrecht* de Protec„ tie van *Holland* was toegezegd, weder„ om introk; dewyl door de bovengemel„ de verzekering en Guarantie die Protec„ tie kwam te ceſſeeren, en dat omtrent „ de geſuſpendeerde Officieren, van weers„ kanten, alles in den ſtaat bleef, waar in „ het was." 1787. Nader Voorſtel van den Raad van Staaten.

XXXIX. BOEK. —— 1787.

Gelastigden by *Holland* hellen over om dien Voorslag grootendeels aan te neemen.

Alle de Gewesten namen deezen Voorslag over. Dezelve werd by hun Ed. Gr. Mog. vervolgens commissoriaal gemaakt aan het Persooneel Besogne, om ten spoedigsten daar op berigt te geeven, schoon de Ridderschap, *Delft*, en eenige andere Steden, oordeelden, dat dezelve moest worden aangenomen. De Heeren VAN STARRENBURG, DE GYZELAAR, VAN ZEEBERGH, VAN BERCKEL, en DE KEMPENAAR, aan welken deeze bemiddelende Voorslag ten onderzoek was in handen gesteld, bragten een Voorslag uit, strekkende om de voorgedraagene Bemiddeling niet te verwerpen, „ maar de schikkingen daar by „ beraamd, aan te neemen; doch te decli„ neeren de Surcheanche om Officieren in „ plaats van de gesuspendeerde aan te stel„ len." De *Dordrechtsche* Pensionaris DE GYZELAAR was by het vervaardigen van dit Verslag, door ongesteldheid, niet tegenwoordig.

Dit Verslag wekt groote opspraak tegen VAN ZEEBERGH

Men schreef hetzelve aan den *Haarlemschen* Pensionaris VAN ZEEBERGH toe, en deeze, schoon alle de andere Heeren, gelyk men stellig beweerde, 't zelve gezien en goedgekeurd hadden, moest den geheelen last des verwyts van de misnoegden, over dit inwilligen van iets 't geen tot Bemiddeling strekte, draagen. Hoe zeer voorheen als een *Volksvriend* gepreezen, werd hy thans voor een *Aristocraat* met de haatlykste bynaamen uitgemaakt, onwaardig gekeurd zyne post langer te bekleeden, terwyl men allen vertrouwen stelde in zynen

Me-

Mede-Penfionaris VAN DE KASTEELE. De Burger-Societeit te *Haarlem*, waar men dagt, gelyk het ingediend Adres aan Staaten van *Holland* uitwees (*); de Burger-Societeiten in andere Steden mispreezen deeze gedraaging ten fterkften. In de meeste Nieuwspapieren en andere uitkomende Gefchriften werd deeze neiging tot Bemiddeling aan den invloed van den fchranderen en welfpreekenden VAN ZEEBERGH toegefchreeven, en ftelden bovenal dien Staatsdienaar, in een zeer haatlyk licht (†). Afkeerig van alles wat naar Bemiddeling zweemde, hel-de

(*) Zie hier boven bl. 173.

(†) Onder deeze Papieren ftak de *Politieke Kruyer* uit, welke in No. 466. een Brief plaatfte uit *Haarlem* gefchreeven door een *Anti-ariftocraat, ten Geleide van eene Verdeediging door den Penfionaris* VAN ZEEBERGH *in de Vroedfchap dier Stad ingebragt, omtrent zyn gehouden Gedrag, in het uitbrengen van het befaamde Rapport, betrekkelyk tot eene te vooren geproponeerde Mediatie van hun Hoog Mog. de Staaten Generaal.* Dit ftuk als echt opgedischt, en allen voorkomen daar van hebbende, werd met veel greetigheids geleezen, en gaf ftoffe om de opfpraak tegen dien Penfionaris leevendig te houden, en te verfterken. Dan, fchoon hy, in de *Haarlemfche* Vroedfchap, by gelegenheid van de heevige uitvallen op het gedagte Staats-Rapport, een mondeling Vertoog deedt, om dezelve te onderrigten van de waare gefchapenheid eener zo veel geruchtsmaakende zaake, hadt hy 'er nooit iets van op 't papier gefteld. De Uitgeevers van de *N. Nederl. Jaarb.* die 't zelve hadden overgenomen, ontvingen, uit eene allerzekerfte hand, gelyk zy fchryven, waarfchynlyk uit de hand des Heeren VAN ZEEBERGH zelve, als alleen in ftaat om, met zo veel reden van wetenfchap en volftrekte verzekering, te fchryven, de onderrigting; „ dat het Stuk uit de *Politieke Kruyer* overgenomen, „ nimmer, 't zy in 't geheel, of gedeeltlyk; of eenig„ zins, met zyne kennis, of onder zyn opzigt; was „ ver-

XXXIX. BOEK. 1787.

de men veel eer over om met *Amsterdam* sterker maatregelen te neemen, van welke wy vervolgens zullen spreeken; terwyl een Besluit van hun Hoog Mogenden, met eene Meerderheid van vier stemmen, tegen dat van *Holland* omtrent het Krygsvolk rechtstreeks aangekant, deeze Bemiddeling afbrak (*).

Pooging van MANDRILLON by zyne Hoogheid.

De Heer MANDRILLON, by de *Patriotten* zeer gezien, en een Vriend van FREDERIK AUGUSTUS, dezelfde dien wy reeds meer als Bemiddelaar aantroffen (†), met deezen eene Briefwisseling aangevangen hebbende over 's Lands toestand, en den dreigenden Burgerkryg, vervoegde zich te *Zeist* tot den Stadhouder, met eenen bemoedigenden Brieve van dien Prins, om zyne Hoogheid, by een mondgesprek, tot het doen van eenige Opofferingen, ter voorkominge van den

„ vervaardigd, als mede dat van hetzelve, of van de „ zaaken daar in vervat, geen schyn of voetstap in „ de Resolutien van de *Haarlemsche* Vroedschap ge- „ vonden werd. — Gebrek aan aantekeningen no- „ pens de Mondelinge Voordragt, maakte het onmo- „ gelyk om door eene vergelyking van het een met „ het ander, de weezenlyke verschillen, die daar tus- „ schen plaats mogten hebben, aan te wyzen, terwyl „ ook, naa verloop van zo veel tyds, het geheugen „ niet toeliet, om al hetzelve met de noodige juistheid „ te bepaalen" ——— Zie dit alles omstandig in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1641. en 4357. Ondanks dit nader berigt de uit het geheugen zeker opgestelde zo genaamde Verdeediging betreffende, bleef de groote zaak, die het misnoegen tegen den Heer VAN ZEEBERGH verwekt hadt, volmaakt dezelfde.

(*) *Resol. Gen.* 4. en 10. Juny 1787. *Resol. van Holl.* 9. Juny 1787. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1121. 1181. 1210. 1227. en 1339.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* VIII. D. bl. 106.

den Burgeroorlog, te beweegen; doch zyne voorstellen vonden geen ingang (*). XXXIX. BOEK.

Buitenlandsche Mogenheden, de Hoven van *Versailles*, *Londen* en *Berlyn* hadden in den voorleeden Jaare eenige poogingen aangewend om den twist des Lands, waar 't mogelyk, te dooven (†). By het langs hoe heftiger opblaaken wilden eenigen zich van deezer Tusschenspraak bedienen. De *Fransche* Afgezant DE VERAC, onlangs zich eenigen tyd te *Amsterdam* onthouden hebbende, werd, van wegen die Stad, in Zomermaand, by hun Ed. Gr. Mog. voorgesteld, om de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering te gelasten, uit naam van *Holland*, voor te draagen om den Koning van *Frankryk* in te roepen tot vereffening der Geschillen tusschen de Gewesten, zonder daar door af te laaten van de maatregelen tot Verdeediging van *Holland* genomen. —— Dit Voorstel was waarschynlyk een gevolg van den Voorslag, dien de Koning van *Pruissen* aan het Hof van *Frnnkryk* hadt laaten doen, om gezamenlyk werkzaam te zyn tot het bemiddelen van de hevige geschillen in de *Vereenigde Gewesten*. —— *Alkmaar* stemde 'er terstond in toe. De Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Monnikendam* en *Purmerende* naa ee-

1787. Voorslag van *Amsterdam* om de Bemiddeling van *Frankryk* in te roepen, gaat by *Holland* door.

(*) *Memoires pour servir a l'Histoire de la Revolution des Provinces Unies en 1787. par Mr.* JH. MANDRILLON p. 1—10.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 327. enz.

XXXIX. BOEK. — 1787. eenige dagen beraads. De Ridderschap met de overige Steden namen het over. Tot het inroepen der Bemiddeling van *Frankryk* werd dus met meerderheid van twaalf Steden beslooten, en vastgesteld den *Franschen* Gezant des kundschap te geeven (*).

Verslagdes wegen ter Algemeene Staatsvergadering. Met welk een oog de Meerderheid van *Holland*, deeze Bemiddeling aanzag, zal ons best blyken uit den Voordragt deswegen gedaan ter Algemeene Staatsvergadering door de Afgevaardigden van dit Gewest, zy betuigden, „ dat de Verdeeldheden on„ der de respective Bondgenooten, thans „ tot die hoogte waren gereezen, dat tus„ schen dezelven, zonder de vriendlyke Tus„ schenkomst van iemand, die een Bond„ genoot van alle dezelve is, de heilzaame „ Eendragt niet zou kunnen worden her„ steld; maar dat, in het tegenovergestelde „ geval, door eene verwydering der ge„ moederen, het te dugten was, dat mo„ gelyk wel binnen korten tyd, de weder„ zydsche Geschillen, zo al niet eene ge„ heele Scheuring der Unie ten gevolge „ zouden hebben, ten minsten dezelve niet „ anders dan ten kosten van stroomen Bloeds „ zouden kunnen vereffend worden, terwyl „ men, door eene Inroeping en Mediatie, „ zyner Allerchristlykste Majesteit, als Bond„ genoot der Republiek, onder den Zegen „ van God Almagtig, met grond, de heil„ zaamste gevolgen voor dit Gemeenebest „ kon verwagten; daar Hoogstgedagte zyne „ Ma-

(*) *Resol. van Holl.* 23. 27. en 29. Juny en 6. July 1787.

„ Majesteit, in den jongste Oorlog met XXXIX.
„ *Engeland*, zo wel als in de Geschillen BOEK.
„ met zyne Majesteit zyne Welmeenenheid ——
„ voor deeze Republiek met uitmeenen- 1787.
„ de bewyzen hadt gemanifesteert, en der-
„ halven ook van eene Bemiddeling van
„ zyne Allerchristlykste Majesteit, de éé-
„ nigste Bondgenoot van de geheele Repu-
„ bliek, de Continuatie van de zo zeer ge-
„ wenschte Unie mogt verwagt worden;
„ te meer, daar de Bondgenootschaplyke
„ Betrekking, tusschen meergemelden Vorst
„ en dit Gemeenebest volstrekt vordert,
„ dat de wederzydsche Partyen van die zo
„ gelukkige Alliantie over en weder elkan-
„ ders belang, bloei en welvaart op alle
„ mogelyke wyzen tragten te bevorderen,
„ en voor te staan; zy waren gelast aan
„ hun Hoog Mogenden voor te slaan, om
„ ter Bemiddeling der plaatshebbende Ge-
„ schillen tusschen de respective Provincien
„ van de Republiek, de Mediatie van zy-
„ ne Allerchristlykste Majesteit, als Bond-
„ genoot van het geheele Gemeenebest,
„ Staatsgewyze in te roepen; en Hoogst-
„ dezelve te verzoeken, dat het zyne Ma-
„ jesteit mogt behaagen, zyne goede dien-
„ sten te willen aanwenden, om de Ge-
„ schillen door Hoogstdeszelfs Bemiddeling
„ by te leggen, tot Herstel van de zo zeer
„ gewenschte Eendragt, en Instandhouding
„ van de voor alle de Provincien zo be-
„ langryke Unie (*)."

Men

(*) *Resol. Gen.* 7. July 1787.

XXXIX. BOEK. 1787.

Vertoog des *Franschen* Afgezants DE VERAC over 's Konings gereedheid.

Men mogt van *Frankryk*, met allen grond een vlot en toestemmend antwoord wagten. De Markgraaf DE VERAC diende by hun Hoog Mog. wegens de Bemiddeling, dit Vertoog in. „ Hoog Mogende Heeren! „ De Koning is onderrigt, dat de Staaten „ der Provincie van *Holland*, den zeven„ den deezer Maand, aan U Hoog Mog. „ hadden voorgesteld, om tot zyne Bemid„ deling de toevlugt te neemen, tot Bevre„ diging der Verschillen, welke de Repu„ bliek verdeelen. Zyne Majesteit is zeer „ gevoelig over dit blyk van vertrouwen, „ en dezelve heeft aan zynen Ambasfadeur „ gelast, aan U Hoog Mog. te verklaaren, „ dat dezelve niet alleen geneegen is, om „ daar aan te beantwoorden; maar ook dat „ dezelve zich haast om mede te werken, „ zo veel als van hem zal kunnen afhan„ gen, tot Herstel der Rust in de Repu„ bliek, en tot de goede Eensgezindheid „ tusschen de verscheide Leden der Unie. — „ De Koning neemt deeze gelegenheid gree„ tig waar, om U Hoog de leevendige smer„ ten uit te drukken, welke de Troubelen, „ die de Vereenigde Provincien beroeren, „ hem veroorzaaken, en om hunne oplet„ tenheid te bepaalen tot de Rampen, wel„ ke de gevolgen daar van zyn zouden, „ indien ze niet ras gestuit wierden. — „ Zyne Majesteit denkt, dat, om dit heil„ zaam einde te bereiken, het oogenblik „ daar is, dat U Hoog Mog. de kragtigste „ Maatregelen neemen, om, van nu af aan, „ de Vyandlyke Maatregelen, waar aan men

„ zich

„ zich in verscheidene Provincien over- XXXIX. BOEK.
„ geeft, te stuiten. U Hoog Mog. zullen
„ dus den Burgerlyken Oorlog voorkomen,
„ en het goed gevolg der Bevrediging, wel- 1787.
„ ke zo wenschlyk is, gemaklyk maaken
„ om uit te werken. —— Deeze Aanmaa-
„ ning van wegen den Koning is hem in-
„ gegeeven door de Vriendschap, welke
„ hy der Republiek toedraagt, en door het
„ Belang dat hy neemt in derzelver Be-
„ houd en Voorspoed, en door de byzon-
„ dere genegenheid, welke hy heeft voor
„ elk der Leden die dezelve uitmaaken (*)."

Overysfel ftemt met Holland.

Verre was de eenstemmigheid tusschen de Gewesten te zoeken over deeze door *Holland* voorgeslaagene en door *Frankryk* aangenomene Bemiddeling. Ridderschap en Steden van *Overysfel* traden geheel in de voetstappen van *Holland.* Nevens de Staaten van 't laatstgemelde Gewest begreepen zy, dat de Verschillen, tusschen zommige Gewesten van het Bondgenootschap plaats hebbende, niet wel anders, dan door de Tusschenkomst van eene Mogenheid, die een Geallieerde van het gansche Bondgenootschap was, en zo zeer deszelfs goede Intentie omtrent hetzelve hadt aan den dag gelegd, konden worden beslist; weshalven zy, hoe zeer ook voor zich zelven het geluk hebbende van in die Oneenigheden niet te deelen, geene zwaarigheid maakten om het Voorstel der Staaten van *Holland* te omhelzen (†).

In

(*) *Resol. Gen.* 18. July 1787.
(†) *Resol. Gen.* 23. July 1787.

XXXIX. BOEK. 1787. *Friesland wil Frankryk niet alleen ten Middelaar hebben.*

In *Friesland* dagt men hier anders over; de Heeren in het Mindertal beschouwden den toestand des Lands zodanig, dat dezelve een spoedig redmiddel vereischte; dat de Inroeping van zyne Allerchristlykste Majesteit, met rede in aanmerking kwam, in gevalle de twistende Partyen in die keuze daar toe zich mogten vereenigen. Welke zamenstemming zy voor een weezenlyk vereischte hielden. Doch was hun, by de raadpleegingen op dit stuk, meer dan ééne bedenking voorgekomen tegen het inroepen van een magtigen Nabuur tot Bemiddeling van inwendige Geschillen. Bedenkingen van dien aart, dat zy niet konden naalaaten dezelve, by dit hun Verslag, aan hun Ed. Mog. voor te draagen, waar op zy voortvaaren, „ dus, hoe zeer de Heeren Staaten van „ *Holland* en *Westfriesland* by hunne Propositie te regt verheffen de blyken van „ Welmeenenheid door het Hof van *Frankryk* aan de Republiek betoond, het egter als zeker mogt gesteld worden, dat „ ook andere nabuurige Mogenheden, met „ welke de Republiek in Vriendschap leefde, even zeer het oog gevestigd hielden op den toestand van deeze onze Gewesten, en niet onverschillig waren over „ den Uitslag van de daar in thans zweevende Oneenigheden; naardemaal dezelve, ten blyke daar van, geduurende de „ tegenwoordige Troubles, meermaalen het „ genoegen gehad hebben, om, van wegen „ hunne andere Nabuuren successivelyk te „ ontvangen de sterkste betuigingen van

„ Wel-

„ Welmeenenheid, en van Verlangen, om XXXIX. BOEK.
„ de Rust en Eendragt in deezen Staat
„ wederom herfteld te zien. Dat het daarom, 1787.
„ (naar hun inzien) niet buiten alle beden-
„ king was, of het wel raadzaam zou zyn,
„ ingevalle men tot inroepen van buiten-
„ landfche Mediatie overging, zich in dat
„ aanzoek alleen tot zyne Allerchristlykfte
„ Majefteit, met uitfluiting van alle andere
„ nabuurige Mogenheden, te bepaalen.

„ Dat deeze, en meer andere gewigtige
„ Confideratien hun verhinderden, om zich,
„ als nog, voor eene Mediatie van buitens-
„ lands te declareeren, zonder voor af te
„ beproeven, of 'er nog geene Middelen
„ inwendig, en meer gegrond op de Con-
„ ftitutie van de Republiek, voor handen
„ waren, door welke dezelve, onder den
„ Zegen van GOD Almagtig, nog zou kun-
„ nen worden gered.

„ Waar toe dan in aanmerking zou ko-
„ men het benoemen van een klein getal
„ van de geaccrediteerfte Perfoonen, uit de
„ Hooge Bondgenooten, met genoegzaame
„ authoriteit en vertrouwen voorzien, om,
„ in de *eerfte plaats*, by onderlinge Schik-
„ king, zo na mogelyk te reguleeren, de
„ Gefchillen tusfchen de Provincien ontree-
„ zen; en verder die zaaken, over welke
„ men niet zou kunnen convenieeren, te
„ fubmitteeren aan eene Arbitrage van Per-
„ foonen wederzyds te benoemen. En,
„ om in de *tweede plaats*, 't zy by on-
„ derlinge Infchikking en Tusfchenfpraak,
„ of wel by Submisfie aan Arbitrage, te
„ bepaalen de gefchiktfte wegen en midde-
„ len,

XXXIX. BOEK. 1787.

,, len, om de Oneenigheden in de Provincien inwendig, waar, en tusschen ,, wien ook gerezen, te assopieeren en ,, by te leggen. En daar de Provinicie ,, van *Friesland*, zich, door GODS groote Goedheid, in die gelukkige Situatie ,, bevondt, van, tot nog toe, onafgebrooken te hebben mogen genieten inwendige Rust en Vrede, als mede van bevryd gebleeven te zyn van zodanige verregaande Verwyderinge met haare Bondgenooten, dat tot Vereffening daar van ,, tot buitengewoone Middelen toevlugt zou ,, moeten genomen worden, het hun Ed. ,, Mog. was voorgekomen, dat die gelukkige toestand hun alleszins bevoegd maakte om by de twistende Partyen aan te dringen om op het amplecteeren van dergelyke Middelen bedagt te zyn, met Aanbod, om, zo dezelve eenigen ingang ,, mogten vinden, zich over de wyze van ,, invoering, nader en breeder uit te laaten: ,, te gelyk, in dien gevalle de Provincie ,, van *Friesland*, als door derzelver inwendige Rust en Neutraliteit, daar toe meest ,, geschikt, tot het houden deezer Conferentien offereerende.

,, Dat in zulken gevalle, hun Ed. Mog. ,, dan voorts zouden vermeenen, dat ook ,, die Nabuurige Mogenheden, welke, door ,, derzelver Aanbod van Mediatie, als anderzins blyken hebben gegeeven van derzelver belang in de Herstelling van de ,, Rust binnen de Republiek, zouden behooren te worden verzogt, om den invloed en het vertrouwen, dat dezelve op

,, dee-

„ deeze of geene der Bondgenooten, of „ op notabele Persoonen in de Republiek „ mogten hebben, te willen in het werk „ stellen, om dezelve te disponeeren tot „ onderlinge Toegeevenheid, en om af te „ zien van zodanige Gedraagingen, als ge„ schikt zouden zyn om de Gemoederen „ meer en meer te verwyderen, en alle „ middelen van Verzoeninge onvrugtbaar „ te maaken."

XXXIX. BOEK. 1787.

Eenige Volmagten in *Friesland* van een ander gevoelen.

Geenzins behaagde het Staatsbesluit, overeenkomstig met deezen Raadslag by de Meerderheid genomen, allen. Eenige Volmagten, als C. L. VAN BEYMA, en H. A. H. VAN KNYFF, Volmagten van *Westdongradeel* en *Ferwerderadeel*, uit *Westergo*; A. J. C. DE BEERE, en E. F. VAN AYLVA en J. ROORDA, Volmagten wegens *Hemelumer Oldephart*, *Noordwolde* en het *Bild*, uit de *Zevenwouden*; A. BOELENS, Volmagt wegens *Oostftellingwerf*; en uit de Steden, de Volmagten P. BREUGEMAN en R. VAN KLEFFENS, van *Dokkum*; B. VEENSTRA, H. Z. ALTEMA en W. HOGENBURG van *Sneek*, en dus uit alle de vier Kwartieren van Staat, leeverden daar tegen een eensluidende Tegenverklaaring en Aantekening in.

Hunne Tegenverklaaringen.

Misnoegen deedt hun eene zeer scherpe taal voeren, en voor veelen schampere aanmerkingen maaken. Andere *Nabuurige Mogenheden*, met den Koning van *Frankryk*, ten aanziene der Bemiddeling, gelyk te stellen, oordeelden zy onvoegelyk, en vertrouwden, dat zyne Allerchristlykste Majesteit,

„ dee-

XXXIX. BOEK. 1787. „ deeze alleronvoorzigtigste uitdrukking, die „ de wettigste reden hadt om des gestoord „ te zyn, liever aan de onkunde, dan aan „ eenig kwaad oogmerk, zou willen toe- „ schryven." —— Zy konden geenszins toe- stemmen, dat eenige binnenlandsche Middelen nog zouden behooren beproefd te worden; „ vermids zy in gemoede overtuigd „ waren, dat het Volk, in andere Provin- „ cien, maar voor al in *Friesland*, zoda- „ nig een gevestigd wantrouwen hadt op „ zyne Regeering, dat men geene Persoo- „ nen binnenslands zou kunnen vinden ge- „ noegzaam *geaccrediteerd* om 'er eenig „ succes van te verwagten." —— Ter billyking van dit wantrouwen verscheide der jongste Besluiten en Handelingen der Meerderheid, en het gehouden gedrag des Stadhouders, opgehaald hebbende, zeggen zy. „ Het is alleen aan het bedaard, vredelie- „ vend en niet dan in nood werkend Cha- „ racter onzer braave Ingezetenen toe te „ schryven, dat men niet al voor lange re- „ kenschap onzer betragtinge heeft afge- „ vraagd. —— Geene Plakaaten tog, hoe „ voorzigtig, hoe landsvaderlyk ook met „ Bannissement en Galg dreigende, zullen, „ op den duur, de *Friesche* Natie dwin- „ gen, om haare Regten lydzaam te zien „ wankelen en verlooren gaan. Kon geen „ PHILIPS van *Spanje*, met zyne buiten- „ landsche Magt, geen ALVA met al zy- „ ne plunderzieke Militairen, dit Volk te „ onderbrengen; dan zullen ten minsten „ geen hedendaagsche Volmagten, geen

„ Prins

„ Prins van *Oranje*, het doen zwygen, als XXXIX.
„ het wil fpreeken." BOEK.

Verre waren zy van *Friesland* als geheel —— buiten alle Gefchillen te befchouwen; veel 1787.
eer geloofden zy, dat 'er misfchien geen Gewest onder alle was, waar men meer de Tusfchenkomst eener Buitenlandfche Bemiddeling noodig hadt, en voegen zy 'er nevens, „ fpeciaal *voor U Ed. Mog.*, op dat „ door dezelve, de zaaken, zo mogelyk, „ zodanig werden beftuurd, dat de Natie „ aan de Overtreeders der Fundamenteele „ Wetten, eene behoorelyke *Abolitie*, waar „ toe zy alleen geregtigd is, verleende; en „ dat, voor het toekomftige, de Conftitutie „ zodanig werd gefchikt, dat 'er eene ge„ noegzaame verzekering ware voor de „ duurzaame onderhouding."

De onbepaalde uitdrukking, dat 'er tusfchen *Friesland* en de andere Gewesten, *geene verregaande Verwyderingen* plaats hadden, oordeelden zy onbeftaanbaar met veele voorbeelden van Partydigheid van *Friesland* in de Verfchillen van andere Bondgenooten in deezen tyd, van welke de Staats Registers vol waren. Inzonderheid voerden zy ten voorbeelde aan, „ dat men „ het arresteeren der Vrouwe van den Stad„ houder, met relatie tot de Buitenland„ fche Mogenheden, gelaaten hadt voor „ Rekening van *Holland*. —— Dit bete„ kende *iets* of *niets*; zo het iets beteken„ de dan was het ongetwyfeld, dat, indien „ eenige Buitenlandfche Mogenheden *Hol*„ *land* vyandlyk aanvielen, wegens het ver„ hin-

XXXIX. BOEK. 1787.

„ hinderen der Reize van de Vrouw van den „ eersten Minister, *Friesland Holland* niet „ zou helpen verdeedigen (*)." 't Geen zy aanmerkten te stryden tegen den Geest der zo hooggeroemde *Unie van Utrecht*, byzonder tegen de letter van het *derde Artykel*. Om welke Unie te verbreeken zy zich en ongemagtigd en ongezind vonden.

Hier tegen, zo wel als tegen het ander, zich verklaarende, wilden zy de Bemiddeling des *Franschen* Konings op dezelfde wyze en voet als door *Holland* ter Algemeene Staatsvergaderinge was voorgesteld, ingeroepen hebben (†).

Die Volmagten deswegens als in regten vervolgbaar geoordeeld

Eene Tegenverklaaring van dien aart, en zodanige uitdrukkingen behelzende, trof de *Friesche* Meerderheid ten sterksten. Het Kwartier van *Zevenwouden* oordeelde, dat dezelve „ vervat was in termen, welke „ hooggaande beledigend waren voor de „ Regeering in 't algemeen, en voor de „ Leden van dezelve in 't particulier, en „ direct geschikt om de goede Ingezetenen „ te misleiden, en tegen de Regeering op „ te zetten, weshalven het Kwartier niet „ kon afzyn om 't zelve Crimineel te be„ schouwen, en de andere Kwartieren diens„ volgens, in bedenking te geeven, of van „ dee-

(*) Wegens dit ophouden van haare Koninglyke Hoogheid zullen wy vervolgens in 't breede spreeken.

(†) Het Verslag waar tegen dit stuk op den 26 July 1787. werd ingerigt, was by Staaten van *Friesland* den 21. dier Maand ingediend. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 2154. enz.

„ deeze Proteſten en Aantekeningen geene „ Authentique Copien behoorden geſteld „ te worden in handen van den Procu- „ reur Generaal deezer Landſchappe, met „ last, om dien te nevens het Regt van „ de Heerlykheid waar te neemen." —— Welk Voorſtel, terſtond, naa dat men de Leden der Minderheid, de reeds gemelde Ondertekenaars, met naame in den beginne aangeduid, als over 't zelve niet kunnende ſtemmen, eerst verzogt hadt buiten te ſtaan, by de vier Kwartieren in een Beſluit veranderd werd (*).

Friesland, wil by Frankryk, Engeland en Pruiſſen gevoegd hebben.

De eindelyke bepaaling van *Friesland* op het ſtuk der Bemiddelinge was, „ in te „ roepen de Mediatie en hooge Bemidde- „ ling der Hoven van *Frankryk*, *Engeland* en *Pruisſen*; onttrekkende zich ook „ geenzins, wanneer de Bondgenooten zulks „ zouden verlangen, of nuttig oordeelen, „ aan de Acceſſie tot diezelfde einden, van „ zyne Keizerlyke en Koninglyke Majeſteit, „ zo wanneer Hoogstdezelve zich hier toe „ zou willen laaten vinden (†)."

Dus oordeelt ook Gelderland.

Gelderland wilde, even als de Meerderheid der Staaten van *Friesland*, de Hoven van *Londen* en *Berlyn*, nevens dat van *Verſailles*, ter Bemiddeling aangezogt hebben, en zich niet onttrekken, wanneer de Bondgenooten nog meer andere Mogenheden, by welker Vriendſchap de Republiek belang hadt, daar toe begeerden uit te noodi-

(*) *Reſol. van Friesland* 11. Aug. 1787.
(†) *Reſol. van Friesland* 4. Sept. 1787.

XXXIX. BOEK. 1787. digen. Met byvoeging, „ dat hun Ed. „ Mogenden op deezen, en geenen ande- „ ren voet, tot de geproponeerde Mediatie „ zouden concurreeren, en, by ontſtente- „ nis van dien, onaanſpraakelyk wilden ge- „ houden worden voor de verdere gevol- „ gen, welke uit de voortduuring der ſub- „ ſiſteerde omſtandigheden moesten proflu- „ eeren."

Zy merkten daarenboven op, dat, onder de Bezwaaren, die zich voordeeden, en de meeste oorzaak tot verwarring gegeeven hadden, 'er zodanige waren, die als geen Onderwerpen van Bemiddeling zouden kunnen inkomen. — Van dien aart was, huns oordeels, *Hollands* handelwyze met het Krygsvolk van den Staat, deeze, wel verre van vatbaar te zyn voor Bemiddeling, oordeelden zy veel geſchikter daar toe; „ dat die „ Bondgenoot, welke zich zulks veroorloofd „ hadt, met allen gepasten nadruk, behoor- „ de verzogt en aangemaand te worden, „ om *vóóraf* van die gewelddaadige Maat- „ regelen af te zien; ten einde, dit vooraf- „ gegaan zynde, de hooge Mediateurs, met „ meer Apparentie van Succes, tot Bemid- „ deling der als dan overblyvende Geſchil- „ len, zouden kunnen werkzaam zyn (*)."

Zeeland desgelyks met byvoeging van den Keizer. De Meerderheid der Staaten van *Zeeland* oordeelde, dat, was het inroepen der Bemiddeling van Buitenlandſche Mogenheden onvermydelyk noodig, nevens *Frankryk*, de

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 2241.

de Hoven van *Weenen*, *Londen* en *Berlyn* des verzogt behoorden te worden; en dat zy, op geenen anderen voet, in de voorgeslaagene Bemiddeling zouden toestemmen. —— Zy herinnerden teffens, dat ook vóóraf zouden dienen bepaald te worden de Punten, welke de Voorwerpen zouden uitmaaken, waar omtrent men de Bemiddeling der Buitenlandsche Mogenheden zou verzoeken. Eenige Staatsleden als *Zierikzee* en *Vlissingen* waren hier in huiverende (*).

XXXIX. BOEK. —— 1787.

Staatsbesluit hier over der Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd.

Byzonder opmerkelyk is, in deezen, het Staatsbesluit der Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd. Opgehaald hebbende, wat zy, van hunnen kant, gedaan hadden om een weg van Bemiddeling onder de Bondgenooten te vinden (†), verklaaren zy, „ dat hun Ed. Mog. hier door „ getoond hadden ten vollen te conveniee„ ren in de gronden by de Resolutien van „ de Heeren Staaten van *Zeeland* en *Fries„ land* gelegd tot het prefereeren van *In„ wendige* en met de Constitutie deezer „ Republiek meer overeenkomstige Midde„ len, hoedanige ook het XVI Artykel van „ het Verbond der *Unie* aan de hand gaf, „ boven die van eene *Buitenlandsche* Me„ diatie, en ook als nog niet despereeren „ zouden aan eene goede Afkomst van zaa„ ken, langs dien weg — byaldien alle de „ Bond-

(*) *Not. van Zeel.* 30. July 1787.

(†) Wy zullen, tot het *Sticht* ten deezen Jaare gekomen, hier over nader handelen.

XXXIX. BOEK. 1787.

„ Bondgenooten bezield waren met denzelfden yver en welwillenheid, om 's Lands Constitutie, en die van elke Provincie, te helpen bewaaren — het wettig Gezag der Regeering alomme, waar het geschonden is, te herstellen — een ieder by zyne wettige Regten en Voorregten te helpen handhaaven en herstellen — en de Administratien eener onzydige Justitie, dat groote plegtanker van de Burgerlyke Vryheid, te helpen voorstaan en bevorderen.

„ Dan dat, daar de Handelwyze, door de Provincie van *Holland* en *Westfriesland*, zedert een geruimen tyd, ten aanziene van zommige hunner Mede-bondgenooten, en byzonder met opzigt tot het *Sticht* gehouden, ten duidelykste manifesteerde een oogmerk en voorneemen om *'s Lands Wettige Constitutie*, zo als dezelve, ten koste van het Goed en Bloed der Vorouderen verkreegen en gevestigd is, *te renverseeren en om te keeren*, en op deszelfs puinhoopen voor hunne Provincie eene *Supermanentie* of *Oppergezag over hunne Souveraine Mede-bondgenoot op te rigten;* daar het aan hun Ed. Gr. Mog. of aan eene predomineerende Meerderheid in derzelver Vergadering, hadt kunnen gelusten, *met ter zyde stelling van alle Bondgenootschaplyke Verpligtingen*, van den beginne af deezer ongelukkige Troubles en Oneenigheden, ja ook zelfs op denzelfden tyd, wanneer dezelve hunne Mediatie aanboden, *het revolteerend deel der Ingezetenen*

„ dee-

„ *deezer Provincie tegen hunne Wettige* XXXIX.
„ *Overheid*, niet alleen toen reeds by te BOEK.
„ ſtaan, en te adſiſteeren, immers toe te
„ laaten dat dezelve bygeſtaan en geadſi- 1787.
„ ſteerd wierden; maar ook vervolgens
„ *openbaar derzelver Party te kiezen*, en
„ zich *vyandlyk* tegen deeze Provincie ge-
„ draagende, deszelfs Souverain Territoir
„ *met Militie en Auxiliaire Burgers te*
„ *invadeeren, een Burgerkryg in dezelve*
„ *te ontſteeken, en met al hun vermo-*
„ *gen te doen voortzetten;* waar van de
„ akelige gevolgen nu reeds maar al te veel
„ ondervonden waren, en, (zo GOD het
„ niet verhoede,) nog verder ondervonden
„ zouden worden — daar eene zodanige
„ Handelwyze, en eene ſoortgelyke omtrent
„ andere Provincien, by hooggemelde Hee-
„ ren Staaten van *Holland*, hunne magtigſte
„ Bondgenoot, immers op derzelver naam,
„ by continuatie gehouden werden, zonder
„ dat de nadruklykſte Repreſentatien en
„ Doleantien, zo by de reſpective Bond-
„ genooten, als by hun Hoog Mogenden
„ en by den Raad van Staaten, daar tegen
„ gedaan, van eenig effect hebben mogen
„ zyn, om dezelve daar van terug te doen
„ keeren; daar Hoogstdezelve, in tegen-
„ deel, alle mogelyke Preparatien maakten,
„ *om hunne Mede-bondgenooten voor der-*
„ *zelver Overmagt te doen bukken, en*
„ *daar door nog derzelver Plan van Over-*
„ *heerſching door te zetten, en tot effect*
„ *te brengen.*

„ Daar het dusdanig met de zaak gele-

XXXIX. BOEK. 1787. „ gen was, gelyk hun Ed. Mog. tot hun „ leedweezen moesten betuigen, daar van „ de ondervinding te hebben, moesten zy „ verklaaren te desespereeren aan het fucces van eene *Binnenlandſche Mediatie*, „ zo wanneer de Heeren Staaten van *Holland*, in zodanig Syſtema blyvende perſevereeren, daar in zouden moeten participeeren, en dat het alleen om die reden was, dat hun Ed. Mog. hoe zeer „ dezelve anderzins eene *dergelyke Mediatie* verre prefereeren zouden boven die „ van *Buitenlandſche Mogenheden*, nogthans, in de preſente ſituatie van zaaken, „ niet konden disconvenieeren om recours „ tot dezelve te neemen, en de magtige „ Nabuuren van den Staat, die allen belang hebben by de Exiſtentie en Welvaard van deeze Republiek, en by de Bewaaring van haare oude en waare Conſtitutie, in te roepen; en te verzoeken, „ door derzelver veelvermogende invloed „ en tusſchenkomst, tot Vereffening der „ ſubſiſteerende Verſchillen, en Herſtel van „ Rust en goede Orde te willen medewerken."

De voegelykheid om, behalven het Hof van *Verſailles*, ook de Hoven van *Londen*, *Berlyn* en *Weenen* tot Middelaars te neemen, naar hunne denkwyze, voorgeſteld hebbende, vervolgen zy, „ dat hun Ed. Mogen„ den voorts in deezen bleeven veronderſtellen, dat de by *Holland* onbetaald gelaatene Militie, als mede die Officieren, „ welken, uit hoofde van derzelver trouwe

„ aan

„ aan den Eed van de Generaliteit, door „ dezelve Provincie, op eene wederregtlyke wyze, gesuspendeerd, gedimitteerd, „ of gecasseerd waren, door de Bondgenooten niet zouden geabandoneerd worden; maar voor derzelver Herstel en Betaaling eene prompte voorziening geschieden. XXXIX. BOEK. 1787.

„ En alles, eindelyk, onder deeze expresse Conditie en Voorwaarde, dat de alleen „ wettige Souverainiteit van hun Ed. Mog, „ over deeze Provincie by alle de Bondgenooten erkend, en de pretense Gedeputeerden van eene Byeenkomst van eenige „ onbevoegde Persoonen, usurpeerende den „ naam van de *Staaten van den Lande*, „ zedert korten tyd, binnen *Utrecht* gehouden, uit de Vergadering van hun „ Hoog Mog. geremoveerd, en alle inconstitutioneele Magt van Burgers en Militairen uit de Provincie getrokken worden.

„ Als omtrent welke Punten de Heeren „ Staaten deezer Provincie nimmermeer zich „ in eenige Handeling zouden of konden inlaaten; maar alle hunne vermogens zouden „ blyven aanwenden, om deeze groove Attentaaten op de Hoogheid der Provincie „ geheeld en gebeterd te krygen, en, ingevolge van derzelver meermaalen gedeclareerde intentie daar toe hulpe en adsistentie te zullen zoeken, waar zy die „ vinden konden (*)."

Eu-

(*) *Resol. Gen.* 20. Aug. 1787.

XXXIX. BOEK. 1787. Euvel duidden veelen in den Lande deeze taal door Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, ter Algemeene Staatsvergadering gevoerd. Ondraagelyk hard moest dezelve klinken in de ooren der zodanigen, die de Bemiddeling van *Frankryk* alleen zich voorstelden, en, in die verwagting, niet slegts den raad gaven om vooral braave Mannen na *Parys* te zenden, maar ook de Hoofd Artykelen by die Bemiddeling in agt te neemen, opgaven. Immers men vondt 'er, die wilden, — dat de Geschillen tusschen de Souveraine Gewesten op zodanig eene wyze moesten vereffend worden, dat dezelve de Voortduuring der Verbintenisse met *Frankryk* ten zekeren gevolge kon hebben. —— Wyders, dat alle zodanige oude en nieuwe Gebreken en Oorzaaken van Verwarring uit de Republiek in 't algemeen, en uit de Staatsgesteltenis van elk Gewest in 't byzonder, moesten weggenomen worden, als die zo menigmaal grond gegeeven hadden, en nog verder geeven zouden, dat het Staats-systema der Regenten zo wankelbaar en aan zo veele veranderingen onderworpen zou blyven, als zy het voor hun personeel of tydlyk belang noodig oordeelden. —— Verder, dat het Staatsstelzel van het Gemeenebest in 't algemeen, en dat der byzondere Gewesten, geenzins moest afhangen van de willekeur der Regenten, wier belang, uit duizenderlei oorzaaken, onophoudelyk aan Veranderingen onderheevig was; maar 'er moest een geheel anderen grond tot Onveranderlykheid on-

Eenigen in *Holland* geeven de Punten op waar over de Onderhandeling by *Frankryks* Bemiddeling moest loopen.

onzer Staatsgesteltenisse gelegd worden, en wel de allereenvoudigste, *het Belang en de Welvaard des Volks zelve.* —— En aangezien, huns oordeels, zonder *eenen behoorelyken Invloed des Volks op de Regenten*, uit kragt van welken het Belang der Regenten en des Volks op het allernaauwst met elkander vereenigd, in elkander gegrondvest, en tot één weezenlyk geheel gemaakt werd, 'er geen vaste grond aan onze Staatsgesteltenisse kon verzorgd worden, diende men ook, in het gansche beloop der aanstaande Bemiddeling, 'er allerzorgvuldigst op bedagt te zyn, dat, by de Vereffening der Geschillen tusschen de Provincien 'er niets werd vastgesteld, het welk aan het *Patriotsch Staatsplan* eenigzins kon hinderen: door de geheele Republiek diende allenhalven die behoorelyke Invloed der Burgeryen op hunne Regeeringen tot stand gebragt te worden, eene zaak van zeer veel belangs voor *Frankryk* (*).

Hoe zeer zy zich misnomen vonden.

Geheel voorbaarig maakten zommigen deeze beraamingen, in den waan, dat alle de Gewesten eerlang met *Holland* zouden toetreeden, om den Koning van *Frankryk* alleen tot Middelaar te verzoeken. Het bleek, dat *Gelderland*, *Zeeland*, *Friesland* en de Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, de Bemiddeling van *Frankryk*, *Pruissen* en *Engeland* aangenomen en tevens verklaard hadden, 'er zich niet tegen

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1894. 4255.

XXXIX. BOEK. 1787. gen te zullen verzetten, indien de Keizer desgelyks zyne Bemiddeling mogt aanbieden. Deeze Gewesten verzogten, dat *Holland* en *Overysfel* hun Besluit daar omtrent vermeerderden, als mede dat *Stad en Lande*, tot nog op dit stuk gezweegen hebbende, zich omtrent dit onderwerp mogt verklaaren.

De Koning van *Engeland* biedt zyne Bemiddeling aan.

De Ridder HARRIS, Gezant van *Groot-Brittanje* by onzen Staat, was middelerwyl een keer na *Engeland* gaan doen, en men hadt alle reden om vast te stellen, dat deeze reis gewigtige oorzaaken hadt. Wanneer deeze in *'s Gravenhaage* was terug gekeerd, vaardigde hy by aanhoudenheid Postboden na zyn Hof af. Niet min druk waren dusdanige Bezendingen van den *Pruisfischen* Gezant, den Baron THULEMEYER aan dat van *Berlyn*. In 't begin van Oogstmaand boodt de Ridder HARRIS de Bemiddeling zyns Konings aan. —— Staaten van *Holland* bleeven by hun Besluit; zo ook de overige Staatsleden by hunne gedaane Verklaaringen (*).

Verzekering van *Fransche* Hulp, ingevalle van buitenlandsch geweld.

De *Fransche* Afgezant, de Markgraaf DE VERAC verzekerde Staaten van *Holland*, by eenen Brieve, dat de Koning zyn Meester niet alleen de Bemiddeling aangenomen; maar ook eene Verklaaring aan het Hof van *Berlyn* gezonden hadt, te kennen geevende, dat Mevrouw de Prinsesse van *Oranje* thans by geene mogelykheid op het *Hol-*

(*) *Resol. Gen.* 14. Aug. 1787.

Hollandsch Grondgebied kon geduld worden (*); en dat, zo onverhoopt die Provincie met geweld mogt overvallen worden, hy zich ten hoogsten daar aan geleegen zou laaten leggen, zullende zulks met zyne *gansche Magt*, tegengaan en dezelve beschermen. XXXIX. BOEK. 1787.

Veelvuldig waren de gesprekken geweest tusschen deezen Staatsdienaar en de Bevorderaars der *Grondwettige Herstelling*, zo uit *Holland* als andere Gewesten. De Ridder CAPELLEN TOT DE MARSCH geeft den inhoud op van een zeer merkwaardig onderhoud, 't geen hy in Bloeimaand deezes Jaars hieldt met dien Afgezant, en de zodanigen die hy *Hoofdbeleiders der Regenten van de Provincie Holland, der Patriottische Partye toegedaan* noemt, wegens het Plan door hun gevormd, en dat zy op 's Afgezants Vraage, „ welk hunlieder Plan ware? Welke middelen men by „ zich zelven bezat om het beoogde hoofd„ oogmerk te bereiken? Ten einde, naa „ zulk een opening, in staat te zyn van „ den Koning zynen Meester een volledig „ verslag van zaaken te kunnen geeven, „ zo noodig in het beraamen der maatrege„ len, welke zyne Majesteit dienstig zou „ oordeelen, ter bevordering van de belan„ gen der Patriotten, in 't werk te moe„ ten stellen," ten antwoord gaven, *Ons Plan*

Onderhoud van eenige Heeren met DE VERAC, over het Plan der *Patriotten*.

(*) Wegens de Aanhouding van haare Koninglyke Hoogheid, en de gevolgen daar van, waar op dit staat, zullen wy vervolgens byzonder spreeken.

XXXIX. BOEK. *Plan is nog een onderwerp onzer Delibe-ratien* (*)!

1787. Sterk vertrouwen op *Frankryk*.

Hoe zeer men *Frankryks* Bemiddeling wagtte, en, ingevalle deeze niet doorging, op *Fransche* Hulpe, weezen de Dagpapieren uit. In dezelve schreef men, dat, binnen kort een Zamenkomst te *Parys* stondt gehouden te worden, ter bevrediging der Beroertens in de *Zeven Vereenigde Gewesten;* dat men te *Brest* druk bezig was met eene aanzienlyke Vloot uit te rusten, om, wanneer *Engeland* iets ter Zee mogt onderneemen, daar aan het hoofd te bieden; dat de Graaf D'ESTERHAZY reeds belast was met de noodige schikkingen tot het vormen van eene Observations Armée te *Givet*. Men voegde 'er by, dat dezelve uit twaalf Regimenten bestaan zou, en, door de byvoeging van eenige Jaagers, Husfaaren, en Artilleristen, in 't geheel tot een getal van 15000 gebragt worden. Men gaf de naamen der Regimenten als mede der Hoofdverzamelplaatzen op, en dat de Graaf DE ROCHAMBEAU het Opperbevel over dit Leger

(*) *Mem. van* CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 80. Volgens een ons gegeeven Berigt van twee Heeren, by dit, of een soortgelyk Onderhoud tegenwoordig, zou het antwoord eenigzins anders geweest, en geluid hebben; *Dat zy geen Plan hadden: dewyl zy 'er een gevormd hebbende, 't zelve terstond weder werd omvergestooten, door de tusschenkomende strydige aanzoeken der Patriottische Partye!* Antwoorden in de hoofdzaak zamenstemmende, terwyl het laatste verslag de reden opgeeft, waarom het Plan nog een Onderwerp was hunner raadpleegingen.

ger zou voeren. De gerustſtellingen, wegens den aantocht deezer Legermagt vermenigvuldigden, men verdubbelde het getal. Zo ſpoedig, konden 'er, dus werd 'er geſprooken en geſchreeven, 100000 *Franſchen* komen om de Republiek te beſchermen, als 50 of 60000 *Pruisſen* om *Holland* aan te vallen. —— Alles wat men van dien kant vertelde, werd met greetige ooren door de *Patriotten* aangehoord. De Heer CAPELLEN TOT DE MARSCH, ontkent niet, dat zyn *Vertrouwen* op den Byſtand van *Frankryk* der *Patriottiſche Party* by herhaling toegezegd, *onbepaald* was (*).

XXXIX. BOEK.

1787.

Even zeer verwyderde men alle vrees, dat *Engeland* en *Pruisſen* zich daadlyk in dit geſchil zouden mengen. De blykbaarſte verzekeringen desaangaande werden in twyfel getrokken, of rechtſtreeks wederſprooken. Men redekavelde uit ſtaatkundige gronden over de onmogelykheid dat iets zodanigs zou plaats grypen: en in allen gevalle was *Frankryks* gewisſe hulp een genoegzaam tegenwigt. Hier te twyfelen baarde verdenking van het niet wel te meenen met de *Grondwettige Herſtelling*, of als zwaarhoofdigheid uitgelachen. Om hier van een ſpreekend voorbeeld op te haalen: wanneer de Ridder CAPELLEN TOT DE MARSCH, door egte buitenlandſche berigten, verſcheide maanden vóór de daadlyke komst der *Pruis-*

Geen vrees voor *Engeland* of *Pruisſen*.

(*) *Mem. van* CAPELLEN TOT DE MARSCH bl. 91.

XXXIX. BOEK. 1787. *Pruisſiſche* Benden, wist, dat 's Prinſen Party door den *Pruisſiſchen* arm ſtondt onderſteund te worden, en des zyne gegronde vrees te verſtaan gaf, „ werd deeze met „ beſpotting, aan zyne al te groote angst„ valligheid toegeſchreeven (*)!"

Verklaaring van zyne Hoogheid, en zyn Voorſlag van Bevrediging.

Terwyl in deezer voege binnenlandſche en buitenlandſche bewerkingen aan den gang waren om de Verdeeldheden te heelen, ſchoon met weinig uitzigt dat een van beiden zou ſlaagen, kwam ter tafel van hun Hoog Mogenden, en werd byzonder aan hun Ed. Groot Mog. gezonden eene Verklaaring van zyne Hoogheid, waar in hy zyn ſtaat en 's Lands toeſtand, naar zyn inzien, beſchryft, en een Voorſlag van Bevrediging doet. Schoon dezelve vry breedvoerig is, zullen wy het voornaamſte afſchryven, ze is ingerigt *aan allen die ze zullen zien of hooren leezen.*

„ De groove lasteringen en ſmaadheid, „ met welke Wy, geheel onverdiend, in „ zommige Gewesten der Unie, vooral in „ *Holland*, reeds zedert eenige Jaaren, on„ der het oog en zonder verhindering van „ den Souverain, alles, op de laagſte en „ verfoeilykſte wyze, hebben zien beproe„ ven, om Ons, niet alleen van 't geen „ ons boven alle dingen dierbaar is, van „ onze Eer en van de Liefde der Natie te „ berooven; maar om zelfs tegen Ons en „ ons Beſtuur een misnoegen en wantrou„ wen

(*) *Mem. van* Capellen tot de Marsch *bl.* 97.

„ wen te verwekken, waar aan door onze „ opregtste inzigten en welmeenendste han„ delingen geene geneezinge werd toege„ bragt; maar waar door dezelve in tegen„ deel, telkens nieuw voedzel gegeeven „ werd tot de haatlykste en ongerymdste, „ doch altoos onbepaalde Verdenkingen; „ de menigvuldige en openbaare Verkor„ tingen van veele onzer Wettige en Erf„ lyke Regten, welke op grond van dat „ verwekt mistrouwen gebouwd en onder„ nomen zyn; de geduurige Onlusten, „ Moeilykheden en Wanorde eindelyk, „ welke ons lieve Vaderland, by aanhou„ denheid zo geweldig beroerd en geschokt „ hebben. — Dit alles zou Ons over lan„ ge geregtigd kunnen hebben, tot zoda„ ge openbaare Verklaaringen en Maatre„ gelen, als meest geschikt gerekend kun„ nen worden, om Ons, op het krágtigst, „ tegen de inzigten en woelingen van die „ *weinige Leden en Ministers van Regee-* „ *ring* te verzetten, welke hunnen invloed „ op den Geest van een gedeelte der Natie, „ en zelfs op de Raadpleegingen van den „ Souverain, met geen ander oogmerk tot het „ bewerken van alle deeze buitenspoorighe„ den en misbruiken aanwenden, dan om, „ ingevolge van eene ongeoorloofde en zeer „ ingewikkelde Verbintenis, de thans ge„ vestigde Constitutie van alle de byzonde„ re Gewesten en van de geheele Unie om „ verre te werpen, en, in de plaatze daar „ van, een Nieuw Ontwerp van Regeeringe „ door te dryven, het welk, byaldien het

XXXIX. BOEK.

1787.

„ al

XXXIX. BOEK. 1787.

„ al eens aangemerkt kon worden als onverschillig voor Onzen eigen Invloed en Vermogen, nogthans altyd, als op een eigendunklyke en denkbeeldige Nuttigheid gegrond, ten uiterſten hachlyk moest gehouden worden voor de weezenlyke Belangen van het lieve Vaderland.

„ Het is alleen aan Onze blykbaare neiginge tot Zagtheid en boven al aan Onze behoedzaame Zorgvuldigheid voor de algemeene Rust en Welvaard, toe te ſchryven, dat Wy die aanhoudende Ongeregeldheden, tot hier toe, met eene ſtille gelaatenheid en verzagting voorbygezien, en alleen Ons eigen wettig Regt tegen elk derzelven, niet dan met de bedaardſte en leenigſte middelen bewaard of getragt hebben te bewaaren: dewyl wy alle ſtappen vermyden wilden, waar uit eenig nieuw Misnoegen opgevat, en de hitte der onderlinge Verdeeldheid en Tweedragt verder mogt aangevuurd worden.

„ Zo lang toch als de heilige Band der Unie by zyne verbindende kragt, en de wettige Regeering der byzondere Gewesten, Leden en Steden van dien, by haare Privilegien, Vryheden en Gezag, eenigzins bewaard bleeven, meenden Wy, zo wel in den aart der verwekte moeilykheden zelve, als in de voorbeelden van vroeger tyd, genoegzaamen grond te vinden om te verwagten, dat de hollende driften der menigte zo veel mogelyk ontzien, en even daar door aan

„ het

„ het bedaaren gebragt zynde, de gevaar- XXXIX.
„ lyke oogmerken van hunne Aanvoerders BOEK.
„ zich zelf des te duidelyker ontdekken ——
„ zouden, en dat, langs dien weg, niet 1787.
„ slegts alle ongerymde Verdenkingen, en
„ alle zugt tot hachlyke Nieuwigheid van
„ zelfs verdwynen moesten; maar dat ook,
„ met het herstellen van alle onbedagte
„ en overhaaste Verongelykingen, eindelyk
„ eens die zelfde Eendragt, Liefde en Ver-
„ trouwen herleeven zouden, door welke
„ dit ons Gemeenebest, tot aan het begin
„ der tegenwoordige Onlusten, niet alleen
„ by zynen Godsdienst en Vryheid bewaard;
„ maar tot de aanzienlykste hoogte van
„ bloei en welvaard was opgeklommen.

„ Nog voor weinig tyds scheen deeze
„ onze bestendige verwagting, door de ge-
„ lukkigste uitkomst, bevestigd te zullen wor-
„ den. De kundigste en getrouwste Re-
„ genten, met verre het grootste gedeelte
„ der goede Burgeryen, en verdere In- en
„ Opgezetenen van alle de Gewesten der
„ Unie, in 't byzonder van *Holland*, ga-
„ ven reeds, by onderscheidene gelegenhe-
„ den, de duidelykste blyken van hunnen
„ weerzin tegen de schadelyke Ontwerpen
„ en onregtvaardige Besluiten, welke door
„ den invloed en op aandrang van weinige
„ zamenspannende Hoofden, met de wape-
„ nen van eenige misleide Burgeren, tegen
„ de bedaarde Vertoogen van de grootere
„ menigte hunner Medeburgeren, en tegen
„ de duidelyk verklaarde inzigten hunner
„ wettige Regeeringen, daadlyk en onregt-

XXXIX. BOEK. 1787.

„ regtmaatig werden doorgedreeven. Het „ oogenblik scheen zelfs naby te weezen, „ dat men, ter Staatsvergadering van *Holland* zodanige Besluiten stondt te neemen, als meest dienstig konden zyn om „ te voldoen aan het bekend verlangen van „ het grootste en beste gedeelte der Natie, „ om elk in zyne wettige Regten en Ons „ ook in de wettige en volkomene Uitoefening van alle Onze Waardigheden, „ daadlyk te herstellen, en om voorts, met „ bedaard overleg, de meest gepaste middelen te beraamen tot het weeren van „ allen verder Geweld, het welk aan Vryheid en Vaderland mogt gedreigd worden. Dan, tot onze grievendste smerte „ hebben Wy moeten ondervinden; dat „ deeze billyke inzigten der Vaderlandlievende Regenten en Burgers in plaats van „ de *Hoofden der Cabale* tot eenig omzien „ en van het halsstarrig doordryven hunner „ Nieuwigheden, tot redelyker handelwyze „ te rug te brengen, in tegendeel derzelver drift sterker aangezet en tot die uitersten heeft doen overslaan, welke onwedersprekelyk eene daadlyke schending „ van de plegtig bezwooren Constitutie hunner Provincie en Scheuring der banden „ van de Unie medebrengen.

„ Men heeft zich niet te vrede gehouden met aan eenige Stedelyke Regeeringen in *Holland*, door de Bajonetten zyner verhitte Medestanderen, alle zodanige „ Besluiten af te dwingen, als by overleg „ met de Hoofden der Gewapende Genoot-

„ schap-

„ fchappen te vooren beraamd, en, onder „ de houding van eerbiedige Verzoekfchrif- „ ten, by *afgeperste* of *gehuurde* Teke- „ ningen van eenige Ingezetenen, als de „ de onwederftandelyke begeerte eener al- „ gemeene Volksftem, waren voorgefchree- „ ven. Maar men heeft zich zelfs ver- „ ftout, om door middel van openbaar Ge- „ weld, wettige Regenten te ontzetten van „ hunne Raadsplaatzen en anderen in hun- „ ne plaats te ftellen, en deeze openlyke „ Schending van Handvesten, Octroyen en „ Privilegien, hoe blykbaar ook, behoo- „ rende teffens tot de voornaame zorge en „ bezwooren befcherming van den Souve- „ rain, en fpeciaal ook aan het toevoor- „ zigt en de bewaring van Ons, in onze „ hooge Waardigheid als Erfftadhouder, by „ eene beëedigde Commisfie aanbevolen, „ evenwel by de Meerderheid der Staats- „ vergadering, door invloed van die zelfde „ *Cabaal*, niet tegenftaande de ernftigfte „ Vertoogen van Regeeringen en Gemeen- „ te, onder den naam van *Domestiek*, te „ doen doorgaan, en buiten alle voorzie- „ ninge te houden."

Naa in het breede opgegeeven te hebben wat de gevolgen hier van waren ter hooge Staatsvergaderinge van *Holland*, ten opzigte van het Defenfieweezen van *Holland*, en het Krygsvolk van den Staat, en de vrugtlooze poogingen van den Raad van Staaten daar tegen, hangt hy deeze Schets op van onze Staatsgefteltenisfe. — „ Daar dus de voorbeeldlooze drift eener onbe-

XXXIX. BOEK. 1787.

„ grensde Heerschzugt deezer verderflyke „ *Cabaale*, naa den Burger tegen zyne „ Regenten en Medeburgers in de wape- „ nen gejaagd, de wettige Regeering van „ veele Steden omgekeerd, en alle de dee- „ len van het Staatsbestuur met wanorde „ vervuld hebben, nu ook nog voorslaat „ om de geheele Armée van den Staat „ eerst van haare beste en kundigste Offi- „ cieren te ontzetten, vervolgens tegen el- „ kander te verdeelen, en eindelyk het „ vreedzaam en gezegend Grondgebied van „ deezen Staat tot het Tooneel van eenen „ Burgerkryg te maaken, waar in veele „ ongelukkig vervoerde en door schyn-mis- „ leide Ingezetenen, in koelen bloede, ter „ Slagtbank geleid, en met hun bloed en „ dat der Krygslieden, de beste kragten „ van de Republiek door haar eigen Krygs- „ volk en Burgers staan te worden afge- „ tapt; daar moet het hart van elk braaf „ *Nederlander* bloeden by het oogenblik- „ lyk gevaar het welk ons dreigt, van wel- „ dra onze gezegende Unie voor altyd ge- „ scheurd en onze gelukkige Regeerings- „ vorm geheel en al omgekeerd, onzen „ duurgekogten Godsdienst en Vryheid eens „ vooral vernietigd, onzen winstryken „ Koophandel, Zeevaard en Publiek Ver- „ trouwen, uit deeze Gewesten verbannen, „ en in eens alle die voordeelen en wel- „ vaard onherstelbaar verlooren te zien, „ welke ons weleer, onder Gods Zegen, „ en het wys Bestuur der Wettige Over- „ heid, den schrik onzer Vyanden, en de

„ ver-

„ verwondering deeden zyn van geheel *Eu* XXXIX.
„ *ropa.* BOEK.

„ Wy althans kunnen, op dit oogenblik
„ onze bittere aandoening niet verbergen, 1787.
„ over deezen jammerlyken toeſtand van ons
„ Vaderland, en Wy gevoelen thans meer
„ dan ooit de kragt van die hartlyke Lief-
„ de, met welke Wy Ons altyd op het
„ teederſt, verknogt gevonden hebben aan
„ eene Natie onder welke Wy gebooren
„ zyn, in welker zegen en voorſpoed Wy
„ grooter belang hebben dan één eenig
„ *Nederlander*, en welker Vryheid op de
„ verdienſten en het bloed onzer doorlug-
„ tige Voorvaderen gegrond, te gelyk een
„ der voornaamſte bronnen is, en dat GOD
„ geeve! blyven zal van den Welvaard en
„ Roem van Ons en van ons Huis.

„ Wy zouden althans meenen te kort te
„ doen aan de heilige Eeden, door welken
„ Wy, in onze hooge Betrekkingen, tot
„ handhaaving van 's Lands Vryheid, Gods-
„ dienst en Geregtigheden, gehouden zyn;
„ Wy zouden meenen te kort te doen aan
„ de duure Verpligting, welke het grootſte
„ en aanzienlykſte gedeelte der Natie, zo
„ wel Regenten, Burgers als Krygslieden,
„ van allerlei ſtand en rang, door de uit-
„ bundigſte blyken van liefde en vertrou-
„ wen, op Ons gelegd heeft, indien wy
„ ook nu nog vasthoudende aan Ons voo-
„ rig ontwerp van een ſtil uitzigt en eene
„ lydzaame verwagting op het noodig Her-
„ ſtel van onze eigene Regten, verzuimden
„ onze denkwyze over den geheelen ſtand

 „ der

XXXIX. BOEK. 1787.

„ der tegenwoordige Onlusten voor eene by „ Ons zo geliefde Natie open te leggen; „ en Ons bereid te toonen tot alle zodanige Behulpzaamheid en in onze betrekkingen en pligten gegronde Medewerking, „ als mogten geschikt zyn om de *Voorstanders van de gevestigde Regeeringsvorm* „ niet langer onder de Dwingelandy der „ Overheersching, en om de ongelukkige en „ verdwaalde *Voorvegters zelfs van Nieuwigheden* niet, met het geheele Gemeenebest ten prooie te laaten van woest „ Geweld en algemeen Bederf.

„ Deeze pligtmaatige gevoelens en inzigten zyn by Ons niet weinig aangewakkerd en verleevendigd, door de onverwylde bereidvaardigheid met welke reeds „ de Staaten van *Gelderland*, die van *Utrecht*, zo veel in hun was, te hulpe gekomen en de overige Bondgenooten in „ de handhaaving van de Unie, en haare „ Regten, voorgegaan zyn; en Wy hebben „ gemeend aan deezen onzen yver en liefde voor de waare belangen van het dierbaar Vaderland, voor als nog, niet beter „ te kunnen voldoen, dan door openlyk en „ ten spoedigsten Onze Bereidvaardigheid „ te verklaaren, gelyk wy dezelve verklaaren by deezen, om, zo met Hooggem. „ Heeren Staaten van *Gelderland* en *Utrecht* als met die der overige Gewesten, „ benevens de Leden en Steden van dien, „ door alle die vermogens, gezag en invloed, welke aan onze hooge Waardigheden kunnen gerekend worden verbon-

„ den

„ den te zyn, op het spoedigste en kragt- XXXIX.
„ daadigste mede te werken tot heeling van BOEK.
„ alle de reeds toegebragte Breuken der
„ Unie, tot opheffing en stuitting van allen 1787.
„ onwettig Geweld, en tot herstelling van
„ Eendragt, Rust en Vertrouwen, zo tus-
„ schen de Provincien met elkanderen, als
„ tusschen de Heeren Staaten, Regeerin-
„ gen en Ingezetenen van ieder van dezel-
„ ve; ten einde de Hoogheid, Digniteit
„ en Independentie van de respective Pro-
„ vincien bewaard, alle Regten, Privile-
„ legien, en deugdlyke Belangen der In-
„ gezetenen beschermd, en in 't byzonder
„ aan de Burgeryen zodanigen billyken In-
„ vloed op de Stedelyke en Algemeene Be-
„ langen gegeeven worde, als bevonden zal
„ worden met de vastgestelde Orde van Re-
„ geering, Octroyen, en wettige Herkom-
„ sten der Steden en Leden van Staat, mits-
„ gaders met de waare en bezwoore Con-
„ stitutie van den Lande, bestaanbaar te wee-
„ zen.

„ En, op dat Wy hier in, door ver-
„ eenigde vermogens te gelukkiger mo-
„ gen slaagen, willen Wy de Heeren Staa-
„ ten van alle Gewesten der Unie, de
„ Heeren Staaten Generaal, alle Collegien
„ van Staatsbewind of Justitie, en derzel-
„ ver byzondere Leden, mitsgaders de goe-
„ de Burgeryen en verdere In- en Opgeze-
„ tenen deezer Landen, niet slegts by dee-
„ zen dringenden nood, op het vriendlykst
„ en ernstigst, tot eene vaardige medewer-
„ king, elk naar zyne betrekking, uitgenoo-

XXXIX. BOEK. 1787.

„ digd; maar te gelyk, ter nadere verklaa-
„ ringe onzer Inzigten, op het nadruklykst
„ en plegtigst verzekerd hebben, dat Wy
„ niet meer verlangen dan Ons heiliglyk
„ aan den Eed en Pligt te gedraagen, aan
„ 't Vaderland in 't algemeen en aan ie-
„ der Provincie in 't byzonder verschuldigt.
„ Dat Wy geen ander voorneemen hebben,
„ dan om ieders Regten en Vryheden te
„ helpen bewaaren, den Publicken Gods-
„ dienst te handhaaven, alle geweldaadige
„ Verongelykingen en alle Onttrekkingen
„ der Ingezetenen aan hunnen wettigen Reg-
„ ter tegen te gaan, en speciaal nimmer
„ of ooit eenige meerdere Magt, Gebied,
„ Gezag of Invloed te zoeken, of te ver-
„ krygen, dan Ons, uit kragte onzer Com-
„ missien, ontegenspreekelyke Staatsresolu-
„ tien, en erkende deugdlyke Possessie,
„ wettig competeert.

„ Tot alle welke eindens Wy, in 't by-
„ zonder, vertrouwen, dat niet alleen de
„ Heeren Staaten der andere Gewesten,
„ onze welmeenende poogingen ondersteu-
„ nen; maar dat in 't byzonder de Heeren
„ Staaten van *Holland* en *Westfriesland*,
„ als tegenwoordig, gelyk Wy vertrouwen,
„ volkomen overreed van het dringend ge-
„ vaar, waar in de voorsz. heerschzugtige
„ Invloed van eenige weinige Persoonen het
„ Vaderland gebragt heeft, niet langer dif-
„ ficulteeren zullen, om hunne zo over-
„ haaste als onwettige Besluiten, omtrent
„ het Commando over het Garnisoen in
„ *'s Haage*, en omtrent het Capitein Ge-
„ ne-

„ neraalfchap, te Onzer prejudicie geno-
„ men, *aanſtonds* en *vooraf* te willen op-
„ heffen, met te nietdoening van al het
„ geen waar mede onze Eer, benevens on-
„ ze zuivere Bedoelingen, en ſchuldlooze
„ Gedraagingen, zo onverdiend en onvoor-
„ voorbeeldlyk bezoedeld, en ter Vergade-
„ ring van dezelfde Heeren Staaten, door
„ de ſchandelykſte aanvoering van Laster
„ Leugen, zyn aangeklaagd. — En, om Ons
„ voorts niet ſlegts van die ſnoode blaam
„ volkomen te zuiveren, en te justificeeren;
„ maar ook in het Genot en de Exercitie
„ van onze wettige Preëminentien en Reg-
„ ten te herſtellen; ten einde Ons daar door
„ gelegenheid te geeven, om, behoudens
„ de Digniteit aan onze hooge Geboorte
„ en Betrekkingen verſchuldigd, waar om-
„ trent de Hooge Overheid zelve, uit hoof-
„ de van onze naauwe betrekking op den
„ Staat en tot het aanzien van den Lande,
„ niet onverſchillig zyn kan, ten ſpoedig-
„ ſten in hunne Provincie te rug te kee-
„ ren, hunne Verſchillen met de overige
„ Provincien te helpen vereffenen, langs
„ dien weg de Rust en Orde te herſtellen
„ en het lieve Vaderland onder GODS Ze-
„ gen en met medewerking der Bondgenoo-
„ ten, voor zynen ondergang te behoe-
„ den (*)."

Ter

(*) Dit geheele *Declaratoir*, gegeeven op des *Furſterdoms Burg* te *Nymegen*, en gedagtekend 26. Mey 1787. wordt gevonden in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 906—917.

O 5

XXXIX. BOEK. 1787. Hoe ter Algemeene Staatsvergadering opgenomen.

Ter Vergadering van hun Hoog Mogenden werd dit Stuk, door zes Gewesten, over- en door *Holland* voor Notificatie aangenomen; dewyl het klagten behelsde over Behandelingen en Besluiten van eene Souveraine Provincie, die te deezer Vergaderinge geen voorwerp van Beraadslaaging konden opleeveren. Alle de Leden van hun Ed. Gr. Mogenden namen het vervolgens over (*). —— Een groot aantal Afdrukken deezer Verklaaring was in *'s Gravenhaage* gebragt, ter gereede bekoming.

Hoe in *Holland* beoordeeld

Wel verre dat deeze Verklaaring eenen algemeenen ingang vondt, of de Gemoederen tot kalmte bragt, werd dezelve in verscheide Nieuwspapieren, voor *hoonend* uitgekreeten, en een *Oorlogsverklaaring* van den *Gelderschen Despoot* geheeten. Men beschreef ze als een Stuk, 't welk „ niets dan *Hoon* voor deeze Vrye Natie, „ *Laster* voor de braafste *Staatsleden*, *Beleediging* voor den *Representativen Souverain* der Provincie van *Holland*, ademde, en waar van byna ieder woord eene „ *strafbaare misdaad* medebragt; dewyl „ WILLEM DE V. zich niet ontzag, by „ 't zelve het Volk te beroeren, en tegen „ zyne weldenkende Vertegenwoordigers op „ te ruijen; zyne Heeren en Meesters de „ bitste en ongegrondste verwytingen te „ doen, en den *Souverain*, waar van hy „ een Dienaar was, en den Burger, die „ hem

(*) *Resol. Gen.* 30. Mey 1787.

„ hem hadt groot gemaakt, uit wiens zweet „ en bloed hy onderhouden werd, de Wet „ tragte voor te fchryven." Terwyl men al de fchuld, aan de Meerderheid der Staaten van *Holland* toegefchreeven, op de fchouderen laadde van den Prins, van de Meerderheid der Staaten van *Gelderland* en die van *Amersfoort*, als mede van de Meerderheid der *Algemeene Staaten* en in den *Raad van Staaten*, op het heftigst tegen deezen uitvaarende (*).

XXXIX. BOEK. — 1787.

Adres der Gewapende Corpfen in *Holland* aan hun Ed. Gr. Mog.

Niemand zal zich, over zulk fchryven, bevreemden, als wy hier nevens optekenen, dat, ten zelfden tyde, toen deeze Verklaaring ter Vergadering van *Holland* kwam, uit eene Algemeene Vergadering der Gewapende Burgercorpfen van de Steden en het Platteland te *Dordrecht* gehouden, by hun Ed. Gr. Mog. een Adres van den volgenden aart werd ingediend. — Zy befchreeven zich, in den aanvange, als eene Vergadering, zamengefteld uit die Burgercorps, die niet alleen, door hun Ed. Gr. Mog. zelfs onder Hoogstderzelver Befcherming waren genomen; maar die ook, door hunne openlyke Gedraagingen, toonden, dat zy hunne Bezittingen, ja zelfs hun Leeven, voor het algemeen Belang, en de Vryheid van hun Vaderland, veil hadden — uit die Burgercorps, die zich, ten allen tyde, hadden aangeboden, en nog aanboden ter Befcherming en Beveiliging van de Perfoonen en Ver-

(*) *N. Nederl. Jaarb:* 1787. bl. 917. *Post van den Neder-Rhyn* XII. D. bl. 1046.

XXXIX. BOEK. 1787. Vergadering van hunne Opperste Vertegenwoordigers, van die Vergadering, waar in de Hoogheid en Majesteit deezer Provincie werd ten toon gesteld —— eindelyk uit die Burgercorps, die, uit hoofde van al het voorenstaande, buiten twyfel de eerste Slachtoffers zyn zouden van de woede en moordzugt van die heerschzugtige Dwingelanden, die, door hunnen vyandlyken aanval daar toe reeds het tooneel hadden geopend, en niet eerder zouden rusten dan dat hunne gewelddaadige poogingen, door de meest efficacieuse middelen, die hun Ed. Gr. Mog. op dit tydstip nog volkomen in handen hadden, werden te leur gesteld.

Met grond meenden zy te kunnen vooruitzien, dat, buiten het aanwenden dier uiterste poogingen, eene verwarring zou gebooren worden; welke niet alleen den geheelen ondergang van *Gelderland* en *Utrecht*, maar ook die van deeze magtige Provincie, ja van 't geheele Bondgenootschap, naa zich zou sleepen.

Zy vertrouwden, dat hun Ed. Gr. Mog. in deeze tydsomstandigheden te minder zwaarigheid hier omtrent zouden maaken „ daar „ 'er," dit zyn hunne eigene woorden, „ van eenen zyner allerheiligste Eeden en „ Pligten verbrooken hebbenden Stadhou- „ der, aan het hoofd van slegts eenige wei- „ nige *Geldersche* en *Utrechtsche* Dwinge- „ landen, eenen Burger-oorlog daadlyk was „ aangevangen, door de Insluiting der Stad „ *Utrecht* en de verraadlyke Attaque op „ Stads wettig Territoir *aan de Vaart*, met „ dat

„ dat noodlottig gevolg, dat het gestorte
„ Burgerbloed reeds eene droevige kreet
„ hadt doen opgaan, en voor den Throon
„ van den Regter van den Hemel en Aar-
„ de om wraak smeekte; ja de Eer van het
„ Volk van *Nederland* vorderde, dat het-
„ zelve ten strengsten gewrooken wierd;
„ vooral daar de gansche weldenkende Na-
„ tie, zodanig met dit denkbeeld was ver-
„ vuld, dat, wanneer de zaaken wederom
„ op de lange baan geschooven wierden,
„ het te vreezen, en niet minder te ver-
„ wagten, was, dat de reeds lang getrapte
„ en verdrukte Natie tot eene heillooze
„ wanhoop zou overslaan, als staande de-
„ zelve in dat vast en gegrond begrip, dat,
„ dewyl de aanval van den kant der zamen-
„ gezwoorene Dwingelanden begonnen was,
„ alle, ja zelfs de gewelddaadigste maatre-
„ gelen, niet anders dan louter *Defensief*
„ konden worden beschouwd.

Daarenboven waren zy van meening, dat de Meerderheid der Staaten van *Gelderland*, en de Voorstemmende Leden der Staaten van *Utrecht*, uit hoofde hunner uitgeoefende Dwingelandy, door hun Ed. Gr. Mog. met geen ander oog konden worden beschouwd, dan met dat, waar mede zy hun aanzagen „ naamlyk als den Bloedraad van
„ eenen alle gunsten verbeurd hebbenden
„ Stadhouder; als Verstoorders van de al-
„ gemeene Rust, en Schenders van de Reg-
„ ten en Privilegien van vrygebooren Bur-
„ geren; ja, als Usurpateurs van de Hooge
„ Regeering, niet langer waardig om in ee-

„ ni-

XXXIX. BOEK. 1787. „ nige Collegien van het Bondgenootschap, „ 't welk door hun verbrooken was, de belangen van een Vry Volk te behandelen.

Verder maakten zy geene zwaarigheid, aan hun Ed. Gr. Mog. te verklaaren, „ dat „ zy den Persoon van WILLEM DEN V. „ aanmerkten als de éénige Origine van alle „ de rampen, die ons gefolterd Vaderland „ thans overkwamen; als een Verbreeker „ van zyne duurste Verpligtingen, waar mede hy aan de Souverainiteit deezer Provincien was verbonden; als, door het „ treeden in de gewelddaadige maatregelen „ der *Geldersche* en *Utrechtsche* Dwinge- „ landen, een Aanvaller en Belaager van „ de Hoogheid en Vryheid deezer Provin- „ cie, en derhalven, als verbeurd hebben- „ de alle die Gunsten en Voordeelen, waar „ mede een weldaadig, doch nu met de „ grootste Ondankbaarheid behandeld Volk, „ hem meer dan te lang hadt opgehoopt."

Eindelyk konden zy even min voor hun Ed. Gr. Mog. verbergen, „ hoe gevoelig „ zy waren over den hoon en de indigna- „ tie, waar mede de Souverainiteit deezer „ magtige Provincie van het Bondgenoot- „ schap, door de fataale Directie in de Ge- „ neraliteits Collegien, reeds zedert langen „ was behandeld: een hoon dies te sterker „ en onverdraagelyker, daar het deeze Pro- „ vincie alleen was, die meer dan de helft „ der Penningen ter Generaliteit benoodigd „ fourneert; en dus meer dan de andere „ zes Provincien zamen in het Bondgenoot- „ schap heredeert; ja, zonder wier hulpe

„ alle

„ alle de overige Provincien reeds lang in XXXIX.
„ de uiterſte armoede en elende zouden BOEK.
„ zyn gedompeld geweest."

Op die gronden deeden zy drie Ver- 1787.
zoeken ſteunen, woordlyk van deezen in- Drie Verzoeken
houd. —— *Voor eerst*, „ dat hun Ed. Gr. daar in gedaan.
„ Mog. door Hoogstderzelver Gedeputeer-
„ den ter Generaliteit geliefden te doen de-
„ clareeren, dat zy, geduurende de fataale
„ Directie ter Generaliteit, hun Contin-
„ gent, 't zy in de reeds geconſenteerde
„ Lasten, 't zy in de zulken, waar toe als
„ nog zou mogen beſlooten worden, zou-
„ den doen inhouden, en ter Generaliteit
„ geene Penningen meer zouden inbrengen,
„ dan alleen zo veele als benoodigd waren
„ tot het betaalen der Intresſen van de
„ Obligatien, ter Generaliteit thans reeds
„ loopende. —— *Ten tweeden*, dat hun
„ Ed. Gr. Mog. die Vyanden des Vader-
„ lands, met de vereenigde Burger- en Mi-
„ litaie Magt, der Provincie tot reden zou-
„ den brengen, en derzelver Hostiliteiten
„ afkeeren. —— *Ten derden*, dat hun Ed.
„ Gr. Mog. op het voorbeeld der Suſpen-
„ ſie van het *Capitein Generaalſchap*, den
„ tegenwoordigen Stadhouder WILLEM
„ DEN V. ook proviſioneel zouden ſuſpen-
„ deeren in het *Stadhouder- en Admiraal*
„ *Generaalſchap* deezer Provincie, met In-
„ houding van alle de Tractamenten en
„ Emolumenten tot die Bedienigen ten las-
„ te deezer Provincie ſtaande (*)."

De

(*) *Reſol. van Holl.* 25. Mey 1787.

XXXIX. BOEK.

1787.
Verdergaand Voorftel van *Leyden.*

De Oudraad der Stad *Dordrecht* ftemde in het derde Verzoek toe. *Leyden* ging verder en wilde, onder de Inhoudingen begreepen hebben, alle de Collonels en Capiteins Tractementen, onder de Provinciaale Troepen, als mede alle de overige Vrydommen en Immuniteiten, den Prinfe uit hoofde van de bekleeding zyner Ampten vergund, en zulks „ tot zo lange hy gee„ ne voldoende blyken van zynen opregten „ afkeer van de tegenwoordige maatrege„ len der Staaten van *Gelderland* en Staats„ leden van *Utrecht* gegeeven, en zyne „ Stadhouderlyke Officien, ter redelyke en „ amicaale Bylegging der gereezene ver„ fchillen, aldaar zou geëmploijeerd heb„ ben." — Wyders moesten de Stads Afgevaardigden, ter Vergaderinge van hun Ed. Gr. Mog. verklaaren, „ dat de Vroedfchap „ van *Leyden*, van dit oogenblik af aan, „ zo lang 's Lands Militie binnen de Pro„ vincie van *Gelderland* en *Utrecht* tegen „ de goede Burgeryen en Ingezetenen zou „ worden geëmploijeerd, niet meer zou con„ tribueeren, tot Betaaling van al zulke Mi„ litie, die ter repartitie van deeze Provin„ vincie ftaat, en binnen een der gemelde „ twee Provincien, of ook elders werd op„ gehouden, of gebruikt, het zy in Gar„ nifoenen, het zy te veld; noch ook tot „ de Betaaling van eenige Militie hoe ge„ naamd, welke, door andere Provincien „ onbetaald gelaaten, thans uit de Genera„ liteits Kasfe wordt gefoldeerd; noch ook „ van eenige andere zaaken, tot het Mili-

„ tai-

„ taire weezen behoorende, waar van door XXXIX.
„ de Meerderheid der Bondgenooten, te- BOEK.
„ gen de Burgeryen en Ingezetenen gebruik
„ gemaakt wordt, of zou kunnen worden; 1787.
„ noch ook eindelyk tot die Lasten, wel-
„ ke door deeze Provinnie, tot soulaas der
„ Provincie *Zeeland* betaald worden, al-
„ leenlyk daar van uitgezonderd de Jaar-
„ wedde van den Ambassadeur van deezen
„ Staat aan het Hof van *Engeland* en wel
„ met betrekking tot het laatste, zo lang
„ de laatstgemelde Provincie, de Maatre-
„ gelen der Staaten van *Gelderland* en *Ut-*
„ *recht* blyft aankleeven."

Schiedam grondde de toestemming in het schorten des Stadhouders, op het voorstel der algemeene Vergaderinge van de Gewapende Burgercorpsen te *Dordrecht* voornaamlyk op den inhoud der Verklaaringe van zyne Hoogheid (*). Immers, in het Vroedschapsbesluit voeren zy deeze taal, „ dat de Missive, door zyne Hoogheid, ter „ Staatsvergaderinge gezonden, wel inhieldt „ zyne bekommering over de hachlyke ge- „ steldheid der Republiek; doch vergezeld „ ging van een Declaratoir van dien aart, „ dat door hetzelve het billyk misnoegen „ van den Souverain tegen hunnen Stadhou- „ der, op het nadruklykst is verleevendigd, „ en tot die hoogte heeft moeten opklim- „ men, dat hetzelve, zonder den eclatant- „ sten stap van berouw aan den dag te leg- „ gen,

Schiedams Raadslag.

(*) Zie hier boven, bl. 206.

XXXIX. BOEK. 1787. „ gen, onverzoenbaar moet blyven: aangezien dat Declaratoir is doorzaaid met de „ lesiefste aantygingen en uitdrukkingen tegen zommige Regeeringsleden, en eenige weinige Ministers, en in welke de Besluiten van hun Ed. Gr. Mog. zelfs op „ eene onbeschaamde wyze worden getaxeerd, openlyk voor onwettig verklaard, „ en aan de Natie in zodanigen smaak voorgedraagen, dat daar by een geest doorstraalt om over den Souverain te willen „ heerschen, om de Ingezetenen zonder „ onderscheid van qualiteit, de gansche „ Provincie door, tegen hunnen wettigen „ Souverain aan te hitzen; tot seditieuse „ onderneemingen aan te moedigen, en om „ respectable Leden van hun Ed. Gr. Mog. „ Vergadering de uitwerkzelen van eene „ onbepaalde wraakzugt te doen gevoelen. —— Een Declaratoir, eindelyk, niet „ veel verschillende van een *Oorlogs Manifest*, in gevalle de Souverain aan eenige Vorderingen, daar by, op eenen „ meesteragtigen toon, voorgedraagen, niet „ gereedlyk komt te voldoen, en teffens, „ gepaard met zodanige gedraagingen, die, „ in plaats van eene zugt aan den dag te „ leggen, om zich te onderwerpen, en aan de „ redelyke verlangens van hun Ed. Gr. Mog. „ en van zo een notabel aantal Burgers en „ Ingezetenen in onderscheiden Provincien, „ in 't byzonder in de Provincien van *Gelderland*, *Utrecht* en *Overysfel*, te voldoen „ ten einde de Rust en Eendragt te helpen „ herstellen, en daar door mede te werken

„ tot

„ tot behoud van het Land, in tegendeel XXXIX.
„ een geest aankondigen en bevestigen, om BOEK.
„ met eene voorbeeldlooze hoofdigheid de ——
„ pretensie te inhereeren tot uitbreiding van 1787.
„ Eigenbelang en Grootheid, en teffens,
„ om, met de Meerderheid der *Geldersche*
„ en *Amersfoortsche* Staatsleden, tegen dee-
„ ze Provincie, en haare billyke maatrege-
„ gelen, vyandlyk te conspireeren (*)."

Van tyd tot tyd gaven de Steden van *Holland* ter Staatsvergaderinge hun gevoelen te verstaan over de voorgeslaagene Suspensie des Stadhouders, en bleek het, dat zich daar voor verklaarden, *Dordrecht*, *Leyden*, *Amsterdam* (†), *Rotterdam*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam* en *Purmerende*. *Brielle* keurde het Voorstel af, zich verzettende tegen het Besluit, dat by Meerderheid mogt genomen worden, met voorbehouding om de noodige stappen daar tegen te zullen doen (§).

Welke *Hollandsche* Steden voor de Schorting des Stadhouders stemden.

Tot veeler verwondering telde men onder die Steden *Haarlem* niet, 't geen misnoegen baarde, in eene Stad, waar een aantal Burgers onlangs een Adres hadt ingediend, in 't welk zy, op dit stuk, zich in deezer voege lieten hooren. „ Daar het buiten „ alle bedenking is gesteld, dat de tegen- „ woor-

Haarlem hier in agterlyk.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1411.

(†) By een Vroedschapsbesluit te dier Stede den 7. Aug. hier toe genomen, wilde men de Tractamenten en Emolumenten des geschorsten Stadhouders, doen dienen voor de Gewapende Burgercorpsen. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 4073.

(§) *Resol. van Holl.* 9. Aug. 1787.

XXXIX. BOEK. 1787.

„ woordige Heer Stadhouder aangemerkt „ moet worden als de Bron en Oorzaak „ der heillooze verwarringen en gewelddaa- „ dige poogingen tot omkeering van 's Lands „ Vryheid, en ondergang van 't Vaderland, „ zy het ons geoorloofd U Ed. Gr. Mog. „ onder het oog te brengen, dat de Inge- „ zetenen deezer Provincie, altoos zo ge- „ willig om 's Lands lasten te helpen draa- „ gen, egter allerongaarnst de Penningen, „ door hun zweet en arbeid den Lande op- „ gebragt, langer zouden zien employeeren „ tot Onderhoud en Grootmaaking van een „ Staatsminister, wiens vyandlyke oogmer- „ ken, ten nadeele der Vryheid, en ten be- „ derve van deeze Provincie, zo zigtbaar- „ lyk doorstraalen; wy mitsdien U Ed. Gr. „ Mog. verzoeken, om ook, ten deezen „ opzigte, daar het welmeenendst gedeelte „ der Burgeryen, zich door vrywillige Do- „ natien, ten voordeele van de algemeene „ zaak, uitput, zodanige cordaate maatrege- „ len gelieven te neemen, als U Ed. Gr. „ Mog. naar derzelver Wysheid en Regt- „ vaardigheid, noodig en heilzaam zullen „ oordeelen (*)." — Den Pensionaris VAN ZEEBERGH, thans in een geheel ander licht dan door veelen voorheen beschouwd, schreef men, min of meer openlyk, deeze agterlykheid van *Haarlem* toe (†).

Op

(*) Dit is het Slot van het Adres, waar van wy hier boven bl. 173. een gedeelte gaven.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 3098.

Op eenen zeer hoogen toon klonk de taal des Misnoegens en Wraaklusts in een Adres uit *Vlaardingen* ter Staatsvergadering ingeleeverd. Eenige trekken daar uit zullen genoeg weezen, om over het geheel te oordeelen. „ Verraad en Geweld, „ ten hoogsten toppunt gesteegen, schynen „ thans den val van ons dierbaar Vader- „ land te willen voltooijen. Herrschzugt en „ Dwinglandy schynen op de puinhoopen „ onzer bezittingen hunnen Throon te wil- „ len vestigen. —— Het kan aan U Ed. „ Gr. Mog. niet mishaagen, dat een *Ba-* „ *taaf* van zyne niet min *Bataafsche* Re- „ genten, eene Wraakoefening vordert over „ Dwingelanden, die zo wel de geheiligde „ Persoonen van U Ed. Gr. Mog., als al- „ les wat ons dierbaar is, aan hunne woe- „ de tragten op te offeren. Daar de Be- „ laager onzer heilige Regten zyne gevloek- „ te Oorlogsstandaart, op den grond onzer „ Bondgenooten plant; daar de Moordkreet „ der meer dan Barbaarsche Verwoesteren „ is opgegaan, dorstende na het dierbaar „ bloed der Burgeren, daar deeze Verwoes- „ ters, ontbloot van alles wat eerlyk, ja „ menschlyk is, geen het minste denkbeeld „ van pligt meer schynen te bezitten, kun- „ nen wy ons niet overreden, dat U Ed. „ Gr. Mog. zouden kunnen vorderen, lan- „ ger eenige pligt aan deeze Snoodaarts „ schuldig te zyn, of tot gestand doen van „ eenige Verbintenisse met hun gehouden „ te weezen. —— Wy neemen de vryheid „ om U Ed. Gr. Mog. als de Hooge Re-

XXXIX. BOEK.

1787.

Adres van *Vlaardingen.*

XXXIX. BOEK. 1787. „ presentanten van eene vrye en lang getergde Natie, billyke wraak over deeze „ Dwingelanden af te eischen. —— Het „ is WILLEM VAN ORANJE, die het „ vertrouwen eener al te geduldige Natie „ zich voor eeuwig heeft onwaardig gemaakt, als welke ten kosten van het Souveraine Gezag van U Ed. Gr. Mog. en „ de geheiligde Regten van een vry Volk „ een Throon van onbeperkte Heerschzugt „ op deezen vryen grond zoekt op te rigten: waarom, derhalven, Ed. Gr. Mog. „ Heeren! zouden wy, in de eerste plaats „ schroomen, een bedorven en ontaarden „ Stadhouder, al ons vertrouwen en *den invloed* dien hy op het algemeen, in zyne „ misbruikte Qualiteiten, gehad heeft, geheel te ontneemen? daar onze Voorvaders niet schroomden een magtigen Wereldbeheerscher, eenen PHILIPS, die „ de Souveraine Magt over hun in handen „ hadt, voor eeuwig af te zweeren.

„ Zullen wy eens eindelyk eene Afdoening der zaaken en eene Herstelling onzer geschonden Regten en Voorregten „ verkrygen; zullen wy de verlooren Rust, „ Welvaard, en Bloei van 't Gemeenebest „ zien wederkeeren, dan meenen wy daar „ toe het geschikste middel te zyn, dat de „ Meerderheid der *Geldersche* en de pretense Staaten van *Amersfoort*, door U „ Ed. Gr. Mog. worden beschouwd zo als „ zy in ons oog waarlyk zyn, naamlyk als „ een Bloedraad van eenen alles verbeurd „ hebbenden Stadhouder, als Verstoorders

„ van

„ van de algemeene rust, Schenders van XXXIX.
„ de Regten en Privilegien der vrygeboo- BOEK.
„ ren Burgeren, aan welken zy Eed en Pligt
„ geschonden hebben, en dus dat dezelve, 1787.
„ als Usurpateurs der Hooge Regeeringe,
„ onwaardig geoordeeld worden, om de belangen van een vry Volk, op wat wyze ook, te behandelen, en als zodanig geweerd worden uit de Algemeene Vergadering van hun Hoog Mogenden, om niet meer naast U Ed. Gr. Mog. te delibereeren over de belangen van het Vaderland! dat zy geweerd worden uit alle Collegien van het Bondgenootschap; ten einde eenmaal een einde aan deezen verwoesten toeleg te maaken.

„ Wy verklaaren, op het plegtigst, niet te bedoelen, of van U Ed. Gr. Mog. te vergen, om tot eene vernietiging van het tot hier toe geëxisteerd hebbende Bondgenootschap, hoe zeer het ook in de tegenwoordige conjucture van tyden, voor deeze Provincie in 't byzonder mogt nutloos geworden zyn, mede te werken. In tegendeel neemen wy de vryheid, om onder het doorzigtig oog van U Ed. Gr. Mog. te brengen, dat, daar wy van gevoelen zyn, *dat de Unie* als een weezenlyke Verbintenis *tusschen het* VOLK, *en niet enkel tusschen de* REPRESENTANTEN moet beschouwd worden, de tegenwoordige Onlusten niet kunnen worden geconsidereerd te bestaan tusschen de respective Leden van het Bondgenootschap, de In- en Opgezetenen der onder-

 „ schei-

XXXIX. BOEK. 1787. „ scheidene Provincien en Landschappen; „ naamenlyk; maar alleen moeten gehou„ den worden te wege gebragt te zyn, door „ die onwaardige en veragtlyke Volksver„ tegenwoordigers, die, met een ondankbaa„ ren en onnut geworden Stadhouder aan „ het hoofd, ter bevestiging van hun on„ wettig en opgeraapt Gezag, zich gewel„ dig en moorddaadig verzetten tegen de „ eerlyke, pligtmaatige en vaderlandlieven„ de poogingen, zo van U Ed. Gr. Mog. „ als van de om hunne vertrapte Regten „ smeekende Burgeren, en dus dat het door „ éëns in 't geheel beneemen van allen in„ vloed, welke deeze Burgerbeulen en Land„ verwoesters, en hun onwaardige Voor„ ganger, nog op het algemeen, en de Hoo„ ge Regeering hebben, de algemeene Rust „ en het Vertrouwen zich spoedig herstel„ len en de geheiligde Band der Unie on„ geschonden blyven zal.

„ Wy verwagten, dat U Ed. Gr. Mog. „ al het vermogen en de magt deezer Pro„ vincie zullen aanwenden, tot het sluiten „ van een Vloekgespan, het welk den naam „ van Menschen niet meer verdient, veel „ min dien van Regenten of Bestuurders „ van een vry Volk! Terwyl wy, met alle „ rechtgeaarte *Nederlanders*, bereid zyn, „ U Ed. Gr. Mog. Persoonen en poogin„ gen, niet alleen met onze Bezittingen, „ maar ten kosten van ons Leeven, te be„ veiligen en te onderschraagen. — Wat „ doch zal ons het Leeven baaten, als wy „ de beste Staatsmannen na het Moordscha-

„ vot

„ vot zien heenen sleepen, en wy als Slaa- XXXIX.
„ ven de vernederendste, ja gevloekste kluis- BOEK.
„ sters moeten torschen? Dit denkbeeld ——
„ kunnen wy minder verdraagen dan dat 1787.
„ wy deezen grond tot een Moeras zien
„ wedergekeerd, en ons bestaan onder de
„ Wilden van den onbekendsten oord der
„ Wereld moeten zoeken (*)."

Kon deeze snaar sterker gespannen worden, het geschiedde in het Voorstel, door Gecommitteerden van het *Haagsche Wapencorps*, ter buitengewoone Provinciaale Vergadering der Gewapende Burgercorpsen, den zeventienden van Hooimaand te *Leyden* gehouden, van deezen woordlyken inhoud. „ Te bewerken, dat WILLEM „ VAN ORANJE, als een gedeclareerden „ Vyand deezer Republiek, en de eerste „ Aanstooker van Burgermoord en Oproer „ in dit vry Gemeenebest, schuldig verklaard worde aan gekwetste Majesteit, „ Rebellie en Hoog Verraad, dat hy, ten „ eeuwigen dage, van alle zyne Eerampten „ en Waardigheden, met de daar toe staande Tractementen ontzet, en voor altoos „ uit het Grondgebied deezer Provincie gebannen worde, en de schade, door den „ verderflyken Burgeroorlog geleden en nog „ te lyden, zo veel mogelyk, op zyne Goederen en Bezittingen worde verhaald. „ Dat ook zyne Gemalinne, welke in deeze hachlyke omstandigheden het Oproer „ in

Voorstel van het *Haagsche Wapencorps.*

(*) Het geheele Adres is voor handen in *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1416.

XXXIX. BOEK. 1787.

„ in de Verblyfplaats van *Hollands* Staaten „ heeft getragt aan te stooken; en dus aanleiding tot een verschriklyk Bloedbad in „ de Hofplaats te geeven, deeze Provincie „ worde ontzegd, en nimmer by succesfie „ als Gouvernante toegelaaten; als mede „ derzelver Kinderen, welke boven dien „ van Kindsbeen af het Despotismus hebben ingezoogen, en reeds blyken toonen „ de verderflyke Principes van Heerschzugt „ en Geweld te zyn toegedaan, van het „ Erfstadhouderschap, als reeds door hunne Ouderen verbeurd zynde, vervallen „ worden verklaard. — Tot bereiking van „ van dit heilzaam oogmerk dringt het Vrycorps van *'s Haage* aan, dat, in de Stemhebbende Steden de Geconstitueerdens in „ die geene, welke reeds het geluk hebben dezelve te bezitten, of anderzins de „ Vaderlandsche Schutteryen, Genootschappen en Societeiten, by hunne Vroedschappen aandringen om derzelver Gedeputeerdens ter Vergadering van Staat, zo spoedig doenlyk, met bovengemelden Last te „ voorzien, en dat, ten gelyken tyde, de „ Vaderlanders, in de kleine Steden en ten „ Plattenlande, ten zelfden einde, nadruklyke Adresfen ter Vergadering inleeveren, „ om dus in één tydstip, de gedugte stem „ van alle braave *Nederlanders* teffens ter „ Vergaderinge te doen hooren, en dezelve „ eindelyk eens van effect te doen zyn."

Verslag van dit Voorstel.

Het verslag op dit Voorstel, 's volgenden daags uitgebragt, door de Heeren aan welken 't zelve ten onderzoek was aanbevolen,

len, kwam hier op neder, dat zy het best zouden oordeelen zich in deezen voor eerst te bepaalen, om ten kragtigsten, van wege deeze Vergadering, by hun Ed. Gr. Mog. daar op aan te dringen, „ dat WILLEM „ DE V., als de oorzaak van alle de ons „ drukkende rampen, daadlyk worde gesus- „ pendeerd in alle die Hooge Qualiteiten, „ welke hy by deeze Provincie bekleedt, „ met verlies van de Emolumenten en Trac- „ tamenten daar aan verknogt, en dat voorts „ aan hem WILLEM DEN V. en allen de „ Zynen, het Territoir deezer Provincie „ provisioneel worde ontzegd (*).

Verklaaring der Gewapende Burgercorpsen de 4. July.

De Commissie der Gewapende Corpsen, tot Bescherming van het Vaderland en Vryheid uitgetrokken (†), zo luidde de Tytel, hadt, den vierden van Hooimaand, de volgende Verklaaring ter kennisse van hun Ed. Gr. Mog. gebragt. „ Daar de „ Gewapende Burger, in deezen hoogstdrin- „ genden nood van het lieve Vaderland, „ uitgetrokken tot bescherming van 't zelve „ en tot behoud der Vryheid, en hy zyne „ Have en Goederen, zyne Vrouw en Kin- „ deren, en alles wat hem liefst en dier- „ baarst is, heeft agtergelaaten, onder de „ bescherming der Wetten, en de handhaa- „ ving der Justitie. —— En daar het te „ vreezen is, dat zy, die tot heden hun „ ver-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 2793. 1829. 1918. en 3043.

(†) Van deeze Gewapende Burgercorpsen zullen wy een breeder Verslag geeven in de Beschryving van den Burger-kryg.

XXXIX. BOEK. 1787.

„ verfoeilyk werk maakten, om het min
„ doorzigtig gedeelte der Natie te mislei-
„ den, en tot fchandelyke daaden van Op-
„ roer en Geweld aan te hitzen, nu, ge-
„ duurende hunne afweezigheid, zich zou-
„ den willen bedienen, om deeze hunne
„ vuile bedoelingen door te zetten; zo wil-
„ len wy, door dit ons Declaratoir, alle
„ onze Medeburgers, van wat Staat, Rang
„ of Denkwyze die mogen zyn, ernftig
„ waarfchuwen, en van ons voorneemen
„ beiigten; en declareeren wy de onderge-
„ tekende Commandanten, van uitgetrokken
„ Corpfen, Detachementen, met voorken-
„ nis, volkomen en eensgezinde toeftem-
„ ming van onze onderhebbende Manfchap-
„ pen, dat wy, alle Infultes, Oproeren,
„ Plunderingen en Gewelddaadigheden, aan
„ onze naagelaaten Vrouwen, Kinderen,
„ Nabeftaanden, of Goederen, aangedaan
„ wordende, zullen aanmerken als aan on-
„ ze Perfoonen zelve te zyn gefchied. —
„ Dat wy hetzelfde zullen doen ten opzig-
„ te der Perfoonen, Familien, en Goede-
„ ren van zodanige onzer braave Medebur-
„ geren, die, offchoon niet met ons uitge-
„ trokken, egter bekend zyn voor waare
„ Vaderlanders, die onze goede Zaak, in
„ hunne onderfcheidene betrekkingen, met
„ woorden en daaden getrouwlyk voorge-
„ ftaan en aangekleefd hebben. — Dat
„ wy vervolgens alle Staatsperfoonen, Re-
„ genten van Steden, en van het Platteland,
„ Officieren en verdere Handhaavers der
„ Juftitie, die zullen blyken geeven, dat zy

„ met

„ met slappe handen de Justitie handhouden tot stuiting van Oproeren, Geweld en Plundering, of, ten deezen einde met draaijeryen en geveinsdheid te werk gaan, of hunne traagheid, onverschilligheid en onwil, met een glimp van activiteit zullen poogen te vergoelyken, zullen houden voor schuldig aan Meineed en Verraad aan den Lande. —— Dat wy, eindelyk, ook hun, die de heimlyke Roervinken en Aanstookers zyn, om 't even van wat Staat of Rang zy mogen zyn, en wy zeer wel weeten te onderkennen, zullen houden voor Vyanden van het Vaderland. En dat wy, naa dat wy de openbaare Aanranders onzer Vryheid, onder GODS Zegen, zullen hebben in hunnen euvelmoed beteugeld, niet zullen uit den anderen gaan; maar dat wy zullen byeen blyven, tot zo lange, dat wy, de een voor den ander, en allen gezamenlyk voor malkander op hun, die onze Vrouwen, Kinderen en Naastbestaanden of Goederen, of de Persoonen, Goederen en Familien van onze weldenkende Medeburren mogten aangerand, beledigd of geplunderd hebben; of op hun, die, by gebrek van tydige voorzorge, of behoorelyke en pligtschuldige Administratie der Justitie, daar toe medegewerkt, of hetzelve heimlyk zullen hebben aangestookt, ons zullen gewrooken hebben, en ons ten vollen verhaald voor alle Beledigingen en Schaden voorschreeven op hunne Persoonen of Goederen.

„ En

XXXIX. BOEK. 1787. „ En; op dat niemand dit ons voornee-
„ men onbekend zy; maar zich wagte voor
„ de gevolgen van onze regtmaatige gevoe-
„ ligheid, hebben wy goedgevonden, dit
„ Declaratoir in de Nieuwspapieren te doen
„ plaatzen; hetzelve zo voor ons, als in
„ naam van onze onderhebbende Manschap,
„ met onze Naamtekening bekragtigende,
„ 't welk wy van dezelfde kragt en waar-
„ de houden, als of wy zulks hoofd voor
„ hoofd met plegtigen Eede hadden ge-
„ staafd."

Op 't zelve werd verklaard, dat men, met genoegen, beschouwde de Verknogtheid der Gewapende Burgercorpsen aan hun Ed. Gr. Mog.; dat zy de toegezegde Bescherming bleeven belooven, en den verderen Inhoud voor Bekendmaaking aannamen.

Sterke Publicatie den 4. July. Eene gestrengere Publicatie tegen oproerige beweegingen, dan tot nog het licht zag, werd, op 't voorstel der Afgevaardigden van *Rotterdam* beraamd, aangeplakt, en verzonden. Men verboodt met naame het zingen, speelen of blaazen van zogenaamde *Prinse Deuntjes*, en andere *strekkende tot Oneer en Kleinagting van de Staaten van den Lande*, of aansporing tot Commotien; als mede het *rondloopen met, en het dwingen tot tekenen van zogenaamde Requesten, direct strydende tegen den gemanifesteerden Wil van hun Ed. Groot Mogenden;* nog het strooijen en verspreiden van alle oproerige Blaadjes, hoe genaamd. Wie zich aan deeze daaden schuldig maakten, zouden aan den Lyve met stren-

ſtrenge geesſeling, en zelfs, naar bevind van zaaken, met de Koorde, dat 'er de dood naa volgde, geſtraft worden; en zouden die Strafoefeningen geſchieden *de plano* en buiten Figuur van Proces, ten aanziene van de zulken, die op de daad zelve betrapt zouden mogen worden (*).

XXXIX. BOEK.

1787.

Verklaaring den 4. Aug: ter Staatsvergadering ingediend.

Overeenkomſtig met het opgegeeven Verſlag, op het Voorſtel van het *Haagſche* Burgercorps, en ſlaande op de Verklaaring der Commisſie uit de Gewapende Burgercorpſen, was eene Verklaaring den vierden van Oogstmaand ter Staatsvergadering van *Holland* ingediend, en Commisſoriaal gemaakt met het Groot Beſogne, terwyl de Ridderſchap dezelve overnam. — Eene Verklaaring, die, hoe uitgebreid ook, hier geheel plaats moet vinden: dewyl dezelve, meer dan eenig ſtuk, de Gevoelens en Voorneemens der *Patriotten* in het licht ſtelt, en zeker van meer beduidenis ten deezen aanziene moet gehouden worden dan eene menigte in 't wild ſchermende Gezegdens en Geſchriften zo van die deezer Partye toegedaan waren, als van die in een tegengekant gevoelen ſtonden. Zy voerden deeze Taal. „ Edele Groot
„ Mogende Heeren! In dit hachlyk Tyds-
„ gewricht, waar in het noodlot van het
„ dierbaar Vaderland aan de weegſchaal
„ hangt, in 't welk het Heil of de Val van
„ ons Vry Gemeenebest in 't algemeen, en
„ van deeze Provincie in 't byzonder, be-
„ ſlist

(*) *Reſol. van Holl.* 4 July 1787.

XXXIX. BOEK. 1787. „ flist moet worden, vinden zich de Leden der Algemeene Vergadering der Gewapende Burgercorpsen in *Holland* verpligt hunne Gevoelens en Voorneemens, aan U Ed. Gr. Mog. met verschuldigden eerbied, doch ook tevens met dien klemmenden nadruk, welke, in een zo gedugt tydstip aan een Vry Volk past, ernstig en openhartig mede te deelen; en, daar de Vergadering den agtbaaren last op zich genomen heeft om de belangen der weldenkende Natie te behartigen, en, zo veel doenlyk, te bevorderen, durft zy zich vleijen, dat deszelfs waardige Vertegenwoordigers, de ronde taal van het verlichtste en beste gedeelte des Volks eerbiedigen en ondersteunen zullen.

„ Wy zyn geenzins van voorneemen een Tafereel te maalen van alle de Wandaaden, welke een geduldig Volk genoodzaakt hebben de Wapenen op te vatten, en zich tot het uiterst en tegen de Dwingelandy te verzetten; welk Hulpmiddel door U Ed. Gr. Mog. zelve aangemoedigd en begunstigd is.

„ Veel eer wy zouden onze oogen van die akelige Schildery willen afwenden, en dezelve vestigen op dien gelukkigen staat der Republiek, in welken het Volk by zyne Regten werd gehandhaafd, en deszelfs Souveraine Representanten, alleenlyk door het algemeene Welzyn bezield, zich den naam van Vaderen des Vaderlands waardig maakten; toen noch zy, „ noch

„ noch het Volk, onder het juk eens Dwingelands zugtten, en geene heerschzugtige Tyrannen zich met hem verbonden hadden, ten bederve der vrye *Nederlanderen;* toen, eindelyk, de Zeevaard en Koophandel van buiten, de Rust en Eendragt van binnen ons Gemeenebest gedugt en gelukkig maakten.

„ Doch, die gulden dagen zyn niet meer WILLEM DE V, door *Gelderſche* en *Utrechtſche* Ariſtocraaten geſterkt, verklaart zich openlyk tot vyand deezer Provincie, omringt onze Grenzen, benaauwt onze getrouwe Bondgenooten, de vryheidlievende *Utrechtenaaren*, en ſtookt, in 't midden van ons, een vuur van Oproer en Verraad, het welk, zo het niet gedempt wordt, door de weldaadige Voorzienigheid, en door de efficacieuſe Beſluiten en Uitvoeringen van U Ed. Gr. Mog. en door den gewapenden arm der kloekmoedige Burgeren, onze wel eer bloeiende Provincie in vuur en vlam zetten, en wel dra geheel verteeren zal.

„ De voorbeelden deezer Euveldaaden zyn te menigvuldig en te bekend om dezelve aan U Ed. Gr. Mog. voor te draagen. Wy bepaalen ons ſlegts tot het oogmerk om dezelve voor te komen, en in de uitvoering te ſtremmen, of, reeds gepleegd zynde, des noods, ten rigoureuſten te ſtraffen; en daar dit voorneemen eenpaarig by ons vastgeſteld is, en wy tot dit doelwit onverzettelyk bepaald zyn, hebben wy de eer aan U Ed. Gr. Mog.

XXXIX. BOEK. —— 1787.

„ de volgende Besluiten kenbaar te maaken, „ met plegtige verzekering, dat niets, hoe „ genaamd, ons van dezelve zal kunnen af- „ houden, en dat alle gewapende Burgers, „ uit wier naam, en op wier last, wy spree- „ ken, den laatsten druppel bloeds, voor „ derzelver uitvoering, willen opzetten.

„ Diensvolgens declareeren wy, ons in „ 't byzonder te conformeeren met het De- „ claratoir der uitgetrokken Manschappen „ van de Gewapende Vaderlandsche Corp- „ sen (*), voor zo verre het zelve, naar „ omstandigheid van tyd en zaaken, op dee- „ ze Vergadering kan betrekkelyk gemaakt „ worden; by het welk dezelve verklaaren „ de Plunderingen en Schade, door het op- „ roerig Grauw aan Vaderlanders toege- „ bragt, ten strengsten te zullen vervolgen „ en straffen: en teffens voegen wy 'er by, „ dat wy die verwoestingen, op de meest „ gepaste wyze, zullen tragten voor te ko- „ men, door het spoedig byeenrukken van „ een Observations Corps uit Burgeren be- „ staande, en van het noodige tot een kragt- „ daadigen bystand, het zy offensief, het zy „ defensief, voorzien. Welk Corps zodanig „ geplaatst en verdeeld zal worden, als tot „ behoud deezer Provincie, en der welge- „ zinde Ingezetenen, door ons noodig geoor- „ deeld worden zal; terwyl wy, ten gely- „ ken tyde, reeds beslooten hebben, alle „ kragten te zullen inspannen om WILLEM „ DEN V, door wiens geest, een verblind

„ en

(*) Zie hier boven bl. 239.

„ en doldriftig Gemeen aangedreeven wordt, XXXIX.
„ voor altoos buiten ſtaat te ſtellen, tot BOEK.
„ verdere machinatien, en onderdrukking ——
„ van vrygebooren Burgeren, en wy, om 1787.
„ ons het vertrouwen, waar mede de wel-
„ gezinde Natie ons vereert, niet onwaar-
„ dig te maaken, nogmaals niet alleen ten
„ ſterkſten inſteeren, even gelyk by ons
„ voorig Adres (*) aan U Ed. Gr. Mog.
„ gepreſenteerd, dat WILLEM DEN V, in
„ deeze Provincie, in alle zyne Charges en
„ Waardigheden, met de daar aan verknog-
„ te Tractementen, worde geſuſpendeerd;
„ maar ook dat hem het *Hollandsch* Terri-
„ toir, gelyk ook, dat, geduurende deeze
„ Troubles Mevrouw de Prinſeſſe en haare
„ Kinderen, in deeze Provincie, niet mo-
„ ge worden geadmitteerd.

„ Wy zyn bewust Ed. Gr. Mog. Hee-
„ ren! dat deeze onze genomene Beſluiten
„ allerernſtigst zyn, en gedugte gevolgen
„ kunnen hebben. Immers wat kan 'er ſterker
„ tegenovergeſteld zyn dan de blaakende
„ moed der langgetergde Vaderlanderen, en
„ de ontzinde woede van het Gemeen,
„ 't welk om *Oranje*, moorden en ver-
„ woesting aanrigt? Wanneer wy dit nader
„ beſchouwen, yzen wy voor de gevolgen,
„ en daar de Burgerkryg ontwyfelbaar de
„ bloedigſte en hardnekkigſte van alle is,
„ en de goede Ingezetenen, zo lang ver-
„ ſmaad, benadeeld en mishandeld, einde-
„ lyk mede het bloed in de aderen begint
„ te

(*) Zie hier boven 219.

XXXIX. BOEK. 1787.

„ te kooken, is het helaas! te dugten, dat „ ons eertyds vreedig en gezegend Gewest, „ door ſtroomen Burgerbloeds bedekt zal „ worden, en aan de Nakomelingſchap een „ vreeslyk voorbeeld van den moed der Va- „ derlanders en de woede der Vryheidhaa- „ teren opleeveren zal.

„ Doch aan U Ed. Gr. Mog. Heeren! „ ſtaat het deeze noodlottige gevolgen voor „ te komen. Wy verzoeken, ja vorderen, „ van U Ed. Gr. Mog. vaderlyke zorg de „ noodige behoedmiddelen tegen die ver- „ ſchriklyke rampen. Dat de Geregtigheid, „ die zo lang geſluimerd heeft, eens einde- „ lyk ontwaake! Dat zy niet langer dulde, „ dat de ſtrafloosheid der Misdaadigeren „ hunne Medepligtigen tot dezelfde misdry- „ ven aanſpoore! Dat het Wraakzwaard des „ Regts niet langer tot ſpot diene; maar „ de Muitzugt, door welverdiende ſtraffen „ beteuegle! — En welke reden is 'er toch, „ dat U Ed. Gr. Mog. zich zouden vleijen „ dat een verbasterd Volk, door toegeef- „ lykheid en genade tot erkentenis zou be- „ woogen worden? Heeft niet de on- „ dervinding ſteeds het tegendeel getoond, „ en zyn Uwer Ed. Gr. Mog. verregaande „ goedertierenheid en verwonderst taay ge- „ duld, ooit anders dan door wederſpannig- „ heid, ſmaad, en nieuwe euveldaaden be- „ antwoord geworden?

„ Wy inſteeren dus ten ſterkſten, op eene „ ſpoedige en kragtdaadige voorziening, en „ dat U Ed. Gr. Mog. daartoe de noodige „ middelen, hoe eer hoe liever, gelieven te „ beraamen.

„ Een

„ Een zodanig Besluit, oogenbliklyk genomen en terstond uitgevoerd, zou nog, in tyds, de schriklyke gebeurtenissen kunnen voorkomen, welke wy anderzins, met afgryzen, te gemoet zien. — En tot Medewerking van zulk eene Resolutie bieden wy U Ed. Gr. Mog. den gewilligen en yverigen Bystand van het bovengemelde Burger-corps aan. Het is thans geen tyd meer om twyfelagtig te zyn omtrent de maatregelen, welke U Ed. Gr. Mog. hier zouden in 't werk stellen; het buitengewoone Gevaar vordert ook ongewoone Hulpmiddelen. En, zo de ordinaire wegen der Justitie aan het hoogverlicht oordeel van U Ed. Gr. Mog. niet genoeg toereikende schynen, stellen wy, met eerbied voor, om buitengewoone Hulpmiddelen te baat te neemen; het zy door het decerneeren eener Staats-Commissie, bestaande uit Leden, welke door het vertrouwen der weldenkende Natie gehonoreerd zyn, en met eene onbepaalde Volmagt, tot herstelling der Rust en beteugeling der Muitery, voorzien zouden worden; het zy door zodanige andere schikking als Uwer Ed. Gr. Mog. wysheid meest gepast zou oordeelen: terwyl het Observations-Corps der Burgeren steeds bereid zou zyn, door deszelfs Wapenen uwe genomen Besluiten te handhaaven, en kragt by te zetten.

„ Niet min nadruklyk, schoon met den meesten eerbied, zyn wy genoodzaakt Ed. Gr. Mog. Heeren! aan te dringen op de

XXXIX. BOEK. 1787.

„ daadlyke Beraaming der Hulpmiddelen,
„ welke vereischt worden, om onze Pro-
„ vincie voor een Aanval van buiten ge-
„ noegzaam te dekken: daar onze Vyand
„ steeds op zyne luimen ligt, en niets on-
„ beproefd laat om deeze Provincie aan te
„ tasten en te overweldigen, eischt de hoo-
„ ge nood, dat de kragtigste maatregelen,
„ met de grootste activiteit, in 't werk ge-
„ steld worden, om dien funesten Aanslag
„ vrugtloos te maaken, zonder 't welk ons
„ Gewest, wel dra ten prooy des vyands
„ worden moet.

„ En wel voornaamlyk moeten wy, te
„ deezer plaatze, aan U Ed. Gr. Mog. ons
„ ongenoegen betuigen over den onverant-
„ woordelyken Staat, waar in onze Pro-
„ vincie, nog tot heden, niettegenstaande
„ den nypenden nood, gelaaten wordt;
„ zodanig dat de Zorgloosheid en Inactivi-
„ teit aan onze zyde, door niets geëgalieerd
„ wordt dan door de onvermoeide werk-
„ zaamheid der Vyanden van deeze Provin-
„ cie, welke alle middelen aanwenden, ja
„ zelfs van onze eige magt en de middelen,
„ die wy tot Tegenweer in handen hadden,
„ tot ons verderf, gebruik maaken; en hier
„ op insteert de Natie mede ten sterksten,
„ dat deeze bron van regtvaardig Wantrou-
„ wen en Misnoegen aan het welgezind ge-
„ deelte des Volks benomen worde.

„ Wy vreezen niet, dat U Ed. Gr. Mog. ons
„ verdenken zullen, dat wy, in dit opzigt,
„ onregtvaardig of met te veel gestrengheids
„ oordeelen. Wy meenen, in tegendeel,
„ dat

„ dat de gemaatigdheid onzer Uitdrukkin-
„ gen, over dit onverantwoordelyk ſtuk,
„ ons eere aandoet. Hoe doch zou men
„ met meer Gelaatenheids, de ongelooflyke
„ verzuimen kunnen te kennen geeven, wel-
„ ke in dit belangryk punt, reeds zo lang
„ hebben plaats gehad?

„ Daar het Vyandlyk Leger in den bes-
„ ten ſtaat gebragt en van alles voorzien is,
„ blyven wy, aan onze zyde, van de noo-
„ digſte middelen tot Tegenweer geheel
„ ontbloot; van alle noodzaaklyke Veld-
„ equipagien, en om hun, die dezelve be-
„ ſtuuren moeten, geheel beroofd; en heeft
„ ons nog daarenboven een groot gedeelte
„ onzer Troepen, door mishandeling en
„ eene verkeerde directie, aan 't muiten ge-
„ ſlaagen, verlaaten, ſchoon die gevolgen
„ voor lang voorzien en onder 't oog ge-
„ bragt waren — toen dat fataal evenement
„ reeds daar was, is 'er geene Voorziening
„ in gedaan dan toen 'er reeds een aanmer-
„ kelyke tyd verloopen was en het reeds te
„ laat zou geweest zyn; zo niet de onver-
„ moeide yver der Burgermagt den gehee-
„ len Val der Provincie afgekeerd hadt. —
„ De Aanſtelling van Vaderlandsgezinde en
„ kundige Officieren is telkens uitgeſteld,
„ en verſcheide dier Plaatſen, ('t zy met
„ eerbied gezegd,) vry gebrekkig vervuld,
„ even gelyk de Aanwerving van nieuwe
„ Troepes. — Een gedeelte onzer Militie
„ wordt, zo ons berigt is, nutloos hier en
„ daar verſpreid, gelyk te *Yſſelſtein*, *Oude-*
„ *water*, en elders, mede onder Voorwend-

XXXIX. BOEK. 1787.

„ zel van de binnenlandſche Oproeren te
„ ſtuiten, waar toe hetzelve in die hoeveel-
„ heid onnoodig is. En, zo ten dien op-
„ zigte Ed. Gr. Mog. Heeren! eenig ſcru-
„ pule mogt zyn, kunnen wy U Ed. Gr.
„ Mog. ſtellig verzeekeren, dat de Burger-
„ Militie voor dat Artykel zulks genoeg-
„ zaame zorge draagen zal, dat dit Pretext
„ eerlang geheel vervallen zal.

„ Daarenboven neemen wy de vryheid U
„ Ed. Gr. Mog. te verzekeren, dat de op-
„ gemelde ontbeerende Noodwendigheden
„ ſpoedig zouden kunnen vervuld worden.
„ *Hollands* Magazynen zouden wel dra den
„ noodigen voorraad van Veldtuig kunnen
„ bezorgen, en het niet voorhanden zynde
„ ras geſuppleerd zyn: en zouden U Ed.
„ Gr. Mog. kunnen huiverig zyn, dezelfde
„ maatregelen nopens de Generaliteits Tuig-
„ huizen in het werk te ſtellen, welke onze
„ gedeclareerde Vyanden, zich niet ontzien
„ daaglyks te effectueeren?

„ Ook zy het ons geoorloofd U Ed. Gr.
„ Mog. te kennen te geeven, dat de boven-
„ gemelde Punten, ſchoon zy de waarſchyn-
„ lykheid te boven gaan, egter geene bloo-
„ te Veronderſtellingen, of Grootſpraaken
„ zyn. De ontwyfelbaare bewyzen dier droe-
„ vige waarheeden zyn in onze handen, en
„ kunnen, des noods, ter kennisſe van
„ U Ed. Gr. Mog. gebragt worden.

„ Wy hoopen en verwagten van U Ed.
„ Gr. Mog. cordaate Vaderlandsliefde dat
„ deeze zo noodzaaklyke Reſolutien, ten
„ ſpoedigſten genomen en uitgevoerd zullen
„ wor-

„ worden; doch, schoon wy dit met regt
„ te gemoet zien, vinden wy ons verpligt,
„ uit liefde tot het Vaderland, onze ge-
„ trouwe Medebroederen, en hunne weer-
„ looze Vrouwen en Kinders, welke mede
„ reeds de onschuldige Slachtoffers der Muit-
„ zugt worden, teffens nadruklyk te decla-
„ reeren, dat, indien U Ed. Gr. Mog. niet
„ kunnen goedvinden het gemelde Ontwerp
„ tot stant te brengen, wy zelve, ons be-
„ houd van onze handen zullen wagten, en
„ niet rusten zullen, voor en al eer wy het
„ onschuldig gestorte bloed onzer Vaderland-
„ sche Medestanderen en alle schade hun
„ toegebragt, ten strengsten zullen gewro-
„ ken, en ons Gewest genoegzaam bevei-
„ ligd hebben tegen die Monsters, welke
„ hetzelve thans, zo deerlyk verwoes-
„ ten: of dat wy, zo wy in die edele on-
„ derneeming mogten bezwyken, en 'er ons
„ bloed te vergeefsch voor vergooten heb-
„ ben, onze Wraak aan den Almagtigen
„ zullen aanbeveelen, verzekerd zynde, dat
„ de schuldigen de gedugte Straffe van een
„ regtvaardigen Regter niet ontduiken zul-
„ len; daar wy, inmiddels, indien deeze
„ onze regtmaatige Vordering welke de
„ dringende Klaagstem der welmeenende
„ Natie is, te leur gesteld wordt, de fatale
„ gevolgen voor rekening van hun zullen
„ laaten, welke, op eene zo ontaarte als on-
„ verantwoordelyke wyze, deeze nog over-
„ gebleevene hulpmiddelen, verzuimd of
„ verydeld zouden hebben.

„ Wy hebben niet geschroomd onze Ge-

 „ dag-

XXXIX. BOEK. 1787.

„ dagten en Voorneemens ernstig en onbewimpeld, aan U Ed. Gr. Mog. te kennen te geeven en vertrouwen dat dezelve door de goedkeuring van U Ed. Gr. Mog. zullen vereerd worden: daar dezelve de gevolgen zyn van onwankelbaare Liefde en Trouwe voor het Vaderland, en tessens van die Verknogtheid, welke wy dikwerf voor onze waardige en volkminnende Representanten betuigd hebben. In die zelfde Gevoelens volharden wy nog en hoopen steeds, gelyk wy tot nog toe gedaan hebben, door spreekende bewyzen, te toonen dat wy ons Goed en Bloed voor de Vryheid, het Vaderland, en U Ed. Gr. Mog. veil hebben, wien wy wenschten, dat het weldaadig OPPERWEEZEN nog lang, tot heil van het Gemeenebest, in eene voorspoedige en luisterryke Regeering moge beschermen en bewaaren (*)."

Uitnoodiging tot eene Provinciaale Vergadering der Genootschappen &c. te Amsterdam, tegen 24 Aug.

Eene laatste en veel gerugts verwekkende pooging van deezen aart, by 's Lands Souverain te werk gesteld, zal hier gevoeglyk plaats vinden. De Dagpapieren maakten bekend, dat de Commissie der Burger Corpsen ter Expeditie van Militaire zaaken, in den tegenwoordigen nood des Vaderlands, het noodig oordeelden, eene algemeene Provinciaale Vergadering van Afgevaardigden uit de Krygsraaden, Gewapende Genootschappen, Geconstitueerden, en Patriottische Societeiten en Corporatien, geene uitgezonderd;

(*) *Resol. van Holl.* 4 Aug. 1787.

derd, te beschryven, tegen Vrydag den vier en twintigsten van Oogstmaand, op de Bovenkamer van het Huis der Burger-Societeit in de *Nes* te *Amsterdam*, om te helpen raadpleegen en besluiten op die Punten, waar in het Heil deezer Provincie en derzelver Burgers, op dit tydstip, onverwyld belang hadt. Weshalven deeze alle verzogt werden één of twee Gemagtigden derwaards te zenden.

XXXIX. BOEK.

1787.

Wat 'er op die Vergadering voorviel.

Ten bestemden Tyde, en ter genoemde Plaatze, verscheenen ruim tweehonderd Afgevaardigden uit honderd en zeven, anderen willen, honderd en twaalf der opgeroepene Departementen. Mr. Reyer van den Bosch, zeer onlangs tot Raad en Vroedschap der Stad *Delft* aangesteld, opende deeze talryke Vergadering, bestaande uit de kundigste en moedigste *Patriotten*, met eene Aanspraak, waar in hy, op een treffenden trant, aanwees, wat, in tyden van nood, voor het lieve Vaderland, te doen stondt; den Heldenmoed tot Herstel der Vryheid en Voorregten aanprees; de kenmerken van eenen *Batavier* schetste; de gebreken aantoonde, welke stand gegreepen hadden, van Prins Willem den I, af tot op Willem den V. toe; en voorts het Volk van *Nederland* aanmoedigde, tot vordering hunner eigene Regten; en die niet te verlangen op eene Aristocratische wyze, maar als een vry en Onafhangelyk Volk, als een Volk, dat zyne eigene waarde kende niet alleen; maar als een Volk, dat zich kon en moest verdeedigen, op dat het zyn Vaderland zou be-

XXXIX. BOEK. 1787. schermen en bewaaren. —— Deeze Heer werd, benevens Mr. ALBERTUS VAN NIEVELD tot Voorzitter verkooren. Tot Secretarissen benoemde men Mr. H. KREET van *Rotterdam* en J. VAN STAPHORST van *Amsterdam*.

Punten daar verhandeld.

De Punten daar behandeld kwamen op deeze vier zeer belangryke neder. *Voor eerst*, de Invloed des Volks op zyne Regeering. — *Ten tweeden*, de Vryheid der Drukpers. —— *Ten derden*, de Invoering van eene vaste Land-Militie. —— *Ten Vierden*, de Medewerking der Ongewapende met de Gewapende Burgery. —— Het hadt niet luttel werks in, eene Vergadering van die uitgestrektheid, en zamengesteld uit Persoonen van bovengemelden stempel, over Onderwerpen van zulk eenen belangvollen en verre uitzienden aart, te bestuuren, en te midden van veele strydige bedenkingen, voor en tegen gesproken, een besluit op te maaken.

Besluit op het laatste punt.

Zeer verlangde de nieuwsgierigheid na den uitslag van het geen op deeze Vergadering, die 's volgenden daags zeer laat op Reces scheidde tot den zeventienden van Herfstmaand, beslooten was. Niet lang bleef dezelve in onzekerheid ten aanziene van het laatste Punt: immers by een gedrukt Extract bleek, dat het volgend Verslag door de Gecommitteerden tot het onderzoek van 't Voorstel ter Vergaderinge gedaan, in een Besluit veranderd, hier op neder kwam:

„ Dat de Vergadering alle Gewapende
„ Manschappen, die zich tegen de gede-
„ clareerde Vyanden der Natie, de Voor-
„ stan-

„ ſtanders van het *Despotismus* en de *Ari-* „ *ſtocratie* verzetten, en zich ten dien ein- „ de in Veldlegers, Campementen of Gar- „ niſoenen hebben of zullen begeeven, of „ in de reſpective Plaatzen hunner Woo- „ ningen, of elders, werkzaam zyn, of „ zullen zyn, houdt en erkent voor *de Wet-* „ *tig Gewapende Magt* van dat gedeelte der „ Natie, 't welk haare Vryheid waardeert, „ en voorneemens is tot het uiterst te hand- „ haaven.

„ Dat de Vergadering alle de haar be- „ kende Verrigtingen van de voorſz. Maat- „ ſchappyen, derzelver Commandanten, en „ Commisſarisſen laudeert en approbeert, „ en ten allen tyden, door alle mogelyke „ Middelen, zal beveiligen in al het geen „ verder door dezelve Maatſchappyen, Com- „ mandanten en Commisſarisſen zal worden „ ondernomen, ſtrekkende om de Reſolutien „ en gedeclareerde Intentien van deeze Ver- „ gadering te executeeren of te ſecundeeren.

„ En, gelyk de Vergadering, gecom- „ poſeerd uit het Gewapend en Ongewa- „ pend gedeelte der Natie, door deeze haare „ Verklaaring en Reſolutie, ten duidelyk- „ ſten manifeſteert, dat reeds de gewensch- „ te Vereeniging van die beide Gedeelten „ met de daad beſtaat, zo verklaart zy me- „ de, niets ſterker te verlangen, dan die „ Vereeniging, voor het vervolg, zodanig te „ vestigen, dat de Gewapende Burgermagt, „ altyd alle moogelyke onderſteuning vinde „ by het Ongewapende Gedeelte, en het

„ On-

XXXIX. BOEK. 1787. „ Ongewapende Gedeelte wederkeerig by „ de Gewapende Burgermagt (*)."

Adres der Vergaderinge aan de Staaten van *Holland*. Het gevoelen deezer Vergaderinge over de andere Punten bleef geen geheim, toen, kort daarop, uit naam derzelve, dit Adres, den dertigsten van Oogstmaand, ter Staatsvergadering van *Holland* werd ingediend. — De Ondertekenaars van 't zelve gaven te kennen; „ dat, gelyk Zylieden en hunne „ Committenten, met een hartlyk genoe„ gen waren vervuld geweest, over de voor „ de Natie zo belangryke Propositie, welke „ van wegen de Stad *Haarlem*, op den der„ tigsten January laatstleden ter Vergade„ ringe deezer Provincie was gedaan (†), „ ten einde met den eersten eene Commis„ sie van eenige Leden deezer Provincie „ mogt worden benoemd, om de thans zo „ gemeen aangevoerd wordende bedenkin„ gen, omtrent *de Generaale Representatie* „ *van het geheele Volk, welke volgens de* „ *gesteldheid van dit Gemeenebest alhier* „ *zou behooren plaats te hebben, te exami*„ *neeren, en teffens na te gaan, op hoeda*„ *nige wyze, ingevolge de Constitutie, en* „ *'s Lands waare Belangen, eenige Gene*„ *raale*

(*) *Extract uit de Resolutien der Algemeene Provinciaale Vergadering, bestaande uit Gedeputeerden van Krygsraaden, Gewapende Genootschappen, Geconstitueerden*, en *Patriottische Societeiten of Corporatien, op de Beschryving van de Leden van* de *Commissie der Gewapende Burger-Corps ter Expeditie der Militaire zaaken, gehouden te Amsterdam, Saturdag den* 25 *Aug.* 1787. *Naamiddag.*

(†) Over dit Voorstel en wat des in *Holland* voorviel, zullen wy vervolgens nader spreeken.

"*raale Maximes omtrent den Invloed, wel-* XXXIX. BOEK. 1787.
" *ke uit hoofde van die Regeeringsvorm, by*
" *Repreſentatie notoirlyk aan het Volk toe*
" *komt, zou behooren te worden gearreſteerd;*
" *mitsgaders aan welke billyke Bepaalin-*
" *gen, die allen twyfel en rechtmaatigen*
" *argwaan kunnen afſnyden, waar aan een en*
" *ander zou kunnen worden onderhevig ge-*
" *maakt;* —— Zo was ook dat genoegen
" niet weinig, by het beste gedeelte der Na-
" tie, vermeerderd geworden, zo ras het
" echt geinformeerd werd, dat het Meer-
" derdeel van U Ed. Gr. Mog. Vergade-
" ring, (niettegenſtaande de Ridderſchap
" en eenige andere Staatsleden zich daar
" tegen oppoſeerden, althans niet toonden
" in te ſtemmen met die gezonde en den
" Repreſentanten eener Vrye Natie pasſen-
" de denkbeelden,) dat pryslyk Voorbeeld
" der Stad *Haarlem* hadden gebragt tot een
" daadlyke Concluſie, en overeenkomſtig
" hetzelve gereſolveerd. Naademaal daar
" door ten vollen blykbaar werd, dat U
" Ed. Gr. Mog. immers het Meerdergetal
" van Hoogstdezelven, niet alleen volko-
" men overreed waren, dat binnen deeze
" Provincie plaats heeft eene *Volksregee-*
" *ring by Repreſentatie*; maar ook openlyk
" voor het oog van gansch *Europa* erken-
" den, *dat, uit hoofde van die Regeerings-*
" *form by Repreſentatie, notoirlyk aan het*
" *Volk toekomt, en als deszelfs weezenlyken*
" *Eigendom competeert, eenen Invloed op*
" *hunne Vertegenwoordigers;* terwyl uit
" die alzo genomen Concluſie en Reſolutie
dee-

XXXIX. BOEK. 1787. „ deezer Hooge Staatsvergadering, geboo„ ren werd dit heuchlyk vooruitzigt, dat, „ wanneer U Ed. Gr. Mog., overeenkom„ ſtig dit gedaan Declaratoir, en deeze ge„ geevene Erkentenis, werkzaam wierden, „ om door eene Commisſie uit U Ed. Gr. „ Mog. Vergadering, met deeze Vrye Na„ tie te houden, te treeden, tot het beraa„ men en daar ſtellen van die Middelen, „ welke geſchikt zouden zyn om dien Volks„ invloed op eene gepaste wyze te doen „ werken, even daar door zouden worden „ uit den weg geruimd, die Disſenſien, „ welke in de Republiek in 't algemeen, „ en in deeze Provincie in 't byzonder, ze„ dert een geruimen tyd, tot nadeel van „ 's Lands goede zaak, hadden plaats ge„ had, en alzo zou herſtellen dat vertrou„ wen, 't welk, in een welgeſtelden Bur„ gerſtaat, tusſchen het Volk en deszelfs „ Vertegenwoordigers behoort ſtand te gry„ pen, en 'er onontbeerlyk is, om het heil „ en de zekerheid zo van Regenten, als „ van die geenen, welken geregeerd wor„ den, op eenen vasten voet te ſtellen, en „ te bevestigen, en teffens de Republiek „ en Provincie tot dien trap van Welſtand „ en Luister te brengen, waar door dezel„ ve van *binnen* beveiligd en van *buiten* „ geducht zou zyn.

„ Dat Zy zich dan ook hadden gevleid, „ dat U Ed. Gr. Mog. ter bereikinge van „ die heilzaame oogmerken, uit het mid„ den van U Ed. Gr. Mog. Vergadering „ zouden hebben benoemd eene Commisſie

„ van

„ van zodanige Leden van de Regeering XXXIX.
„ deezer Provincie in welke het Volk een BOEK.
„ genoegzaam en volkomen vertrouwen ——
„ stelde; ten einde *met eene Commissie*, *uit* 1787.
„ *het midden deezer Natie daar toe te de-*
„ *cerneeren*, in conferentie te treeden, en
„ met dezelve na te gaan, en te onderzoe-
„ ken, op hoedanige wyze, ingevolge de
„ Constitutie en 's Lands waare Belangen,
„ die generaale Maximes, omtrent *dien In-*
„ *vloed*, *welke uit hoofde van die zelfde hier*
„ *te Lande plaats hebbende*, *en door U Ed.*
„ *Gr. Mogenden geagnosceerde Regeerings-*
„ *vorm by Representatie*, *aan het Volk*
„ toekomt, *en deszelfs notoir en onver-*
„ *vreemdbaar Eigendom is*, zouden be-
„ hooren te worden vastgesteld; mitsga-
„ ders aan welke billyke Bepaalingen,
„ *die alle twyfel* en *regtmaatigen argwaan*
„ *kunnen* afsnyden, dat een en ander zou
„ kunnen worden onderheevig gemaakt. —
„ Dan dat zylieden zich in die hunne ver-
„ wagting jammerlyk te leur gesteld von-
„ den: naardemaal de ondervinding hadt
„ doen zien, dat, hoe zeer 'er in gevolge
„ dier Propositie der Stad *Haarlem*, en de
„ daar op gevallene Conclusie van U Ed.
„ Gr. Mog. Vergadering wel is gedecerneerd
„ eene Commissie van negentien Heeren;
„ het zelve nogthans, door de handelwyze
„ der Ridderschap, en negen Steden (alzo
„ te zamen uitmaakende de geringe Meer-
„ derheid van *ééne* Stem, waar onder die
„ der Gedeputeerden van de Stad *Amster-*
„ *dam*, welke geheel en al deviëerde van,

 „ en

XXXIX. BOEK. 1787.

„ en inliep tegen den gemanifesteerden Wil en
„ Intentie van derzelver Committenten, de
„ Vroedschap der Stad, en tegen de billy-
„ ke en uitgedrukte begeerte van derzelver
„ Burgerye,) zodanig is gedirigeerd, dat
„ tot die gewigtige Commissie is benoemd
„ geworden eene groote Meerderheid van
„ zodanige Regenten, welker dikmaals ge-
„ manifesteerde denkwyze, niet alleen een
„ onverzettelyk Systema hadt doen blyken
„ om zich tegen alle verbeteringen van *Ne-*
„ *derlands* vervallen Staatsweezen te ver-
„ zetten, en alle Poogingen ten dien einde
„ door de Vaderlandsche Regenten en ver-
„ lichte Burgeryen in het werk gesteld, te-
„ gen te gaan; maar die ook daarenboven
„ te meermaalen en by herhaaling, de bil-
„ lykheid en wettigheid van eenen redely-
„ ken Volksinvloed op de Regeering had-
„ den *ontkend;* zulks dat het de grootste
„ ongerymdheid zou zyn, wanneer het op-
„ geeven en bepaalen van eenige Maximes,
„ nopens dien Invloed, aan zodanige Re-
„ genten, de Meerderheid dier Commissie
„ uitmaakende, zou zyn toevertrouwd ge-
„ worden.

„ Buiten en behalven dat, alwaar het
„ dat tot dit einde een getal andere Com-
„ missarissen, en wel alleen bestaande uit
„ bekende Vaderland- en Burgerminnende
„ Regenten, ware benoemd geworden, die
„ Benoeming ook dan nog, zodanig als de-
„ zelve ten deezen geschied is, (om naam-
„ lyk *alleen en zonder Concurrentie met de*
„ *Natie zelve*, toe te treeden tot het on-
„ der-

„ derzoeken niet alleen, maar ook tot het XXXIX.
„ arresteeren van die generaale Maximes BOEK.
„ omtrent den Volksinvloed, mitsgaders van ——
„ die billyke Bepaalingen, aan welken dezel- 1787.
„ ven zouden kunnen worden onderheevig
„ gemaakt,) geheel en al zou zyn incom-
„ patibel *met*, en aanloopen *tegen* de er-
„ kende *Volksregeering* by *Representatie*;
„ naardemaal uit den aart der zaak zelve
„ voortvloeit, dat *die Maximes en de wyze*
„ *van dien Invloed, welke notoirlyk aan het*
„ *Volk toekomt, geenzins door deszelfs Re-*
„ *presentanten, wier magt enkel en alleen*
„ *gegrond is in, en haare Source heeft uit*
„ *den boezem van het Volk, het welk door*
„ *hun gerepresenteerd wordt, kunnen en*
„ *vermogen te worden bepaald, zonder Con-*
„ *currentie en uitdrukkelyke, immers daad-*
„ *lyke Toestemming van dat Volk, het welk*
„ *daar van alleen Eigenaar is.*

„ Dat wel was waar, nog onlangs weder-
„ om door U Ed. Gr. Mog. was kenbaar
„ gemaakt, dat aan het Volk zou worden
„ verleend zodanigen Invloed als billyk en
„ met de Constitutie en Belangens van het
„ Vaderland zou overeenkomstig zyn; dan
„ dat, gelyk de *Natie*, door *zodanige*
„ *Toezegging* geenzins kan worden ge-
„ rust gesteld, de Bepaaling daar van niet
„ zal worden gemaakt anders dan met hun-
„ ne Medewerking en speciaale Toestem-
„ ming, zo ook, aan den anderen kant, zy
„ van Opinie waren, dat, zal aan de tot
„ hier toe gesubsisteerd hebbende Staats-
„ woeling een einde worden gesteld, het

XXXIX. BOEK. 1787.

„ dan allernoodzaaklykst is, dat 'er ten allerſpoedigſten worde gevestigd en vastgeſteld eene zodanige en behoorlyke *Staats-Commisſie, als door U Ed. Gr. Mog., by Hoogstderzelver Reſolutien is geadvoueerd aan de geheele Natie, en zulks zo wel aan de Ingezetenen van het Platteland als aan de Inwooners van de Steden te competeeren, en aan dezelve plegtige beloofd:* „ immers, in allen gevalle, dat ten ſpoedigſten mogen daargeſteld worden die voorbereidende Middelen, welke tot dat gewenschte einde ſtrekken kunnen en geſchikt zyn om aan het Volk niet alleen „ Genoegen te geeven; maar ook van hetzelve allen Argwaan en Vreeze weg te neemen, dat deszelfs Vryheidlievende Pogingen, door de Mediatie van vreemde en magtige Mogenheden, zelfs tegen den gedeclareerden Wil van U Ed. Gr. Mog. zouden kunnen verydeld worden en op niet uitloopen.

„ Dat onder die Middelen, naar hun inzien, vooral behooren *de Vryheid van de Drukpers* — en het conſtateeren en bevestigen van eene *Permanente Burger-Militie.*

„ Dat immers, wat het eerſte aangaat, de noodzaaklykheid, billykheid en nuttigheid daar van niet breedvoerig onder het oog van U Ed. Gr. Mog. behoeft te worden betoogd; daar het niet ſlegts zeker is, *dat de Vrye Drukpers is het éénige geſchikſte Middel om de geheele Natie, zo als in deze tyden ten vollen*

„ ge-

„ *gebleeken is*, *nopens haare Regten zo wel* XXXIX.
„ *als nopens die haarer Vertegenwoordigers*, BOEK.
„ *te onderregten*, *te verlichten*, *en te beves-*
„ *tigen;* maar dat ook dezelve ftrekt tot 1787.
„ een geftrenge Geesfel der Tyrannen, zo
„ wel als tot een Waarborg der eere van
„ Hun, die zich betoonen de waare Volks-
„ en Vryheidsvrienden, de Beminnaars van
„ hun Vaderland te zyn: terwyl 'er ook tef-
„ fens niets billyker, en met de Conftitutie
„ van eene Vrye Republiek overeenkomfti-
„ ger is, dan dat *een Vry Volk geregtigd zy om*
„ *zyne denkbeelden niet flegts door den Mond*
„ *maar ook door de Penne en Druk aan*
„ *zyne Medelandgenooten openbaar en be-*
„ *kend te maaken*.

„ En dat, wat betreft de invoering eener
„ *Beftendige Burger-Militie*, ook de nood-
„ zaaklykheid en nuttigheid daar van geen
„ betoog noodig zal hebben, wanneer U
„ Ed. Gr. Mog. gelieven te confidereeren,
„ dat de *Gewapende Burger buiten alle be-*
„ *denking is het vaste Bolwerk eener duur-*
„ *zaame Vryheid*, *de Beveiliger en Befcher-*
„ *mer zyner braave Regenten en Vertegen-*
„ *woordigers*, *de Schrik der Onrust*, *de*
„ *Temmer van allen Geweld*, *en in ftaat om*
„ *zyn Vaderland*, *des noods zynde*, *tegen*
„ *alle in- en uitwendige Vyanden en Belaa-*
„ *gers van Volksvoorregten*, *op eene gepas-*
„ *te wyze*, *te verdeedigen*; terwyl ook zo-
„ danige *Burger-Miltie* overeenkomt met
„ de Conftitutie eener waare Volksregee-
„ ring, en gegrond is op het vierde Arty-
„ kel der *Unie van Utrecht*.

XXXIX BOEK. 1787.

„ Redenen, waarom Zy zich keerden tot
„ U Ed. Gr. Mog. met gepasten Eerbied,
„ doch teffens met zodanigen Ernst en Na-
„ druk als het Belang der Volkszaak vor-
„ derde; daar op insteerende, dat U Ed.
„ Gr. Mog. met allen spoed, gelieven te
„ benoemen eene *Staats-Commissie*, be-
„ staande uit zodanige Persoonen, die zich
„ het vertrouwen der Natie nimmer hebben
„ onwaardig gemaakt, en hetzelve nog in
„ volle kragt bezitten; en dat deeze door
„ U Ed. Gr. Mog. alzo te benoemen
„ Commissie moge worden geauthoriseerd
„ om *met en benevens eene Commissie, te be-*
„ *noemen uit een door de Belangneemende*,
„ *Vaderlandsgezinde*, *Vryheidbeminnende*
„ *en Weldenkende Burgers der Stemmende*
„ *Steden* — *der kleine Steden* — *en van*
„ *het Platteland*, te onderzoeken en te
„ ontwerpen het Plan en de Inrigting van
„ eene *geregelde Representatie*, en *behoore-*
„ *lyken Volksinvloed.*

„ Dat voorts daadlyk mogen worden in-
„ getrokken en buiten effect gesteld alle
„ *Placaaten* en *Resolutien tot Bepaaling*
„ *van de Drukpers*, *en dat dezelve van nu*
„ *af aan*, *by eene Staatswet*, *voor altoos*
„ *worde vry verklaard*; met bygevoegde
„ bepaaling, dat allen die geenen, welken
„ immer iets tegen die te emaneere *Staats-*
„ *wet* zouden mogen attenteeren, *eo ipso*
„ zullen zyn vervallen *van*, en gerekend
„ worden inhabiel *tot* eenige Posten *van*
„ Regeering of Ampten, hoe ook genaamd,
„ welke Zylieden zouden mogen bekleeden,
„ of

„ of waar toe zy anderzins admisſibel zouden kunnen zyn; onverminderd nogthans zodanige Civile Actie, als die geenen, welken zouden meenen geïnjurieerd te zyn, tegen den Schryver, Drukker of Uitgeever van zodanig gedrukte Papier, als waar by hy zou oordeelen geïnjurieerd te zyn, zou mogen willen ſustineeren en vorderen. XXXIX. BOEK. 1787.

„ Dat, wyders *by eene gelyke Staatswet*, als eene eeuwigduurende Sanctie, door U Ed. Gr. Mog. zal worden ingevoerd en vastgeſteld de *Buger-wapenhandel*, en eene vaste, doch vrywillige, *Land-militie*, zodanig en op dien voet zulks door de Schutteryen en de Geprotegeerde Gewapende Corps, Leden deezer Vergadering of derzelver Gedeputeerden, in concurrentie met de bovengemelde *Staats-Commisſie*, zal worden ontworpen en vastgeſteld: zodanig en ten dien effecte, dat geene Leden tot de Regeering zullen worden toegelaaten, dan die geenen, welken zich tot de meeste bevordering van denzelven Wapenhandel verbinden en aanneemen te zullen concurreeren tot het in trein brengen en in ſtand houden van zodanige Burger-militie, en dat voorts een vast Fonds ten dien einde uit 's Lands Kas zal worden aangeweezen.

„ Eindelyk inſteeren Zy nog daar op, dat, op dit Adres, *binnen den tyd van veertien dagen*, door U Ed. Gr. Mog. worde gedisponeerd; vermits zy, in cas U Ed. Gr. Mog. hier op, binnen dien

 „ tyd,

XXXIX. BOEK. 1787.

„ tyd, geen Antwoord zouden mogen geeven, zulks zullen houden voor een weigerend Antwoord, en, in dat onverhoopt geval, aan zich reserveeren, zodanige Middelen, als zy zullen oordeelen te behooren, om hunne Belangen te behartigen, en hunne wettige Begeerte daar te stellen."

Dit Adres wordt over genomen.

Dit breedvoerig, sterk en dringend Stuk baarde ter Staatsvergaderinge, schoon men daar reeds, zints eenigen tyd, gewoon was den Ingezeten op eenen veel vryeren toon, dan eertijds, te hooren, niet weinig verbaazens. Zo de Hoofdzaaken in 't zelve voorgesteld, als de wyze, op welke zy werden aangedrongen, en bovenal het bepaalen van Tyd, met de niet onduistere Bedreiging van andere Redmiddelen, deedt veele Staatsleden beeven. —— Het Adres werd overgenomen.

Verscheidenlyk beoordeeld.

Verscheidenlyk beoordeelde men deezen stap dier Vergaderinge. Eenigen beweerden, dat de vermenigvuldigende Vergaderingen der Landbestuurderen, tot de Staaten op eenen zo hoogen toon begonnen te spreeken, dat zy zich zelven als Souverain, en de Staaten slegts als Uitvoerders hunner Bevelen aanzaagen; dat op deeze wyze bleek, hoe de Staaten niet weinig de klem van Regeering en der Souverainiteit uit handen verlooren; en die wel haast geheel kwyt zouden geraaken. — Van den anderen kant zag men het aan als een Meesterstuk van welberaadene en doortastende koenheid — Vonden eenigen onder de *Patriot-*

ten

ten zelven het Slot eens al te nadruklyk, die huivering poogde men hun te ontneemen, door aan te merken, dat het Adres niets behelsde, dan zaaken, reeds zodanig vastgesteld, dat 'er de plegtige Staatswyze Bekragtiging alleen aan ontbrak: en het daarom ten uiterste billyk en regtvaardig was op derzelver onverwylde staaving aan te dringen; dat, zo men ter *Hollandsche* Staatsvergadering, hoedanig die thans gesteld was, nu nog zou kunnen aarselen, om het Staatsgevoelen over deeze Stukken aan het Volk gereedlyk, en tot deszelfs genoegen, te doen blyken, men dan billyk zou mogen twyfelen, of 'er wel immer eene *Grondwettige Herstelling* zou stand grypen, ter duurzaame bevordering der Burgerlyke Vryheid.

XXXIX. BOEK. 1787.

Hervatte Vergaderinge der Genootschappen den 17 Sept.

Op deezen grond verwagtte men, binnen zeer korten tyd, een gunstig Staatsbesluit; dan het daagde, daar de Omwenteling tusschen beiden kwam, niet op. De Vergaring, uit welker boezem dit Adres ontstondt, hervatte, volgens afspraak, de Byeenkomst op den zeventienden van Herfstmaand; doch de toen reeds voorgevallene Verandering in den Lande, maakte het getal der Leden veel kleinder; ja het bestondt uit slegts eenige weinige Departementen, en deedt de zamenkomst, waar verlegenheid en verwarring heerschte, vrugteloos afloopen.

Veelvuldige Schriften en Spotprenten.

Terwyl men 'er Stukken van dien aart opstelde en overgaf, werden in veele Nieuwspapieren dezelve niet alleen toegejuichd; maar de Schryvers veroorloofden zich ook

 de

XXXIX. BOEK. 1787.

de reeds zwaare trekken nog eens te verdikken. Men zag een *Acte van Verbintenis* door de Burgeryen, Schutteryen, Gewapende Corpsen en Genootschappen in *Nederland* aan te gaan, voordraagen; als mede een *Circulaire Missive aan de geheele Natie*, naamloos mededeelen, en zo inrigten als of dezelve uit den schoot kwame van de Commissie der Gewapende Burger-Corpsen, welke het geraaden vondt, zonder over de verdiensten van dat Stuk zich uit te laaten, openlyk te verklaaren, dat die Brief uit den boezem der Commissie niet was voortgekomen, en dat niemand der Leden iets van dien Brief geweeten hadt, vóór dat dezelve in de openbaare Nieuwspapieren was geplaatst. — Daarenboven regende het als 't ware Spotschriften en Spotprenten, alle ingerigt om zyne Hoogheid, zyn Huis, en Aanhang, in het veragtlykst licht te plaatzen (*).

Verzoekschriften ten voordeele van Zyne Hoogheid.

Dan ontbrak het niet aan Geschriften, en Poogingen ten voordeele van zyne Hoogheid in dit eigenste tydsgewricht. De Heeren

(*) Wy verzenden onze Leezers, die deeze Couranten-brokken willen leezen na de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1828, 1919. en elders. Ook vindt men aldaar bl. 1367. de bovengemelde *Acte*, oorspronglyk in de *Politieke Kruier* N°. 463. geplaatst; en bl. 2282. den gewraakten rondgaanden *Brief aan de geheele Natie*. Deeze Schryver geeft ook eene Lyst van de Spotschriften bl. 4655; die, hoe onvolkomen, tot een staal kan dienen, van een veel grooter aantal Geschriften van dien aart, toen zo algemeen verspreid als greetig geleezen.

ren J. C. Grâave VAN BENTINCK, VAN DER HOEK, DROGNAT en KREVELT, de drie laatstgenoemde Capiteins der Schutterye in *'s Gravenhaage*, en den Heer Oud-Schepen HARTSINCK van *Amsterdam*, vervoegden zich, op den tweeden van Zomermaand, by den Raadpensionaris om hem te overhandigen de Verzoekschriften van een aantal Burgers en Ingezetenen in *'s Gravenhaage*, *Amsterdam*, *Leyden*, *Delft*, *Gorinchem*, *Overschie*, *Rhoon* en *Pendrecht*, *Ryswyk* en *Voorhout*, alle strekkende tot Handhaaving der Constitutie en Herstelling van zyne Hoogheid den Prins Erfstadhouder. De Ondertekenaars van het *'s Gravenhaagsche* Verzoekschrift 3161 in getale verklaarden „ dat „ zy volmaakt te vreede waren met de Con„ stitutie der Regeering, en met het Erf„ stadhouderlyke Huis, die zy oordeelden, „ dat niet kon noch mogt veranderd wor„ den. Zy betuigden hunne Liefde voor „ het Stadhouderlyke Huis, en te vermee„ nen, dat men met geene kleine tempo„ reele Meerderheid van stemmen den Stad„ houder kon aantasten, zonder hem te hoo„ ren. Zy verzogten dat aan den Prins het „ Commando wedergegeeven, zyne Suspen„ sie opgeheeven, en de feitlyke Afzetting „ van Leden der Regeering te niete gedaan „ mogt worden."

Behalven het *Haagsche* Verzoekschrift werden ze alle door de Leden der Staats vergadering overgenomen; doch het eerst gemelde aan Gecommitteerde Raaden over- ge-

Hoe men met het *Haagsche* handelde.

XXXIX. BOEK. 1787.

geleeverd, „ om te onderzoeken na de Qualiteit der Ondertekenaaren, en de wyze „ op welke hetzelve in de wereld gebragt „ was, benevens de Beweegingen, door „ 't zelve veroorzaakt, welke Heeren Gecommitteerde Raaden hadden genoodzaakt, om sterkere Patrouilles, even als „ in tyden van Tumult, te doen omgaan." Zy stelden het in handen van den Fiscaal LUIKEN; en gaven vervolgens last, dat een der Kamerbewaarderen van hun Ed. Gr. Mog. zich zou vervoegen ten Huize van den Heere J. C. Graave VAN BENTINCK, een der Geconstitueerden van dit Request, en denzelven te insinueeren het Origineele Request, met derzelver Ondertekenaars, waar van zy Copie gegeeven hadden, op de Secretary van *Holland* te bezorgen, en deszelfs wedervaaren in geschrift over te brengen. Deeze oorspronglyke Handtekeningen kwamen eerlang in handen van hun Ed. Gr. Mogenden (*).

Meerdere Verzoekschriften van dien aart.

Het hieldt deeze maand niet op met Verzoekschriften van deezen aart, zo uit aanzienlyke Dorpen als uit kleindere Gehugten in *Zuidholland*. De Steden *Rotterdam*, *Gouda* en *Brielle*, traden onder deezen voor. Het Verzoekschrift der eerstgemelde Stad, onderschreeven door JOHANNES HOOG, DIRK L. VAN CATTENBURGH, ABRAHAM VERSTOLK, Mr. JAN CORNETS DE GROOT, Mr. JAN DANIEL

(*) *Ref. Holl.* 2 Juny 1787. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1205, 1868, 4459.

NIEL DE LOCHES, Mr. CORNELIS VAN HEUSDEN, EWOUD VAN SON, JOHAN PHILIP MONTE', ADRIANUS HAVART, WILLEM SUERMOND en MR. MARINUS HOOG, alle Oud-Schepenen, en Geconstitueerden van een zeer aanzienlyk getal hunner Medeburgeren, liep op deezen zin, en mag ten staal van die menigte Verzoekschriften dienen.

Inhoud van het *Rotterdamsche.*

„ Wy vertrouwen, dat 'er niemand in
„ deeze Republiek te vinden is, welke de
„ allergeringste kennis heeft van haaren te-
„ genwoordigen toestand, die niet erken-
„ nen moet, dat dezelve ten uitersten ake-
„ lig is. — Doch wy moeten ons ten hoog-
„ sten verwonderen, dat Menschen, wel-
„ ken hier van gepenetreerd schynen, en de
„ tegenwoordige situatie aftekenen *als een*
„ *schroomlyk vooruitzigt, dat deeze eer-*
„ *tyds zo bloeiende Landen, de zetel van*
„ *Rust en Overvloed, welhaast tooneelen*
„ *van een alles verwoestenden Burger-oor-*
„ *log zullen opleveren* — dat de zulken eg-
„ ter bestaan, middelen aan te pryzen,
„ welke zodanigen Oorlog ten onvermyde-
„ lyken gevolge moeten hebben, en dus
„ voor het éénige middel tot herstel der
„ Rust en Eendragt houden, het oefenen
„ van eene volstrekte Overheersching over
„ alle Ingezetenen, welke met hunne denk-
„ wyze niet overeenkomen.

„ Dat deeze Menschen wel eene luid-
„ rugtige vertooning maaken, als of zy de
„ eenige uitbrengers waren van de Stem
„ der geheele Natie; dat de Aanhang, dien

„ zy

XXXIX. BOEK. 1787. „ zy door alom bekende middelen en kosten verkreegen hebben, ook waarlyk groot is, en dat de stoutmoedigheid hunner zo vreemde als onverwagte Demarches, het overige gedeelte der Natie met schrik en verbaasdheid geslaagen heeft; doch dat het 'er egter nog verre af is, dat zy de Meerderheid der Ingezetenen zouden uitmaaken, en zeer veelen, die met hun ten aanzien van 's Lands belangen gelyk staan, met reden zouden uitsluiten; en dat het nog verder af is, dat het overige gedeelte der Natie, schoon ongewapend, egter reeds zo verre zou zyn vernederd, van haare vrygebooren halzen met gedweeheid en gemoedelyk te moeten bukken onder het juk van huns gelyken; ja dat dit, zonder de allerysselykste gevolgen van eenen Burgerkryg niet te verwagten is.

„ Dat het, derhalven, alleronbegryplykst is, dat zy, die voorwenden voor de jammeren van dien Oorlog bedugt te zyn, egter liever verkiezen het voorslaan van middelen, waar door het lot van het lieve Vaderland aan den onzekeren kans van zulk een Oorlog wordt overgelaaten, dan dat zy met goede oogen zouden aanzien, dat 'er ietwets wierde afgetrokken van het Plan, het welk zy zich gevormd hebben. Daar de ondervinding immers hun het tegendeel ten sterksten behoorde aan te raaden. Daar het immers, (hoedanig men ook denken moge

„ over

XXXIX. BOEK. 1787.

„ over de oorzaaken en fources der Onlus-
„ ten, en over de maatregelen hier toe in
„ 't werk gefteld,) eene gefchiedkundige
„ waarheid is, welke geen tegenfpraak kan
„ lyden, dat van dien tyd af dat de Heer
„ Stadhouder gemeend heeft zich buiten
„ deeze Provincie te moeten begeeven,
„ de Onlusten dagelyks hand over hand
„ zyn vermeerderd, en dus dat de geno-
„ men maatregelen geenzins ten gevolge
„ hebben gehad de herftelling der Rust en
„ Eendragt; maar, integendeel, eene toe-
„ neemende verwydering tusfchen Provin-
„ cien en Provincien, tusfchen de Leden
„ van Staat onderling, en tusfchen de by-
„ zondere Ingezetenen.

„ Dat het derhalven niet te verwonderen
„ is, dat reeds veele duizenden van 's Lands
„ Ingezetenen de herftelling van 's Lands
„ vervallen zaaken, uit de terugkomst van
„ zyne Hoogheid verwagtende, en zich
„ verlaatende op de welmeenenheid zyner
„ Aanbiedingen, in hoogstdeszelfs Declara-
„ toir vervat, gegrond in het belang, dat
„ zyne Hoogheid, boven alle andere Inge-
„ zetenen in 's Lands behoudenis heeft,
„ deeze hunne gevoelens en daar op ge-
„ bouwde Supplicatien, by veelvuldige
„ Adresfen, aan U Ed. Gr. Mog. hebben
„ te kennen gegeeven, en dat wy nog da-
„ gelyks ondervinden den aandrang van een
„ overgroot getal onzer Medeburgeren, om
„ derzelver eenftemmigheid dien aangaande
„ by foortgelyke Adresfen te doen bly-
„ ken. —

XXXIX. BOEK. 1787.

„ ken. — Waarom wy, uit den naam, en
„ ter opvolging aan den wensch van zeer
„ veele Burgers en Ingezetenen der Stad
„ *Rotterdam*, van allerleye rang en Clas-
„ sen, ons adresseeren aan UEd. Gr. Mog.
„ met ootmoedige, doch niet min ernstige
„ bede, dat het UEd. Gr. Mog. moge be-
„ haagen te besluiten tot het wegneemen der
„ hinderpaalen, welke den Heer Erfstadhou-
„ der van deeze Provincie verwyderen; en
„ ten dien einde de Resolutien, waar door
„ zyne Hoogheid van het Commando van
„ het Garnisoen van *'s Haage* verstooken, en
„ in zyne Qualiteit als Capitein Generaal
„ van deeze Provintie is gesuspendeerd ge-
„ worden, ten spoedigsten op te heffen, en
„ voorts met Hoogstdenzelven te concur-
„ reeren; tot het beraamen der middelen
„ om de Rust en Eendragt algemeen te her-
„ stellen, en alzo den totaalen ondergang van
„ het lieve Vaderland, onder den Zegen van
„ GOD Almagtig, daadlyk voor te komen
„ en te verhinderen (*).

Poogingen tegen de Tekening van dusdanige Verzoekschriften aangewend.

Overal nogthans, waar men bezig was met het opstellen, aanbieden en tekenen van dusdanige Verzoekschriften, ging zulks niet even vlot en onverhinderd toe. Althans Burgemeesters van *Schiedam*, als Ambagtsheeren van *Hoogvliet*, *Pernis* en *Portugal*, vonden zich door de Vroedschap gevolmagtigd om Schout en Geregte dier Heerlykheden, op het vriendelykst te verzoeken, hunnen in-

(*) *Resol. van Holl.* 6, 7, en 15 Juny 1787.

invloed te besteeden, en op het kragtigst aan te wenden, dat de onderschryving van het daar ter Tekening leggend Verzoekschrift geen verdere voortgang mogt hebben, en de Ondertekenaars, die hunne Naamen of Merken daar op gesteld hadden, aan te maanen en over te haalen om dezelve te vernietigen; met verzoek om berigt hoe zy daar in geslaagd waaren, en welke middelen en poogingen men, hadt aangewend om Ondertekenaaren te winnen. — Zy hielden de Staatsbesluiten tegen zyne Hoogheid, welker intrekking men verzogt, „ als om wyze en „ voorzigtige redenen genomen;" en lieten daarenboven dit Verbod steunen op de overweeging, „ dat dergelyke ondernemingen; „ welke doorgaans gepaard gingen met on„ geoorlopsde misleidingen, op niets anders „ konden uitloopen dan om de Rust en „ Eendragt onder de In- en Opgezetenen „ te stooren, de gemoederen te verhitten, „ en tegen elkander op te zetten." — Hier van hadt men te ZWARTE WAAL de proeve in een daadlyk losgebrooken tweespalt tusschen de Tekenaars van dus een Verzoekschrift en de Yveraaren der tegengestelde Partye. — Van wegen *Gornichem* werd ter Staatsvergaderinge voorgesteld, om een zogenaamd *Oranje Request*, te *Hoornaar* getekend, en waar op elfmaal een en dezelfde naam zou gevonden worden in handen des Bailjuws *van Arkel* te stellen, en te onderzoeken, op welk eene wyze 't met die tekening was toegegaan: men besloot

XXXIX. BOEK. — 1787. 'er toe, en op voordragt van *Dordrecht*, wierd die Bailjuw gelast, in deeze zaak noch den Stadhouder VAN DIEPENBRUGGE, noch den Advocaat VAN LOM, te gebruiken, als beiden onder het vermoeden liggende van de *Oranje Party* toegedaan te zyn (*).

Tegen elkander overgestelde Concept-Declaratoiren der Ingezetenen van *Holland*. Een Stuk, getyteld *Concept-Declaratoir der Ingezetenen van* Holland en Westfriesland, *zo in de Steden als ten Plattenlande, tot Herstelling van zyne Doorlugtige Hoogheid* WILLEM DEN V. *ingerigt tegen een in Holland uitgegeeven Concept-Declaratoir van alle de Ingezetenen van* Holland, *zo in de Steden als ten Plattenlande, tegen* WILLEM DEN V. *ter bewerking van zyne geheele Ontzetting van alle zyne Waardigheden, doen missen van alle Voordeelen hoe ook genaamd; Confiscatie en Verbeurdverklaaring van alle zyne Goederen, zo hier als elders in de Provincie liggende, ten einde daar uit vergoed worde alle de Schadens door Hem aan den Lande en deszelfs Ingezetenen veroorzaakt*, werd door den Drukker der *Geldersche Historische Courant* JOHANNES OLIVIER te *Zalt-Bommel*, in grooten getale, nevens dat Dagblad, herwaards gezonden, en te *Rotterdam* door een onvoorzien tusschen beiden komend voorval aangehouden. Gecommitteerde Raaden, door de Heeren van de Wet te *Rotterdam* deswegen aangeschreeven, gaven 'er de

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1414. 1985. 1988.

de Staaten van *Holland* kennis van, die daar op dit Nieuwspapier, waarin het geplaatst was, in hun Gewest verboden (*). XXXIX. BOEK.

Zints eenigen tyd hadt men, in tegenoverstelling der veelvuldige *Vaderlandsche Societeiten*, ook dergelyke Byeenkomsten opgerigt van hun die der andere Partye wa ren toegedaan, doorgaans met den naam van *Oranje Societeiten* bestempeld; doch die zich de *Opregte Vaderlandsche Societeiten* noemden. Uit eenige deezer Societeiten, op verscheidene plaatzen, verscheen ter tafel voor hun Ed. Gr. Mogenden een Verzoekschrift, by 't welk zy verklaarden, de Declaratoiren der Gewapende Burger-Corpsen in Hooi- en Oogstmaand ingeleverd (†) geleezen, en uit die beide de waare Gevoelens en Oogmerken van die Corpsen ontdekt te hebben; dat zy, en veele andere Ingezetenen van *Holland* nevens hun, ook gaarne onder het oog van hun Ed. Gr. Mog. zouden brengen die Aanmerkingen, welke op de Inhouden van die beide Declaratoiren zamengevoegd, aan hunne zyde, hadden moeten vallen, en hun Ed. Gr. Mog. waare het mogelyk, doen begrypen het akelige en gevaarlyke, het welk in dezelve, voor het meerder getal van hun Ed. Gr. Mog. Ingezetenen, onder eene gemaak-

1787. Verzoekschrift van eenige *Opregte Vaderlandsche Societeiten*.

(*) Het gebeurde daar omtrent geeft de Schryver der *N. Nederl. Jaarb.*, met de Stukken zelve in 't breede op bl. 1825-1831.

(†) Zie hier boven bl. 235. en 239.

XXXIX. BOEK. 1787. maakte gemaatigdheid en schoonschynende woorden, was ingevloeid; en voorts ook, van hunne zyde, daar benevens voegen een zodanig Declaratoir, als de opregte gevoelens van hunne harten, tot maintien van welke zy hun Goed en Bloed, ten allen tyde, onverschrokken zouden opzetten, hun zouden, voorschryven.

„ Dan," laaten zy hier op woordlyk volgen, „ Ed. Gr. Mog. Heeren! moeten „ wy, die door het Minder getal hunner „ Mede-Ingezetenen, als de afschuwelyk- „ ste van alle Stervelingen, in Publieke „ Schriften en by circuleerende Missives, „ worden afgemaald, niet huiverig zyn „ om eenige Demarche te doen? —— „ Moeten wy niet te meer huiverig zyn om „ daar toe te komen, naa dat wy onze Ge- „ voelens reeds by eene voorige gelegen- „ heid, aan U Ed. Gr. Mog. hebben ge- „ manifesteerd, zonder dat wy, even ge- „ lyk het Mindertal der Ingezetenen, zich „ kunnen beroemen, dat zulks by U Ed. „ Gr. Mog. eenigzins met een gunstig oog „ zou zyn beschouwd? (*). — Ja, Ed. „ Gr. Mog. Heeren! moeten wy niet wel „ voornaamlyk huiverig zyn, om voorge- „ gemelde Demarche by U Ed. Gr. Mog. „ te doen; naa de Publicatie van den vier- „ den July laatstleeden, en naa dat de Pe- „ riode daar in voorkomende, nopens *Re-* „ *ques-*

(*) Dit ziet ongetwyfeld op de Requesten ter Hooge Staatsvergaderinge ingeleeverd. Zie hier boven bl. 238.

„ *questen strydende met den gemanifesteer-* XXXIX.
„ *den Wille van U Ed. Gr. Mog.*, aan U BOEK.
„ Ed. Gr. Mog. Hof van Justitie is voor-
„ gekomen eene nadere Elucidatie van de 1787.
„ Intentie van U Ed. Gr. Mog. te verei-
„ schen? — Zullen, ja kunnen wy, zo lang
„ wy niet verzekerd zyn van de Intentie
„ van U Ed. Gr. Mogenden, dien aangaan-
„ de, ons aan eene mogelyke Overtreeding
„ van de geheiligste Wetten van U Ed. Gr.
„ Mog. bloot stellen?"

„ Het past een Vry Volk wel met den „ vereischten eerbied; maar ook ernstig en „ openhartig aan zyn Souverain mede te „ deelen de Gevoelens van zyn hart, zo „ lang men zeker zyn kan, dat zulks niet „ aanloopt tegen eene Wet. Wy zyn ten „ dien aangaande in deezen niet zeker, en „ dien volgende verzoeken wy, dat U Ed. „ Gr. Mog. Geliefte zyn mogt aan Ons „ hoogstderzelver Intentie by de voorsch. „ Periode te kennen te geeven: ten einde „ wy ons daar na zullen kunnen regulee- „ ren (*)."

Geltrooide waarschuwing tegen Staaten van *Holland*.

Men zogt, ondertusschen, de Vergadering van hun Ed. Gr. Mog., zo als dezelve toen gesteld was, in kleinagting te brengen. In *'s Gravenhaage* vondt men op straat gestrooid verscheide Afdruksels van een Geschrift, ten opschrift voerende *Waarschuwingen aan het Publiek, om de Vergaderingen, en speciaal de Staatsvergadering van Holland*, niet voor wettig te erkennen

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 140.

XXXIX. BOEK. 1787. *nen, en zich in geene Geldleeningen, Aanneemingen, of andere Verbintenissen, met dezelve in te laaten, als welke alle, by vervolg, zekerlyk zouden gehouden worden voor nul en van onwaarde; ieder hadt zich te wagten voor schade, en zou het voort zeggen.* Dezelve waarschuwingen waren gegrond op de verklaaring, dat de Vergadering van hun Ed. Gr. Mog, onwettig, en geheel by overweldiging gevormd was, voor zo verre zy uit Leden bestondt, die in eenige Steden, de plaats der afgezette bekleedden.

Publicatie daar tegen. Gecommitteerde Raaden, hier van kennis bekomen hebbende, gebelgd, over de te toonstelling van het Staatkundig Bestuur, en dat der Geldmiddelen van Staaten van *Holland*, lieten, in derzelver afweezen, eene Publicatie doen, by welke aan den Ondekker en Aanbrenger van den Steller of Uitstrooijer van dat Blad, honderd Gouden Ryders beloofd worden (*)

Men dreigt de Algemeene Staats-Vergadering na een ander Gewest te verleggen. Wanneer Staaten van *Holland*, ter gelegenheid, van het verschil ter Algemeene Staatsvergaderinge, over de Zitting der *Utrechtsche* Staatsleden, (waar van wy onder *Utrecht* breeder zullen moeten handelen,) hunne Afgevaardigden gelast hadden te verklaaren, dat zy de Heeren Gedeputeerden wegens de Staaten van *Utrecht* by hun Hoog Mogenden, uit de Stad *Utrecht* de betwiste Zitting hebbende, zouden erken-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 4459, 468. 4477.

kennen en houden als wettige Gedeputeerden niet alleen, maar ook als zodanigen zouden beschermen en handhaaven, en, indien men dezelve wilde weeren uit de Vergadering van hun Hoog Mogenden, men daar tegen sterke maatregelen zou neemen, en de *Amersfoortsche* Staatsleden zelfs het *Hollandsch* Grondgebied ontzeggen, verspreidde zich zeer algemen het gerugt, dat de Staaten 's Lands van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderende, beslooten hadden de Staaten van *Gelderland*, *Zeeland*, *Friesland*, *Overysfel* en *Groningen*, byeen te roepen, om te midden van Oogstmaand te *Nymegen* te vergaderen, ter beraaminge van de bekwaamste middelen tot Bewaaring van de *Unie*. De Afgevaardigden van *Zeeland* stelden, met de daad, voor, om de Vergadering van hun Hoog Mogenden op een veilige Plaats te verleggen, en kwam 'er eerlang ter Staatsvergadering van *Holland* een Brief van de Algemeene Staaten, waar by zy zich beklaagden over de gedaane Aanzeggingen van *Holland*, betreffende de *Amersfoortsche* Staatsleden; met verzoek van dezelve te willen intrekken en bedreiging van anderzins de Algemeene Staatsvergadering na een ander Gewest te zullen verplaatzen (*).

XXXIX. BOEK.

1787.

In deezer voege stondt het met de twistende

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1787. 1835. 1874. 3072. 3077.

XXXIX. BOEK. 1787. tende Partyen in den Lande gefchaapen, die, in ons volgend Boek, als ftrydende zullen te voorfchyn treeden, in den Burgeroorlog, welke met de daad uitborst.

* *
*

VA-

VADERLANDSCHE

HISTORIE.

VEERTIGSTE BOEK.

INHOUD.

Stoffe van dit Boek. Opening van het bevel door den Generaal VAN RYSSEL *gegeeven, wegens het trekken op Utrechts Grondgebied. Bevel van hun Hoog Mog. aan het Krygsvolk om zich aan den Eed der Algemeene Staaten gedaan te houden. Dit Besluit door vyf Gewesten goedgekeurd.* VAN RYSSEL *door hun Ed. Gr. Mog. aangeschreeven over de Officieren, die opening gedaan hadden aan den Raad van Staaten.* VAN RYSSEL *door hun Hoog Mog. ter verantwoording opgeroepen. Verlegenheid des Generaals* VAN RYSSEL. *Hy besluit Staaten van Holland te gehoorzaamen. Die Staaten van Holland niet gehoorzaamden buiten dienst gesteld. Voorslag om die Staaten van Holland niet gehoorzaamden in Bescherming te neemen, en schadeloos te stellen. Besluit by hun Hoog Mogenden hier mede overeenkomstig. Verzoekschriften van door* VAN RYSSEL *geschorte Officieren. Hoe men te raade werd de* XL. BOEK.

XL. BOEK. *Schadeloosſtelling te bewerken. Nader bevel aan de Krygs-Officieren om zich aan den Eed aan de Algemeene Staaten gedaan te houden. Wat Staaten van Holland deswegen verklaaren. Last aan* VAN RYSSEL *om onderzoek te doen op de Officieren. Ingekomene berigten van welgezinde Officieren en Gemeenen. Verloop en verzwakking van het Hollandsch Cordon. Middelen ter voorkoming in 't werk geſteld. Te Woerden de niet gehoorzaamende aan Staaten van Holland ontwapend.* BALNEAVIS *weet het Krygsvolk te Oudewater en elders aan Holland te onttrekken. Zyn vertrek uit Oudewater na Gelderland. Ongeregeld en Baldaadigheden door deezen onder den weg gepleegd. Belooning op het vatten van* BALNEAVIS *geſteld. Afkondiging ten voordeele der wederkeerenden, die met* BALNEAVIS *waren weggeloopen.* BALNEAVIS *in beſcherming der Staaten van Utrecht genomen. De Willemſtad door het Krygsvolk verlaaten. Vertrek van 't zelve na Gelderland, en het verrigtte daar omtrent. Gelderland de gewoone Wykplaats der zodanigen, die zich aan den Eed der Generaliteit hielden. Hoe daar ontvangen en bezoldigd. Strydige Bevelen. Voorſtel by hun Hoog Mog. om de Officieren, die den Eed aan de Generaliteit gedaan niet hielden te ſuſpendeeren en die het gedaan hadden in hunne Posten te herſtellen. Hier toe beſluit de Meerderheid van hun Hoog Mogenden. Brief van Staaten van Holland, een tegenovergeſteld bevel bevattende. Hun Hoog Mogenden neemen de hun gehoorzaamen in Beſcherming. Staaten van Holland alleen, die zich aan hun onderwierpen.* VAN

RYS-

RYSSEL *door hun Hoog Mog. gesuspendeerd en alle gehoorzaamheid aan hem verboden. Tegenovergesteld Bevel van Staaten van Holland. Verschillende gevoelens hier over. Hoe men de Handelwyze van hun Hoog Mog. by Holland inzag. Raadpleegingen by hun Hoog Mog. op de Vraag des Collonels* MINNIGERODE. *Bedenking van* VAN HAARSMA *hier op. Bezending van Holland aan hun Hoog Mogenden. De Besluiten der Algemeene Staaten van één en tien Juny ingetrokken. De Raad van Staaten weigert de Bevelen, hier uit voortvloeijende, te verzenden. Aandrang van Holland hier op. Dit Stuk Commissoriaal gemaakt. De Collonel* VAN DER DUYN *met een Regtsgeding gedreigd, en door hun Hoog Mog. in bescherming genomen. Voorslag der Ridderschap om het Corps des Rhyngraafs* VAN SALM *af te danken. Intekening te Amsterdam geopend ter betaaling van dat Corps. Van hoe veel belang de Amsterdamsche Krygsraad, het in standhouden van dat Corps oordeelde, in een Adres ontvouwd. De Afdanking gaat niet voort. De Rhyngraaf hoog geschat. De Werving voor dat Corps te Dordrecht aan eene andere Werving voorgetrokken. Wat Staaten van Holland deeden om hunne verzwakte Krygsmagt te versterken. Hun werven in de Generaliteits Landen door hun Hoog Mogenden tegen gegaan. Het voorgevallene wegens het overkomen van Fransch Krygsvolk. Veele Gewapende Genootschappen in Bescherming van hun Ed. Gr. Mog. genomen. Andere die Bescherming geweigerd. Het voorgevallene wegens een Genootschap te Voorburg. Verdere tegenkantingen van Genootschappen niet*

XI. BOEK.

XL. BOEK. *niet onder de Befcherming begreepen. Wat deswegen te Overfchie voorviel. Geldbehoefte der Gewapende Genootfchappen. Een Nieuw Programma van het Vaderlandfche Fonds ter vervulling hier van ftrekkende. Byzondere Geldinzamelingen. Gewigtig Voorftel van Amfterdam wegens de verdeediging van Holland. Hoe ter Staatsvergadering opgenomen. Heeren tot tot de Commisfie ter verdeediging van Holland en de Stad Utrecht benoemd. Komst der Commisfie te Woerden. Verzoeken der Gewapende Burgercorpfen om onderftand. Voorflagen van Rotterdam, met de daar op ingediende bedenkingen. De Commisfie te Woerden looft Beloonningen uit. Zorg tegen het verloopen des Krygsvolks gedraagen. Bezending der Genootfchappen en Schutteryen aan de Commisfie. Veranderingen in Krygsposten door de Commisfie bewerkt en Bepaaling eeniger Daggelden. Gefchil der Commisfie met Gecommitteerde Raaden over de afleevering van twee ftukken Gefchut. Sterke taal deswegen gevoerd. Verfchillende oordeelvellingen over dit voorval. Verfcheide verwylingen in de Verzoeken door de Commisfie gedaan. Voorftellen der Commisfie ten baate der Gewapende Burgeren. Adres der Burgercorpfen ter onderfteuninge daar van. Gunftig verflag over het voorftel. Opmerkenswaardig Befluit hier op gevallen. Toegezegde Schavergoeding aan Verminkten, Weduwen en Kinderen van Gefneuvelden. Gefchil over de Magtsverleening aan de Commisfie. Wat 'er voorviel over hun bedryf tot vermeerdering der Krygsmagt. Uitgebragt verflag deswegen hun die Magt toekennende. Verklaaring der Ridderfchap hier te-*

tegen ingerigt. Twist tusſchen WASSENAAR STARRENBERG *en* VAN BERCKEL. *Geſchil over het aanſtellen van Ingenieurs en over het betaalen van het Douceur voor de Werving. Het groot Geſchil over de Aanwerving van Krygsvolk door de Commisſie ten voordeele van dezelve bepaald. Wederſpraak der Ridderſchappe. Derzelver Tegenverklaaring. Verdeeldheid over het geeven van Patenten door de Commisſie. Adres der Gewapende Burgercorpſen ten voordeele van de Commisſie. Werkzaamheden der Commisſie tot verdeediging te lande. Uitleggers op de Rivieren. Geſchil deswegen met Gelderland. Het voorgevallene op den Uitlegger by Loeveſtein. Scheepswapening op de Zuiderzee. Klaagbrief van zyne Hoogheid deswegen. Opbrengingen van Schepen, en klagten daar over. Klagten der Staaten van Friesland. Capitein* VAN PELT *voor de Admiraliteit van Amſterdam ontboden. Antwoord diens Capiteins. Hun Hoog Mog. willen hem dat Bevel ontzegd hebben. Verſlag van 't geen de Admiraliteit te Amſterdam tot die Wapening gedaan hadt. Hun Hoog Mogenden bevelen het opontbieden der Amſterdamſche Kanonneerbooten. Het bevel om Vaartuigen van het Defenſieweezen op de Zuiderzee in den grond te ſchieten wederſprooken. Frieslands Raadſlag daaromtrent. Voorſlag om 's Lands Zeemagt alleen tot beſcherming van de buitenlandſche Zeevaard te gebruiken. Beſluit deswegen genomen. Zeeofficieren op de Helder in hegtenis. Twee Schepen aan andere Capiteins gegeeven, en Gecommitteerde Raaden van het Noorder-Kwartier gemagtigd tot on-*

der-

XL. BOEK. *derzoek deezer zaake. Deeze Handelwyze, en de keuze van* VITRINGA *tot Fiscaal van veelen gewraakt. Regtshandeling.* VAN BRAAM *onder handtasting ontslaagen. Capitein* DEKKER *in een gewoon Proces ontvangen. Crimineele eisch tegen* TULLEKEN *gedaan. Schikkingen in het Noorder-Kwartier ter beveiliging van de Zuiderzee. Commisfie aan een en ander Zee-Capitein te geeven goedgekeurd. Raadslag der Afgevaardigden tot de zaaken van de Zee in deeze omstandigheden.*

1787. Stoffe van dit Boek.

De voor lang gefpelde, en uit de genomene maatregelen en aangevangene werkzaamheden, zo zeer gevreesde Burgerkryg, de veroorzaaking van welk aller jammeren jammer de eene Party in den Lande de andere ten laste lag, brak eindelyk met volle woede uit, en is het deeze gruwel der verwoestinge, die ons, in dit Boek, algemeen ftaat te ontvouwen, terwyl wy de meer byzondere Gebeurtenisfen, welke hier mede gepaard gingen, zullen befchryven als wy elk Gewest, volgens ons gemaakte plan, intreeden.

Opening van het bevel door VAN RYSSEL gegeeven, wegens het trekken op *U-*

De Generaal VAN RYSSEL, wien het Opperbevel over het *Hollandfche* Krygsvolk opgedraagen, en aangefchreeven was, om, in gevalle de Stad *Utrecht* door een Krygsmagt uit *Gelderland* mogt gedreigd en in gevaar gebragt worden, die Veste te hulp te fchieten, naar vermogen te verdeedigen, en alle gewelddaadige aanflagen daar tegen, zo

zo veel doenlyk, te verydelen; die, wegens het uitvoeren der bevelen van hun Ed. Gr. Mogenden, daar toe ftrekkende, met de Officieren en Soldaaten, hem daar in aan hun Ed. Gr. Mogenden, gehoorzaam, in de byzondere Befcherming van Staaten van *Holland* ftondt (*), — deeze Generaal hadt, volgens een Verflag ter Algemeene Staatsvergadering, naa het fcheiden op den zeven en twintigften van Grasmaand, ten fpoedigften weder byeengekomen, door den Raad van Staaten ingebragt, bevel gegeeven om met het Krygsvolk, ter betaalinge van *Holland* ftaande, op bepaalde Seinen, op het Grondgebied van *Utrecht* te trekken. — De Berigters erkenden *van ter zyde onderrigt* te zyn, wegens deezen nieuwen ftap. Hun Hoog Mogenden, met eene zo algemeene Aanbrenging, niet te vrede, drongen aan om te weeten wie zulks gezegd hadt? Zy betuigden dat uit den Heer Aylva te hebben vernomen, die in 't zekere kundfchap hadt bekomen, dat den Heer van Ryssel dusdanige bevelen, op den vyf en twintigften van Grasmaand, zou gegeeven hebben: de Heer Pesters bevestigde dit; doch de Afgevaardigden van *Holland* bragten in, hier van geene kennis te draagen, en het niet te kunnen gelooven. Nadere kennisneeming werd den Raad van Staaten opgelegd.

XI. BOEK. 1787. *trecken* Grondgebied.

On-

(*) Zie onze *Vaderl. Hift.* XI. D. bl. 267. 277. en 284.

XL. BOEK. 1787.

Bevel van hun H. M. aan het Krygsvolk om zich aan geenerhande Bevelen, hoe genaamd, het tegendeel gebiedende, te gehoorzaamen. (Bevel van hun H. M. aan het Krygsvolk om zich aan den Eed der Algemeene Staaten gedaan te houden.)

Onverwyld vondt de Raad van Staaten goed, dien eigen dag de Collonels en bevelvoerende Officieren der Regimenten in dienst van den Staat, by aanschryving, te herinneren, dat zy zich zorgvuldiglyk zouden hebben te wagten, van zonder toestemming des Territoriaalen Souverains, met hunne Manschappen te trekken op het Grondgebied van eene der Provincien, en aan geenerhande Bevelen, hoe genaamd, het tegendeel gebiedende, te gehoorzaamen. Dit droeg de goedkeuring van hun Hoog Mogenden weg, en gaf aanleiding tot het volgende merkwaardige Besluit; „ om den „ Raad van Staaten te magtigen, uit naam „ van hun Hoog Mog., aan de Bevelvoer„ ders der Regimenten thans in dienst „ van den Lande zich bevindende, nader „ te bevelen, dat zy, door de byzondere „ *Clausule*, in hunnen Eed voorkomende, „ niet anders onderworpen waren, of zich „ onderworpen konden agten aan de byzon„ dere Bevelen, het zy direct van wegen „ de Staaten van *Holland* en *Westfriesland*, „ het zy van wegen de Regeering der Ste„ den en Plaatzen, waar zy in Garnisoen „ of Gecampeerd lagen, met hunne Regi„ menten en Manschappen, of van andere „ Heeren Staaten of Magistraaten, dan in „ zo verre die Bevelen zich bepaalden tot „ het Grondgebied van die Provincie, waar „ zy Garnisoen hielden; maar dat, voor „ zo verre gemelde Bevelen, zich, tegen „ alle verwagting, mogten uitstrekken, om „ met hunne Regimenten te marcheeren,

„ zon-

„ zonder alvoorens gevraagde en, door den
„ wettigen Souverain der Provincie in wel-
„ ke zy bevel zouden hebben met hun Volk
„ in te trekken, verleende Attache op het
„ Patent of de Patenten tot dat einde aan
„ hun afgevaardigd en vertoond, het hun
„ niet geoorloofd zou zyn, met hunne Re-
„ gimenten, te marcheeren van de Provin-
„ cie, waar in zy zich geplaatst vonden.
„ En dat, by aldien, tegen alle verwag-
„ ting, eenigen van hun zich verstouten of
„ ondernamen het nogthans te doen, of
„ ten dien einde eenige bevelen te gee-
„ ven, of aan zodanige bevelen te gehoor-
„ zaamen, de zulken, als Ongetrouwen
„ aan hunnen Eed, door hun aan den Lan-
„ de gedaan, aangemerkt, en ter behoor-
„ lyke Plaatzen, ter verantwoording des-
„ wegen zouden geroepen worden. Dat
„ vervolgens alle de bevelvoerende Officie-
„ ren gelast en gehouden zouden zyn,
„ oogenbliklyk en zonder tydsverzuim, van
„ deeze Aanschryving aan hunne onderheb-
„ bende Officieren en Gemeenen daadlyk
„ kennis te geeven, met last aan een iege-
„ lyk van dezelven om zich insgelyks, naar
„ deeze Aanschryving stiptelyk te gedraa-
„ gen."

Dit Besluit door vyf Gewesten goedgekeurd.

Zodanig een Besluit kon by *Holland*, uit aanmerking van de reeds gedaane stappen, niet dan gewraakt worden. *Zeeland* nam het over, terwyl het de goedkeuring der overige vyf Gewesten weg droeg; dat *Overyssel* zich onder deeze laatstgemelde be-

XI. BOEK. — 1787. vondt, baarde by veelen geene geringe verwondering (*).

VAN RYSSEL door hun Ed. Gr. Mog. aangeschreeven.

Niet vreemd was het dat Staaten van *Holland* den Generaal VAN RYSSEL by aanschryving last gaven het naauwkeurigst onderzoek te doen, of, en welke Officieren ter betaaling van huns Gewests staande, tegen het Besluit van hunnen Souverain en Betaalsheeren (†) aan den Raad van Staaten opening gedaan hadden van de Bevelen, hun door hun Ed. Gr. Mog. gegeeven, en om dezelve, uit hoofde van deeze Ongehoorzaamheid, by voorraad, buiten dienst te stellen.

VAN RYSSEL door hun Hoog Mog. ter verantwoording geroepen.

De Afgevaardigden wegens *Utrecht* drongen by hun Hoog Mog. aan, dat ten spoedigsten, eene Onderhandeling, door deezen met den Raad van Staaten mogt gehouden worden, tot onderzoek na de zodanigen, die aanleiding gegeeven hadden tot zulke *inconstitutioneele en met de Unie strydende Orders* als door den Generaal VAN RYSSEL waren afgevaardigd; en dat vervolgens die Generaal ter verantwoording zou worden geroepen, en op zodanig eene wyze gecorrigeerd als de Wetten van den Lande, en vereisch van zaaken, vorderden. — Hun Hoog Mogenden besloten den Raad van Staate te verzoeken om dit Onderzoek werkstellig te maaken; en, tot dat einde, den Generaal VAN RYSSEL aan te schryven van zich

(*) *Res. Gen.* 27 en 30 April 1787.

(†) Men zie dit Besluit in onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 282. enz.

zich ten spoedigsten herwaards te begeeven, om deswegen gehoord, en vervolgens, naar bevind van zaaken verder gedisponeerd te worden, zo als men oordeelde te behooren (*).

XL. BOEK. —— 1787.

Nieuwe verlegenheid greep den Heer VAN RYSSEL aan. Hy bevondt zich in meer bedenkelyke omstandigheden dan in zyn geheele leeven. Aan de eene zyde doordrongen van de bewustheid zyner verpligtinge omtrent den Eed aan de Algemeene Staaten gedaan; en, aan den anderen kant, vol zorge dat hy te kort zou schieten aan de verpligtingen die op hem lagen, uit hoofde van den dubbelden Eed aan hun Ed. Gr. Mog. als zyne Betaalsheeren, Territoriaale Souverainen, en speciaale Committenten gedaan op de Instructie van Wynmaand des voorleden Jaars. Aan deeze laatste hieldt hy zich, gedagtig der Bescherminge hem van hun Ed. Gr. Mogenden beloofd (†).

Verlegenheid des Gen. VAN RYSSEL. Hy besluit Staaten van *Holland* te gehoorzamen.

In deezen Tweestryd tusschen het gehoorzaamen aan den Eed, den Algemeenen Staaten en aan Staaten van een byzonder Gewest gedaan, met de gevolgen op het te houdene gedrag, in deezen neteligen tyd, daar uit voortvloeijende, bevonden zich 's Lands Officieren en Krygsvolk. — Buiten het hier boven vermeld Verbod des Raads van Staaten, geschraagd door het Be-

Die Staaten van *Holland* niet gehoorzaamden, buiten dienst gesteld.

(*) *Resol. Gen.* 7 Mey 1787.
(†) *Verzameling van Stukken, raakende den Generaal-Major* A. VAN RYSSEL, bl. 98.

XL. BOEK. —— 1787.

Besluit der Algemeene Staaten (*) hadden reeds te vooren de Heeren VAN DER DUIN VAN MAASDAM en VAN RECHTEREN geweigerd aan de Bevelen des Generaals VAN RYSSEL om, zonder Patent der Staaten van eenig Gewest, op deszelfs bodem trekken. Zy werden, diensvolgens, door Staaten van *Holland* gedispenseerd. Zich des by de Algemeene Staaten beklaagende ontving hun gedrag de goedkeuring van dezelve, als mede van den Raad van Staate (†).

Voorslag om die aan *Holland* niet gehoorzaamden in Bescherming te neemen en schadeloos te stellen.

Eene Besoigne van hun Hoog Mogenden met den Raad van Staaten, bragt een Verslag uit van den volgenden woordlyken inhoud. „ Rapport, tendeerende om eene „ instantelyke en exortatore Missive te schryven aan de Heeren Staaten van *Holland*, „ om met de Vervulling der Officiers-plaatsen te supersedeeren; en dat voorts, in „ afwagting van het succes der voorschreeven representatien, de Raad van Staaten „ zou verzogt worden, aan de Officieren, „ welke reeds hebben verklaard, en aan die „ geenen, welke nog verder mogten verklaaren, zich te hebben of te zullen gedraagen aan de Orders van hun Hoog Mogenden, en van den Raad van Staaten van „ den dertigsten der gepasseerde en den „ achtsten deezer Maand, aan te schryven, „ dat hun Hoog Mog. derzelver Conduite „ ten deezen opzigte gehouden volkomen „ lau-

(*) Zie hier over bl. 288.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 887.

"„ laudeeren en approbeeren, en vastlyk ver- XL. BOEK. 1787.
„ trouwen dat zy daar in conform hun pligt,
„ zullen persevereeren; in welk geval zy
„ buiten twyfel, van hun Hoog Mog. en
„ de respective Hooge Bondgenooten, kun-
„ nen en mogen verwagten, de *Protectie* en
„ *Schadeloosstelling*, wegens 't geen hun
„ ter voorschreeve zaake mogt overko-
„ men."

Besluit by hun Hoog Mog. hier meede overeenkomstig.

In eene daar op buitengewoon belegde Vergadering der Algemeene Staaten, kreeg dit Verslag de kragt van een Besluit, door de toestemming van *Gelderland*, *Zeeland* en *Overysfel*; *Friesland*, als mede *Stad* en *Lande*, nam het over. Een der *Zeeuwsche* Afgevaardigden, de Heer VAN BORSSELEN wilde het met de twee laatstgemelde Gewesten overneemen; doch werd door zyne Medeafgevaardigden CAU en VAN CITTERS; overstemd. By de Herleezing voegde zich de Heer CAU by VAN BORSSELEN; maar de Heer VAN CITTERS nam het voor zyne rekening, en oordeelde dat de Heer CAU niet te rug kon treeden. De Afgevaardigden van *Overysfel* kwamen, toen, by nader bedenken ook tot het begrip om de vlot gegeevene toestemming te herroepen, en de zaak over te neemen: dan de Meerderheid begreep dat zulks niet meer te passe kwam (*).

Verzoekschriften van door VAN RYSSEL geschorste Officieren.

Reeds waren, by hun Hoog Mogenden, verscheide Verzoekschriften ingediend van Officieren, byzonder van het Regiment van PALARDY, die geweigerd hadden, zonder

(*) *Res. Gen.* 13 en 14 May 1787.

XL. BOEK. 1787. der Patent van Staaten van *Utrecht*, op dat Grondgebied te trekken, met klagten dat zy deswegen door den Generaal VAN RYSSEL gefchort waren. —— Op de vordering diens Generaals gaven de Hoofd-Officier, Ritmeester, en Subalterne Officieren van het Regiment Ruitery van den Prins van HESSEN-PHILIPSTHAL eenpaarig, by eene Verklaaring te kennen, dat zy, zich geenzins durvende inlaaten in de tegenwoordige gefchillen in de Republiek plaats hebbende, van begrip waren zich te moeten houden aan den Eed den Algemeene Staaten gezwooren, van welken zy door niemand, dan door die Staaten zelve, konden ontflaagen worden, en zich verpligt rekenden Hoogstderzelver Bevelen in alle opzigten te gehoorzaamen. Ten vollen waren zy bereid om de Bevelen van hun tegenwoordigen Territoriaalen Souverain, de Staaten van *Holland*, na te komen, zo lang zy zich op derzelver Grondgebied bevonden. Zy verzogten dat hun Ed. Gr. Mog. zo veele braave Officieren, wier eenige misdaad in deezen was, aan hun Eed en Pligt getrouw gebleeven te zyn, niet onverhoord zouden veroordeelen, en hun allen op één maal in de grootfte verlegenheid brengen. — Te *Geertruidenberg* weigerde het geheele Regiment van den Collonel SULJARD DE LEEFDAAL, uit den Eed van de Algemeene Staaten, zonder Hoogstderzelver Ontflag, in dien der Staaten van *Holland* over te treeden, behalven twee Officieren, die deeze Stad verlieten. F. J. DE BEYER, Capitein Titulair, by dat

dat Regiment, op de voorspraak, van den Oversten SULJARD DE LEEFDAAL, met eene Compagnie onder het Regiment van den Generaal PALLARDY, door hun Ed. Gr. Mog. begunstigd, bedankte voor die bevordering; dewyl hy zich gebonden rekende aan den Eed hun Hoog Mog. gezworen (*).

XL. BOEK. —— 1787.

Om de beloofde Schadeloosstelling aan die Officieren te bezorgen, kwam hun Hoog Mog. geen ander, of geschikter, middel voor, dan den Raad van Staaten, zo het met *Holland* niet kon gevonden worden, te verzoeken „om, op de best mogelyke wyze, der„ zelver gewoone Tractementen en Sol„ dyen, te doen betaalen uit de Penningen, „ welke tot dat einde ten Comptoire Ge„ neraal door de respective Provincien zul„ len worden gefourneerd, of ook op spe„ ciaale qualificatie van zommige derzelven „ zouden mogen worden genegocieerd." — Dit Besluit werd door de Afgevaardigden van *Holland*, *Overysfel*, als mede van *Stad en Lande* wedersprooken (†).

Hoe men te raade werd hun Schadeloosstelling te bezorgen.

Eenigen der door den Generaal VAN RYSSEL geschorte Krygsbevelhebbers droegen hun Hoog Mog. by brieven voor, dat zy van hun Bestaan beroofd waren, dat hunne Regimenten voor den Dienst van hun Hoog Mogenden onnut zouden worden, en in gevaar gebragt van te eenemaal te verloopen. Men stelde daar op vast om, onverminderd de verdere Raadpleegingen van hun Hoog „ Mo-

Nader bevel aan de Krygsofficieren om zich aan den Eed der Algem. Staaten gedaan te houden.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 890. 897. 898.
(†) *Res. Gen.* 23 Mey 1787.

XL. BOEK. 1787.

Mogenden, deezen aan te schryven, „ dat, „ dewyl de Suspensie, om soortgelyke re„ denen, by den Staat, zo min als by hun „ Hoog Mogenden, voor wettig kon ge„ houden worden, die Officieren, ten aan„ zien van de Generaliteit, uit hoofde van „ den by hun gedaanen Eed, verpligt waren „ om zorge te dragen voor de goede Dis„ cipline, en tegen het verloopen van hun„ ne onderhebbende Manschappen; waar„ om het door hun verrigte geapprobeerd „ werd. Terwyl men den Raad van Staa„ ten zou verzoeken, om dezelfde Aan„ schryving ten spoedigsten te doen aan „ die Officieren, welken zich in even ge„ lyk geval bevindende, zich daar over „ mogten addresseeren; met iterative in„ stantie, dat by gemelden Raad, met alle „ vigeur, zorg werd gedraagen, dat de „ Armée van den Staat in geen verder ver„ loop, ten ruïne van den Lande, mogt „ geraaken (*).

Wat Staaten van *Holland* deswegen verklaaren.

Staaten van *Holland* hadden geraaden gevonden, om, met betrekking tot de Bevelen, door den Raad van Staaten, op last van hun Hoog Mogenden, aan de Bevelvoerende Officieren van de Regimenten in dienst van den Lande gegeeven, te verklaaren „ het in zo verre met hun Hoog Mog. „ ééns te weezen, dat, in gewoone geval„ len, geene Troupen op het Grondgebied „ van eene der Provincien mogen komen, „ zonder Bewilliging van den Souverain

„ dier

(*) *Resol. Gen.* 23 May 1787.

„ dier Provincie; dan dat zulks het geval niet meer was, dat een Lid van de Souverainieteit door deszelfs Medeleden gewelddaadig wordende aangevallen, de *Unie* in zo verre gebrooken was, en dus de Generaliteits Eed niet te passe kwam, en dat diensvolgens aan den Generaal VAN RYSSEL zou worden aangeschreeven om de Officieren van het Cordon af te vraagen, of zy bereid waren de *Orders van Holland* te executeeren? en zo zy verklaarden daar omtrent nog zwarigheid te maaken, hun als dan te suspendeeren in hunne Posten, onverminderd de nadere Dispositien van hun Ed. Gr. Mogenden (*).

XL. BOEK. 1787.

Hun last om onderzoek te doen op de Officieren.

Op de tyding van het Gevegt tusschen Burgers van *Utrecht* met het Regiment van VAN EFFEREN (†), besloten hun Ed. Gr. Mog. den Generaal VAN RYSSEL aan te schryven om naauwkeurig onderzoek op alles te doen, en indien de Officieren zich kwalyk mogten gedraagen hebben, de noodige maatregelen neemen (§).

Ingekomen Berigten van weigerende Officieren en Gemeenen.

Veelvuldige berigten van Gehoorzaamheid aan Staaten van *Holland* weigerende zo Officieren als Gemeenen, en Brieven van zich des bezwaarende Bevelhebbers, kwamen ter tafel van hun Ed. Gr. Mog. die goedvonden,

„ om

(*) *Ref. Holl.* 9 May 1787.

(†) Van dit Gevegt zullen wy, de zaaken van *Utrecht* beschryvende, een nader verslag moeten geeven.

(§) *Ref. Holl.* 10 May 1787.

T 5

XI. BOEK. 1787.

om, daar, op drie na, alle de Officieren van het Regiment van PALLARDY geweigerd hadden aan het genomen Staatsbesluit te voldoen, alle de ongehoorzaame Officieren van derzelver Posten daadlyk aftezetten, en, op een bestemden dag, anderen in derzelver plaats aan te stellen. Onaangezien de verzoeken van verscheide Officieren, en het schryven van hun Hoog Mog., dat zy van die Afzetting wilden afzien, volvoerden zy dit. Gelyk zy ook, op ingekomen berigt dat een Detachement van Gardes Dragonders, op Patent na *Amersfoort* was opgetrokken, besloten deeze Gardes buiten Soldy te stellen; vermids dezelve nu tegen twee Staatsbesluiten gehandeld hadden, als het bemoeijen met Burgergeschillen, en het erkennen van het Patent van den Capitein-Generaal: onverminderd nogthans het onderzoek wie in 't zelve Regiment zich hier aan niet schuldig gemaakt mogten hebben (*).

Verloop en verzwakking in het *Hollands Cordon.*

Hoe zeer het Cordon, dat ter borstweering moest strekken van *Holland* tegen 't geen die van *Utrecht* en *Gelderland* in den schild mogten voeren, hier door verzwakte kan men uit dit verslag afneemen, en verder opmaaken uit de van tyd tot tyd inkomende berigten des Generaals VAN RYSSEL, als dat het Regiment van PALLARDY te *Woerden* ontwapend was geworden; dat veelen der Soldaaten te rug kwamen, en zich aan Staaten van *Holland* wilden onderwerpen; doch dat

(*) *Resol. Holl.* 12 en 16 Mey 1787.

dat het Regiment *Mariniers* VAN SALM, weigerde te trekken op het Grondgebied van *Utrecht*, zonder Patent der Staaten van dat Gewest; dat ook het Krygsvolk te *Oudewater* zich verzette tegen het verlaaten van den Eed aan de Algemeene Staaten gedaan. En schoon VAN RYSSEL alle de Bescheiden nog niet ontvangen hadt, wegens de Gehoor- of Ongehoorzaamheid der Officieren, kon hy egter melden, dat het Regiment van *Saxen-Gotha* verzogt hadt de Orders aan den Commandant van dat Regiment te mogen zenden: doch dat het inmiddels reeds gemarcheerd was; dat alle de tegenwoordig zynde Officieren van het Regiment van BYLAND gehoorzaamd, en van HARDENBROEK zes Officieren geweigerd hadden; het eerste Battaillon van GRENIER had zich naar het Besluit van hun Ed. Gr. Mog. geschikt; zo ook het tweede; doch op marsch waren sommige Officieren van deeze onderwerping te rug gekomen; het derde *Battaillon* hadt geheel geweigerd, uitgenomen de Collonel VAN CITTERS, en nog één Vaandrig; een Bataillon van STUART telde men mede onder de weigeraaren. — Ingevolge van deeze Berigten, stelden Staaten van *Holland* vast de plaatzen der hun ongehoorzaame Officieren, en die niet te rug kwamen, te vervullen (*).

XL. BOEK. 1787.

Wanneer bykans alle de Officieren en Gemeenen van het Regiment van PALLARDY tot inkeer gekomen waren, en Staaten van *Holland* deswegen kundschap kreegen van den

Middelen ter voorkoming in 't werk gesteld.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 930. en 932.

XL. BOEK. —— 1787. den Generaal VAN RYSSEL, met verzoek om Vergiffenis voor dat Volk, ſtonden zy dit toe, en lieten aan den Generaal VAN RYSSEL over, om, in andere dergelyke gevallen, in het Cordon plaats grypende, zodanig te handelen als tot nut van den Lande kon dienen. —— Tot voorkoming van het overloopen des Regiments van SULJARD te *Geertruidenberg*, werd, op last der Staaten van *Holland*, de Generaal GRENIER aangeſchreeven, daar tegen te waaken en met alle mogelyke middelen, zelfs, des noods, met byſtand van de naby zynde Schutteryen of Genootſchappen, zulks tegen te gaan, en de ongehoorzaamen te ontwapenen. — Eerlang zondt de Generaal VAN RYSSEL lysten van alle de Regimenten, met opgave van de al of niet gehoorzaamd hebbende Officieren (*).

Te *Woerden* de niet gehoorzaamenden aan Staaten van *Holland* ontwapend. Alle de beweegenisſen en verwisſelingen van Bezettingen, hier uit ontſtaande, op te haalen, zou een werk van langen adem, en zo nutloos als verveelend zyn: doch een en ander voorbeeld van de meest gerugt maakendſte kunnen wy niet voorby te plaatzen. De buitendienst geſtelde Officieren des Regiments van PALLARDY na *Woerden* vertrokken, berigt gekreegen hebbende dat hun het verlaaten der Stad ſtondt aangezegd te worden; rees daar op onder de Soldaaten zeer veel misnoegens, gemors en opſchuddings. Zy weigerden Parade te doen, althans zonder ſcherpe Patroonen op te trekken. *Leydſche*

en

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 954.

en *Haagsche* Vrycorporisten, op dat pas in *Woerden*, kwamen toen allen in 't Geweer, met scherp gelaaden, ook een aantal Hussaaren van SALM en vervoegden zich digt by de Parade. De Soldaaten, het Geweer by den voet gelegd hebbende, moesten rechtsom maaken en uit het zelve marcheeren. Hier op werd eerst den aanweezenden Officieren en Onderofficieren, voorts aan de Gemeenen voorgehouden, het Besluit der Staaten van *Holland*, en of dezelve ook tevens zouden gehoorzaamen aan de Bevelen des Generaals VAN RYSSEL, en van de Officieren; zo ja, dat zy dan in dienst zouden aanblyven; zo neen, moesten zy, Patroontas en Sabel afgelegd hebbende na hunne Kwartieren keeren. Vóóraf hadden zy een Bevel hooren leezen om zich stil te gedraagen, met bedreiging, dat, wanneer iemand bevonden werd zich aan buitenspoorigheden, of oproerige beweegingen, schuldig te maaken, hy daadlyk met den dood zou gestraft worden. Allen, die de gevorderde gehoorzaamheid beloofden kreegen hun Geweeren weder, en zy plaatsten zich, met scherp gelaaden, voor de nedergelegde. De afgenomene Geweeren der weigeraaren voerde men met wagens van de Parade na het Magazyn, onder het geleide der Grenadieren van het *Haagsche* Wapencorps. Een gedeelte der Vrycorporisten zo *Leydsche* als *Haagsche* bezette de Poorten en Posten; naa dat dit opschudding dreigend voorval op den middag begonnen, 's naamiddags ten vyf uuren volvoerd en in rust geëindigd was. — Een Ser-

XL. BOEK. 1787.

Serjant, die de Soldaaten had afgeraaden den Eed der Algemeene Staaten te verlaaten, en den byzonderen Eed aan de Staaten van *Holland* te doen, werd weggejaagd, naa dat hem het hair en de kleppen van den rok waren afgesneeden.

BALNEAVIS weet het Krygsvolk te *Oudewater* en elders aan *Holland* te onttrekken.

Oudewater leeverde een tooneel van eenen anderen aart op. HENRY BALNEAVIS, Luitenant-Collonel by het Regiment van STUART, een Krygsman ruim zeventig jaaren oud, door Staaten van *Holland* buiten dienst gesteld, om dat hy weigerde zich aan derzelver bevelen te gedraagen, voor zo verre zy tegen zynen Eed den Algemeenen Staaten gedaan aanliepen, bestondt eene daad, door deezen als een betoon van kloekmoedigheid aangezien, door anderen voor verraad uitgekreeten. Hy hadt *Oudewater* verlaaten, en zich na *'s Gravenhaage* begeeven. Derwaards wederkeerende, om, volgens 't Besluit van den Raad van Staaten, het voorige Bevelhebberschap weder op zich te neemen, werd hy afgeweezen, en moest met zyn rydtuig te rug keeren. Men droeg te *Oudewater* allen voorzorg om hem, dien men vaststelde dat voor hadt met bystand van Volk daar binnen te komen, 'er buiten te houden. Verstandhouding met de Soldaaten binnen de Stad, stelde hem in staat om den tyd der verasfing te beraamen, en dezelve te volvoeren. 's Morgens tusschen vyf en zes uuren naderde hy de Poort, werd door die zyne zyde hielden gekend, die, op een door hem gegeeven teken, met geweld, de wagt aanvielen, en hem den ingang

gang bezorgden, de gereedstaande geweeren afhaalden, en hem vergezelden na het verblyf des Collonels VAN CITTERS, daar thans bevelvoerende. Men brak de deur open, haalde hem en den Capitein MAY, op 't onzagtste, ten bedde uit, en zette deeze beiden, met nog twee Officieren, een Adjudant en een Commandant der Vrycorporisten in hegtenis.

XL BOEK. 1787.

Een gedeelte zyner Manschap ging de Poort sluiten, een ander gedeelte het Geschut op de wal vernagelen, een derde maakte zich meester van het Kruidmagazyn, om 'er patroonen uit te haalen, gelyk zy ook de Vaandels, en de Bataillons kas in handen kreegen. — Vervolgens, een wagen geprest en zyn Volk in orde geschaard hebbende, trok hy ter Poorte uit met vliegende Vaandels en slaande Trommen, met vier Compagnien van STUART, het geheele derde Bataillon van GRENIER, vyf Dragonders van BYLAND, en één man van *Saxen-Gotha*. — Een gedeelte van het Bataillon van HARDENBROEK uit *Heusden* na *Vianen* trekkende, by *Vianen* te *Meerkerk* zynde, vervoegde zich by deezen. De drie Compagnien van STUART, in de *Wierikerschans*, onderrigt van het voorneemen van BALNEAVIS, wagtten den uitslag van den toeleg te *Oudewater* af. Deezen vernomen hebbende verlieten zy, onder het aanvoeren eens Corporaals, die van den Bevelvoerenden Officier de Sleutels gevorderd, en, op het dreigen van geweld, bekomen hadt, die Schans, waar, behalven de Officieren en eenige

Zyn vertrek uit *Oudewater* na *Gelderland*.

XL. BOEK. 1787. eenige Sergeanten, slegts twintig Soldaaten bleeven. Zy volgden den weg na *Gelderland* door BALNEAVIS opgeslaagen. — De Bevelhebber VAN CITTERS werd, nevens de andere Heeren, uit den Gevangen tooren, waar zy ingeslooten waren, naa het vertrek der Krygsbezetting uit *Oudewater*, los gelaaten. — De Drossaart van *Vianen* leeverde klagten in by Gecommitteerde Raaden, over de geweldaadigheden gepleegd door deeze weggaande Soldaaten, die met *Oranje* vercierd waren, en zeiden voor den Prins te gaan vegten; onder andere dat zy Doctor THEVENS van *Vianen* agter een wagen gebonden en een end wegs medegesleept, en op den Predikant van het Dorp *Heycoop*, om dat hy een *Patriot* was, geschooten hadden. — Deeze gaf ook te kennen, dat te *Vianen* een Voerman gevat was, die zich bezig hadt gehouden met bestellen van Brieven en het verspreiden van Afdrukken des Besluits van hun Hoog Mogenden, om het Krygsvolk aldaar tot wederstreeven van het Besluit by *Holland* genomen over te haalen. Gecommitteerde Raaden kreegen last van Staaten van *Holland*, om orde te stellen, dat deeze Voerman na *'s Gravenhaage* zou overgebragt, en op de Gevangenpoort in verzekering gesteld worden. — Veelvuldige klagten werden gehoord, wegens de Ongeregeldheden, door ander verloopend Krygsvolk onder den weg gepleegd.

Belooning op het vatten van

Dit bedryf van BALNEAVIS merkten Staaten van *Holland* aan als eene verraadlyke Ontweldiging van het Krygsvolk, 't geen

zy

zy, ter Verdediging van hun Souverain Grondgebied, aldaar in Bezetting hadden. Om dit Hoogverraad te straffen, en hun Souverain Gezag over het Krygsvolk, binnen *Holland* gelegerd, te handhaaven, beloofden zy den geenen, die Balneavis op de *Voorpoorte* in *'s Gravenhaage* zou leeveren, of daar toe aan den Advocaat Fiscaal by het Collegie van Gecommitteerde Raaden gewisse aanwyzing wist te doen, zodanig dat hy daadlyk op de *Voorpoorte* in hegtenis geraakte, eene Belooning van twee duizend Gouden Ducaaten, met volmagt aan allen en een iegelyk, wie hy ook zou mogen weezen, deezen Balneavis, waar hy te bekomen mogt zyn, daadlyk te vatten, en na *'s Gravenhaage* over te brengen: gelastende de Officieren en Geregten, om, des verzogt, de behulpzaame hand te bieden.

Balneavis gesteld.

Aan de Soldaaten, die, onder het geleide van Balneavis, waren mede gegaan, deeden zy, by eene openbaare Afkondiging, weeten, dat zy de misleiden en tot inkeer komenden, vóór den eersten van Hooimaand, volkomen kwytscholden van alle Straffen, waar in zy door de gepleegde Euveldaaden mogten vervallen weezen; terwyl zy, allen, die deeze Kwytschelding van Straffe versmaaden, als Verraaders en Wegloopers, met de doodstraffe dreigden.

Afkondiging, ten voordeele der wederkeerenden, die met Balneavis waren weggeloopen.

Balneavis, in de Afkondigingen van hun Ed. Gr. Mog. een *Verraader* genoemd, werd met zyn Volk in de Bescherming genomen der Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort*

Balneavis in bescherming der Staaten van U.

XL. BOEK. 1787.

trecht geenoomen.

De *Willemstad* door het Krygsvolk verlaaten.

foort vergaderd. Hier van gaven deezen de weete aan hun Hoog Mogenden: met aandrang dat Hoogstdezelven dit mede geliefden te doen. De Gewesten namen deezen Brief over (*).

Een derde voorbeeld, van eenen geheel anderen aart, verschaft ons de *Willemstad.* By het eerste Bataillon des tweeden Regiments van WALDEK, daar Bezetting houdende, oneenig zynde met de Officieren, bespeurde men, in 't laatst van Hooimaand, eenige beweeging. Tegen het gedaane verbod begonnen zommige Soldaaten *Oranje boven!* te roepen. Op het ernstig vermaan der Officieren om dit geroep te staaken, gingen zy na de Casernen te rug; doch hieven welhaast 't zelve wederom in hunne Kwartieren aan. De Vaandrig VAN KLENKE, die het Piquet hadt, hun daar van niet te rugge kunnende houden, deedt des verslag aan den Collonel Commandant VAN MEULIEB, die zich terstond, met alle Officieren, die hy ontmoette na de Casernen spoedde, en de Soldaaten beval geen wanorde aan te rigten. Zy weigerden dit eerst; doch gaven daar op, voor een korten tyd, gehoor aan die vermaaningen en zich gewillig na binnen, behalven één, dien de Collonel met stokslagen daar toe noodzaakte.

Hier op verklaard de Collonel, dat, in gevalle zy over iets te klaagen hadden, één man

(*) *Resol. Holl.* 12 en 16 Juny. *Resol. Gen.* 15 Juny 1787. *N Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1169. 1244. 1246. 1254. 1255. 1430. 1451.

man uit ieder Compagnie zou voortreeden om de oorzaak van hun bezwaar te melden, dat hy gereed was hunne klagten te hooren. Geen verscheen 'er. Hy beval aan alle de Officiers in de Compagnien te gaan om rust en orde te houden, en deedt verslag van het gebeurde aan den Bevelhebber der Bezettinge. Welke poogingen de Officieren aanwenden om de Soldaaten tot rust te brengen, deeze waren vrugtloos. Zy gaven tot bescheid, dat zy voor Dertien Stuivers, waar mede zy gehoord hadden dat hun Tractement zou verhoogd worden, zich niet aan *Holland* en *Utrecht* wilden laaten verkoopen; dat zy wel wisten, hoe hunne Officiers, die verbintenis met de Staaten van *Holland*, vermids een ontvangen Douceur, hadden aangegaan; dat de Schepen om hun na *Utrecht* te vervoeren reeds in de Haven gereed lagen; dat zy in deezer voege door hunne eigene Officieren verraaden en verkogt waren. — Wat ook de Officiers in 't midden bragten om hun van de ongegrondheid deezer verdenkingen te overtuigen, zy wilden 'er geen oor aan leenen.

De misnoegden, door deeze wederspraak eer verbitterd dan te neder gezet, lieten Alarm slaan, om de Vaandels van den Collonel af te haalen. De Vaandrig VAN KLENKE gaf des onverwyld kennis aan den Collonel; die terstond de hulp van de naby liggende Wagt deedt vorderen: maar deeze weigerde bystand te verleenen, zeggende niet tegen hunne Makkers te willen vegten.

Onder al dit bedryf vertoonden zich vyf-

XL. BOEK. —— 1787. tig Man, met gelaadene Geweeren voor het Huis van den Collonel, en drongen in zyn kamer, waar eenige Officieren de Vaandels, welke zy wilden wegneemen, met den Degen tot het uiterste verdeedigden. De Vaandrig VAN KLENKE liet niet af eer dat drie wonden hem noodzaakten den Degen te laaten vallen: twee vingers zyner rechte hand werden afgeschooten, en hy aan beide zyne beenen gekwetst. De Vaandrig VAN ROEMER, die insgelyks een houw met een Sabel in zyn been ontving, verzogt den Collonel de Vaandels liever aan deeze woedende luiden over te geeven, dan langer het leeven tegen zulk eene overmagt te waagen. Dit verzoek werd toegestaan. Inwilliging maakte hun stouter. Met de Vaandels, niet te vrede wilden zy desgelyks de Battaillons Kas hebben. Deeze werd ook aan hunnen dwingenden overmoed afgestaan. Met de Vaandels en de Bataillons Kas trokken zy, zegepraalende na de Casernen, riepen hunne Medesoldaaten zamen, om zich desgelyks te wapenen, in gelederen te schikken, en dus de *Willemstad* te verlaaten.

Eene laatste pooging, niet zonder leevensgevaar, waagden de Officieren, met door de Gelederen te gaan, en de Soldaaten te vermaanen om in de Plaats hunner Bezetting te blyven; doch het baatte niets. Zelfs moesten verscheide Officierén, die zy voor Prinsgezinden hielden, en waar op zy eenig vertrouwen stelden, hun by de hand belooven, dat, indien zy niet terstond wilden medegaan, zy ten minsten 's anderen daags

zou-

zouden volgen. Hier op presten zy Karren en Paarden om de Battaillons Kas, en de Equipage te vervoeren, en toogen, door een Onderofficier geleid, de Poort uit; met vliegende Vaandels en slaanden Trom om na *Nymegen*, zo zy zeiden, te vertrekken. In deeze vlugt verliep meest het geheele Battaillon, behalven één Sergeant, één Tambour en vyf en twintig Gemeenen, die zich in de huizen verborgen hadden. — De Officiers, die allen bleeven, alles gedaan hebbende om dit verloop te stuitten, moesten, door gewapende overmagt gedwongen, de verlaating aanschouwen der Veste, om welke te beschermen en te verdeedigen, zy met eene strafwaardig ongehoorzaame Manschap gezonden waren.

Vertrek van 't zelve na *Gelderland*, en het verrigte daar omtrent.

Wanneer Staaten van *Holland* tyding van dit verlaaten der *Willemstad* kreegen, hielden zy dit in overweeging, afwagtende wat de Capitein Generaal en de Raad van Staaten daar in doen zouden: dewyl de *Willemstad* onder de Generaliteits plaatzen behoort. Zyne Hoogheid hadt uit de Bezetting van *Nymegen*, twee Capiteins, en zes Officiers van het eerste Regiment van Waldek daar in Bezetting, gezonden om dit verloopen Battaillon op te zoeken, alle ongelukken en ongeregeldheden voor te komen, en na *Bommel* te geleiden, om tot nader bevel, daar te toeven; het niet geraaden oordeelende, 't zelve na *Nymegen*, werwaards zy heen wilden, te laaten trekken, en dus met het eerste Regiment in één Garnisoen te komen; of ook na *'s Hertogenbosch* voor 't

 zelve

XI. BOEK. 1787.

zelve Patent te geeven, het beter keurende 't zelve eerst eenigen tyd te *Bommel* te houden, om het te doen bedaaren; dewyl daar het reeds bepaald onderzoek even goed als in *'s Hertogenbosch* kon geschieden. De Vorst VAN WALDEK keurde, by eenen ingekomen Brieve, het geval deezer Krygsbende zeer af. Op last van den Raad van Staaten werd eerlang Mr. J. G. VAN OLDENBARNEVELD, genaamd TULLING, Fiscaal van de Generaliteit, na de *Willemstad* gezonden, om de oorzaak van het uittrekken van daar na *Gelders* Grondgebied, zonder Officieren, te onderzoeken (*).

Gelderland de wykplaats der zodanigen, die zich aan den Eed der Generaliteit hielden.

In een Besogne met den Raad van Staaten gehouden, wegens de Bevelen aan het Krygsvolk van den Staat, deedt de *Zeeuwsche* Raadpensionaris VAN DER SPIEGEL het voorstel, „om de geheele Armée aan te schryven niet offensief te ageeren tegen andere Troepen van den Staat, welke getrouw bleeven aan den Eed van de Generaliteit, op pœne van Indignatie, en, des noods, Cassatie, en liever te marcheeren na een Territoir, waar zy van allen dwang bevryd waren." — Op voordragt van den Raad van Staaten hadden de Algemeene Staaten besloten, dat 's Lands Krygsvolk, 't geen door de bevelen der Staaten van *Holland* zou genoodzaakt worden, om tegen de Bevelen en den Eed aan de Algemee-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1873. 3139. 3160. 4317. 4319.

meene Staaten gedaan, te handelen, *Hollands* Bodem zou verlaaten, en zich op het naastaangrenzend en veiligst Grondgebied begeeven. Dit maakte *Gelderland* ter algemeene wykplaats van Officieren en Volk, die oordeelden zich in dit geval te bevinden; en eenige Officieren daar gekomen verdeedigden den door hun gedaanen ſtap (*).

Hoe daar ontvangen en befoldigt.

Het in *Gelderland* overgeloopene en in *Holland* buiten dienst geſtelde Krygsvolk namen de Staaten van het eerst gemelde Gewest in derzelver Soldy over; bedraagende deeze 's jaarlyks ruim 467580 Guldens; terwyl zy aan ieder Man, boven de gewoone Soldy, nog twaalf Stuivers in de week toelagen (†).

Strydige Bevelen.

Alle deeze Beweegenisſen onder de Officieren en het Krygsvolk van den Staat, waar van wy, kortheids halven, ſlegts eenige ten voorbeelde gemeld hebben, ſteunden op het verſchillend begrip, wegens de gehoudenheid aan den Eed den Algemeenen Staaten gedaan, en de reeds gemelde ſtrydige Beſluiten van hun Hoog Mogenden en de Staaten van *Holland*. Die ſtrydigheid bleef, te midden van het voorgevallene, voortduuren, en gaf aanleiding tot eenige dee-

(*) De Verdediging van den Luitenant-Collonel VAN SPAAN, bevel voerende over het Regiment *Hesſen-Philipsthall*, met een gedeelte uit *Gooiland* na *Doesburg* getrokken, en de Bekendmaaking der Officieren van het eerſte Regiment van WALDEK, mede na *Gelderſchen* bodem geweeken, kunnen hier van ten voorbeelde ſtrekken. Men vindt dezelve in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. 1172. en 2229.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1170.

XL. BOEK. 1787.

deezer bedryven. Dit blykt uit de tegen elkander inloopende Besluiten; waar van ons, om 't gewigt der zaake, nog het een en ander staat op te tekenen.

Voorstel by hun Hoog Mog. om de Officieren, die den Eed aan de Generaliteit niet hielden te suspendeeren, en die het gedaan hadden in hunne Posten te herstellen.

Een Afgevaardigde van *Utrecht* oordeelde zich, den eersten van Zomermaand, verpligt ter Vergadering der Algemeene Staaten voor te draagen, „ dat zou behooren te „ worden geresolveerd om den Raad van „ Staaten te authoriseeren en te verzoeken, „ ingevolge van voorgaande Resolutien, „ dien aangaande genomen, om ten spoedigsten aan alle de Officieren, welke door „ of uit naam van Staaten van *Holland* in „ hunnen dienst, ter zaake der Observatie „ van de onderscheidene en met hunnen primitiven Eed overeenkomstige orders, door „ hun van wegen de Generaliteit ontvangen „ en naagekomen zyn, werden gesuspendeert of gedispenseerd, en welke by de „ onderscheidene Regimenten door de Heeren Staaten *Holland* niet zyn gerenplaceerd geworden, te doen gelasten, dat „ zy zich moesten aanmerken, als by „ deezen in hunne Posten hersteld te zyn, „ en dienvolgens, ieder in zyne respective „ Qualiteit, het Commando weder op zich „ te neemen; met byvoeging en last aan „ de verdere onderhebbende Officieren, Onderofficieren en Gemeenen van hun in „ die Posten, in welke zy thans werden „ geconfirmeerd, te erkennen en te gehoorzaamen. Dat vervolgens alle Officieren, „ welke zich aan overtreedinge van den „ Eed aan de Generaliteit gedaan, hebben „ schul-

„ schuldig gemaakt, provisioneel, Genera- „ liteits wege, worden gesuspendeerd in „ alle de Posten, welke zy bekleeden, en „ waar in zy van wegen de Generaliteit zyn „ beëedigd, en Commissie hebben ontvan- „ gen. —— Dat daar van aan de overi- „ ge Officieren, Onderofficieren en Ge- „ meenen kennis zal worden gegeeven, „ met last om aan derzelver Orders niet te „ obediëeren, tot tyd en wyle, dat het ge- „ drag van verscheide schuldige Officieren „ nader zal weezen onderzogt, en daar om- „ trent gedisponeerd. —— Eindelyk, dat „ alle de respective Regimenten, thans in „ de Provincie van *Holland* gecantonneerd, „ zal worden aangeschreeven, en geordon- „ neerd van zich, op de Orders van niemand, „ hoe genaamd, dan op last van hun Hoog „ Mogenden, of den Raad van Staaten, te „ laaten ontwapenen, en dat zy gehouden „ zullen zyn, ingevalle zodanige Orders „ aan hun mogten gegeeven worden, daar „ van terstond aan den Raad van Staaten „ rapport te doen."

XL. BOEK. —— 1787.

Met vier tegen drie Gewesten werd dit Voorstel by hun Hoog Mogenden terstond in een Besluit veranderd, en door den Raad van Staaten ten uitvoer gebragt: zo dat nog dien zelfden avond dusdanige Orders naa *Geertruidenberg*, en den volgenden dag naa alle Regimenten van het Cantonnement werden afgevaardigd; waar tegen de Raadpensionaris VAN BLEISWYK te vergeefsch zich op 't sterkste verzette.

Besluit hier toe by de meerderheid van Hun Hoog Mogenden.

Want dien zelfden dag was by Staaten

Brief van Staaten

XL. BOEK. 1787.

van Hol-land een tegen-overge-steld be-vel ver-vattende.

van *Holland* besloten, aan alle de Bevel-voerende Officieren der Regimenten, ter Betaalinge van dat Gewest staande, deezen Brief af te zenden. „ Wy hebben, by onze „ Resolutie van heden, goedgevonden, U-„ lieden, door deezen, aan te schryven, „ om geene Orders van hun Hoog Mogen-„ den te observeeren: maar alleenlyk te „ obedieeren de Bevelen, welke Ulieden „ door ons, den *Territoriaalen Souverain*; „ zullen worden gegeeven, op pœne van „ onze hoogste Indignatie, en van rigoreus-„ lyk te zullen worden gestraft, als Weder-„ streevers van onze Souveraine Bevelen, „ geevende daar van mede behoorlyk ken-„ nis aan Ulieder onderhoorigen."— Ook be-paalde men te onderzoeken, of hèt Grond-gebied van dit Gewest geschikt was om langer het houden van dergelyke Vergade-ringen, als dusdanige Bevelen uitbragten, toe te staan (*).

Hun Hoog Mog. neemen die hun gehoor-zaamen in be-scher-ming.

Tot versterking van het laatstgemelde Be-sluit hunner Hoog Mogenden diende de Vast-stelling by *Gelderland*, *Zeeland*, *Utrecht* en *Friesland*, op den achtsten van Zomer-maand, gemaakt, „ dat alle Officieren, wel-„ ke zich aan den Eed en Orders van hun „ Hoog Mogenden zouden gedraagen heb-„ ben, en bleeven gedraagen, staat konden „ maaken op de Protectie van hun Hoog „ Mogenden, en op de Continuatien der „ Betaalingen van derzelver Tractementen en „ Sol-

(*) *Resol. Gen.* 1 Juny, *Resol. van Holl*, 1 Juny 1787.

„ Soldyen, op de gewoone vervaldagen, XL.
„ voor rekening van de Generaliteit; en BOEK.
„ dat 'er eene Negotiatie van tweemaal ——
„ honderd duizend Guldens, voor reke- 1787.
„ ning by provisie van *Gelderland*, *Utrecht*
„ en *Friesland*, onder Guarantie van hun
„ Hoog Mogenden, zou worden gedaan,
„ en dus buiten last of bezwaar van *Zee-*
„ *land* (*).

Staaten van *Holland* ſtelden, daar en tegen, den volgenden dag vast, „ dat, indien de „ Troepen, op Repartitie van *Holland* ſtaande, en thans in *Gelderland* Garnisoen houdende, niet, op behoorlyk Patent, met het einde der loopende Heeremaand, welke den zeventienden verviel, in de Generaliteits Landen waren, of wel in de Provincie van *Holland*, als dan zouden gehouden worden voor gelicentieerd; als mede dat die geenen, die maakten dat zy als dan in de Provincie van *Holland* waren, in de byzondere Protectie van hun Ed. Gr. Mogenden zouden genomen worden." —— *Amſterdam* ſtelde voor, om alle Officieren ter Betaalinge van *Holland* in *Gelderland* in Bezetting aan te ſchryven, dat indien zy geen Patent konden krygen, zy zich, op de best mogelyke wyze, met hunne Manſchappen, naa *Holland* moesten begeeven, en zy daar op in Beſcherming van hun Ed. Gr. Mog. zouden genoomen worden. En ſtelde men, op het voorſtel van *Leyden*, vast alle de gehoor-

Staaten van *Holland* allen die zich aan hun onderwierpen.

zaa-

(*) *Reſol. Gen.* 8 Juny 1787.

XL. BOEK. 1787.

zaame Officieren, door *Holland* betaald wordende onder de Bescherming der Staaten diens Gewests te neemen (*).

VAN RYSSEL door hun Hoog Mog. gesuspendeerd en alle gehoorzaamheid aan hem verboden.

De Meerderheid derzelfde vier Gewesten, die de voorige tegen *Holland* aangekante Besluiten genomen hadden, kwamen op een vroegtydig aangelegde Vergadering van hun Hoog Mogenden, den tienden van Zomermaand, overeen, „ om den Generaal „ Major VAN RYSSEL te suspendeeren, en „ de Commandanten der Troepen in 't Cor- „ don te ordonneeren, om, wanneer zy „ Orders tot voortmarcheeren mogten kry- „ gen, daar aan niet te voldoen; maar zich „ te retireeren na zulke Plaatzen, waar zy „ voor allen bedwang tegen den Eed aan „ de Generaliteit veilig waren; als mede, „ terstond van hunne komst aldaar kennis te „ geeven aan den Territoriaalen Souverain, „ en waar het verder behoorde, onder af- „ wagting van nadere bevelen."

Tegen overgesteld Bevel van Staaten van *Holland*.

Gecommitteerde Raaden van *Holland* vaardigden daar tegen, zo aan den Heere VAN RYSSEL, als aan de verdere Krygsmagt in het Cordon, Booden af, met lastgeeving om de Orders van de Generaliteit niet te gehoorzaamen, en alle de Orders van den Generaal VAN RYSSEL, als Opper-Commandant, stipt na te komen. Ook waren Gecommitteerde Raaden gelast geene Betaaling te doen, aan de niet gehoorzaamenden (†).

Deeze

(*) *Res. van Holland* 9 Juny 1787.

(†) *Resol. Gen.* 10 Juny. *Resol. van Holl.* 10 Juny 1787.

Deeze ftrydige Befluiten en Bevelen gaven aanleiding tot veel gefpreks en fchryvens, waar in zich dezelfde ftrydigheid opdeedt, naar dat Spreekers en Schryvers onderfcheidene Partyen in den Lande waren toegedaan. Deeze betytelden de Befluiten, van *de zich zo noemende Hoog Mogende Staaten Generaal Arrogant en Gewelddaadig:* geenen befchreeven de Befluiten van hun Ed. Gr. Mogenden, als het uitwerkzel der *Omkooping door Fransch Goud* (*). XL. BOEK. — 1787.

De Leden van het Perfoneel Befogne hielden de verrigtingen van hun Hoog Mogenden, gelyk zy zich uitdrukten, „ voor „ eene zaak van het verfte uitzigt, waar „ mede niet minder dan de geheele Onafhan„ gelykheid deezer Provincie gemelleerd „ was: naardien het Systema, in dezelve „ opgeflooten, niet alleen eene verbreeking „ van alle Banden van vereeniging tusfchen „ de Provincien zou aan den dag leggen; „ maar teffens zou indiceeren een geest van „ Overheerfching, even of deeze Provin„ cie voor een Wingewest van de Vergade„ ring van hun Hoog Mogenden te houden „ ware, en daadlyk gehouden wierd." Hoe men den handel van hun H. Mog. by *Holland* inzag.

Ontelbaar veelvuldig waren de aanmeldingen der Krygsbevelhebberen, wegens de onderfcheide Partyen, welke zy koozen, of de bezwaardheid, waar in zy zich bevonden. Byzondere opmerking verdient de Brief van den Collonel van MINNIGERODE, bevelvoe- Raadpleeging by hun Hoog Mog. op de Vraag des Collonels MINNIGERODE.

rende

(*) Zie onder andere den *Post van de Neder-Rhyn* XI. D. bl 867.

XL. BOEK. 1787. rende over het Regiment van WALDEK te *Gornichem*, by welken hy hun Hoog Mogenden te verstaan gaf, dat hy de Orders van den Generaal VAN RYSSEL, als door hun Hoog Mog. gesuspendeerd, niet zou gehoorzaamen, gelyk hy reeds geweigerd hadt, op diens Patent, van *Gornichem* na *Vianen* te trekken; dan verzogt te mogen weeten, of hy, wanneer dit hem door *Staaten van Holland* mogt worden bevolen, daar aan zou moeten gehoorzaamen?

VAN HAARSMA's Bedenking hier op. Deeze Vraag werd door *Gelderland*, *Zeeland* en *Utrecht* commissoriaal gemaakt met den Raad van Staaten (*). Men wil dat de Heer VAN HAARSMA, eerste Afgevaardigde van *Friesland*, aanmerkte, „dat deeze zaak „ niet ter Deliberatie van hun Hoog Mog. „ behoorde te worden gebragt; doch daar „ dezelve thans een Object van derzelver De„ liberatie uitmaakte, hy wegens de Provin„ cie *Friesland* zou adviseeren, dat hun Hoog „ Mog. den Raad van Staaten als nog dien„ den te adviseeren, om eene Aanschryving „ te doen aan alle de Troepen van den Staat, „ en speciaal aan die van het *Hollandsche* „ Cordon, om de Staaten van *Holland*, of „ die geene door Hoogstdezelven daar toe „ zynde of zullende worden gecommitteerd, „ als hun Territoriaalen Souverain punctue„ lyk te gehoorzaamen, mits niet peccee„ rende tegen den Eed aan de Generaliteit „ gedaan; protesteerende tegen het decer„ neeren van het Commissoriaal; als nooit „ zul-

(*) *Resol. Gen.* 12 Juny 1787.

XL. BOEK. 1787.

„ zullende dulden, dat zodanig eene Propositie, zo die onverhooptlyk door een Officier binnen *Friesland* Garnisoen houdende, aan hun Hoog Mog. mogt worden voorgedraagen, daar op by Hoogstdezelven zou worden gedisponeerd: want dat hy hun Hoog Mog. wel durfde verzekeren, dat de Heeren Staaten zyne Principaalen, geen het minste voorneemen hadden om hun Regt, als Territoriaale Souverain, ooit ter Decisie van hun Hoog Mog. veel min aan die van den Raad van Staate, over te laaten." — De Voorzitter vondt zich verleegen hier over een Besluit op te maaken, althans het bleef agter wege, en dus moest de Heer VAN HAARSMA, tot het Commisforiaal vervolgens toestemmen, om deeze zaak ten genoegen van *Holland* te doen afloopen, mits dat het Besoigne nog, staande de Vergadering, werd gehouden. Dit viel in den smaak der meeste Gewesten. Doch hier van kwam niets, en dus bleef eene zaak van zo veel aanbelangs steeken, die, wanneer ze, volgens den Raadslag des Heeren VAN HAARSMA, ten besluit hadt kunnen gebragt worden, naar zommiger oordeel, Staaten van *Holland* het vermogen zou gegeeven hebben, om, binnen zeer korten tyd, zich volkomen van het hun, ongehoorzaam Krygsvolk te kunnen verzekeren.

Bezending van *Holland* aan hun Hoog Mogenden.

Zo strydige Besluiten, als wy hier boven vermeld hebben, konden intusschen geen stand houden, of blyven werken, zonder de reeds heerschende groote verwarring nog groo-

XL. BOEK. 1787.

grooter te maaken. De Afgevaardigden van *Leyden* stelden by *Holland* voor „Eene „ Deputatie aan de Vergadering der Staa„ ten Generaal te zenden, ten einde de„ zelve te sommeeren, om, binnen den „ tyd van vier en twintig uuren, in te trek„ ken alle de Resolutien, welke zedert drie „ weeken, ten nadeele van de Souverainí„ teit van *Holland*, genomen waren; en, „ by gebreke van dien, ten plegtigsten te „ verklaaren, dat de Provincie van *Holland* „ de Unie met de Provincien, welke open„ lyk een Systema, strydig met de Repu„ blicainsche Constitutie, hadden aangeno„ men, voor verbrooken hieldt." — In gevolge hier van drongen de Afgevaardigden van *Holland* ter Algemeene Staatsvergadering aan op het intrekken en buiten kragt stellen der Staatsbesluiten by hun Hoog Mogenden, op de eersten en tienden van Zomermaand genomen (*).

De Besluiten van hun Hoog Mog. van den 1 en 10 Juny ingetrokken.

De Voorzitter zwaarigheid gevonden hebbende om het Besluit op te maaken, hervatte men die Zamenkomst den avond van dien zelfden dag, en werden deeze twee Staatsbesluiten niet zonder heftige tegenkanting ingetrokken. — Waarop de Troepen in de Generaliteit last kreegen, om zonder Order van hun Hoog Mogenden van daar niet te marcheeren; die reeds op marsch waren ontvingen tegen overgestelde Orders; de Raad van Staaten werd gelast geen Ammunitie meer uit de Generaliteits Magazynen

(*) Zie hier boven bl. 312 en 316.

ven te laaten volgen; van het een en ander zou men den Capitein-Generaal kennis geeven en aanschryven om geen Krygsvolk van de eene plaats na de andere te doen trekken.

De Raad van Staaten weigert de Orders daar uit voortvloeijende te verzenden.

De Raad van Staaten toonde zich ongereed om deeze nieuwe Orders te verzenden; hunne weigering daar op grondende, dat dezelve met de voorgaande strydig en hun Hoog Mogenden zichzelven niet gelyk waren. — Staaten van *Holland*, van deeze wederstreeving onderrigt, gaven de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering last, om, op een buitengewoon belegde Vergadering van hun Hoog Mogenden, aan te houden, dat de Raad van Staaten genoodzaakt zou worden, de gegeevene Orders uit te voeren. Deeze Zamenkomst liep, door een ontstaane hoog loopende twist tusschen de Afgevaardigden van *Utrecht* (*) af, zonder iets te beslissen. De Voorzitter wilde, over den weigerenden Brieve des Raads van Staaten, nieuwe Raadpleegingen aanvangen; doch *Holland* en *Overysfel* begreepen, dat zulks overboodig was: dewyl de Besluiten wel en wettig genomen waren, en 'er niets meer te doen viel, dan den Raad van Staaten te dwingen tot het volvoeren der gegeevene Bevelen. De Voorzitter oordeelde geen

Aandrang van *Holland* hier op.

(*) De een was wegens Staaten van *Utrecht* te *Utrecht*; de ander wegens de Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderd, hier tegenwoordig. Wy zullen, de zaaken van *Utrecht* byzonder behandelende, hier over nadere melding doen.

XL. BOEK. 1787.

geen Besluit te kunnen opmaaken, en stelde de Vergadering uit tot den volgenden dag.

Dit Stuk Commissoriaal gemaakt.

In deeze begonnen de zaaken een keer te neemen, door de aankomst eens buitengewoonen Afgevaardigden uit *Friesland*, met last om het gedrag der *Friesche* Afgevaardigden, die de Afgezondenen uit de Stad *Utrecht* erkend hadden, af te keuren, en geen verdere van daar ter Algemeene Staatsvergaderinge te erkennen. Waar op deezen niet toegelaaten werden, en die der Staaten te *Amersfoort* vergaderd de meerderheid bekwamen. 't Welk ten gevolge hadt, dat men de ingebragte Zwaarigheden des Raads van Staaten met denzelven Commissoriaal maakte. Intusschen hadt die Raad vastgesteld rondgaande Brieven aan de Bondgenooten te schryven, met klagten, dat hun Hoog Mogenden thans de zaaken op zo ongelyk een voet behandelden (*).

De Collonel VAN DER DUYN, met een Regtsgeding gedreigd, en door hun Hoog Mog. in bescherming genomen.

Onder de veelvuldige handelingen met Krygsoversten, ontstaande uit deeze strydigheid der Bevelen verdient byzondere opmerking, 't geen voorviel met den Heer VAN DER DUYN, Collonel-Commandant van het Regiment Dragonders des Generaal-Majors Graave VAN BYLAND. Deeze gaf hun Hoog Mog. te verstaan, dat hy zich, volgens Besluit des Raads van Staaten van den eersten van Zomermaand, gevoegd had by zyn Regiment, om het Bevel weder te aanvaarden; doch daar op een Brief van den Generaal

(*) *Resol. Gen.* 14, 15, 16, 17 en 18 Juny 1787. *Resol van Holl.* van die zelfde Dagtekeningen.

raal VAN RYSSEL ontving, dien hy mededeelde, met byvoeging, dat Hoogstdezelve daar uit zouden kunnen zien, in welk geval dit Regiment zich binnen kort zou kunnen bevinden; het welk hunner Hoog Mogenden vaardige Orders eischte, tot onderfteuning en byftand in zyn gedrag, waar van hy, en zyn onderhebbende Officieren en Dragonders niet zouden veranderen; maar, integendeel, hun Eed en Pligt verdeedigen tot den laatften druppel van hun bloed. — Doch Gecommitteerde Raaden fchreeven dien Collonel aan dat Bevel neder te leggen, met last om zich in perfoon te komen verantwoorden. Ook begreepen hun Hoog Mog., dat het Befluit van den eerften van Zomermaand geene betrekking tot dien Collonel hadt, als niet *gefufpendeerd*; maar *gedispenfeerd* zynde, weshalven zy wel lyden mogten, dat hy zich hier over aan *Holland* vervoegdè. Doch vier Gewesten namen hem in befcherming. De Advocaat-Fiscaal LUYKEN kreeg bevel van hun Ed. Gr. Mog. om voor Gecommitteerde Raaden, een lyffttraffelyk Geding tegen dien Colonel te voeren: dewyl hy, volgens berigt van Gecommitteerde Raaden in *'s Gravenhaage* geweest was, zonder zich by hun te komen verantwoorden. Hier van deedt hy hun Hoog Mogenden de weete, die het Commisforiaal maakten met den Raad van Staaten, 't geen *Holland*, *Overysfel* en *Stad en Lande* overnam. Ook leeverd hy by Staaten van *Holland* een Verzoekfchrift in, om Stateering der tegen hem te onderneemen Gedingen;

XL. BOEK.

1787.

XL. BOEK. 1787.

vermids hy nog niet in ſtaat was om eenige Remonſtrantie te kunnen doen; doch men wees dit Verzoek van de hand. — By een nader Verzoek gaf hy te kennen, dat hy niet hadt kunnen verſchynen voor Gecommitteerde Raaden, aleer hy van die Orders aan de Raad van Staaten kennis hadt gegeeven. Staaten van *Holland* weezen dit Verzoek weder af, en gelasteden den Heer LUYKEN op nieuw zyn post als Fiscaal tegen den Collonel VAN DER DUYN waar te neemen. Hun Hoog Mog. ſtelden zich, by eenen Brieve aan Staaten van *Holland*, voor den den Heer VAN DER DUYN in de breſſe, en verzogten dat het Geding tegen hem geen voortgang mogt hebben; met bekendmaaking, dat hun Hoog Mog. hem in hunne Beſcherming hadden genomen. Doch *Holland* volhardde by het genomene Beſluit (*).

Voorſlag der Ridderſchap om het Corps des Rhyngraafs VAN SALM af te danken.

Met veel moeite wisten Staaten van *Holland* het in dienst houden van het Corps des Rhyngraafs VAN SALM in den voorleden jaare te bewerken (†). De Ridderſchap deedt thans in Lentemaand den voorſlag om dag tot deszelfs Afdanking te ſtellen; doch de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amſterdam*, *Gouda*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam* en *Purmerende* bewilligden niet in dien Voorſlag. — By het begeeven van Krygsposten vondt de Ridder-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1208. 1217. 1220. 1232.

(†) Zie onze *Vaderl. Hiſt.* XI. D. bl. 164. enz. Waar de grootheid van dit Corps gemeld wordt.

J. Chole, pinx. Rein: Vinkeles, sculp.

derfchap goed, als voorheen zich daar over niet uit te laaten; egter verklaarende, dat, indien men de opengevallene Posten by het Corps van den Rhyngraaf wilde vervullen, zy zich daar tegen zou moeten verzetten; uit kragte van het gedaane Voorftel ter Vernietiging van dat Corps. Deeze Verklaaring hadt ten gevolge, dat de Penfionaris van *Dordrecht* betuigde dan ook niet te kunnen ftemmen tot de benoeming der openftaande Posten by de *Gardes du Corps*, als zynde een Corps van Pragt, te meer daar men fteeds van bezuiniging fprak. De vervulling der Posten by beide die Corpfen bleef toen agterwege.

Inteekening te *Amfterdam* geopend ter Betaaling van dat Corps.

Onder de middelen van Bezuiniging hadt men te *Amfterdam* ook de Afdanking van hetCorps van Salm voorgeflaagen doch een groot aantal Burger-Officieren, met den Collonel van Goudoever aan 't hoofd, drong by monde en gefchrifte in 's Burgemeesters kamer aan op het in dienst houden van dit Corps (*). De Vraag van Burgemeester Dedel, *wie dat Corps betaalen zou?* werd beantwoord door eenen uit den kring? Wy. Om dit geftand te doen opende men eene Intekening, die, in minder dan twee dagen, meer dan 92000 Guldens, en naa even zo veel dagen 148200 guldeus bedroeg.

Van hoe veel belangs de *Amfterdamfche* Krygsraad het in ftand

Uit welk een oogpunt de Leden des *Amfterdamfchen* Krygsraads, die deeze Infchryving

(*) Wy zullen, vervolgens de Gebeurtenisfen van *Amfterdam* vermeldende, over het te dier gelegenheid voorgevallene ons breeder uitlaaten.

XL. BOEK.

1787.

honden van dat Corps oordeelen.

ving openden, en voortzetten, dit Corps beschouwden kan best blyken uit de taal, welke zy, ten aandrang voerden, in een Adres aan Burgemeesteren en de zes en dertig Raaden der Stad *Amsterdam;* waar in zy hun duchten voor het afschaffen van dit Corps voorgesteld hebbende, betuigen, om de eigen woorden te bezigen „ dat het by „ de goede en welmeenende Burgery, byden „ Bloem derzelve, zo wel als by hun en „ hunne Committenten, ontwyfelbaar was, „ dat de Afschaffing van dat Corps tot niets „ anders was geproponeerd, of strekken „ kon, dan om, op eene meer faciele wy- „ ze, in staat gesteld te kunnen worden om „ de *Burgerlyke Vryheid*, niet slegts te on- „ dermynen; maar zelfs geheel en al den „ doodsteek te geeven, en des *Volks In-* „ *vloed*, (welke, naar den aart en volgens „ de originaire Constitutie van deeze Re- „ publiek, zekerlyk op derzelver Vertegen- „ woordigers behoort plaats te hebben, ja „ in welke dat vertrouwen, het welk een „ *Vry Volk* en deszelfs *Regenten*, alleen- „ lyk strekken kan tot de heilzaamste Rust „ en wederzydsche Veiligheid van beiden, „ eeniglyk gegrond is,) op eene willekeu- „ rige wyze tegen te gaan, en, was het „ mogelyk, ganschlyk te smooren en te „ onder te brengen: naardemaal het zeer „ klaar te voorzien was: dat, wanneer, „ door het afschaffen van het Corps van „ den Rhyngraaf van Salm, staande in „ particulieren Dienst en Soldy van deeze „ Provincie, de band van veiligheid zo der „ braave

„ braave Regenten, als des Volks verbrooken werd, (het geen buiten twyfel, in „ dat geval, te dugten en vast te ftellen „ was,) als dan zeer ras gelegenheid zal „ gegeeven worden worden aan Hem, die „ met zynen Aanhang, in de nabuurige Provincien getoond heeft, tot welke geweldige „ ftappen men in ftaat is, wanneer de middelen van tegenftand ontbreeken, om ook „ in deeze Provincie deszelfs woedende rol „ te fpeelen, en een weldenkend Volk, „ het welk jalours is op zyne Vryheden en „ Voorregten, en veel eer den dood zich „ getroost dan de berooving van die zyne „ dierbaarfte panden, welke het verpligt is „ volkomen ongefchonden aan zyne naakomelingen over te brengen, niet minder „ dan deszelfs braave Vertegenwoordigers „ en Voorftanders te maaken, tot deerlyke „ Slachtoffers van zyne ontembaare heerschzugt, waar toe Hem en de zynen, door de „ Affchaffing van dit Corps, in de hand zou „ worden gewerkt; wanneer men in aanfchouw neemt, dat, (hoe zeer wel de „ overige Troupes van den Staat mede gefchikt zyn ter Beveiliginge van de Ingezetenen deezer Provincie, en derzelver „ Reprefentanten, en zy ook, ten opzigte „ van hunne bereidvaardigheid daar toe van „ des Volks vertrouwen jouïsfeeren,) het „ nogthans niet kan worden tegengefprooken, dat door de Affchaffing van dat „ Corps niet alleen de Zekerheid van deeze „ Provincie zou worden verzwakt: maar „ ook, dat even daar door, aan Hem de

XI. BOEK. 1787. „ gelegenheid zou worden gebooren, om, „ zo niet alle, ten minsten een groot aantal „ der Militairen, aan zyne belangen te kunnen verbinden, en alzo hun, die thans „ verbonden zyn ter Stuitinge des Gewelds, „ te maaken tot Werktuigen van zyne Woede en Uitvoerders van zyne willekeurige „ Wraakzugt.

„ Zy meenden " dus gaan zy voort „ ook „ te mogen vastftellen, dat, wanneer deeze *fataale Propositie der Ridderschap*, „ in eene *Resolutie van Staat* wierd veranderd, men ras de Propositie zou zien „ doen, en misschien met eene geringe „ Meerderheid van Staatsleden doordringen, om en het Cordon Troepen, tot „ Veiligheid deezer Provincie, op derzelver grenzen byeengebragt, wederom in te „ trekken, en om de zo billyke Suspensie „ van den Heer Capitein Generaal te annulleeren en op te heffen, als wanneer „ de Vryheid des Volks, voor eeuwig aan „ banden geklonken, en al wat weldenkt „ in den Lande, zou worden de bloedige „ Victimes van Geweld en trotsche Dwinglandy."

Het denkbeeld, als of de Geldmiddelen van *Holland* het langer in den dienst houden van dit Corps niet zouden gedoogen; en dit 's Lands Schatkist te zeer zou drukken, gingen zy te keer door aan te voeren, dat het welzyn en heil des Volks in alle gevallen de hoogste wet behoorde te zyn; en, dat meer betekende, dat zy niet alleen niet ongeneegen waren om, wanneer de noodzaak-

zaaklykheid zulks vorderde, en het Fonds, XL.
tot bestaan van dit Corps, niet anders mogt BOEK.
kunnen gevonden worden, het hunne toe —
te brengen tot in diensthouding van 't zel- 1787.
ve; doch daar toe reeds eene Inschryving
geopend hadden. Van de vordering in minder dan twee dagen verslag gegeeven hebbende luidt hunne taal. „ Wy verzoeken
„ dus, in den naam van Ons en onze Com-
„ mittenten, als Hoofd-Officieren der Bur-
„ gery deezer Stad, ja insteeren daar op
„ ten allersterksten, dat, wanneer tegen
„ alle gegronde verwagting, by de Verga-
„ dering van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staa-
„ ten van *Holland* of wel by het Meeren-
„ deel van dien, mogt worden besslooten,
„ om het Corps van den Rhyngraaf VAN
„ SALM af te danken, U Ed. Gr. Agtb.
„ als dan, van wegen deeze Stad, ter Staats-
„ vergadering van hun Ed. Gr. Mog. zul-
„ len gelieven te declareeren, dat hetzelf-
„ de Corps van den voornoemden Rhyn-
„ graaf, *ten koste van deeze Stad*, provi-
„ sioneellyk voor den tyd van één jaar, ten
„ minsten van zes Maanden, zal worden in
„ stand gehouden, en in dienst deezer Pro-
„ vincie zal blyven continueeren, en dat
„ U Ed. Gr. Agtbaaren, ter Effectfortee-
„ ring van deeze Instandhouding van het-
„ zelve Corps, zullen in het werk stellen
„ alle zodanige middelen, als daar toe zul-
„ len bevonden worden genoegzaam te zyn:
„ zynde zy voorts bereid, zo dra zulks door
„ U Ed. Gr. Agtb. in dien gevalle zal zyn
„ geëffectueerd, de reeds ingetekende Pen-

XL. BOEK. 1787. „ ningen te ftellen en over te brengen, onder „ zodanige fecuure Cuftodie en Bewaaring, „ als U Ed. Gr. Agtb. daar toe zullen ge- „ lieven te defpicieeren (*)."

De Afdanking gaat niet voort. Dit was van gevolg: want wanneer ter Staatsvergadering van *Holland* het Voorftel der Ridderfchappe tot Afdanking van dit Corps in overweeging gebragt werd, verklaarde *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Gouda*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam* en *Purmerende* ongereed te zyn; dan Afgevaardigden van *Amfterdam*, bragten voor hunnen last uit, dat eenige Ingezetenen hunner Stad, de Bekrompenheid der Geldmiddelen gehoord hebbende, aangeboden hadden dat Corps te betaalen: immers om naa Bloeimaand hetzelve Corps nog vier Heerenmaanden in Dienst te houden, waar voor zy reeds eene fom van 160,000 Guldens in gereedheid hadden, en dus, op dien voet, het voorftel van Afdanking afweezen (†).

De Rhyngraaf hoog gefteld. De Rhyngraaf, die zich, kort daar op, eenige dagen in *Amfterdam* onthieldt, bleef niet in gebreke, om zyne dankbetuiging af te leggen, over 't geen, te deezer Stede, tot het in dienst houden van zyn Corps verrigt was. Hoe zeer veelen op hem fchrolden, en hem, ter waarfchuwinge, befchreeven als een Gelukzoeker, die alleen zyn beurs zogt te

(*) Dat Adres, toen in Nieuwspapieren bekend gemaakt, werd den 6 van *Maart* overgeleeverd, vindt men geheel in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787, bl. 447.

(†) *Refol. van Holl.* 5 April 1787.

te maaken, en in plaats van den Prins, Capitein Generaal te worden: terwyl anderen het vreemd vonden dat men op Hem, die, zo wel als de geweezene Veldmarſchalk, een Vreemdeling was, zo veel vertrouwen ſtelde, wist hy veeler blaakende gunst te winnen; ſchoon 'er nooit eene ſchaduw van waarheid aan geweest heeft, dat de Stad *Haarlem*, gelyk men te *Parys* vertelde, en in de *Engelſche* Nieuwstydingen ſchreef, dien Rhyngraaf tot haaren *Stadhouder* benoemd hadt.

De Werving voor dat Corps te *Dordrecht* aan eene andere Werving voorgetrokken.

Een doorſlaand blyk van de begunſtiging des Rhyngraafs, zag men te *Dordrecht*. Een Sergeant van Houstouns Regiment ter betaalinge van *Holland* ſtaande, lag daar ter wervinge en ſlaagde zeer in zyn oogmerk; ten zelfden tyde was 'er een Officier des Rhyngraafs van Salm tot dat eigenſte einde gekomen; en de eerſte den laatſten zeer in den weg. De Krygsraaden der drie Schutteryen benoemden terſtond eenigen uit hun midden, om by den voorzittenden Burgemeester M. Onderwater te bewerken, dat de Heeren van den Geregte den Werver van Houstoun het werven geliefden te beletten, op dat deeze de poogingen van den Officier des Rhyngraafs niet vrugtloos zoude maaken; ten aandrang zeggende, „ dat de Natie de grootſte verpligting aan „ dat Legioen hadt, en het derhalven van „ het hoogſte aanbelang ware, 't zelve zo „ ſterk mogelyk te maaken." De voorzittende Burgemeester keurde het verzoek der Schutteryen goed, droeg het gunſtig aan het Geregt voor, met dat gevolg dat de Of-

Officier des Rhyngraafs alleen vryheid kreeg om te mogen werven (*).

Wat de Staaten van Holland deeden om hun verzwakte Krygsmagt te herstellen.

Staaten van *Holland* stelden alles te werk om hun verzwakkende Krygsmagt te herstellen. Hier toe behoorde de last aan de Solliciteurs, om aan de *Hollandsche* Troepen, die ongehoorzaam zouden kunnen worden geene Betaaling te doen, dan van acht tot acht dagen; de schadeloosstelling der Officieren voor het aanwerven der weggeloopen Battaillons; de bepaling om alle Officieren, van den hoogsten tot den laagsten Rang, die ongehoorzaam waren gebleeven, om op *Hollandsch* Grondgebied te komen, voor gedimitteerd te houden, en anderen in hunne plaatzen aan te stellen.

Hun werven in de Generaliteits Landen door hun Hoog Mog. tegen gegaan.

Boven al zogten zy de aanvulling van Volk door eene aangevangene Werving in de Generaliteits Landen; welke uit hoofde der daar standgrypende Wapenhandel Genootschappen, zo sterk toeging, dat de Fiscaal WITTE TULLING by hun Hoog Mogenden een verslag in bragt, dat, zonder hulp van Krygsvolk, en hier van was de Generaliteit zeer ontbloot (†), het doortrekken van aangeworven Manschap na *Holland* niet kon beletten: alzo eenige Drosten in de *Meyery* hem gemeld hadden, dat zy thans by benden van tachtig en negentig Man te gelyk kwamen: en op de vraage, wie zy waren antwoorden; *dat zy Menschen* *wa-*

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 769 974. 1175.

(†) Blykens de *Resol. Gen.* 16 July en 1 Aug. 1787.

waren; en waar zy heenen gingen? *Na Holland;* om wat te doen? *Om te gaan kyken;* dat zy gewapend waren met Sabels en Piſtoolen, en in de Herbergen de gezondheid der *Patriotten* dronken. (*). — Tegen deeze Wervingen in de Generaliteits Landen hadden hunne Hoog Mogenden wederhoudende bevelen gegeeven, en Staaten van *Holland* aangeſchreeven, dat geene Werving in de Generaliteits Landen en Plaatzen, zonder Voorweeten en Toeſtemming van hun Hoog Mog. kon geſchieden, en dat deeze voor particuliere Corpſen gedaan wordende, zulks zeer ten nadeele voor de Aanwerving der Krygsmagt van den Staat zou ſtrekken, aanleiding geeven om de kragt der Unie te verbreeken, en de Provincien tegen elkander in een Staat van wantrouwen te houden (†).

XII. BOEK. 1787.

De Gouverneur van *'s Hertogenbosch*, de Luitenant-Generaal VAN DER DUSSEN, verzeekerde, in eene Brieve, dat 'er zeer veele *Franſche* Soldaaten door trokken, by tien of twaalf Man te gelyk, voorzien met goede Paſſen van den Graave ESTERHAZY, Generaal van de *Franſche* Artillery, verlof hebbende om zich, geduurende de tyd van een jaar, buiten 's Lands te mogen begeeven, en die allen na *Gornichem* vertrokken. — Hier op kreeg de Raad van Staaten laſt, om aan de Gouverneurs en Comman-

Wat 'er voorviel wegens het overkomen van *Fransch* Krygsvolk.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1260. 1299.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 3195.

XI. BOEK. 1787.

mandeurs, van alle Steden en Plaatzen, gelegen op Staaten Grondgebied, mitsgaders aan Officieren in het District van de Generaliteit, aan te schryven, dat zy zorgvuldig agt moesten geeven op het doortrekken en inkomen van vreemde Militairen, hoe zeer ook met Verlofpasfen voorzien; deezen den doortocht niet te vergunnen, maar dezelve aan te houden, en naa een verhoor, aangaande de redenen van hun komst, en de plaats van waar en werwaards zy zich begaven, daar van ten spoedigsten aan den Raad van Staaten kennis te doen toekomen. Van dit Besluit kreegen, behalven de Heer VAN DER DUSSEN, der Staaten Afgezanten aan het Hof van *Versailles* kennis, met last om daar van, op de meest voegelyke wyze, de weete te doen aan het Ministerie van *Frankryk;* ten einde, zo veel mogelyk, te verneemen of hetzelve hier van aldaar eenige kennis droeg; dan wel of die Verlofpasfen voor onegt of vervalscht moesten gehouden worden. Ook ontving de Agent SLICHER bevel om des den *Franschen* Gezant DE VERAC te verstendigen, met verzoek om daar omtrent hun Hoog Mogenden, die onderrigtingen te geeven, welke te zyner kennisse mogten gekomen zyn. Tot narigt zondt men ook dit Staatsbesluit aan den Capitein Generaal (*).

Veel viel 'er naa de Omwenteling te doen, wegens Manschappen, en boven al Kanonniers, uit *Frankryk* herwaards gezonden.

Men

(*) *Resol. Gen.* 17 Aug. 1787.

Men bragt Papieren te voorſchyn uit welken men oordeelde te kunnen bewyzen, dat de Generaal ESTERHASY aan den Ridder DE LA BARRIERE een Lastbrief gegeeve hadt, en deeze voorzien was van een zeker Geſchrift, zynde een *Copy van Engagement voor de Kanonniers, Bombardiers en Sappeurs, met de Staaten van Holland, en het Tractement, dat hun door dezelven was toegelegd.* Terwyl andere Papieren uitweezen, dat een gedeelte van die Kanonniers, zich over *Luik*, *Tongeren* en *'s Hertogenbosch* moesten begeeven na *Gornichem*, en anderen over *Eindhoven*, *Oosterwyk* en *Tilburg* na *Geertruidenberg* (*).

XL. BOEK. 1787.

Hun Ed. Gr. Mog. hadden, in Herfstmaand des verſtreeken Jaars, alle Gewapende Schutteryen en Gelegaliſeerde Genootſchappen, die de beſcherming der Vryheid, de behoudenis van de algemeene Veiligheid, en afweering van allen Geweld, ten doel hadden, in hunne byzondere Beſcherming genomen (†). De Wapenhandel, allerwegen ten Plattenlande voortgezet, bragt te wege, dat ook de daar opgeregte Genootſchappen zogten in die Beſcherming genomen te worden. Uit *Hollandsch* Zuider en Noorderdeel vervoegden zich een aantal Dorpen van meerder en minder aanziens, en Volkrykheids, ten dien einde by Staaten van *Holland*, en ontvingen alle, die in de gevoelens ſtonden der in

Veele Gewapende Genootſchappen in beſcherming by hun Ed. Gr. Mog. genomen.

(*) *Reſol. Gen.* 18 Oct. en 20 Nov 1787.
(†) *Zie onze Vaderl. Hiſt.* XI. D. bl. 196.

XL. BOEK. —— 1787.

in den voorleden Jaare gewettigde Genootschappen, naa des gedaan onderzoek, dit gunstbetoon. — Niet minder dan zes en dertig Genootschappen van Wapenhandel ten Plattenlande, die zulks vóór den zeven en twintigsten van Sprokkelmaand verzogt hadden, viel dit ten deele op den zesden van Lentemaand. En kreeg dat van *Oostzaandam*, reeds vóór dien tyd, op gedaan verzoek, schoon nog niet in bescherming genomen, volmagt om, in geval van Oproerige Beweegingen, waar voor zy betuigden bedugt te zyn, geweld met geweld te keeren. Vervolgens zette men deeze Bescherming verleening voort tot in Herfstmaand (*).

Andere die Bescherming ontzegd.

Alle zich in den Wapenhandel oefenende Landzaaten waren egter niet van dien stempel, dat zy by dit Onderzoek, op de proeve, goed bevonden werden; ja men hadt ten Plattenlande op veele Plaatzen, Genootschappen, blykbaar van de tegenpartye, toen onder den naam van *Oranje-Corpsen* bekend: deezer aanzoek kon niet dan afgeslaagen worden.

Wat 'er ter Staats-Vergadering voorviel omtrent een Genootschap te *Voorburg*.

Reeds in Louwmaand deezes Jaars hadden Gecommitteerde Raaden te *Voorburg* dus een Genootschap, waar in *Haagenaars*, die tot het vernietigd Corps, waar in de beruchte MOURAND lid geweest was, behoord hadden, deel namen, en ter gelegenheid van welks eerste openbaare Wapenhandeling, veele balddaadigheden gepleegd waren, den

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 386. en 388. 955. 1194. 1789. 1796. 1839. 4527.

den verderen Wapenhandel doen verbieden, tot dat door hun Ed. Gr. Mogenden, daar op anders zou mogen verstaan worden. Dit ter tafel van Staaten van *Holland* gebragt zynde werd het verrigtte van Gecommitteerde Raaden ten vollen goedgekeurd, en die Heeren gemagtigd, „ geene andere Exercitie-Genootschappen ten Plattenlande toe „ te staan, dan die speciaal onder hun Ed. „ Gr. Mog. Resolutie van den zevenden „ van Herfstmaand laatstleden waren, of „ zouden worden begreepen." —— De Ridderschap wedersprak dit Besluit; de Steden *Delft*, *Brielle*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Medemblik* desgelyks. Deeze wilden Schout en Geregte van *Voorburg* aangeschreeven, en om berigt, binnen korten tyd, verzogt hebben: zo ook *Hoorn*, en oordeelden de Afgevaardigden dier Stad, terwyl zy zich hielden aan hunne Verklaaring op het Staatsbesluit van den zevenden van Herfstmaand des jaars MDCCLXXXVI, „ ook nu, dat over „ een punt van zo veel delicatesse, niet „ zonder voorkennisse en order van de Hee„ ren Principaalen behoorde te worden ge„ resolveerd; te meer, daar, volgens hunne „ gedagten, alle In-en Opgezetenen, ten dee„ zen gelyk Regt hadden en dus niemand, „ in den zo nuttig geroemden Wapenhan„ del, moest worden verhinderd, vóór dat „ het klaar bleek, dat hy daar van, ten na„ deele van den Lande, of van de Publieke „ Rust, poogde misbruik te maaken, in „ welk geval alleen het, naar de tegen„ woordige gesteldheid van zaken, zou kun-

XL. BOEK. —— 1787.

XL. BOEK. —— 1787. „ nen te pasſe komen, den zodanigen, on-
„ der *wat naam* die zich ook mogte voor-
„ doen, de Wapenoefening daadlyk te be-
„ letten (*).”

Verdere tegenkantingen van Genootſchappen, niet onder de Beſcherming begreepen.

Dan, hoe zeer deeze Stad met de Ridderſchap zich tegen dit Staatsbeſluit, 't zelve partydig oordeelende, aangekant hadden, Staaten van *Holland* hielden zich daar aan in het aanneemen of afwyzen der veelvuldige Wapenhandelende Genootſchappen, welke zich, van tyd tot tyd, aanboden. — Zy gingen op zommige Plaatzen, een ſtap verder. Gecommitteerde Raaden beſlooten een Officier met vierentwintig Man, na 't Land van *Voorne* te zenden; als mede om Aanſchryving te doen aan alle Schouten en Geregten ten Plattenlande, om de Wapenen, die ter gelegenheid der verſchillen met den Keizer aan de Landlieden waren afgegeeven, wederom in 's Lands Magazynen te moeten bezorgen, voor zo verre dezelve niet gebruikt werden door Genootſchappen in de Beſcherming van hun Ed. Gr. Mogenden genoomen. Op het ontvangene berigt, dat 'er, op verſcheide Plaatzen omſtreeks *Loosduinen*, op nieuw *Oranje-Corpſen* zich in den Wapenhandel begonnen te oefenen, ſchreeven zy, de Geregten aan zulks te ſtaaken, en beſlooten Ruitery derwaards te zenden (†).

Het voorge-

Dit alles veroorzaakte onvermydelyk veel woelens en tegenwytings in den Lande, en klag-

(*) *Reſol. van Holl.* 11 Jan. 1787.
(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1301. 1302.

klagten over verongelyking. Te *Overſchie*, een volkryk Dorp, zeer bekend in deeze dagen, als ten ſterkſte gehegt aan het Huis van *Oranje*, oordeelden een groot getal der Dorpelingen, dat het hun, even zeer als aan andere Ingezetenen van veele Dorpen en Steden in het Vaderland, vry ſtondt om zich in den Wapenhandel te oefenen, en hadden, met voorkennis en goedvinden van het Geregt, een Genootſchap opgerigt, als eene *Schuttery* dier Plaatze. De Baljuw en Geregte van *Overſchie* Aanſchryvens van Gecommitteerde Raaden bekomen hebbende, om het daar opgerigte Genootſchap van Wapenhandel te vernietigen, hadt het Geregt dit aanſchryven aan het Genootſchap in handen geſteld om 'er op te berigten. Gecommitteerde Raaden verzogten het nader goedvinden van hun Ed. Gr. Mog. te mogen weeten. Inmiddels verſcheen het Berigt der *Overſchienaaren* ter Vergaderinge van Staaten van *Holland*; inhoudende, „ dat het Genootſchap te *Overſchie* wel „ niet begreepen was in de gunſtige Reſo„ lutie van hun Ed. Gr. Mog. van den ze„ venden van Herfstmaand laatstleden; doch „ dat hetzelve ook geen *Genootſchap*, maar „ een *Schuttery* op dat Dorp was."

Vallen deswegen te *Overſchie*.

De Meerderheid der Staaten van *Holland* hieldt dit voor eene loutere uitvlugt, en ſchreeven den Baljuw en Geregte aan om dat Genootſchap van Wapenhandel, zonder eenig verzuim van tyd, en niet te paſſe komende Uitvlugten, te doen ophouden, en de Wapens te doen nederleggen. 't Welk, by

XL BOEK. 1787.

openbaare afkondiging, kort daar op, geschiedde. Ook was aan de Officieren van *Delft* en *Rotterdam*, als mede aan Dykgraaven van *Delfland* en *Schieland* aangeschreeven om op de uitvoering der bevolene Ontwapening ten sterksten te waaken (*).

Geldbehoefte der Gewapende Genootschappen.

De Leden der in hooge Bescherming genome Genootschappen trokken, gelyk wy reeds vermeld hebben, in grooten getale uit. Niet gering waren de Gelden, nodig om de kosten goed te maaken. Om hier in te voorzien strekte ten deele het *Vaderlandsche Fonds*, 't geen zo veel opziens gebaard als opgangs genomen hadt (†). De *Hollandsche Departementen van het Fonds, ter bevordering van de gewigtigste belangens des Nederlandschen Volks*, gelyk zy zich tytelden, hielden in Sprokkelmaand deezes Jaars eene Vergadering in *'s Gravenhaage*, en gaven, in een openbaar gemaakten Brieve, als den uitslag hunner Raadpleegingen op; „ dat zy, in overweeging genomen hebben„ de den Staat van dit Fonds, in deeze „ aanzienlykste Provincie van het Bondgenootschap, en daar tegen vergelykende „ den Nood, welke nog daadlyk in de verscheide Gewesten, plaats hadt, en dien „ welken men voorzag dat nog verder ontstaan kon, en zeer waarschynlyk volgen zou, het van hunnen onvermydelyken pligt vonden, wilden zy aan het oogmerk

(*) *Resol. Holl.* 20 Jan. 1787. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 64. 93.

(†) Zie onze *Vaderl. Hist.* XI. D. bl. 309—325.

„ merk deezer Inrigtinge voldoen, de Mild- „ daadigheid en Vaderlandsliefde der Ne- „ derlanderen op nieuws op te wekken, „ door het uitſchryven en bekendmaaken „ van een nieuw *Programma*, geſchikt „ naar de tegenwoordige tydsomſtandighe- „ den: ten einde, vervolgens, zo ſpoedig „ mogelyk, tot eene nieuwe Inzameling over „ te gaan, in die billyke hoop en verwag- „ ting, dat niet alleen het aantal der Deel- „ neemeren in de jaarlykſche Contributie „ van één tot vyf Gulden, merklyk zou toe- „ neemen; maar dat ook het groot aantal „ meer en min vermogenden in ons Vader- „ land, door aanzienlyke, en naar hun by- „ zonder vermogen geëvenredigde Dona- „ tien, dit Fonds meer kragtdaadig zullen „ onderſteunen, en daar door die belang- „ looze Vaderlanders, die alomme den last „ der Inzamelingen en van het Beſtuur dier „ Penningen, op zich genomen hebben, in „ ſtaat te ſtellen, om niet alleen gedeeltlyk, „ gelyk tot hier toe het geval veelal geweest „ was, en dus meer of min gebrekkig aan „ het oogmerk te kunnen voldoen; maar in- „ tegendeel met een ruimer hand alomme, „ waar zulks vereischt werdt de goede zaak „ des *Nederlandſchen* Volks te onderſteunen."

XL. BOEK. 1787.

Dan laaten wy, zonder deezen Brief, tot geleide van het *Programma* gezonden, verder af te ſchryven, liever het geheele *Programma* woordlyk overneemen, wy zullen daar uit verſtaan, en den Staat van dat Fonds, en de einden waartoe het gebruikt werd, als mede eene onbewimpelde ontvouwing

Nieuw Programma van het *Vaderlandſche Fonds.*

XL. BOEK. —— 1787. van de denkwyze der Voorstanderen en Bezorgeren. 't Zelve luidt. „ In het voorleden Jaar MDCCLXXXVI. hebben in meest „ alle de Steden van ons lieve Vaderland, „ zich eenige weldenkende Vaderlanders „ aangeboden, ter Inzameling van Penningen tot een Fonds, 't geen strekken zou „ ter kragtdaadige Onderſteuning van de „ billyke en bedaarde poogingen der Voorstanderen van de Vryheid en Burgerlyke „ Regten des *Nederlandſchen* Volks, —— „ Zy hebben het genoegen gehad, niet alleen de Goedkeuring hunner braave Medeburgeren weg te draagen; maar bovenal derzelver Medewerking te ondervinden; zo door een merkelyk aantal „ Contribuanten tot hetzelve Fonds, als „ door verſcheide aanzienlyke Donatien aan „ 't zelve, en zyn daar door in ſtaat geſteld „ geworden, om, ten minſten gedeeltlyk, „ het heilzaam oogmerk deezer Inſtellinge „ te bereiken.

„ De onderſcheide Departementen in „ deeze Provincie hebben, op den negenden van Sprokkelmaand deezes Jaars, „ eene Algemeene Vergadering gehouden „ in *'s Gravenhaage*, alwaar de Gemagtigden van meest alle de Stedelyke Departementen, benevens die van eenige „ andere Plaatzen, binnen deeze Provincie, „ elkanderen opening gegeeven, en gezamenlyk de noodige ſchikkingen beraamd „ hebben tot eene Provinciaale Directie, „ terwyl zy thans het genoegen hebben aan „ hunne Vaderlandlievende Medeburgers

„ ken-

„ kennis te geeven, dat daar door deeze „ heilzaame Inrigting eene nieuwe Vastigheid en Consistentie heeft gekregen. XI. BOEK. 1787.

„ Onder de veelvuldige ontwerpen, door „ eene belanglooze Vaderlandsliefde, ter „ kragtdaadige bevordering van de zaak der „ Vryheid uitgedagt, kan men, voorzeker, aan de oprigting van dit *Nationaal-Fonds*, de eerste plaats niet weigeren: „ immers, daar de Belaagers der Volksvryheid, onmagtig om hunne verderflyke „ oogmerken door wettige middelen te bereiken, niets anders overig hebben, dan, „ ware het mogelijk, om het edel vuur van „ Vaderlandsliefde in 't eerlyk burgerhart, „ door misbruikt geweld, schreeuwende „ verdrukking, en laage knevelaryen, uit te „ dooven; daar hunne laatste wanhoopige „ pogingen, klaarblyklyk strekten, om, „ door eenen misleiden hoop van Oproerigen, vrye Burgers, straffoos van hunne „ bezittingen te berooven, en aan de bitterste elenden van eene onverdiende armoede over te laaten — was 'er niets „ natuurlyker, niets meer pligtmatig, dan „ dat de braave Voorstanders der Vaderlandsche zaak bedagt wierden, om die ongelukkigen, eenen gemeenschaplyken Bystand gulhartig aan te bieden, en op eene „ edele wyze, te toonen, dat het der goede zaake aan geene middelen zou ontbreeken, om, door eene cordaate tegenwerking, de onnatuurlyke pogingen van „ haare Vyanden te verydelen; terwyl door „ eene gulle Deelneeming der braave Va-

XL. BOEK. —— 1787.

„ derlanderen, aan deeze Inrigting, niet „ alleen de Burgerwapening, de zekerfte „ en natuurlykfte Waarborg der Vryheid, „ werklyk konde worden uitgebreid, (ter „ bevordering van welken de Directeuren „ der onderfcheidene Departementen, door „ deeze Vergadering, ten ernftigsten wor- „ den aangemaand,) en daar door aan de „ ongelukkige Slachtoffers der Dwinglan- „ dy de veilige toevlugt voor eene ont- „ menschte Vervolging aangeweezen; maar „ waar in te gelyk, voor elk weldenkend „ en verdienstlyk Vaderlander, eene wisfe „ en bemoedigende verzekering opgeflooten „ lag, dat, indien het der Heerschzugt aan „ geene middelen van geweld ontbreekt, de „ onfchatbaare Vryheid daar tegen haare „ vervolgde Voorftanders van geen edel- „ moedigen Byftand beroofd zal laaten.

„ Gelyk dan het voorftellen deezer heil- „ zaame doeleindens tot de Oprigting van „ dit Fonds aanleiding gaf, zo hebben „ reeds de Ontwerpers en Beftuurders van „ 't zelve het zoetfte genoegen mogen fmaa- „ ken, in eene ondervindelyke overtuiging, „ dat zy zich, in de berekening der voor- „ deelen, welke zy zich daar mede voor de „ goede zaak hadden voorgefteld, niet bedro- „ gen gevonden hebben: immers het Geweld „ en de Overheerfching, welke in *Gelder-* „ *land* hunne fnoode rol gefpeeld hebben, en „ waar van de ongelukkige Slachtoffers „ nog in den bangften nood zugten, zouden „ hoogstwaarfchynlyk de eigene fchrikbaa- „ rende tooneelen in *Overysfel* geopend

„ heb-

„ hebben, zo niet het cordaatste gedeelte
„ van derzelver Ingezetenen, (doch wier
„ vermogen veel al hunne edele Vryheids-
„ min niet evenaart,) tydig was in staat ge-
„ steld geworden, om het aangrimmende
„ geweld, des noods, het hoofd te bie-
„ den, en tegen eene overweldiging te
„ waaken, waar door die Vryheid, welke
„ thans in dat Gewest, zo heerlyk is door-
„ gebrooken, in haare eerste opluiking zou
„ gesmoord zyn. —— De Stad *Utrecht*, en
„ een aanmerklyk gedeelte dier Provincie
„ zyn mede niet weinig door deezen edel-
„ moedigen Bystand gerugsteund. —— En
„ wie kan de doodlyke gevolgen bepaalen,
„ welke de nederlaag der Vryheid aldaar op
„ de algemeene zaak des lieven Vaderlands
„ zou gehad hebben? Het zou derhalven
„ overtollig zyn de gewenschte Werking
„ van dit Fonds in 't algemeen te willen be-
„ toogen; daar ook de openbaare Tegen-
„ kanting, welke hetzelve van den kant der
„ Vryheidhaateren ontmoet, op de over-
„ tuigendste wyze aan den dag legt, hoe
„ gevaarlyk zy 't zelve voor hunne verderf-
„ lyke oogmerken rekenen, en alzo het be-
„ lang daar van boven allen twyfel stellen.

„ Dan, de Uitgaven gelyktydig met de
„ Inzameling begonnen zynde, en, voor
„ een aanmerklyk gedeelte, nog voortduu-
„ rende, maaken, by aanhoudenheid, de
„ Deelneeming in dit Fonds noodig, welks
„ nuttigheid voor het lieve Vaderland aan-
„ groeit naar maate deeze Deelneeming al-

XL. BOEK. 1787.

„ gemeener, onder alle Weldenkenden „ wordt.

„ De Commissien ter Directie in de by„ zondere Departementen kunnen dan niet „ afzyn hunne braave Landgenooten uit te „ noodigen, om, ieder naar zyn vermo„ gen, mede te werken tot instandhouding „ en uitbreiding van eene Inrigting, welker „ heilzaame uitwerking door eene overtui„ gende ondervinding zo treffend betoogd „ is. Elk waardig Vaderlander voelt zyne „ verpligting om het zyne toe te brengen „ ter bevordering van dat algemeene wel„ zyn, waar in zyn eigen volstrekt ligt op„ gesloten, en zal zich gelukkig agten, „ indien hy, door het afstaan van een ge„ ring gedeelte van zyn Vermogen, de lof„ lyke poogingen kan ondersteunen van „ hun, die met eenen belangloozen en on„ vermoeiden arbeid, ten algemeenen nutte, „ werkzaam zyn: terwyl het geen geringe „ blaam zou opleggen op hun, die gehou„ den willen zyn de waarde der Vryheid te „ kunnen gevoelen, indien 's Lands goede „ zaak, in een zo zeer van Middelen geze„ gend Land, wel braave en moedige Va„ derlanders vondt, die hun Leeven voor „ het behoud van hetzelve veil hebben; „ maar geene edelmoedige en milde Deel„ neemers om de poogingen van die braa„ ven, uit hunnen overvloed, te onder„ steunen, en daar door het onschatbaarst „ genoegen te smaaken in de zelfsbewust„ heid van ook iets te hebben toegebragt,

„ tot

„ tot vestiging van eene duurzaame Vryheid, welke zy, zonder zodanig eene medewerking, zouden toonen onwaardig te zyn (*)." XL. BOEK. 1787.

Dit *Programma*, vastgesteld op de Algemeene Vergadering der Departementen van het *Nationaale Fonds*, in de Provincie van *Holland* en *Westfriesland*, op den veertienden van Lentemaand gehouden, werd, kort daar op, Wereldkundig gemaakt. Hy ontving geen minder maat van lof en laster dan de eerste Bekendmaaking; het vondt, zo als de zaaken thans voor die Party geschaapen stonden, openbaare toejuiching en aanpryzing, terwyl het niet ontbrak aan afkeuring en tegenwerking (†).

Byzondere Geldinzamelingen.

Onderstandgelden uit dit Fonds strekten zeer om de Gewapend uitgetoogene Burgers te gemoet te komen, doch men liet het hier by niet berusten. In eenige Steden en Dorpen onzes Vaderlands, waar men Gewapende Genootschappen vondt, en gevolglyk ook Mannen, die uittoogen, stelde men, by in de Nieuwspapieren gedaane Aankondigingen, de behoeften der Uitgetrokkenen, by herhaling, voor, en noodigde de Burgeryen uit, om, ter bestemde plaats en tyd, hunne Giften daar toe by te draagen.

Aanmaaking daar toe te *Haarlem*.

De gelykheid van den toon op welken die veelvuldige Aanzoeken gestemd wären, zou het ophaalen daar van een verveelend en noodloos werk maaken. Wy verge-

(*) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 855.
(†) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 863.

XI. BOEK. 1787. genoegen ons met een vernieuwd Aanzoek te *Haarlem*, in 't voorst van Zomermaand gedaan, ten voorbeelde, by te brengen. — „ Op nieuws vindt zich de Commissie tot „ het Defensieweezen van den Grooten-„ krygsraad deezer Stad, en Commissaris-„ sen der Burgersocieteit, die de Inzame-„ ling der Liefdegiften hunner Stadgenoo-„ ten, ter onderfteuning van de uitgetrok-„ ken Manschap op zich genomen heeft, „ verpligt by deezen zich tot hunne gegoe-„ de en welmeenende Medeburgers te ver-„ voegen. Het aanzienlyk getal Schutters, „ nu ter Bezetting van een der Frontieren „ onzer eigene Provincie, onder het gelei-„ de van alle de in de Stad present zynde „ Officieren van het Battaillon der Schutte-„ rye *Pro Aris et Focis* uitgetoogen (*), „ vernieuwt niet alleen het gebrek aan Pen-„ ningen, tot zulke Uittochten en Bezet-„ tingen benoodigd, maar verdubbelt de-„ zelve. Men is overtuigd van de Mild-„ daadigheid der braave Burgery deezer „ Stad, zy heeft 'er dikwerf spreekende en „ treffende bewyzen van gegeeven; maar „ was

(*) Ten dien dage waren omtrent 150 Man, onder welken men een aantal zeer welgezetene Burgers telde, van dat Battaillon na de *Nieuwer-Sluis* getrokken, onder 't Bevel van den Heer Mr. D. J. Canter Camerling Collonel, de Heeren Mr. J. Enschedé Luitenant Collonel, A. de Waal Malefyt Majoor; P. H. Klaarenbeek, Mr. C. A. van Sypesteyn, H. Horstman, J. C Sterk, J. van Walré Capiteinen, J. de Waal Malefyt en J. Scholting Luitenanten.

„ was 'er ooit een oogenblik, dat de hand XL.
„ onbekrompen geopend moest worden, BOEK.
„ het is zeker dit tegenwoordig. 's Lands
„ nood kan niet wel hooger klimmen, en 1787.
„ nimmer kan 'er eene gelegenheid geboo-
„ ren worden, waar by 'er, met ruime
„ Liefdegaaven, zo veel nuts voor 't Va-
„ derland kan uitgewerkt worden; en, zo
„ die mogten ontbreeken is mogelyk niet
„ alleen de kwyning en het verderf der
„ Republiek; maar ook misfchien het lot
„ beflist van zo veele braave Vaderlanders,
„ en zo hartlyk beminde Stadgenooten, die
„ gereed zyn, meer dan Goud voor het
„ Vaderland te fpillen, die alle betrekkin-
„ gen van Vriendfchap en Bloedverwant-
„ fchap overftappende, met agterftelling van
„ hun dagelyks Handwerk en Bedryf, het
„ lieve Leeven, zo getrouw als kloekmoe-
„ dig, voor den Lande opzetten. Zouden
„ onze beste Vrienden, onze dierbaare Me-
„ deburgers hunne poogingen, uit gebrek
„ aan Penningen moeten ftaaken, ja moge-
„ lyk, uit hoofde van dat gebrek, de eer-
„ fte Slachtoffers worden van eene Heersch-
„ zugt, die het op alles, wat zyne Vry-
„ heid bemint, gemunt heeft. Hoe veel
„ onaangenaams zullen zy dan, die, t'huis
„ gebleeven, hunne Schatten geflooten
„ hielden, waanende, dat zy met eene klei-
„ ne handvol uit hunnen overvloed, zich
„ genoeg van hunnen pligt gekweeten heb-
„ ben, in hunne harten, tot op hunnen
„ fterfdag gevoelen! Hier in verder te
„ treeden zou eene verdenking aanduiden,
„ die

XL. BOEK. —— 1787. „ die de zo menigmaal gebleekene Mild„ daadigheid zou beledigen. Men ver„ trouwde dan, dat de Liefdegiften zo ruim „ zullen zyn als de nood groot is, daar de „ pligt van Burger, van Mensch, en voor„ naamlyk van Christen, zulks ten sterk„ sten vordert (*)." — Het ontbrak daar ter Stede zo min als elders, waar men de Burgery tot deeze Giften opwekte, aan milde Geevers; 't geen te minder bevreemdings zal verwekken, als men in aanmerking neemt hoe een aanzienlyk deel van 's Lands gegoedste Ingezetenen zich deezer zaak aantrok.

Gewigtig Voorstel van *Amsterdam* omtrent de Verdeediging in *Holland*. Om dezelve ten kragtdaadigsten voort te zetten diende de Voorslag der Stad *Amsterdam* ter *Hollandsche* Staatsvergaderinge in den aanvange van Zomermaand gedaan, en vervolgens in geschrifte overgegeeven. Een Voorslag, die zo veel opziens verwekte, en zo veel ten gevolge hadt, dat wy dezelve geheel moeten plaats geeven. De Afgevaardigden lieten zich woordlyk in deezer voege hooren. „ De Heeren Gedeputeer„ den der Stad *Amsterdam* hebben, op ex„ presse last van de Heeren hunne Princi„ paalen, ter Vergaderinge van hun Ed. „ Gr. Mog. voor te draagen, dat gemelde „ Heeren hunne Principaalen, in serieuse „ overweeging genomen hebbende den cri„ tiquen toestand van het lieve Vaderland, „ en speciaal van deeze Provincie, ver„ meend hebben niet langer te moeten uit-

„ stel-

(*) *Haarlemsche Courant* van 9 Juny 1787.

„ stellen U Ed. Gr. Mog. onder het oog te XL.
„ brengen en te herinneren; BOEK.
„ Dat de Provincie van *Holland*, die ——
„ onophoudelyk blyken heeft gegeeven van 1787.
„ haare zugt en verlangen om het Verbond
„ der *Unie*, gevestigd in het Bloed der
„ Voorvaderen, en tot hiertoe, door het
„ spendeeren van onnoemelyke Schatten,
„ voor eene totaale disfolutie bewaard, on-
„ geschonden aan het laatste Naageslacht
„ over te brengen, zedert eenigen tyd, het
„ voorwerp geworden zynde van de jalousie
„ en haat van eenige weinigen, die onder
„ den naam van Staaten van *Gelderland* en
„ *Utrecht*, aan hun hoofd hebbende Prins
„ WILLEM DEN V, openlyk betoonen zich
„ op haare ruïne en ondergang toe te leg-
„ gen, onder voorwendzel van elkanderen
„ behulpzaam te zyn, tot het te rug dry-
„ ven van de Militie deezer Provincie, de-
„ welke, op het verzoek van de Regee-
„ ring der Stad *Utrecht*, en op bevel der
„ Staaten deezer Provincie, alleenlyk is toe-
„ geschooten om haar, als een Medelid van
„ het Bondgenootschap, en uit hoofde van
„ de verpligting, door de Unie op haar ge-
„ legd, tegen het geweld en de overheer-
„ sching van eenige weinige Staatsleden te
„ defendeeren.
„ Dat, om van het zo even geposeerde ten
„ vollen overtuigd te zyn, de Agtbaare
„ Raad alleen maar noodig heeft gehad
„ zich te remoreeren, in de *Eerste plaats*,
„ den vyandlyken Aanval van de Militie,
„ onder bevel van den Graaf VAN EFFE-

„ REN,

XL. BOEK. 1787. „ REN, tegen de Burgery der Stad *Utrecht*, „ welke daad dan ook de Regeering der „ voornoemde Stad heeft doen reclameeren „ die Hulp en Protectie, welke haar, van „ wegen hun Ed. Gr. Mog. was beloofd „ en toegezegd; terwyl de presta tie van „ die belofte het pretext heeft aan de hand „ gegeeven, aan de Staaten van *Gelderland* „ tot het doen aanmarcheeren van een aan„ zienlyk getal Troepes, ryklyk voorzien „ van Geschut, Mortieren, Ammunitien, „ en met één woord van al zodanig Oor„ logstuig als tot Belegeringen en Verwoe„ stingen van Steden en Vestingen, door „ eenen openbaaren buitenlandschen Vyand „ zouden kunnen aangevoerd worden. Ter„ wyl evengemelde Staaten daarenboven „ van zich hebben kunnen verkrygen niet „ alleen zich door geweld meester te maa„ ken van de Arzenaalen van het Gemee„ neland, en dus van het Geschut en Am„ munitie voor het grootste gedeelte aan „ *Holland* toebehoorende; maar ook tot „ het doen deezer Expeditie te dwingen „ zodanige Troepes als op deeze Provincie „ gerepartitiëerd, door dezelve betaald, en „ door eenen particulieren Eed aan dezelve „ verbonden waren.

„ *Ten anderen*, dat deeze Expeditie is „ gepaard geweest of is voorafgegaan door „ Declaratoiren of Misfives, zo van *Gel*„ *derland* als van Staatsleden van de Pro„ vincie van *Utrecht*, te *Amersfoort* verga„ derd, welke nimmer kunnen gezegd wor„ den de geheele Provincie van *Utrecht* te

„ re-

„ representeeren, die niet duister te kennen „ geeven, dat hun waar oogmerk is daad- „ lykheden tegen de Militie van *Hol-* „ *land*, tot bescherming der Stad *Utrecht* „ toegeschooten, en niet anders dan de- „ fensief ageerende, in 't werk te stellen, „ en zich van de genoemde Stad meester „ te maaken. Dat meergedagte Staatsle- „ den, welke dus, met de Gedeputeerden „ van *Zeeland* en *Friesland*, nog maar op zyn „ hoogst zouden kunnen worden geconsi- „ dereerd, *drie en een halve* Stem uit te „ maaken, egter ter Vergadering van hun „ Hoog Mogenden, en van den Raad van „ Staaten, zodanige onwettige Besluiten „ weeten te effectueeren, waar door de „ hoogstgaande læsie aan de Onafhangelyk- „ heid en Souverainiteit van *Holland* wordt „ toegebragt, en waar door de Officieren „ en Gemeenen, in den Eed van deeze „ Provincie staande, worden in gevaar ge- „ bragt van zich aan Pligtverzuim, Disobe- „ dientie, en Meineed schuldig, en dus ten „ hoogsten strafwaardig te maaken.

„ *Ten derden*, dat de Stadhouder deezer „ Provincie, vergeetende zyne diere verplig- „ ting aan *Hollands* Ingezetenen, ondankbaar „ wegens de voordeelen welke Hy en zyn Huis „ van dezelve heeft genooten, en meer ge- „ hoors geevende aan kwaade Raadslieden, „ dewelken als Vyanden des Vaderlands be- „ hooren te worden aangezien, dan aan de „ vermaaningen van zulken, welken bezield „ zyn met waare Liefde voor 't zelve Va- „ derland, zich mede niet ontzien heeft,

XL. BOEK. 1787.

„ om, by een openlyk Declaratoir of Manifest, als ware hy een Souverain Vorst, en onder eenige frivole en vague beschuldigingen, tegen eenige weinige (doch ongenoemde) Leden en Ministers van de Regeering, een gedeelte van voornoemde Ingezetenen, tegen 's Lands Hooge Overheid op te zetten, en door de Besluiten van den Souverain voor overhaast, onwettig en van onwaarde te verklaaren, deeze verblinde Yveraars voor het Huis van *Oranje*, tot ongehoorzaamheid en oproer op te rokkenen, en zich als een Hoofd en Voorganger in disrespect, ongehoorzaamheid en weerspannigheid van Zynen en Hunnen wettigen Souverain te gedraagen.

„ Dat eene bedaarde beschouwing en overweeging van dat alles, vergeleeken met de aanhoudende Moderatie, welke zich nog in alle de Resolutien van hun Ed. Gr. Mog. heeft gemanifesteerd, het eminent gevaar, waar aan deeze Provincie geëxponeerd wordt, zo evident heeft doen voorkomen, dat zy geen oogenblik langer hebben willen uitstellen, om, tot voorkoming van alle onheilen, waar mede de ons lieve Vaderland wordt gedreigd, van deezer Stads wege, de Gedeputeerden ter Vergadering van *Holland* te qualificeeren en te gelasten; om hun Ed. Gr. Mog. te proponeeren:

„ Om eene *Commissie* te benoemen, bestaande uit eenige weinige Leden uit het midden van de Vergadering deezer Pro-

„ vin-

,, vincie, niet excedeerende het getal van XL. BOEK. 1787.
,, *vyf*, met Adjunctie van *twee* Heeren uit
,, Gecommitteerde Raaden, in *'s Hage* re-
,, ſideerende, en *één* bekwaam Perſoon,
,, behoorelyk geſalarieerd, tot Secretaris,
,, ter keuze van die Heeren; en dezelve
,, *Commisſie* te voorzien met zodanige am-
,, pele Magt, waar door dezelve in ſtaat
,, werd geſteld om zulke en voldoende maat-
,, regelen te neemen, en ten uitvoer te doen
,, brengen, als, naar hun inzien, best ge-
,, ſchikt zullen zyn, om alle Aanvallen te-
,, gen deeze Provincie en de Stad *Utrecht*,
,, efficacieuslyk te keer te gaan, alle gehei-
,, me of openbaare Machinatien, van Haa-
,, re of Haarer Bondgenooten Vyanden te
,, verydelen; met verdere Qualificatie, om,
,, tot kragtdaadige en onverwylde uitvoe-
,, ringe van dit alles zodanige Perſoonen te
,, ſalarieeren, en Middelen te emploijeeren,
,, als zy ter bereiking van dien dienſtig zul-
,, len oordeelen, en daar toe gebruik te
,, maaken van 's Lands Penningen; als me-
,, de om zulken onder de Militairen, die
,, boven anderen in yver en gehoorzaam-
,, heid aan de bevelen van den Souve-
,, rain, en van deeze te benoemene *Commis-*
,, *ſie*, uitmunten, te beloonen; en, einde-
,, lyk, tot het in dienst brengen en beſol-
,, digen van zodanige Corpſen van Vrywil-
,, ligen uit de Schutteryen en Genootſchap-
,, pen uit de Steden en het Platteland van
,, *Holland*, als zich ten dienſte van het Va-
,, derland en Defenſie van haare Bondge-
,, nooten willen laaten emploijeeren.

Z 2 ,, Dat

XL. BOEK. 1787.

„ Dat meergemelde *Commisſie*, ten einde van het meest mogelyke nut voor den dienst des Vaderlands te kunnen zyn, en de ſpoedigſte expeditien aan derzelver Orders te kunnen doen erlangen, haare Reſidentie zou dienen te houden in het Cordon, of wel zo na by de Plaats, waar de Commandant en Chef van de Militie deezer Provincie zyn verblyf houdt, als eenigzins doenlyk is.

„ Dat dezelve, alwyders, zo veel mogelyk Correspondentie zal behooren te houden met de *Perſoneele Commisſie* by Reſolutie van hun Ed. Gr. Mog. van den zesden van Herfstmaand MDCCLXXXVI. gecreëerd en in *'s Haage* reſideerende, en met dezelve de Concert werkzaam zyn.

„ En dat, laastlyk, deeze benoemde *Commisſie* ongehouden zal zyn, voorloopig opening te moeten geeven van hunne Raadpleegingen en Beſluiten; maar zal kunnen volſtaan, naa derzelver te werkſtelling, wanneer de geheimhouding zulks zal toelaaten, daar van ter Vergadering van hun Ed. Gr. Mog. Rapport te doen.

„ Authoriſeerende de Agtbaare Raad derzelver Gedeputeerden van Stadswege, de voorſchreevene Propoſitien hoe eer zo beter te doen, en op eene ſpoedige Concluſie ten ſterkſten aan te dringen; met Declaratoir dat dezelve buiten verantwoording wil gehouden worden, voor de nadeelige en funeste gevolgen, welke uit het traineeren van de Deliberatien

„ over

„ over deeze Propofitie, of het rejecteeren of verzwakken van dezelve, voor het lieve Vaderland, deszelfs Vryheid en Overheidlievende Ingezetenen en Medeburgeren, zouden kunnen proflueeren." XL. BOEK. —— 1787.

Zo veel byvals vondt dit Voorftel, dat negen Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Rotterdam*, *Schiedam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam* en *Purmerende*, met dankzegging zich terftond daar by voegden; *Dordrecht* gaf in overweeging, dat de Plaats des Verblyfs aan de Commisfie zou worden gelaaten, en dat dezelve niet verpligt zou weezen met de *Perfoneele Commisfie* te handelen; maar om dit belemmerende te ontgaan uit eigen volmagt. *Amfterdam* hadt hier niet tegen. Deeze Steden drongen aan om nog in de loopende week, op 't een en ander, een Befluit te neemen. Hoe ter Staatsvergadering opgenomen.

De Ridderfchap, nevens de Steden *Delft*, *Gouda*, *Gornichem*, *Brielle*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Medemblik* namen het Voorftel over, met toezegging, dat zy zich, ten fpoedigften, op 't zelve zouden bekwaamen, onder deeze overneemende Steden bedankte *Gouda*, even als de toeftemmende, *Amfterdam* (*).

Niet langer dan tot den dertienden leedt het of men nam, op dit Voorftel van *Amfterdam*, een Befluit, by 't welke, in gevolge van *Dordrechts* voorflag, met aflaating der twee Gecommitteerde Raaden, tot de *Commisfie ter Defenfie van de Provincie Holland* Heeren tot de Commisfie ter Defenfie van *Holland* en de Stad

(*) *Refol. van Holl.* 7 Juny 1787.

XL. BOEK. 1787. *Utrechts benoemd.*

land en *de Stad Utrecht*, benoemd werden, de *vyf* Heeren DANIEL JACOBUS CANTER CAMERLING, Raad in de Vroedſchap der Stad *Haarlem*, FRANCISCUS GUALTERUS BLOK, Schepen der Stad *Leyden;* JAN DE WIT, Schepen der Stad *Amſterdam;* MARTINUS VAN TOULON, Raad in de Vroedſchap der Stad *Gouda;* en CORNELIS VAN FOREEST, Heer van *Schoorl* en *Camp*, Raad in de Vroedſchap der Stad *Alkmaar*. — De Ridderſchap, met de Steden *Delſt* en *Brielle*, verklaarden zich hier mede niet te zullen inlaaten (*).

Komst der Commisſie te Woerden.

Gemelde Heeren aanvaardden deeze gewigtige en verre uitziende Post. Zy ſtelden tot hunnen Secretaris aan HENDRIK COSTERUS, Zoon eens Burgemeesters van *Woerden*, Advocaat in *'s Gravenhage*. — *Woerden* ter plaatze huns verblyfs gekoozen hebbende, begaven zy zich reeds den achtienden van Zomermaand met een binnen Jacht derwaards. De Generaal Majoor VAN RYSSEL en de Collonel SULJARD, vergezeld door vyf en twintig Dragonders, verwelkomden deeze Commisſie aan de *Goudſche Sluis*. By hunne aankomst te *Woerden*, werden zy begroet door de Officieren der Bezetting, en een Bezending uit de Gewapende Burgercorpſen. De ganſche Krygsbezetting en de Burgery was in 't geweer. Elf ſtukken geſchut brandden, te hunner verwelkoming, los. De Castelein van *Woerden* ruimde daar aan

(*) *Reſol. van Holl.* 12 Juny 1786. *N. Nederl. Jaarb.* 1243.

Mr. D.J.CANTER CAMERLING,
Raad in de Vroedſchap enz.
te Haarlem.

aan, volgens aanfchryven der Staaten van *Holland*, het Kasteel in. Op verzoek om ook het Dykgraafshuis te dier Stede te mogen betrekken, werd zulks toegeftaan. — Zy bevonden zich in de zamelplaats der fteeds aantrekkende Leden uit de Gewapende Genootfchappen en Schutteryen van zeer veele Steden en Dorpen, die gedeeltlyk van daar weder vertrokken na omliggende Steden en Plaatzen, voornaamlyk ter bezetting van die, door 't verloop des Krygsvolks geheel verlaaten, of ten uiterften verzwakt, waren. Te *Woerden* bleef het Gewapend Corps der *Leydfche* Studenten byzonderlyk om tot een Wagt te dienen der Heeren Gecommitteerden tot het Defenfieweezen.

XL. BOEK. 1787.

Verzoeken der Gewapende Burgercorpfen om onderftand.

Eene algemeene Vergadering der Gewapende Burgercorpfen in *Holland* binnen *Dordrecht* deedt by hun Ed. Gr. Mog. verzoek, om, uit aanmerking van de nuttigheid der Burgercorpfen, tot verdeediging deezes Gewests, eenige Penningen uit 's Lands Kas toe te ftaan, zo tot belooning als tot onderftand der *Auxiliairen*, buiten hunne plaatzen, en ten dienften van den Lande uitgetrokken, en verder om dezelve uit de Arfenaalen te voorzien van de noodige Veld-ammunitie, ten einde, in geval van nood, dezelve te gebruiken. Verzoekfchriften uit *Haarlem* en meer Steden onderfteunden deeze begeerte der Gewapende Burgercorpfen. Het laatfte werd dezelve toegeftaan (*).

Af-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 952, 958. 959.

XL. BOEK. —— 1787.

Voorslagen van *Rotterdam*, met de daar op ingediende Bedenkingen.

Afgevaardigden van *Rotterdam* deeden een reeks van Voorstellen, die wy met de bedenkingen daar op ingediend zullen voordraagen. *Vooreerst* om alle Gesuspendeerde Officieren het Grondgebied van *Holland* te ontzeggen, en binnen tweemaal vier en twintig uuren de zodanigen, die bleeven, in Arrest te neemen, en met den dood te straffen; mitsgaders alle Verdagte Persoonen aan te houden. — Men begreep vry algemeen, dat deeze Ontzegging eene Onbillykheid zou insluiten, ten aanzien der zulken, welken in de daad, wegens hunne bezwaaren omtrent den Generaliteits Eed, zwaarigheid gemaakt hadden: die dus onverhoord by Publicatie, met de daad zouden gebannen worden. Dat het aanhouden van verdagte Lieden veele welgezinden in verlegenheid zou brengen. Men oordeelde dat het oogmerk deezes Voorstels was het voorkomen van het verleiden des Krygsvolks, en dat daar aan kon voldaan worden, door een streng Placaat tegen het debaucheeren van Militairen, met last aan alle Geregten om byzonder een waakend oog te houden op de gedispenseerde, gesuspendeerde en disobediente Officieren, met belofte van Premie en Impuniteit op de ontdekking. — *Ten tweede* wilden die van *Rotterdam* Amnestie verleenen aan alle de gedeserteerde Soldaaten, op den voet als men deeze aan die van STUART en GRENIER verleend hadt. — Men was hier op van gedagten, dat de Gemeene Soldaaten, op het bevel hunner Officieren uit de Provincie getoo-

toogen, konden aangemerkt worden als niet misdreeven te hebben, en dat dus ten hunnen opzigte geen Amnestie te pasfe kwam; dat best aan dit oogmerk voldaan kon worden door het aankondigen van een algemeen Pardon voor alle Deferteurs. — *Het derde* Voorftel, om de Commisfie van het Defenfieweezen te authorifeeren om onder Commando van de getrouw gebleevene Officieren, Regimenten in plaatze van de verloopene aan te werven; hieldt men voor vervallen. — En het *vierde*, om ten fpoedigften, volftrekt te befluiten op de Communicatie van het voorgevallene ter Generaliteit den tienden van Zomermaand, door negen Leden overgenomen en daar toe dag te ftellen: dit bleef in Advys. — *Ten vyfde* wilden zy de Rivieren van *Holland* met gewapende Vaartuigen bezet hebben. Dit keurde men in handen van Gecommitteerden te *Woerden* te moeten gefteld worden, om daar in te doen wat de verdeediging deezer Provincie vereischte. — *Ten zesden* wilden die van *Rotterdam* de Afgevaardigden ter Algemeene Staatsvergadering gelast hebben om niet hun *eigen Systema*, maar dat van de *Provincie* te volgen op ftraffe van Opontbod. — Dit werd omhelsd (*).

De Commisfie te *Woerden* looft Belooningen uit.

Welhaast betoonde de Commisfie tot Verdeediging van *Holland* en de Stad *Utrecht* zich werkzaam. In overweeging genomen hebbende, dat de Armée van den Staat, en onder die ook de Krygslieden, ter Betaalinge

(*) *Refol. Holl.* 20 Juny 1787.

XL. BOEK. 1787.

linge van dit Gewest ſtaande, zedert een geruimen tyd, in verſcheide opzigten, zeer aanmerklyke ſchadens hadden moeten ondergaan, waar door de Regimenten zich met zwaare ſchulden overlaaden vonden, en de Soldaaten veel al verſtooken geweest waren om zich boven de Soldyen, hun van 's Lands wege betaald, door yver en naarſtigheid, een ruimer beſtaan te verſchaffen, begreepen zy, dat eene geëvenredigde Schavergoeding, hoe billyk ook de aanſpraak dier Troepen daar op zou weezen, het vermogen van 's Lands Kasſe verre te boven ging. Dan dat, aan de andere zyde, de veiligheid deezer *Provincie* en van de Stad *Utrecht*, hun Ed. Gr. Mogenden, zedert eenige Maanden, genoodzaakt hebbende een Cordon te formeeren op de Grenzen van *Holland*, zy wel eenigzins waren te gemoet gekomen aan het gemis van de voordeelen der Onder-Officieren en Gemeenen, 't welk een onvermydelyk gevolg van dit Cantonnement weezen moest, zonder dat 'er tot nog toe eene behoorlyke Schadeloosſtelling had kunnen worden bepaald. — Uit overweeging deezer ſchadens, als mede van den byzonderen yver, trouw en werkzaamheid deezer Krygslieden hadden de Leden der Commisſie, in gevolge van de breede Magt hun verleend, en ter voldoeninge aan het oogmerk van hun Ed. Gr. Mog. om onder anderen zulken der Krygslieden, die boven anderen in yver en gehoorzaamheid aan de bevelen van den Souverain, en van deeze benoemde Commisſie hadden uitgemunt, te be-

beloonen, met overleg van den Generaal Major VAN RYSSEL, als Commandant en Chef van het Cordon, goedgevonden „om „ aan alle de Officieren, behoorende tot „ het gemelde Cordon, of tot de daar uit „ gedetacheerde Battaillons, Compagnien „ en Detachementen, daar onder begree- „ pen die Troepen, welke ter Defensie van „ de Stad *Utrecht* zyn uitgemarcheerd, en „ dus van alle de zodanigen, die zich obe- „ dient verklaard hebben aan de laatstge- „ nomen Orders van den Generaal Major „ VAN RYSSEL, tot een Dedomagement van „ hunne geledene schaden, eene Remune- „ ratie voor hunnen betoonden yver, en ge- „ hoorzaamheid, te accordeeren *voor één-* „ *maal* een jaar Tractement *Extra* boven „ hunne gewoone Tractementen, welke zy „ in hunne respective Posten van den Lan- „ de genieten; en, wyders, tot gelyke „ Remuneratie aan alle de Onder-Officie- „ ren en Gemeenen, boven de *Twaalf Stui-* „ *vers* in de week, hun reeds in den Jaare „ MDCCLXXXVI. door hun Ed. Gr. Mog. „ geaccordeerd, weeklyks, nog eene som- „ ma van *Tien Stuivers*, toe te staan." Dit laatste zou in gaan met den zeventienden der loopende Maand, en aanhouden zo lang het Cordon stand greep, en zy zich in 't zelve bevonden, of 'er uit afgezonden wierden. De Officieren zouden acht dagen naa deeze Bekendmaaking, de helft hunner Belooninge te *Woerden* kunnen afhaalen, en de wederhelft met den aanvang van Slachtmaand. —— Zy vonden noodig daar aan

var-

XL. BOEK. 1787.

vervolgens eene opheldering toe te voegen, om te bepaalen, tot welke Officieren zich deeze Schadeloosstelling uitstrekte, te weeten tot de Ritmeesters, Capiteins Proprietair, Luitenants, Cornets, Vaandrigs en Adjudanten, in het Cordon of daar uit afgezonden, en geenzins wegens hoogere dan de gemelde Krygsbedieningen; noch ook aan zulke Officieren, welke by de Armee geplaatst; doch niet in daadlyken dienst by de Regimenten waren.

Zorg tegen het Verloop des Krygsvolks gedraagen.

Zogt de Commissie dus, door Beelooningen de Landsknegten aan zich te verbinden en te verpligten; het zo deerlyk Verloop, meende zy best te keer te kunnen gaan, door zich kragtdaadig aan te kanten tegen de poogingen, zedert eenige dagen aangewend, om de Troepen van het Cordon tot Ontrouw aan de Souveraine Bevelen van hun Ed. Gr. Mog. aan te zetten; of ook tot eene daadlyke Desertie of Verloop behulpzaam te zyn. Hier om vonden zy, ten eigen dage der uitgeloofde Belooningen, goed, „om „ alle Gouverneurs en Commandanten, der „ Steden en Forten binnen *Holland*, als „ mede aan de Commandeerende Officieren „ der Regimenten, Battaillons, of Detachementen binnen de gemelde Provincie, „ ernstig te gelasten, op hunnen Eed den „ Lande gedaan, om naauwkeurig toezigt te „ houden op alle Persoonen, welken zich, „ door hunne daaden of andere omstandigheden, verdagt mogten maaken, van zich „ met diergelyke verraaderlyke oogmerken „ binnen die Steden, Forten of andere

„ Plaat-

„ Plaatzen, bezig te houden of Militairen „ tot ontrouw te willen ophitsen en aanzet- „ ten, zodanige Persoonen, op gegronde „ vermoedens, aan te houden, en daar van, „ daadlyk naa de aanhouding aan Gecom- „ mitteerdens, of den Generaal Major VAN „ RYSSEL, kennis te geeven; ten einde „ tegen dezelve naar behooren zou kunnen „ worden geprocedeerd. Beloovende Ge- „ committeerden, wyders, aan de aanbren- „ gers van zodanige zich verdagt of daad- „ lyk schuldig gemaakt hebbende Persoo- „ nen, dermaate dat zy van die verderflyke „ poogingen worden overtuigd, zodanige „ Belooningen, als, naar vereisch der om- „ standigheden, en het gewigt der gedaane „ ontdekkingen, bevonden zal worden te „ behooren."

XL. BOEK. 1787.

Om dit hun tweeledig Besluit allen dien het betrof bekend te doen worden, zonden zy daar van Afdrukken, aan de Bevelhebbers, met last om 't zelve niet alleen, terstond naa het ontvangen, aan hunne Onderhoorige Manschappen voor te leezen; maar een Afdruk daar van op te hangen in de Hoofdwagten, ter plaatze waar zy in Bezetting lagen (*).

Eene Commissie, zo zeer in den smaak vallende der Gewettigde Genootschappen, en der Burgerkrygsraaden in veele *Hollandsche*

Bezending der Genootschappen en Schut-

(*) *Extract uit de Resolutien der Gecommitteerden van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland, ter Defensie deezer Provincie en der Stad Utrecht*, 20 en 27 Juny 1787.

XI. BOEK. 1787. Afteryen aan de Commisfie.

fche Steden, was naauwlyks in haare werkzaamheid, of zy ontving uit dezelve eene ftaatlyke Bezending. Te welker gelegenheid, zo op uitdruklyken last hunner Afvaardigeren, als uit naam van nog andere Steden deezes Gewests, aan die Heeren, verfcheide Voorftellen ter overweeginge werden ter hand gefteld.

Veranderingen in Krygsposten door de Commisfie bewerkt, en bepaaling eeniger Daggelden.

De Bezigheden deezer Commisfie, nu het middelpunt der Verdeedigingе, hoopten zich op elkander. Wy kunnen flegts de voornaamfte aanftippen. Zy deeden by hun Ed. Gr. Mog. den Voorflag om de openftaande plaatzen, onder HESSENPHILIPSTHAL en HARDENBROEK, ten fpoedigften, te vervullen; om een Bevelhebber van den Slinker Vleugel, in plaats van den Collonel VAN PABST, te benoemen. Men befloot tot vervulling dier plaatzen, als mede om den gemelden Collonel zyn ontflag te geeven, en den Collonel MATTHA, in diens ftede aan te ftellen. Op voorflag der Commisfie werd het Daggeld voor den Commandant en Chef VAN RYSSEL, op Vyf- en twintig, dat voor den Commandant van *Woerden*, *Naarden* op Tien, en dat voor de Generaal-Adjudanten op Drie Guldens bepaald.

Gefchil der Commisfie met Gecommitteerde Raaden over de

De Leden der Commisfie oordeelden, dat, daar de Zekerheid van dit Gewest, en eene goede Verdeediging van 't zelve, voornaamlyk afhingen van de goede Orde, waar in zich de Krygsmagt bevondt, en van derzelver gefchiktheid om fpoedig en kragtdaadig werkzaam te kunnen weezen, zich verpligt eenige punten

daar

daar toe betreklyk, aan hun Ed. Gr. Mog. te moeten voordraagen, welke hun voorkwamen den meesten spoed te vorderen. Zy betuigden in eene onaangenaame noodzaaklykheid te verkeeren, van iets ter kennisse van hun Ed. Gr. Mog. te moeten brengen, 't welk de volvoering van hunnen last onmiddelyk betrof. — Te weeten Gecommitteerde Raaden hadden kunnen goedvinden, op de Aanschryving door hun aan een der Commisen van 't Lands Magazyn gedaan, om op het eerste aanzoek, aan het Detachement van *Rotterdam*, door hun ter bezettinge van het *Krimpener Veer* bestemd, twee stukken Geschut, drie Ponders, tegen behoorlyk handschrift, te laaten volgen, niet alleen deeze Stukken te weigeren, maar tevens zich uitgelaaten dat, huns oordeels, de Commissie, door het geeven van dit bevel, haar last verre was te buiten gegaan. — Zy wilden de aandagt van hun Ed. Gr. Mog. niet ophouden met de nutheid en noodzaaklykheid van het bezetten dier post aan te toonen: zo om dat dit van zelve tastbaar genoeg was, als om dat hun Ed. Gr. Mog. hun de eer aangedaan hebbende van het geheele Plan der Verdeed襲iginge, en de Middelen tot volvoering van 't zelve, toe te vertrouwen, zeker geen naauwkeurig Vertoog van de nutheid of noodzaaklykheid van elk gedeelte van dat groot geheel van hun zouden vorderen.

XLI BOEK. 1787. afleevering van twee Veld-Stukken

„ Maar," dus vervolgen zy woordlyk; „ wy kunnen niet afzyn onze verwonde-

Sterke taal welke zy

„ ring

XL. BOEK. 1787. deswege voeren.

„ ring, over het gedrag van de Ed. Mog:
„ Heeren Gecommitteerde Raaden, in dee-
„ zen, te betuigen; wy verbeelden ons,
„ dat, daar de geheele Defensie van onze
„ Provincie in onze handen was gesteld,
„ wy insgelyks volkomen disponeeren kon-
„ den, over de Middelen, welke ter be-
„ reikinge van dat oogmerk hoogst noodig
„ waren. — UEd. Gr. Mog. zyn zeker-
„ lyk volkomen overtuigd van het groote
„ onderscheid dat 'er is tusschen een *Staat*
„ *van Oorlog*, wanneer men zyne bewys-
„ redenen met het Zwaard ondersteunen
„ moet en tusschen *Politique Geschillen*; —
„ In critique omstandigheden, Ed. Gr.
„ Mog. Heeren! gelyk die in welke wy
„ thans verseeren, moet, naa eene bedaar-
„ de overweeging, het oordeel naauwlyks
„ juiste middelen beraamd hebben, of de
„ daadlyke Executie moet 'er het zegel op
„ drukken. — Hoe zullen wy nu Ed. Gr.
„ Mog. Heeren! aan dit groote vereischte
„ voldoen, wanneer wy, in de Uitvoering
„ onzer beraamde Schikkingen, hinderpaal
„ op hinderpaal ontmoeten, zal dan, het
„ welzyn van het lieve Vaderland van eene
„ enkele *Pointille* afhangen? — Nu reeds
„ zien wy de nadeelige uitwerking, welke
„ het kragtloos maaken van Orders gehad
„ hebbe. Het Detachement der *Rotter-*
„ *damsche* Burgery, 't welk zy ter beveili-
„ ging van het *Krimpener Veer* hadden ge-
„ despicieerd, weigert thans om uit te trek-
„ ken; — zy begrypen volkomen, dat,
„ in de tegenwoordige manier van Oorlo-
„ gen,

„ gen, byna alles van de decisie van het XI.
„ Grof Geschut afhangt, en dat zy, zonder BOEK.
„ 't zelve, aan het grootste gevaar bloot- ——
„ gesteld zouden zyn; — zy willen alles, 1787.
„ hun leeven zelf, voor 't Vaderland vry-
„ willig opofferen; maar zy begeeren niet
„ in een gewissen dood te gaan, zonder
„ dat het dierbaar Burgerbloed, het geen
„ dit Vaderland zo heilig moet zyn, iets
„ ten nutte van hetzelve hebbe uitge-
„ werkt.

„ Ziet daar Ed. Gr. Mog. Heeren! het
„ nadeel, 't welk uit dit voorval reeds is
„ gesprooten; en is het te vreezen, dat,
„ wanneer dit algemeen bekend wordt, het
„ de braave Burgery moedloos zal maa-
„ ken, en minder vertrouwen in uwe Or-
„ ders zal doen stellen, en dat deeze Com-
„ missie infructueus zal worden, en buiten
„ mooglykheid zyn om het oogmerk te be-
„ reiken, 't geen UEd. Gr. Mog. zich met
„ het benoemen derzelve hadden voorge-
„ steld?

„ Wy willen zeer wel gelooven, Ed. Gr.
„ Mog. Heeren! dat de Ed. Mog. Hee-
„ ren Gecommitteerde Raaden deeze nadee-
„ lige gevolgen niet voorzien, en dat hun
„ Ed. Mog. enkel begeerd hebben, dat wy
„ ons by hun Ed. Mog. adresseerden;
„ ten einde de Orders tot aflevering van Ge-
„ schut, en andere Ammunitie van Oorlog,
„ te doen depecheeren. — Maar kan zulks
„ Ed. Gr. Mog. Heeren! in deeze omstan-
„ digheden, wel mogelyk zyn? Is het wel

XL. BOEK. 1787.

„ veilig voor het behoud deezer Provincie? Eén uur verwyls kan zomtyds de geheele Provincie doen verlooren gaan. „ Expeditie en Geheimhouding zyn de twee „ eenige middelen, welke ons, in de tegenwoordige omstandigheden, behouden, „ in de overwinning verzekeren kunnen; en „ UEd. Gr. Mog. hebben zulks zekerlyk „ begreepen, door aan ons zulk een ample „ magt en tegelyk het vermogen van Geheimhouding, wanneer het belang van „ het Vaderland zulks vereischte, te verleenen.

„ En, daar wy overtuigd zyn, dat UEd. „ Gr. Mog. in die gevoelens verfeeren, hebben wy nog heden aan de Commisen der „ Magazynen aangeschreeven, om ons eene „ specifique Opgave te doen van alle de Ammunitie van Oorlog, welke zich in dezelve bevindt — en, in dat zelfde vertrouwen neemen wy de vryheid UEd. Gr. „ Mog. te verzoeken, dat UEd. Gr. Mog. „ ten spoedigsten, en zonder resumptie, aan „ alle Commisen van 's Lands Magazynen „ gelieven aan te schryven, en des noods te „ gelasten, om, op onze Requisitie, zodanige Ammunitie van Oorlog te laaten volgen, als wy ten dienste van den Lande „ noodig zullen oordeelen; op dat wy dus „ in staat gesteld worden, om ook die zaaken te effectueeren, die niet anders dan „ natuurlyke gevolgen, en ondergeschikte „ middelen zyn, om het groote oogmerk te „ bereiken, met welker Uitvoering UEd.

„ Gr.

„ Gr. Mog. ons wel hebben gelieven te „ vereeren (*).

Schoon Staaten van *Holland* besllooten, dat aan de Commisfie eene Lyst van den ftaat der Magazynen behoorde gegeeven te worden, zagen eenigen dit geval aan als een beginzel van werkloosheid en traagheid, en meenden hier eene kenbaare oorzaak van tegenwerking te vinden, die voor den Lande van de gevaarlykfte gevolgen kon zyn; en wilden daarom, dat ieder in zyne Stad te wege bragt, dat de Leden van Gecommitteerde Raaden, die aanleiding gaven tot de klagten in den Brieve der Commisfie uitgeftort, terftond te rug geroepen, en derzelver plaatzen vervuld wierden door Mannen, wier deugd en trouw men niet behoefde in twyfel te trekken. —— Terwyl anderen, daar uit het gevolg trokken, hoe gevaarlyk het was de Collegien van 's Lands beftuur te vermenigvuldigen; en hoe veel aanleidings zulks gaf tot Oneenigheid en Tegenwerking (†).

1787. Verfchillende oordeelvellingen over dit geval.

Dat het aan Oneenigheid, en Tegenwerking, uit de Aanftelling deezer Commisfie gefprooten, niet ontbrooken hebbe getuigen eene menigte van voorvallen, die elkan-

Verfcheide verwylingen in de Vergoekeu door de

(*) *Extract uit een Misfive den 25 Juny* 1787, *door Ed. Mog. Heeren Gecommitteerden van de Ed. Gr. Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland tot Defenfie van de Provincie van Holland en de Stad Utrecht, aan hun Ed. Gr. Mog.*

(†) *Post van den Neder-Rhyn* XI. D. bl. 1113. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1294.

XL. BOEK. 1787. Commissie gedaan.

kander als verdrongen, en welker voornaamste wy niet mogen nalaaten op te haalen. Verwylde Besluiten, gedeeltlyke Toestemmingen, betwiste Vorderingen, deeden zich in menigte op.

Verzogten Gecommitteerden tot het Defensieweezen hun Ed. Gr. Mog. om aan de Commandanten der Regimenten te bevelen, de drie maandlykfche Lysten aan hun Ed. Gr. Mog. *zelve* te zenden, en niet aan den *Raad van Staaten*, of aan de *Hoofden der Regimenten*, die zich niet in het Canton bevonden. — Men zou 'er zich nader op verklaaren. — Gaven zy berigt, dat verscheide Commandanten de Verhooging van Twaalf Stuivers afkorteden, en ook weigerden de nadere Verhooging van Tien Stuivers uit te deelen, met verzoek dat de Commandanten mogten aangeschreeven worden, om, zonder korting, dat meerder toegezegde Geld, aan het Volk te geeven. —— Het werd gesteld in handen van Gecommitteerde Raaden, om, in gevolge de bevelen van den Lande, daar over te beschikken. —— Vorderden zy eene spoedige aanstelling van een Commandant van *Geertruidenberg*, in plaats van GRENIER. —— Het werd in Advys gehouden tot dat het Persooneel Besogne haar Verslag deswegen zou uitgebragt hebben. — Schreeven zy over gebrek aan Tenten, indien men zomwylen mogt genoodzaakt zyn te veld te trekken, hadden zy daar toe Gecommitteerde Raaden verzogt, en deeze daar op wel eenige, maar geene genoegzaame, voorzieninge gedaan; hiel-

hielden zy daarom aan by hun Ed. Groot Mog., dat de Commandanten, die niet in het Cordon waren mogten aangeschreeven worden hunne Tenten te *Woerden* in het Magazyn te brengen — Gecommitteerde Raaden, des om berigt gevraagd, leeverden als hun Raadslag in, dat de Tenten een eigendom waren der Regimenten. waar over hun Ed. Gr. Mog. dus niet te bevelen hadden, en dat derhalven de Heeren Gecommitteerden ter Defensie behoorden gelast te worden om de noodige Tenten, ten minste koste, te laaten maaken: waar toe zy ook door Staaten van *Holland* gemagtigd werden (*).

Voorstellen der Commissie ten baate der Gewapende Burgeren.

Van verder uitzigt was een Brief door deze Commissie aan Staaten van *Holland*, by welken zy in bedenking gaven; „ of „ Hoogstdezelven niet zouden kunnen goed„ vinden, om, by expresse Resolutie, te „ laudeeren en te approbeeren de poogin„ gen der Schutteryen en Gewapende Ge„ nootschappen in de Steden en op 't Plat„ te land van *Holland*, ter verdeediging en „ beveiliging van deeze Provincie, en haare „ Bondgenooten, tot dusverre beweezen; „ met verklaaring, dat hun Ed. Gr. Mog. „ daar aan, nevens de Adsistentie der braa„ ve en getrouwe Militairen, onder GODS „ Zegen, toeschreeven, dat het Vader„ land, deeze Provincie, en de Stad „ *Utrecht*, tot nog toe, voor allen gewel„ di-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1294. 1765. 1799. 1838.

XL. BOEK. 1787.

„ digen aanval was bevryd gebleeven. — „ Als mede om aan de Manschappen, die, „ ten dienste van het Vaderland, uitgetrokken zyn, of verder zullen uittrekken, „ en te dier gelegenheid mogten verminkt „ worden, of sneuvelen, als mede aan derzelver naatelatene Weduwen en Kinderen, toe te zeggen eene Schadeloosstelling, overeenkomstig met een Ontwerp „ by deezen breeder gevoegd, en het geen „ voor een gedeelte, in tyden van Oorlog, „ aan de Militie van den Staat wordt geaccordeerd. — En eindelyk om aan de Ingezetenen deezer Provincie toe te zeggen, dat hun Ed. Gr. Mog. geen ander „ oogmerk hebben dan om, naa het afkeeren van het gevaar, 't geen deeze Provintie thans dreigt, en het byleggen der „ gereezene Geschillen in andere Provincien, den Invloed van de Burgeryen op derzelver Regenten, in deeze Provincie, zodanig vast te stellen, als het beste gedeelte „ der Ingezetenen thans algemeen verlangt, „ en meest dienstig kan zyn, ter herstelling „ van de Rust, Eendragt en Vertrouwen „ tusschen Regenten en Burgers (*).

Adres der Burgercorp-

De Gewapende Burger-corpsen in *Holland* waren reeds bedagt geweest om hunne bekommernisſen, wegens de beletzelen, wel-

(*) Het zwaarwigtig stuk over den Volksinvloed op de Regeeringsbestellinge hier aangeroerd, zullen wy volledig behandelen als wy de Staatsgeschiedenisse van *Holland* meer in 't byzonder beschryven.

welke zy, in het voortzetten hunner poogingen, van tyd tot tyd, aantroffen, en die of daadlyk reeds ongunstig werkten, of welligt, voor het vervolg, van eenen heilloozen invloed zouden kunnen worden op den geest en moed dier trouwhartige Burgeren, wier gewapende Arm ten kragtdaadigen steun der Vryheid strekte, in den schoot van hun Ed. Gr. Agtb. te werpen, en Hoogstdezelven de ontdekte bezwaaren eerbiedig onder het oog te brengen; doch zy zagen zich gelukkig voorgekomen, door de loflyke werkzaamheid der Heeren Gecommitteerden, die het bovengemelde Stuk ter Tafel van hun Ed. Gr. Mog. bragten: en hadden zy derhalven niets anders te doen, dan dit Voorstel met hun Adres, 't welk zy indienden, te ondersteunen.

XI. BOEK. 1787. ſen tot onderſteuning daar van.

Op het Voorstel der Commissie werdt een gunstig Verslag uitgebragt door het groot Besogne, 't welk de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Amsterdam*, *Rotterdam*, *Schoonhoven* en *Alkmaar* goedkeurden; terwyl de Ridderschap, met de Steden *Delft*, *Leyden*, *Gouda*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Briel-le*, *Enkhuizen*, *Edam*, *Medenblik* en *Purmerende*, aannamen zich nader te zullen verklaaren.

Gunſtig Verſlag over het Voorſtel.

Het Besluit hier op gevallen is, om meer dan eene rede, merkwaardig, en woordlyk van den volgenden inhoud. „ In agting genomen zynde den *yver* en *zêle*, waar mede 's Lands Ingezetenen zyn aangedaan, „ tot *onderſteuning ter Defensie deezer Provincie en haarer Bondgenooten*, mitsga-

Opmerkenswaardig Beſluit deswegen genomen.

Aa 4 „ ders

XI. BOEK. 1787.

„ ders tot *Conservatie der algemeene Rust*;
„ en daar by ook geconsidereerd, dat uit
„ den aart der alhier geëtablisseerde Regee-
„ ringsvorm *aan het Volk een billyken In-*
„ *vloed op zyne Regenten competeert*, —
„ is goedgevonden en verstaan, by deezen
„ te *laudeeren* en te *approbeeren*, de poogin-
„ gen der *Schutteryen* en *Gewapende Ge-*
„ *nootschappen* in de Steden en op 't Plat-
„ teland van *Holland*, ter Verdeediging en
„ Beveiliging van deeze Provincie en haare
„ Bondgenooten, tot dus verre beweezen;
„ met verklaaring, *dat hun Ed. Gr. Mog.*
„ *daar aan*, *nevens de Adsistentie der braa-*
„ *ve en getrouwe Militairen*, *onder* GODS
„ *Zegen*, *toeschryven*, *dat het Vaderland*,
„ *deeze Provincie en de Stad Utrecht*, *tot*
„ *nog toe*, *voor allen geweldigen Aanval*,
„ *zyn bevryd gebleeven*. — Wyders, dat
„ aan alle Manschappen van gemelde Schut-
„ teryen en Gewapende Genootschappen,
„ die ten diensten van het Vaderland uitge-
„ trokken zyn, of verder uittrekken zullen,
„ *en zich onder de Orders van den Com-*
„ *mandeerenden Officier stellen*, en te
„ dier gelegenheid mogten vermikt worden
„ of sneuvelen, als mede aan derzelver naa-
„ telaatene Weduwen en Kinderen, by dee-
„ zen, toe te zeggen een Dedomagement,
„ op den voet van den Voorslag der Heeren
„ hun Ed. Gr. Mog. Gecommitteerden ter
„ Defensie. — En verder te verklaaren,
„ dat, gelyk hun Ed. Gr. Mog. by hun-
„ ne Resolutie laatstleden reeds openlyk
„ erkend hebben, uit hoofde *der Regee-*

„ *rings-*

„ *ringsvorm by Representatie*, *notoirlyk* XI.
„ *zekere Invloed aan het Volk toekomt*, en BOEK.
„ dat hier omtrent billyke bepaalingen, die
„ alle twyfeling en regtmaatige argwaan 1787.
„ affnyden kunnen, noodig zyn, Hoogst-
„ dezelve in die Gevoelens niet alleen vol-
„ harden; maar ook volkomen gezind zyn
„ en blyven, overeenkomstig den aart der
„ Constitutie, en 's Lands waare belangens,
„ dezelve te realiseeren."

Op dit Besluit nam de Ridderschap, met de Steden *Delft*, *Gouda*, *Gornichem*, *Schiedam*, *Brielle*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam* en *Medemblik* aan, zich vervolgens nader te zullen verklaaren. — By het volstrekt bepaalen van dit Staatsbesluit stelde men ook vast, naa dat deswegens, in een groot Besogne met Heeren Gecommitteerde Raaden onderzoek gedaan was, welk een Schavergoeding aan de Verminkten, als mede aan de Weduwen en Kinderen der Gesneuvelden, zou worden toegezegd (*).

Hoe-

(*) *Resol van Holl.* 17 en 24 July 11 en 14 Aug. 1787.

Het Plan van Schavergoeding was van deezen Inhoud.

Dat alle die Burgers, die in den Dienst zullen verminkt worden, in zo verre, dat dezelve onbekwaam zullen zyn, zich te kunnen geneeren, zal worden toegelegd.

A. Of in ééns eene somme by Uitkoop.
B. Of eene weeklyksche Gratificatie.
A. Dat de somme by Uitkoop, in ééns te geeven, zou dienen te worden bepaald op den volgenden voet.

a. Voor het verlies van beide Oogen . . . f2000:0:0.

 Voor

XL. BOEK. 1787. Gefchil over de Magtsverleening aan de Commisfie.

Hoewel deeze gegeevene Goedkeuring en Lofspraake, als mede de aanmoedigende Toezegging, den Gewapenden Burgeren, op 't Voorftel der Commisfie, en volgens hunne eigene begeerte gefchonken, op verre na geene algemeene Toeftemming wegdroeg, rees 'er, omtrent gelyktydig, een ander gefchil tusfchen eenige der Staatsleden, wegens de Gezagbetooning der Commisfie, in het oprigten van geregeld en ander

Voor het verlies van één Oog . . . *f* 450:0:0.
En voor andere Accidenten of verminkingen aan dezelve, beneden de voorfchreven refpective fommen, ter Discretie van het Collegie van de Ed. Mog. Heeren Gecommitteerde Raaden, elk in zyn Kwartier.

b. Voor het verlies van beide Armen of Handen . *f* 1600:0:0.
Voor het verlies van de Rechter Hand of Arm . *f* 600:0:0.
Voor het verlies van de Slinker Hand of Arm . *f* 450:0:0.
En voor andere Verminkingen ter Discretie als boven.

c. Voor het verlies van beide Beenen of Voeten . *f* 1000:0:0.
Voor het verlies van één Been of Voet . . *f* 600:0:0.
En voor andere Verminkingen ter Discretie als boven.

B. 1. Dat aan alle die Burgers, die in den Dienst als boven zoda-

nig

der Krygsvolk. De twist ter Staatsvergaderinge liep zeer hoog. XL. BOEK.

De Commisfie hadt niet alleen, om de vermindering des Krygsvolks ter betaalinge van *Holland* ftaande, door het bovengemelde verloop van zommige Regimenten, zo veel mogelyk, met den meesten fpoed, te verhelpen, aan elken Deferteur, die over zou loopen uit de Troepen, welke tegen *deeze Provincie* en de *Stad Utrecht* by een getrok- 1787. Wat 'er voorviel over hun bedryf tot vermeerdering der Krygsmagt.

nig zullen verminkt worden, dat zy onbekwaam zyn zichzelven te geneeeren, of iets tot hun eigen onderhoud en alimentatie te contribueeren, hun leeven lang geduurende, zal worden toegelegd weeklyks . *f* 4:0:0.

2. Dat aan de overgebleevene Weduwen zonder Kinderen van de in preftatie om denzelfdenDienst gefneuvelde Burgers 's weeklyks zal worden toegelegd de fomma van . . . *f* 3:3:0.

Tot zo lange zy weder komen te hertrouwen; doch langer niet.

3. Dat ieder Weduwe der invoege als vooren gefneuvelde Burgers, dewelke met Kinderen blyft zitten, 's weeklyks zal ontvangen . . . *f* 3:3:0.

En daarenboven voor ieder Kind beneden de 14 Jaaren . *f* 0:10:0

Alles flegts tot zo lang, dat de gemelde Weduwe komt te hertrouwen, of te overlyden: dewyl in dit laatfte geval, de Kinderen tot laste der publicke Godshuizen kunnen komen.

XL. BOEK. 1787. trokken waren, of by een getrokken zouden worden, en zich in het een of ander Regiment of Militair Corps, ten dienste van dit Gewest, zou laaten aanneemen, en aan 't zelve *alleen* den Eed doen, eene Belooning van zes Dukaaten uitgeloofd, en deeze zelfde toezegging gedaan aan elken Vreemdeling, die zich, op dezelfde wyze en gelyke voorwaarde, ten dienste deezer Provincie verbondt (*); maar ook den Collonel VAN STERRENBACH last gegeeven een Corps op te rigten, bestaande uit een Regiment Voetvolk, eenige Dragonders en Artilleristen. *Geertruidenberg* zou ter Verzamelplaats van 't zelve dienen. — De Magistraat van *Geertruidenberg* schreef hier over aan Gecommitteerde Raaden, die deezen Brief ter tafel van hun Ed. Gr. Mog. bragten, met verzoek om te mogen weeten hoe zy zich hier in gedraagen zouden, indien men hun om Betaaling daar voor vroeg — De Ridderschap wilde hier op de Commissie ter Defensie aangeschreeven hebben, om, hangende de Raadpleegingen op dit stuk, hier mede niet voort te gaan; doch de Meerder-

(*) *Extract uit de Resolutien der Gecommitteerden van de Edele Groot Mog. Heeren Staaten van Holland en Westfriesland, ter Defensie deezer Provincie en de Stad Utrecht.* 14 July 1787. — Op *Frieslands* voorstel beslooten vervolgens de Algemeene Staaten *Holland* eenen aanmaanenden Brief te schryven, zo wegens het belooven van Belooningen aan de Overloopers, als wegens de verhooging van de Soldy des Krygsvolks, verwagtende dat zulk een Besluit, als de geheele Militie bederven de, zou worden ingetrokken.

derheid der Vergaderinge verstond, dat aan de Commissie breede Magt gegeeven was, en zy, van wegen het verloop des Krygsvolks, zorge moest draagen tot het te werkstellen van middelen, die haar voorkwamen ten meeste nutte van den Lande te strekken; dat uit dien hoofde Gecommitteerde Raaden dienden gemagtigd te worden, der Regeeringe van *Geertruidenberg* aan te schryven, om de Bevelen der Commissie van hun Ed Gr. Mog. te gehoorzaamen; waar op de Ridderschap en de met haar instemmende Staatsleden dien Brief overnamen (*).

XL. BOEK.

1787.

Uitgebragt Verslag dewege, hun dit toekennende.

Het teder stuk, hoe verre de Heeren Gecommitteerden tot de Verdeediging van *Holland* en de Stad *Utrecht*, uit kragte van het Staatsbesluit van den twaalfden van Zomermaand bevoegd waren tot het oprigten van Nieuwe Corpsen geregelde en ligte Troepen, kwam in Oogstmaand ter gezetter overweeginge. De Afgevaardigden der Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amsterdam*. *Gouda*, *Rotterdam*, en *Alkmaar*, de Meerderheid uitmaakende der Leden in het groot Besogne daar over gehouden, waren van oordeel, dat en de Letter en het Oogmerk des gemelden Staatsbesluits klaar uitweezen, „dat, daar by, aan die Heeren ge„geeven was de volkomen Magt en Facul„teit om alle zodanige Middelen te beraa„men en Maatregelen te neemen en ten uit„voer te brengen als best geschikt zouden zyn,

(*) *Resol. van Holl.* 29 July 1787.

XL. BOEK. 1787.

„ zyn, om alle Anvallen tegen *deeze Provincie*, en de *Stad Utrecht* efficacieus te „ keer te gaan; en dat zy Heeren Gecommitteerden diensvolgens van Advys waren, „ dat geperfifteerd wordende by de voorfchreeven Refolutie, de gemelde Heeren, „ uit dien hoofde, bevoegd waren, tot het „ oprigten van zodanige Nieuwe Corpfen „ reguliere en ligte Troepen, als dezelve „ tot de noodige Defenfie *deezer Provincie* „ en de *Stad Utrecht*, zouden oordeelen niet „ gemist te kunnen worden; en dat van 't „ voorfchreevene aan de Heeren Gecommitteerden te *Woerden* kennis zou behooren te worden gegeeven, tot derzelver „ narigt."

Verklaaring der Ridderfchappe hier tegen ingerigt.

De Afgevaardigden der Steden *Delft*, *Brielle*, *Hoorn Enkhuizen*, *Edam* en *Medemblik*, wilden hier op nader verftaan het oogmerk van hunne Zenderen; zy verzogten met de Ridderfchap een Affchrift van het gedaan Verflag, terwyl het volftrekt *Befluit*, tot nadere Raadpleeging werd, uitgefteld, „ Dan, voegde de Ridderfchap 'er „ nevens dat zy zich verpligt gevonden „ hebbende tot het voorflaan en bepaalen „ van een Commisforiaal Befogne, om te „ onderzoeken in hoe verre, de Heeren Gecommitteerden tot de Defenfie *deezer Provincie* en de Stad *Utrecht*, uit kragte van „ de Commisfie, door de Pluraliteit der „ Vergaderinge aan hun verleend, bevoegd „ kunnen zyn tot eenige Augmentatie van „ de Militie hoegenaamd, gelyk thans door „ die Commisfie *ipfo facto* ondernomen werd; „ al-

„ alles gedaan hadden onder inhesie, van „ de Advyzen en Aantekeningen van de „ Orde, nopens de Benoeming deezer Commissie, en thans in dit Besogne moetende dienen van Advis, —— zy van gedagten zyn zouden, dat, offschoon men „ niet kan ontveinzen, dat de Heeren van „ de Commissie te *Woerden*, van eene zeer „ ample en exclusive Magt zyn voorzien, „ (eene Magt grooter dan die van hun Ed. „ Gr. Mog. zelve, en alzo *à priori* in- „ constitutioneel en onbestaanbaar,) die „ Magt zich egter nooit kon uitstrekken, „ tot zodanige Handelingen en Contracten „ die strydig zouden zyn, met de Grond- „ wetten en Voorregten eeniger Ingezete- „ nen, dus ook met de Regten van de „ Leden van hun Ed. Groot Mog. Verga- „ dering, waar van de inbreuk zonneklaar „ daar gesteld zou zyn, wanneer men aan de „ sustenue van de voornoemde Commissie „ zou willen toekennen zodanige Magt als in „ dit Commisoriaal wordt overwoogen.

„ Dat die Magt direct aanloopt tegen de „ Grondwetten van den Lande; dat alle Pun- „ ten van Bezwaar niet dan met eenpaarig- „ heid geconcludeerd kunnen worden. —— „ Dat het aanwerven van Nieuwe Corpsen, „ het augmenteeren van Compagnien wel de- „ gelyk Punten van Bezwaar zyn, onafschei- „ delyk van het Financieweezen der Provin- „ cie; dat Gecommitteerde Raaden niet be- „ voegd zyn, om eenige Belastingen te doen, „ dan op Authorisatie van hun Ed. Groot „ Mog., en zelfs niet *per consequentie* van

„ voo-

XL. BOEK. 1787. „ voorige Resolutien hoegenaamd; maar „ dat Gecommitteerde Raaden als dan verpligt zyn, om nog eene *ad illum actum* „ te vraagen."

Op welke gronden de Heeren van de Ridderschap zich verpligt vonden, om, wegens dit Besogne hun Ed. Gr. Mog. te adviseeren. „ Aan de Commissie te *Woerden* aan „ te schryven, om geene Capitulatien of „ Contracten van Oprigting van Nieuwe Militaire Corpsen, onder welke Benaaming „ die ook mogen zyn, aan te gaan, of ook „ eenige Augmentatien in de sterkte van „ Compagnien te onderneemen, zonder alvoorens daar van aan hun Ed. Gr. Mog. „ kennis te geeven, en derzelver Orders af te „ wagten. — En om, wyders het Gedrag „ van Gecommitteerde Raaden te laudeeren „ en te approbeeren, hun verzoekende op „ zodanige, ten Bezwaar van den Lande strekkende, onderneemingen, een wakend oog „ te houden; en wanneer dezelve tot hun „ kennis mogt komen, hun Ed. Gr. Mog. „ daar van te prevenieeren (*)."

Verschil tusschen Wassenaar en van Berckel. Hoe zeer men gewoon was aan heftige tegenspraak, en met veel drifts gepaarde woordwisseling tusschen de Leden ter *Hollandsche* Staatsvergadering, in gevoelens verre van een en dikwyls lynrecht tegen elkander in loopende, klom zulks te deezer byeenkomst verre boven den gewoonen peil. De *Amsterdamsche* Pensionaris van Berckel de Aantekening van de Ridderschap ontleedende

(*) *Resol. van Holl.* 4 Aug. 1787.

dende en 'er eenige gevolgen uittrekkende, viel de Heer VAN WASSENAAR STARRENBERG, van wegen de Ridderschap het woord voerende, hem in de reden; deeze gaf hem daar op, met veel drifts, te verstaan, „ dat „ hy vóór zyne beurt sprak, alle orde en „ wetten der Vergadering schondt, met „ verzekering dat hy van zulk eene inconstitutioneele en ongeoorloofde wyze van „ raadpleegen verslag aan zyn Principaalen „ zou doen, en de Vergadering verlaaten." —— Waar op de Ridder, niet min in drift ontstooken antwoordde „ dat soortgelyke uitvallen noch aan zyn Ed. noch „ aan iemand voegden, en dat hy geen „ Man was om 't zelve zo min binnen als „ buiten de Vergadering te dulden!" De Pensionaris beklaagde zich hier over, als een hoon hem aangedaan, en werd vervolgens door Afgevaardigden van *Amsterdam* voorgesteld om het Reglement van MDLXXX op de Orde van de Vergadering te herzien. Zy drongen aan om voldoening wegens het onlangs voorgevallene tusschen den Heer VAN STARRENBERG en hunnen Pensionaris, waar over zich diens Zenders beledigd vonden, en deswegen eene Verklaaring inleeverden, om in de Staatspapieren te plaatzen.

XL. BOEK. —— 1787.

Hier tegen verzette zich de Ridderschap. Heevige twisten vielen 'er by voor, en werd 'er eene Tegenverklaaring uit gebooren, waar in deeze Heeren, betuigen „ dat het „ eerder zou staan aan de Heeren van de „ Ridderschap van zich te beklaagen over „ het Gedrag van den Pensionaris VAN BERC-

XL. BOEK. — 1787.

KEL dan wel aan de Regeering van *Amsterdam* over het Gezegde van den Heer „ VAN WASSENAAR, aan dien Minister." — Zy voegden 'er by, tot verdeediging van hunne Orde, „ dat de Heeren van de Ridderschap, zedert lang, hadden moeten ondervinden, de verregaande uitdrukkingen „ en hoonenden toon, welke men zich herhaalde keeren veroorlofd hadt te houden „ tegen hun Corps, wanneer het Advys van „ dezelve niet overeenkwam met het thans „ heerschende Systema: ja waren de ongeregeldheden van dien kant zo verre gegaan, dat de Ridderschap daar over geen „ Satisfactie kunnende erlangen, noch eenig „ redres te wege brengen, zich verpligt „ hadden gevonden de Resolutie te neemen, „ (wilden zy zich niet aan de spot en minagting van een ieder blootstellen,) om „ voortaan zeer cordaat op dien zelfden voet „ als zy bejegend werden te reciproceeren, en „ dien onbetaamenden toon en beledigende „ taal, welke dagelyks ten hunnen opzigte „ plaats hadt, te beantwoorden op eene wyze „ overeenkomstig 't geen zy aan hun Eer en „ Geboorte verschuldigd waren." — Dit hadt de Heer VAN WASSENAAR STARRENBERG in het tegenwoordige geval, huns oordeels, gedaan; „ hier toe," schreeven zy „ was „ hy bevoegd, zo wel als integreerend Lid „ der Souveraine Vergadering, als uit hoofde van zyne eigene Qualiteit, welke hem „ niet kon permitteeren injurieuse uitdrukkingen onbeantwoord voorby te laaten „ gaan." Weshalven zy diens gedrag in alles

les moesten goedkeuren, en zyn zaak de hunne maaken „ welverzekerd, dat de Regering van *Amsterdam*, indien dezelven „ van het waare onderrigt was geweest, wel „ verre van een dergelyk Declaratoir in te „ leveren, en het geen met zo veel regts „ aan haaren Pensionaris gezegd was, als „ eene læsie te considereeren, en *ad animum* „ te revoceeren, gemelde Heer Pensionaris „ geïnjungeerd zouden hebben, zich met „ meer Bescheidenheids te gedraagen, en niet „ door zyne verregaande Uitdrukkingen, zelfs „ aanleiding te geeven, dat de Deliberatien „ met die decentie, als het behoort, niet „ konden voortgezet worden." —— Deeze Aantekening bleef van de zyde der *Amsterdamsche* Regeering niet onbeantwoord, waar tegen de Ridderschap, zich weder een Tegenaantekening voorbehield (*).

XL. BOEK. —— 1787.

Geschil over het aanstellen van Ingenieurs.

Om het wydgaapend verschil, wegens de Magt der Commissie, af te doen kon men eerst niet overeenkomen dag te stellen, en viel 'er, tot dit stuk betreklyk, inmiddels het een en ander voor. —— Eenige Staatsleden van *Holland* spraaken, op voorgang van *Dordrecht* van de noodzaaklykheid om vyf of zes Officieren Ingenieurs, ten dienste van *Holland*, onder de Orders van den Generaal VAN RYSSEL, aan te stellen, en, ten dien einde de Commissie te *Woerden* te volmagtigen tot de opgave der daar toe bekwaame Persoonen, om by Heeren Gecommitteerde Raa-

(*) *Resol. Holl.* 8 en 15 Aug. 1787. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 3136. en 4538.

XL. BOEK. —— 1787. Raaden de Commisſie te ontvangen, naa dat dezelve by hun Ed. Gr. Mog. zou zyn goedgekeurd. Dit Voorſtel vondt ſterken tegenſtand by de Ridderſchap, als mede by de Steden *Delft*, *Brielle*, *Hoorn*, *Edam* en *Medemblik*, boven al uit hoofde van het bezwaar van 's Lands Kas: en dat zy daar in niet zouden toeſtemmen, noch in de Betaaling uit 's Lands Kas bewilligen. Men bepaalde egter een kort aanſtaanden dag om deeze Ingenieurs aan te ſtellen; en dat, indien men de Betaaling uit 's Lands Kas wilde weigeren, men dan de voldoening zou vinden by de Comptoiren in de Steden, uit die penningen, welke men anders gewoon was in 's Lands Kas over te brengen. De Ridderſchap nam dit over.

Op den dag ter volvoeringe van dit Voorſtel beſtemd werd het in een Beſluit veranderd, en de Commisſie te *Woerden* daar toe gevolmagtigd. De Ridderſchap ſtemde toen wel in het aanneemen van eenige Ingenieurs: doch om zich deswegen by den Raad van Staaten te vervoegen; maar ingevalle de Raad van Staaten daar aan niet mogt voldoen, Heeren Gecommitteerde Raaden te volmagtigen, die Officieren een Daggeld toe te leggen; mits niet hooger loopende dan de jaarlykſche Wedden; en daar toe geene Vreemdelingen te gebruiken, om dat zy te veel plaatſelyke kundigheden zouden verkrygen. *Delft* liet zich niet verder in dan dat, zo men mogt begrypen eenige Ingenieurs noodig te hebben, als dan vooral geen Vreemdelingen aan te ſtellen, zich ver-

vereenigende met het Voorstel in voorige Jaaren door *Schoonhoven* gedaan, om, zo min mogelyk, Vreemden in 's Lands dienst te gebruiken. Dit werd door *Schoonhoven* en door alle de Steden begreepen eene stilzwygende voorwaarde te zyn, indien men onder de Landzaaten daar toe kundige Persoonen kon vinden (*).

XI. BOEK. 1787.

De Commissie onderrigt, dat Heeren Gecommitteerde Raaden zwarigheid maakten om het beloofde Douceur aan de Ritmeesters en Capiteinen voor de Werving te betaalen, zonder daar toe gelast te zyn van hun Ed. Gr. Mog., verzogten, dat, staande de Vergadering, daar op mogt beslooten worden. Het Besluit viel om, des noods, Heeren Gecommitteerde Raaden hier op te gelasten (†).

Geschil over de Betaaling van het Douceur voor de Werving.

Om van mindere tegenstribbelingen niet te gewaagen, en weder tot de nog hangende groote zaak, de Magt der Commissie ter Verdeediging te komen. De vyftiende van Oogstmaand was bepaald om dit gewigtig stuk af te doen, en geschiedde zulks overeenkomstig met het Verslag der Meerder heid (§), tegen den zin der Ridderschappe. Die, ten deezen dage, een breedvoerig Advys inleeverde om tegen te gaan, verscheide Stellingen door de anders denkende Staatsleden, in de hitte des geschils, staande gehouden, en welke hun van dien aart voorkwamen, dat zy een byzondere weder-„ spraak

Het groot Geschil over de Aanwerving des Krygsvolks door de Commissie, ten voordeele van dezelve bepaald. Wederspraak der Ridderschappe.

(*) *Resol. van Holl.* 3 en 8 Aug. 1787.
(†) *Resol. van Holl.* 15 Aug. 1787.
(§) Zie hier boven bl. 381.

XL. BOEK. —— 1787. ſpraak vorderden, „ zo ten opzigte van den „ daadlyken zin, als ten opzigte van de Il„ latien en Conſequentien, welk daar uit, „ ſpeciaal ten opzigte van de Denkwyze van „ de Ridderſchap zouden kunnen voort„ vloeijen." In 't byzonder verzetten zy zich tegen het geſtelde aan *Dordrecht* toegeſchreeven. „ Dat men niet moest treeden „ in 't geen de Conſtitutie, of het Regt van „ Overſtemming raakte; maar zich bepaalen „ tot de eenvoudige Vraag, wat is de Reſo„ lutie?" — Als mede tegen het beweerde van *Haarlem*, uit het Oogmerk dier Reſolutie, en den daar uit vastgeſtelden „ Alge„ meenen Regel, dat men zich houden moest „ aan den bepaalden voet."

Verder oordeelde de Ridderſchap te moeten waaken tegen alles, 't welk, in eeniger voege, haare Denkwyze in een ander licht kon doen voorkomen dan dezelve weezenlyk was. Zy hadt bemerkt, dat wanneer zy niet onmiddelyk zamenſtemde in alle uitgeſtrektheid tot maatregelen, welke op onderſcheide tyden en wyzen voorgeſteld, altoos als onontbeerelyk voor de Verdeediging van *Holland* beſchouwd werden, door die dezelve voordroegen, en wanneer de Ridderſchap van die onontbeerelykheid niet overtuigd was, of wanneer dezelve door het gewigt der Voorwerpen, of inzigt der gevolgen, zich niet in ſtaat bevondt, zich oogenbliklyk te verklaaren, en in alles mede te ſtemmen, men haare handelwyze ſcheen toe te ſchryven, „ aan eene bepaalde Intentie „ van de zaaken maar te willen delaijeeren,

„ ja

„ ja zelfs van zich de Defensie deezer Provin- XL.
„ cie niet genoegzaam ter harte te neemen. BOEK.
„ Dit denkbeeld," luidt hunne taal, „is ——
„ voor lieden van Eer allergevoeligst! —— 1787.
„ En daar thans alles, wat in de Vergade-
„ ring van U Ed. Gr. Mog. omgaat, pu-
„ bliek is, en in veele Nieuwspapieren
„ word voorgedraagen, op eene wyze, die,
„ of geheel verdraaid is, of geheel onecht
„ in de omstandigheden, zo volgt daar uit,
„ dat de Ridderschap het voorwerp moet
„ worden van de Kleinagting, ja zelfs van
„ den Haat van dat gedeelte der goede In-
„ gezetenen, die zodanige stukken met een
„ blind vertrouwen komen te leezen; en
„ de Ridderschap behoeft zich niet te elar-
„ geeren over de onaangenaamheden en het
„ onregt, waar aan zy daar door wordt
„ bloot gesteld. De Ridderschap wykt voor
„ niemand in oprechten en vuurigen yver
„ voor de noodige Verdeediging deezer Pro-
„ vince, en zal daar voor Goed en Bloed
„ opofferen. Doch, vermids de Maatre-
„ gelen tot Defensie vast involveeren, dat
„ 'er bekende Vyanden zyn, die een Attac-
„ que in den zin hebben, zo meent de
„ Ridderschap, dat 'er wel alle middelen
„ van precautie en voorzorg in 't werk ge-
„ steld moeten worden, en daar toe heeft
„ zy altoos geconcurreerd: maar zy ver-
„ meent teffens, dat, om die maatregelen
„ uittebreiden op eene wyze die 's Lands
„ Kas zigtbaar uitput, ja haar Financieel
„ Vermogen te boven gaat, 'er vooraf dee-

XL. BOEK. 1787.

„ ze drie Objecten, door grondige bewyzen „ geconstateerd moeten zyn. —— *Voor eerst* „ Dat de Provincie werklyk, in den vollen zin van het woord, Vyanden heeft. — „ *Ten tweeden*, dat die Vyanden werklyk „ een Attaque of Invasie in de zin hebben. —— *Ten derden*, dat zy de noodige Forces hebben, om eene dusdanige „ Attacque met eenig succes te kunnen „ uitvoeren."

Dien uiterften nood hadt de Ridderschap niet kunnen zien, en was deeze Denkwys het Richtsnoer geweest van haar geheel Gedrag. —— Wat de Magt der Commissie by het Staatsbesluit opgedraagen betrof, hielden zy zich aan het meer voorgestelde begrip (*), 't zelve thans met veele woorden nader staavende. „ Het strekte," gelyk zy zich uitdrukten „ om deeze Hooge „ Vergadering zelve te onderwerpen aan „ de willekeurige Onderneemingen van „ eene Commissie, die, langs dien weg, „ 's Lands Militie, —— 's Lands Kas, —— „ ja 's Lands Gewapende Burgercorpsen, „ alleen en despotiek zal regeeren."

Dit Advys betuigde de Ridderschap niet alleen in de Staatsstukken te zullen doen inlyven; maar voor de geheele Natie open te leggen „ op dat zy beoordeelen mogt, of de „ Ridderschap haare waare Belangen, zo „ nopens haare Defensie, als nopens de „ handhaavinge der Constitutionele Orde, in „ het zo gewigtig stuk der Bezwaren en Fi-

„ nan-

(*) Zie hier boven bl. 382.

„ nantien, volgends haar Eed en Pligt behartigde, dan niet." XI. BOEK.

Wanneer, ondanks dit alles, de Meerderheid voortging om tot het tegendeel te besluiten, liet de Ridderschap deeze allersterkste Tegenverklaaring aantekenen; „ De Heeren van de Ridderschap declareeren in de genomene Resolutie niet te hebben geconcurreerd; maar daar tegen wel ten sterksten te hebben geprotesteerd, houdende dezelve voor nul en van geene waarde; als direct strydig met de Gronden en Constitutie deezer Regeeringe, reserveerende daar omtrent haare Aantekeningen in de Registers te doen insereeren, en zodanige middelen in het werk te stellen, als zy noodig zullen oordeelen om eene zo volstrekte Overheersching en Breeking der heiligste Banden deezer Regeeringe, thans door de Meerderheid gepleegd, te keer te gaan. — Reserveerende verder den Heer Raadpensionaris, welke door het formeeren eener diergelyke Conclusie, zich formeel tegen zyne Instructie heeft gedraagen, en zich tegen Eed en Pligt ten hoogsten schuldig heeft gemaakt, in tyd en wylen, Rekenschap te doen geeven, en over deszelfs Wangedrag te Regt te doen stellen."

1787. Tegenverklaaring der Ridderschappe.

Hier mede vereenigden zich in 't hoofdzaaklyke de Steden *Delft*, *Brielle*, *Hoorn*, *Enkhuizen*, *Edam*, *en Medemblik*. *Schiedam* betuigde wel genoegen te willen neemen met de Capitulatien bereids door de Commissie aangegaan, en te begrypen dat

XL. BOEK. 1787. daar door de *Provincie van Holland*, en de *Stad Utrecht*, genoegzaam beschermd waren, en dat over zulks de Commissie diende aangeschreeven te worden geene verdere Corpsen aan te neemen. — Dan de Steden *Dordrecht*, *Haarlem*, *Leyden*, *Amsterdam*, *Gouda*, *Rotterdam*, *Schoonhoven*, *Alkmaar*, *Monnikendam* en *Purmerende*, hielde aan zich eene Tegenverklaaring (*).

Verdeeldheid over het geeven van Patenten door de Commissie.

Onmiddelyk hier op, reezen 'er Verdeeldheden over de *Patenten* door de Commissie uitgegeeven; waar aan een en ander weigerde te voldoen. Hun Ed. Gr. Mog. begreepen, dat de Krygsbezetting te *Helvoetsluis* en in den *Brielle*, waar aan de Commissie Patent tot uittrekken gegeeven hadt, niet wel konden verminderd worden; zy keurden dus het gedrag van Gecommitteerde Raaden in deezen goed; doch wilden dat men de Officieren, uit hoofde van de bygebragte reden hunner weigeringe, hun gevoelens omtrent de Staatsbesluiten der Staaten van *Holland* als Territoriaale Souverain, af moest vraagen. By het verder raadpleegen hier over zou men aan de Commissie te *Woerden* hier van kennis geeven, op dat die het gegeeven Patent zoude kunnen intrekken. Dan de Ridderschap wilde die Regimenten aangeschreeven hebben aan die Bevelen niet te gehoorzaamen; dewyl de Commissie niet bevoegd was Patent aan dat Krygsvolk te geeven: daar de Commissie oor-

(*) *Resol. van Holl.* 15 Aug. 1787.

oordeelde bevoegd te zyn om over alle Troepen, de Bezetting in *'s Gravenhaage* alleen uitgezonderd, bestel te doen, en verzogt dat dit Stuk spoedig mogt worden afgedaan (*).

XI. BOEK. 1787.

Adres der Gewapende Burgercorpsen, ten voordeele van de Commissie.

De Algemeene Vergadering der Gewapende Burgercorpsen van de Steden en het Platteland in *Holland*, die, ten zelfden tyde, toen het Stuk van de Magt der *Woerdensche* Staats-commissie in zo ernstige overweeging kwam, en stoffe tot zulke verwyderende Voorstellen opleeverde, eene allersterkste Verklaaring by hun Ed. Gr. Mog. hadt ingediend (†), tradt wederom te voorschyn met een Adres, tot Handhaaving der Commissie, waar in zy, naa betuigd genoegen over de Aanstelling dier Staats-commissie, en in de Leden waar uit dezelve bestondt, als mede wegens de breede Magt daar aan verleend, verklaaren, „tot „hun grievende smarte, te hebben moeten „ondervinden, dat de salutaire poogingen „van die loflyke Staats-commissie, voor een „groot gedeelte, waren verydeld, immers „gedwarsboomd en verwyld, door de „Meerderheid van het Collegie Uwer Ed. „Gr. Mog. Gecommitteerde Raaden, en „anderen, zelfs particuliere Ingezetenen, „welke reeds by den aanvang dier respecta„ble Commissie, (welke zo verre haare „last betrof, niet minder dan U Ed. Gr. „Mog.

(*) *Resol. van Holl.* 18 en 24 Aug. 1787.
(†) Wy hebben dezelven hier boven bl. 239 gegeeven.

XL. BOEK. 1787.

„ Mog. zelfs reprefenteerde,) geweigerd „ hebben haare Bevelen te gehoorzaamen; „ maar daar tegen allerlei frivole voorwend- „ zels en uitvlugten te allegeeren, alleen „ gefchikt om, 't zy nayverige oogmerken, „ 't zy andere bedoelingen, te begunftigen, „ en te gebruiken, althans zeker om de „ heilzaame poogingen van U Ed. Gr. Mog. „ Commisfie, ware het doenlyk, infructueus „ te maaken, gelyk daar van ten overtuig- „ lyken blyke ftrekt de weigering van Atta- „ che op het Patent van Uitmarsch van het „ Garnifoen der Stede *Brielle* en der For- „ tresfe *Helvoetfluis*.

„ Dat zy, confidereerende, dat gemelde „ Staats-commisfie is eene expresfe Dele- „ gatie, ter wier verantwoordinge, zo by „ U Ed. Gr. Mog. als by alle braave Inge- „ zetenen deezer Provincie moet komen de „ Defenfie van derzelver Provincie en dat de- „ zelve ook, wil zy, immers in dit eminent „ gevaar, van eenig nut zyn, en niet flegts „ eene ydele vertooning maaken, volgens „ den uitdruklyken Inhoud haarer Inftructie, „ nimmer de Magt moet ontbeeren, om, „ zonder eenige provifioneele Rekenfchap „ verfchuldigd te zyn, over alle de Troepen „ van den Staat, 't zy binnen, 't zy buiten „ het Cordon, te kunnen befchikken, ge- „ lyk welgemelde Commisfie zulks noodig „ zou oordeelen, zonder eenige bepaaling, „ voor zo verre de Defenfie *deezer Provincie* „ en de *Stad Utrecht* betreft, dezelve dan „ ook geenzins moet gefubordineerd zyn „ *aan*, of gecontradiceerd kan worden *door*

„ an-

„ andere Collegien of Perſoonen, wie zy „ ook zyn mogen: dewyl hier door het „ voornaam oogmerk haarer destinatie, ge- „ lyk tot dusverre, tot treffend harteleed van „ alle welgezinde *Nederlanderen*, meer dan „ te dikwerf geſchied is, geheel te niet kan „ loopen."

Op deeze gronden verzogten zy hun Ed. Gr. Mog. nogmaals, betuigende, dat zy zich vasthielden aan de even aangewezene Verklaaring, om de Commisſie te *Woerden* in derzelver volle Magt en wettig Gezag te handhaaven, en de reeds toegebragte verhinderingen aan haare gegeevene Orders daadlyk uit den weg te ruimen (*). — Zommigen willen het duiden als of de Commisſie, tot ſtaaving van de uitgeſtrektheid en onbeperktheid haarer werkinge, de toevlugt tot de Gewapende Burgercorpſen genomen, en dezelve tot het indienen van zodanig een Adres zou opgewekt hebben; doch deeze verdenking moet vervallen by elk, die weet van welk een yvervuür de Leden dier Gewapende Genootſchappen gloeiden.

Werkzaamheden der Commisſie tot verdeediging te Lande.

Onder dit veelvuldig woelen was de Commisſie onleedig geweest om de Verdeediging haar aanbevolen werkſtellig te maaken. Tot dekking van *Gouda* en *Holland* in dien oord, waren twee gewigtige Posten aan den *Ysſel* bezet, en ſchikkingen gemaakt om eenige Polders onder water te zetten, indien eenig Krygsvolk van *Gelderland* of *Amersfoort*, door de *Alblasſer* of *Krimpener*

(*) *Reſol. van Holl.* 23 Aug. 1787.

XL. BOEK. 1787. *ner* Waard, zouden tragten in *Holland* intedringen. De reeds in Bloeimaand gedaanen voorslag des Generaals VAN RYSSEL, om te *Vianen* eenige nieuwe Werken te maaken, werd door de Commisfie in Zomermaand herhaald, by aanschryvens aan hun Ed. Gr. Mog. dat zy het van de uiterste noodzaaklykheid oordeelden, tot dekking van de *Vaard*, een Retranchement aan te leggen, waar van men de kosten op 7000 Guldens begrootte.

De laatste veranderingen door deeze Commisfie bewerkstelligd, bestonden in den Generaal Major VAN RYSSEL, thans Bevelhebber van de Troepen in het Cordon, tot Commandant van *Naarden* te benoemen, en het Gouvernement van die gewigtige Vesting hem op te draagen, in stede van den hoog bejaarden en zieklyken Generaal Major GHEEL VAN SPANBROEK; den Rhyngraaf VAN SALM tot Commandant en Chef over de Troepen, en tot tweeden Commandant L. W. P. Baron VAN DER BORCH, als mede tot Kwartiermeester Generaal den Major A. VAN HELDEN aan te stellen; en, uit hoofde van de aangelegenheid van de Stad en het Land van *Vianen* tot Commandant over dezelven te verkiezen den Luitenant Collonel S. AMOUDRUZ. —— Hun Ed. Gr. Mog. verzoekende de Commisfien van den Rhyngraaf VAN SALM, en den Collonel Commandant VAN DER BORCH zodanig in te rigten, dat de Officieren, welken hoogeren of ouderen Rang mogten hebben, daar door zich niet benadeeld rekenden, en willden

den zy, om dit gemaklyker te vinden, het Cordon, het welk thans, uit hoofde der omstandigheden, geheel van Natuur veranderd was, voor vernietigd verklaard hebben (*). XL. BOEK. —— 1787.

By deeze schikkingen tot verdeediging te Land voegde men die te Water, zo op de Rivieren als in de *Zuiderzee*. 't Welk aanleiding gaf tot nieuwe onaangenaamheden, en de twisten deedt vermenigvuldigen. Twee *Gelder∫che* Heeren, met het Provinciaale Jacht na *Nymegen* te rug keerende, werden eerst by *Gornichem*, vervolgens by *Loeve∫tein*, door de daar geplaatste Uitleggers aangehouden en onderzogt. Het Hof en de Rekenkamer van *Gelderland* deeden deswegen hun beklag by hun Hoog Mogenden, vraagende Voldoening over het ongelyk hun Jacht aangedaan, onder betuiging dat zy anders daar tegen de nadruklykste maatregels zouden neemen, en hun beleedigde Souverainiteit wreeken. —— De Afgevaardigden van dit Gewest deeden door den Raad van Staaten aanzoek om Kanon tegen de Gewapende Vaartuigen, uit het Generaliteits Magazyn. De Raad van Staaten was 'er zeer voor: maar *Holland*, *Overyssel* en *Stad en Lande* namen het over, *Friesland* zou zich nader verklaaren: terwyl de overige op het neemen van een Besluit aandrongen.

Uitleggers op de Rivieren. Geschil deswegen met *Gelderland*.

Daadlyke vyandlykheden, werden door het *Gelder∫che* Krygsvolk van den *Dalem∫chen* Dyk, tegen den Uitlegger voor *Loeve-*

Het voorgevallene op den

(*) *Resol. van Holl.* 15 Sept. 1787.

XI. BOEK. 1787. Uitlegger by *Loevestein*.

vestein gepleegd, en op denzelven geschodten, 't welk deeze niet onbeantwoord liet. Men zogt vervolgens, zo men wil, door Verraad van den Luitenant SMIT, te *Dalem* liggende, met den Commandant des Uitleggers WITTE VAN DAM, dit Vaartuig meester te worden; doch deeze toeleg werd verydeld door den Luitenant PIETER VAN AARDENBURG, die, het oogmerk ontdekt hebbende, met veel beleids en moeds, de Bewerkers van deezen toeleg, naa den Commandant zwaar gewond te hebben, meester werd, en gevangen opbragt (*).

Van

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl: 1599. 1761. 1792. 3040. 4541. 4800. Wanneer de Heer WITTE VAN DAM, in de *Rotterdamsche Courant* van 17 Nov. 1787 een Verslag van dat voorval gegeeven hadt, niet zeer gunstig voor den Heer VAN AARDENBURG, vondt diens Vader goedt in 't licht te geeven, een *Exact Relaas van het voorgevallene op den 12 Sept. 1787 aan boord van den Uitlegger de Spion, geankerd voor het Slot Loevestein, tusschen den Commandant* WITTE VAN DAM *en deszelfs eersten Luitenant* PIETER VAN AARDENBURG. In eenen Brieve den veertienden van September door de Commisfie ter Verdeediging aan hun Ed. Gr. Mog. gefchreeven, vinden wy woordlyk, ten opzigte van dit laatste geval, vermeld; „Wy hebben op heden Rapport bekomen van den tweeden Luitenant op 's Lands Uitlegger de *Spion*, P. VAN AARDENBURG, liggende voor *Loevestein*, dat op eergisteren, de Commandant van voorsz. Uitlegger WITTE VAN DAM, met behulp van H. W. SMIT, Luitenant ter Zee voor de Admiraliteit op de *Maaze*, welke daar toe zich op dien Uitlegger hadt doen transporteeren, zich met openlyke fchending van den Eed, aan Ons, in naam van U Ed. Gr. Mog. gedaan, en van de Trouw aan zyn Vaderland, hadt fchul- „dig

Van meerder naasleeps was de Scheeps- wapening op de *Zuiderzee*, waar in zich het Defensieweezen der Stad *Amsterdam*, de Zeeraad aan den *Amstel* en de Commissie ter Verdediging te *Woerden* gemengd vondt. Op last van het Defensieweezen te *Amsterdam* zeilden reeds vroeg in Zomermaand twee Kaagen en twee Jachten, met Draaibassen gewapend, en ieder bemand met vyf en

XI. BOEK. —— 1787. Scheeps-wapening op de *Zuiderzee*.

„ dig gemaakt aan het verfoeilyk Desfein om den „ voornoemden Uitlegger na *Bommel* te doen opzeilen, en alzo over te brengen op het Territoir der Staaten van *Gelderland*, en om den Luitenant VAN AARDENBURG, op belofte van een „ brillant Fortuin, daar toe mede te verleiden en „ over te haalen; en wy kunnen U Ed. Gr. Mog. „ verzekeren, dat de Conduiten door den Luitenant VAN AARDENBURG, by die gelegenheid gehouden, zo voorbeeldig in Trouw, Promptitude „ en Bravoere geweest zyn, dat wy deszelfs Persoon in de Speciale Protectie en Gunst van U Ed. „ Gr. Mog. durven aanbevelen.

„ In gevolge van de door hem gemaakte schikkingen zyn de voornoemde Luitenants WITTE VAN DAM en SMIT, beiden in Arrest genomen, „ en terwyl de eerste te *Gornichem* wordt bewaard, „ en door Ons aan de Judicature van den Scheeps-Krygsraad der respective 's Lands Uitleggers, in „ gevolge van den Artykelbrief, zal worden overgegeeven, is de laatstgemelde heden morgen alhier te *Woerden*, nevens eenige bedenkelyke Papieren en Brieven by hem gevonden, gevanglyk „ binnen gebragt, en heeft bereids zyne Misdaad „ als mede die van den Luitenant WITTE VAN DAM „ volledig bekend. Weshalven wy U Ed. Gr. „ Mog. verzoeken, om de noodige Resolutie te „ neemen, voor welk Geregtshof of Vierschaar hy, „ wegens dit commune Delict zal moeten worden „ te regt gesteld." *Resol. van Holl.* 15 Septemb. 1787.

XL. BOEK. — 1787.

en twintig Koppen, onder het bevel van den Schout des Watergeregts NOBBE, na de *Zuiderzee*, om de vervoering van Oorlogsbehoeften en Volk, welke van de eene plaats na de andere mogt ondernomen worden, te beletten. Op het einde dier Maand stevende een Kanonneerboot van *Amsterdam* na *Hasselt*, om ter beletting van aanvoer des Krygsvolks van daar op *Amsterdam* aan het *Zwarte Water* te gaan leggen. De Gecommitteerden van het Defensieweezen lieten twee Kanonneersloepen in de *Zuiderzee* kruissen, om het oog te houden op de kusten van *Gelderland* en *Friesland*.

Klaagbrief van zyne Hoogheid deswegen.

De Griffier FAGEL ontving een Brief van zyn Hoogheid, waar in hy schreef zich verpligt geagt te hebben, als Admiraal Generaal, aan hun Hoog Mog. kennis te geeven, dat 'er zich een Vaartuig bevondt met een Wimpel, Vlag en Geus van den Staat, 't welk het inkomen van de Rivier de *Eem* aan Schepen belaaden met Haver, Hooi, of Ammunitie, verhinderde, terwyl hy onbewust was of hetzelve verderen aanvoer kwam beletten. — Dat hy gehoord had, dat de Zee-capitein VAN PELT, over dit Vaartuig het bevel voerde, doch bezwaarlyk kon denken, dat deeze dergelyk eene Commissie, buiten zyne kennis, zou hebben aangenomen. Dat ook het kleine Jacht van de Admiraliteit op de *Maaze*, 't welk de Heer VAN WASSENAAR tot CATWYK, na *Amersfoort* bragt, genoodzaakt was geworden by te draaijen, door een schoot met Scherp van dit Vaartuig gedaan;

daan; 't welk niet anders kon worden aangemerkt dan als een hoon van 's Lands Vlag. Dat hy het gemelde Vaartuig met geene Commissie hadt voorzien, en niet wist op wiens last gemelde Capitein dergelyke zaaken deedt op de kusten van *Utrecht*.

XL BOEK. 1787.

Opbrengingen van Schepen en klagten daar over.

'Er werden met de daad zeven Schepen met Hooi en Stoo, die de Rivier de *Eem* wilden opvaaren, en denklyk na *Amersfoort*, opgebragt. Een der Uitleggeren op de *Zuiderzee* hieldt aan, en zondt na *Amsterdam* op, een Schip van *Hasselt* komende, den wil hebbende na *Elburg*, waar op zich vier en twintig Soldaaten bevonden, uit verscheide Regimenten, meest uit het Cordon verloopen, en de *Hasselsche* Burgemeester BODE, die op zyn woord van eer, door het Defensieweezen der Stad *Amsterdam*, zyn ontslag kreeg. — By Staaten van *Holland* hoorde men het beklag van den Raad van Staaten, over het doen byleggen en laaten onderzoeken van hun Buitenjacht van den *Moerdyk* te rug komende door een der Uitleggeren; waar tegen zy voorziening verzogten.

Klagten der Staaten van *Friesland*.

Staaten van *Friesland* beklaagden zich by eenen Brieve aan hun Ed. Gr. Mog. dat een Uitlegger op het Y het *Friesche* Jacht, de Gecommitteerden van dat Gewest tot het Defensieweezen en de Quotas voerende, hadt doen bydraaijen, en verscheide beledigingen aangedaan. Burgemeesters van *Amsterdam* beweerden, dat hun Commissaris ABBEMA en de Secretaris HASSELAAR meer re-

XL. BOEK. —— 1787.

den hadden om zich over het gedrag van het Jachtvolk en de Bedienden der *Friesche* Heeren, en over den hoogen toon dier Heeren zelve te beklaagen; dat de Uitlegger niets anders gedaan hadt dan zyn last gevolgd, gelyk zy vermeenden dat bleek uit een daar by gevoegd Verhaal van het gebeurde.

Capitein VAN PELT voor de Admiraliteit van *Amsterdam* opontboden.

Gecommitteerde Raaden ter Admiraliteit te *Amsterdam*, deeden herhaalde aanschryvingen aan den Capitein VAN PELT, hem voor zich ontbiedende om mondeling te antwoorden op de Vraagen. „Hoe veel Vaartuigen hy onder zyn Bevel hadt? — Waar „dezelve gelegen waren? en hoe zich de „onderscheide gevallen, hem ten lasten gelegd, hadden toegedraagen? Doch verzogten by hun laatste schryven, hoe eer „hoe liever, schriftlyk Antwoord te mogen „ontvangen."

Antwoord van Capitein VAN PELT.

Dit antwoord was in de volgende bewoordingen begreepen. „Uwe Ed. Mog. „geëerde Order van den veertienden July is „door my wel ontvangen, en den Inhoud „daar van, (onder reverentie gezegd) zeer „wel begreepen; maar Ed. Mog. Heeren! „gelieft te begrypen, dat ik thans, (en „wel met permissie van U Ed. Mog.) in „dienst ben van deeze Stad en verder on„der de Orders van hun Ed. Gr. Mog. „de Heeren Staaten van *Holland* en *West-„friesland*, en vervolgens verpligt om aan „de Ed. Agtb. Gecommitteerdens tot het „Defensieweezen, resideerende te *Woer„den*, myne Verantwoording te doen. „Dus

„Dus zullen U Ed. Mog. my gelieven te „excuseeren, dat ik my niet inlaate tot „eenige Ouverture van myne Commissie; „maar ik moet de vryheid gebruiken om „U Ed. Mog. te renvoyeeren aan myne „Heeren en Meesters, de Ed. Agtb. Hee-„ren Gecommitteerden van het Defensie-„weezen (*)."

Hun Hoog Mog. willen hem dit bevel ontzegd hebben.

Ter Algemeene Staatsvergaderinge stelde men vast de Regeering van *Amsterdam* te verzoeken het Schip onder Capitein VAN PELT uit de *Zuiderzee* te doen opkomen, en de Admiraliteit aan te schryven dien Capitein te verbieden langer bevel over 't zelve te voeren: waar tegen de Afgevaardigden van *Holland* zich aankantten.

Verslag van 't geen de Admiraliteit te *Amsterdam*, tot die Wapening gedaan hadt.

Met het gegeeven Antwoord des Capiteins VAN PELT vondt zich *Amstels* Zeeraad niet voldaan, en schreef hun Hoog Mog. hem nader te zullen onderhouden. By welke gelegenheid dezelve oordeelde een aaneengeschakelde opgave te moeten voegen van het geen by het Admiraliteits-Collegie was voorgevallen, met betrekking tot de onderscheidene verzoeken aan 't zelve gedaan door de Ed. Agtb. Heeren uit den Raad der Stad *Amsterdam* tot het Defensieweezen derzelver Stad, wegens het wapenen van twee Kanonneerbooten, en het Bevel over dezelve, en wat door het Collegie daar in was verrigt.

Zy gaven te kennen, dat gemelde Heeren,

(*) Men vindt de gewisselde Brieven deswegen in de *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1796 enz.

XL. BOEK. 1787. ren, in 't begin van Zomermaand, eene onderhandeling met de Admiraliteits leden verzogt hebbende, daar in te verstaan gaven, dat de veiligheid der Stad, en de gerustftelling der Burgery, ten hoogsten vorderden, dat aan den kant van het Y en wel te Water, eenige Wapening geschiedde, tegen overrompeling, welke van die zyde zou kunnen aankomen; dat zy derhalven meenden, uit de wydstrekkende Magt hun door den Agtbaaren Raad gegeeven, om by de hand te neemen en zich te verzekeren, van alles wat daar toe kon strekken, aan het Collegie ter Admiraliteit, in deeze Stad, met eenigen aandrang te mogen verzoeken, het gebruik van de twee Kanonneerbooten, behoorlyk gewapend, onder het bevel van bekwaame Officieren.

Het gewigt deezer vraagen en de onvoltalligheid der Vergaderinge, deeden eene nadere onderhandeling, tot den volgenden dag, verzoeken en bepaalen, met byvoeging, dat de Heeren het nu mondeling gedaane Voorstel schriftlyk zouden inleeveren. Het eerste Lid des Voorstels hieldt in: „ Om, ter verzekeringe van deeze Stad „ en Provincie van *Holland*, hoe eerder zo „ beter, te doen equipeeren twee meest be„ kwaame Vaartuigen, om te dienen tot „ Uitleggers, en zodanig te worden geëm„ ploijeerd als met gemeenzaam overleg „ van de Admiraliteit en de Commissie tot „ het Defensieweezen zal worden bepaald; „ dat die Vaartuigen mogen worden ge„ commandeerd door twee meest vertrouw-

„ de

„ de Officieren, en ſpeciaal door Capitein XL.
„ SELS en den Luitenant MOLENAAR, en BOEK
„ dat aan dezelve, ten dien einde, eene ——
„ ſpeciaale Commisſie wierd verleend." Dit 1787.
eerſte Lid, in ryp beraad genomen zynde, oordeelde men van de uiterſte bedenklykheid, en niet tot het Collegie behoorende, waarom men bepaalde het volſtrekt van de hand te moeten wyzen.

Het tweede Lid des Voorſtels „dat het „ Collegie ter Admiraliteit aan de Stad „ gelieve toe te ſtaan en te vergunnen het „ Emplooi van de twee Kanonneerbooten, „ *La Levrette* en *La Meſiante*, elk voor„ zien van twee Kanonnades, en acht kor„ te achtponders Kanon, en de daar toe „ vereischte Ammunitie, ten einde daar van „ zodanig Employ te maaken als de Com„ misſie ter Defenſie deezer Stad ten mees„ ten dienste noodig zal oordeelen; en dat zy „ tevens aan den Capitein SELS en den Lui„ tenant MOLENAAR gelieven te permittee„ ren, om, ongeprejudicieerd hunne ver„ bintenisſen aan den dienst van het Ed. „ Mogend Collegie, onder welkers Gebied „ gemelde Officieren reſorteeren, zich te „ laaten emploijeeren tot het Commando „ van gemelde Kanonneerbooten, ter Be„ veiliging der Stad *Amſterdam*, of van de „ Provincie van *Holland*, zo als de gemel„ de Officieren by Particuliere Inſtructie zal „ worden voorgeſchreeven." Dit tweede Lid merkten zy aan als een Verzoek van wegen de Stad der Reſidentie van het Collegie der Admiraliteit, en ter Beveiliginge

XL. BOEK. 1787.

van dezelve: waarom de tegenwoordig zynde Heeren *Hollandſche* Raaden en Ministers (*) oordeelden daar in te moeten bewilligen; in dit geval, afgaande op menigvuldige voorbeelden van Leeningen van Geſchut en Ammunitie aan onderſcheidene Steden, in de Admiraliteit voorhanden; dat ook in den Jaare MDCLXXIII, op verzoek der Burgemeesteren van *Amſterdam*, zonder eenige voorafgaande volmagtiging daar toe van hun Hoog Mog. aan dezelven gegeeven waren, Gewapende Vaartuigen om op 't Y te leggen; dat desgelyks, in het ongelukkig jaar MDCL, ſchoon het Collegie zich niet wilde mengen en onpartydig blyven in de Binnenlandſche oneenigheden, toen plaats hebbende, egter, begreepen was, dat de Magazynen, zodanig in de magt der Stad waren, dat alles met geweld daar uit zou kunnen worden genomen.

Door Capitein Sels was de Admiraliteit, by eenen Brieve, verwittigd, dat hy, by het Defenſieweezen, zich van het bevelvoeren over de Kanonneerbooten verſchoond hadt: waar op Capitein van Pelt in diens plaats getreeden was; en hadt de Zeeraad, met betrekking tot de verzoeken door dien Capitein en door den Luitenant Molenaar gedaan, gemeend eenig-

(*) Die Heeren waren, Beeldsnyder, Hurgronje, van Boetzelaar, Huigens, van Rooyen, en Blydenburg Fiscaal en Secretaris. De Heeren A. P. van Leyden en B. E. Abbema deeden de voorſtellen.

eeniglyk te moeten toeſtaan het abſenteeren en treeden in Stads dienst.

XL. BOEK. 1787.

Hun Hoog Mog. Schryven over de Kanonneerbooten van *Amſterdam*.

Welhaast gaven hun Hoog Mog. te verſtaan, dat zy, op de ingenomene Advyſen der Gecommitteerden uit de Admiraliteits-Collegien, en op verſcheide Berigten der Admiraliteiten, omtrent de gepleegde vyandlykheden der Kanonneerbooten op de *Zuiderzee*, geraadpleegd hebbende, goedge vonden hadden, dat, ten einde daadlyk, en zo veel mogelyk, te ſtuiten en vervolgens voor te komen de ongeregeldheden, door die Vaartuigen gepleegd, daar dezelve alleenlyk door het Collegie ter Admiraliteit te *Amſterdam* waren verleend om gebruikt te worden, tot beveiliging van hunne Werf en de Stad huns verblyfs, en tot geen ander en verder einde, de Zeeraad te gemelder Stede zou aangeſchreeven en gelast worden, om daadlyk, en zonder tydverzuim, die twee Kanonneerbooten van de Heeren uitmaakende het Defenſieweezen van de Stad *Amſterdam*, te rug te verzoeken, en te ſtellen onder Orders van dat Collegie, en dezelve alzo, is het nood, te doen dienen tot beveiliging der Admiraliteits-Bezittingen en die der Stad; en anderzins den Capitein VAN PELT, en den Luitenant MOLENAAR te gelasten, van zich met die Kanonneerbooten daadlyk na *Amſterdam* te vervoegen, en zich onder de Orders van het Admiraliteits-Collegie te ſtellen.

Van het bevel om die Vaartuigen in

De Dagpapieren gewaagden van Orders door den Admiraal Generaal, als mede door

Cc 5 den

XL. BOEK. 1787. den grond te schieten. Frieslands raadslag.

den Raad van Staaten, van wegen de Algemeene Staaten gezonden, om de Vaartuigen, die ter beveiliging van *Holland* op de *Zuiderzee* kruisten, in den grond te booren; doch dit werd ſtellig wederſprooken. — Geen wederſpraak leedt het, dat Staaten van *Friesland* bepaalden by hun Hoog Mog. voor te draagen, de Admiraliteiten te gelasten, eenige welgewapende Schepen in zee te zenden, om de *Amſterdamſche* Kanonneerbooten te vervolgen, en de *Zuiderzee* wederom veilig te maaken. — Staaten van *Gelderland* drongen ook by hun Hoog Mog. aan om, door 's Lands Schepen, „ de *Zui-* „ *derzee* van dergelyke Zeeroovers en Zee- „ rooveryen te zuiveren (*)."

Voorſlag om 's Lands Zeemagt allen tot beſcherming van de buitenlandſche Zeevaard te gebruiken.

De Afgevaardigden van *Rotterdam* deeden, in Hooimaand, ter Vergadering van hun Ed. Groot Mog., het veel behelzend Voorſtel, om de drie *Hollandſche* Admiraliteits Collegien aan te ſchryven, geene Schepen van Oorlog, door den Admiraal Generaal te laaten gebruiken, dan alleen tot beſcherming der buitenlandſche Zeevaard; geene Betaaling meer te doen aan de Zeeofficieren, die hier in anders mogten handelen; en de Goederen der Admiraliteiten, die hier in weigerden toe te ſtemmen, in beſlag te neemen. Men ſtelde dat in handen van het Perſoneel Beſogne. —

Beſluit deswegen genomen.

Het vaardig uitgebragt Verſlag diende ten grond van het Staatsbeſluit van hun Ed. Gr.

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1844. 2153. *Reſol. Gen.* 13 Aug 1787.

Gr. Mog., om de Admiraliteits Collegien in *Holland* te gelasten geen hunner Oorlogschepen, Gewapende Vaartuigen, of iets van hunne Ammunitie, rechtstreeks of zydelings, te laaten gebruiken, dan tot Beveiliging van den Buitenlandschen Vaart en Handel der Ingezetenen, en tot dat einde waar toe dezelve uitgerust zyn en betaald worden; schoon de Admiraal Generaal, of wie het ook mogt zyn, andere Bevelen mogt geeven, op straffe van geene Betaalinge meer te zullen genieten. Wordende de Admiraliteiten van *Amsterdam* en het *Noorderkwartier* gelast, zorg te draagen, dat de Schepen, bestemd om uit te zeilen spoedig aan die bestemming zouden voldoen, en Gecommitteerde Raaden aanbevolen op dit alles een waakend oog te houden (*).

Zeeofficieren op de Helder in hegtenis.

Het was 'er verre af, dat alle Zeeofficieren in de begrippen stonden door de Zeeraaden van *Holland* omhelsd, die betuigden geene zwaarigheid te maaken om te voldoen aan de Aanschryving van hun Ed. Gr. Mog. — Een spreekend geval deedt zich, omtrent gelyktydig op aan de *Texelsche* Reede. Immers Gecommitteerde Raaden van het *Noorderkwartier*, gaaven door eenen Brieve Staaten van *Holland* de weete, dat zy, onderrigt van eenige oproerige beweegingen op de *Helder*, uit hun midden een Commissie, vergezeld van Ruitery, derwaards hadden gezonden. De Commissie werd bekleed door

(*) *Resol. van Holl.* 17 en 18 July 1787.

XL. BOEK. door de Heeren KLOEK, CLAUS en KOEL, benevens den Secretaris BLOK.

1787. By gedaan onderzoek was hun gebleeken, dat de Capitein DEKKER, op 's Landsſchip *Medemblik*, en de Capitein TULLEKEN, op de Kotter *de Salamander* bevel voerende, van hunne Schepen aan den wal gekomen zynde, zich derwyze hadden ſchuldig gemaakt aan oproerige Geſprekken, en Gedraagingen, dat zy, ter handhaaving van de rust, het noodig geoordeeld hadden, deeze Officieren in verzekerde Bewaaring te neemen; en dit ook te doen ten opzigte van den Luitenant VAN BRAAM: dewyl deeze, op eene zeer brutaale wyze, Satisfactie, over het in hegtenis neemen der twee gemelde Heeren gevorderd hadt. —— Zy voegden 'er nevens, dat de Heer DEKKER, door GOBIUS gevraagd, of hy zich, op Order van hun Hoog Mogenden, of den Admiraal Generaal, zou laaten gebruiken, om VAN PELT te verjaagen, of in den grond te booren? *Ja* geantwoord hadt. —— Zy verzogten, wyders, of de Kennisneeming deezer zaake aan Gecommitteerde Raaden zou overgegeeven worden, en, in dat geval, om de toevoeging van een bekwaam Perſoon tot het waarneemen van het Officie-Fiscaal. —— De Commisſie ter verdeediging te *Woerden* van deeze zaak, door Gecommitteerde Raaden in het *Noorderkwartier* onderrigt, betuigden hunne voldoening deswegen, met byvoeging hunner hoope, dat dezelve ten genoegen van alle weldenken-

kenden, en naarstrengheid der wetten, zou worden behandeld (*).

Begeving van twee Schepen en volmagtiging van Gecommitteerde Raaden.

Het groot Besogne bragt met de Admiraliteiten een Verslag op deeze netelige zaak uit, om de Admiraliteiten te *Amsterdam* en in het *Noorderkwartier* aan te schryven, die twee Schepen terstond te laaten uitzeilen onder het bevel van andere Officieren, en de vastgezette door de Ordinaris Justitie te laaten beoordeelen; te weeten door de Regters van de Plaats. Overeenkomstig hier mede werd, zonder herziening, beslooten, en Gecommitteerde Raaden van het *Noorderkwartier* gevolmagtigd, deeze zaak te onderzoeken, en een bekwaam Persoon tot het laaten waarneemen van het Officie Fiscaal aanteftellen (†).

Ingevolge hier van werd, door *Amstels* Zeeraad *de Salamander* onder het gebied gesteld van den Luitenant VAN HAMEL; en het bevel over het Fregat *Medemblik*, door dien van het *Noorderkwartier* aan den Luitenant J. A. B. BLOYS VAN TRESLONG; met last aan beiden om ten spoedigsten in zee te steeken. Hier mede namen zy weg de zwaarigheid door den Admiraal Generaal by de Algemeene Staaten in 't midden gebragt, hoe hy het Fregat *Medemblik*, daar men den Capitein gevangen genomen hadt, zou doen uitloopen, en gaven kennis van deeze hunne verrigting aan zyne Hoogheid; met byvoeging „ dat de Exe„ cutien by hun aan de Aanschryvingen van hun

(*) Verzameling by CHALMOT, V. D. bl. 200.
(†) *Resol. van Holl.* 20 en 21 July 1787.

XL. BOEK. 1787.

„ hun Ed. Gr. Mog. gegeeven genoegzaam „ alle genomen waren, conform de één„ paarige Afspraak by Heeren Gecommit„ teerde Raaden van de Admiraliteits Col„ legien binnen deeze Provincie, in hunne „ Onderhandelingen, nu kortling in *'s Gra„ venhaage* gehouden, zich vleiende, dat „ ook het een en ander de goedkeuring „ van zyne Hoogheid zou wegdraagen (*).

Deeze handelwyze, en de keuze van VITRINGA tot Fiscaal by veelen gewraakt

Zo min deeze te wagten was, zo min kon men zich voorstellen, dat de Handelwyze hier gehouden allen smaakte. 't Geen de Heeren uit Gecommitteerde Raaden na de *Helder* afgevaardigd *oproerige taal* noemden, beweerden anderen, dat de woorden waren van lieden van Eer, gereed om de Bevelen van hun Hoog Mog. en den Admiraal Generaal te gehoorzaamen en bereidvaardig om de *Zuiderzee* van Gewapende Vaartuigen, die dezelven onveilig maakten, te zuiveren; dat de schuld des Luitenants VAN BRAAM, enkel bestondt in het met vry wat ernst te rug vorderen zyns gevangen Capiteins. —— De zodanigen oordeelden desgelyks, dat het Onderzoek dier zaake aan Gecommitteerde Raaden van het *Noorderkwartier* opgedraagen, uit haaren aart, nergens dan by de Admiraliteit kon behooren. —— Wanneer deeze Heeren, volgens de hun gegeevene magt den Heer Mr. H. H. VITRINGA tot Fiscaal benoemden ontging het der berispende aanmer-

(*) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 1854. 1860. en 4175.

XL. BOEK. —— 1787.

merking niet, dat deeze Post werd opgedraagen aan een Heer, die te *Elburg* Secretaris geweest van daar gevlugt, ingedaagd, en in een ſtaat van beſchuldiging was.

Regtshandelingen. VAN BRAAM onder handtasting ontſlaagen.

Alle deeze aanmerkingen baarden geene verandering in de zaak. Op Verklaaring des Advocaat Fiscaals werdt de Luitenant VAN BRAAM ontſlaagen by handtasting, en onder belofte van zich niet van 't *Hollandsch* Grondgebied te zullen verwyderen. Terwyl den Heer VITRINGA volmagt verleend werd om de Capiteins TULLEKEN en DEKKER in beſlootene Hegtenis te doen brengen. —— Eene Commisſie uit Gecommitteerde Raaden van het Noorderkwartier, van twee Leden, met den Advocaat Fiscaal VITRINGA, vervoegden zich na de *Helder*, om een aantal getuigen, met opzigt tot de zaak der Zeeofficieren, te hooren. Te welker gelegenheid zy eene aanmerkelyke hoeveelheid Oranje Lind aan de *Helder* deeden ophaalen, met zulk Lind opgepronkt hadt zich de Capitein TULLEKEN aldaar vertoond. Vervolgens werden eenige Getuigen van daar na *Hoorn* opontboden, om tegen de Zeeofficieren gehoord, om met hun vergeleeken te worden.

DEKKER in een gewoon Proces ontvangen. Crimineele eisch tegen TULLEKEN.

Capitein DEKKER werd, by mangel van eene volledige bekentenis, in een gewoon Regtsgeding ontvangen, en uit zyne Gevangenis, onder handtasting ontſlagen; mits blyvende in de Stad *Hoorn* of *Medemblik*. Tegen zyn Lotgenoot TULLEKEN werd te *Hoorn*, met opene deuren, door den Heer VI-

XL. BOEK. —— 1787.

Vitringa, wegens verscheide oproerige daaden, gesprekken, en overtreedingen van 's Lands Plakaaten, deezen crimineelen eisch gedaan „ dat hy vervallen zou worden verklaard van alle zyne Militaire posten. — „ Onbekwaam om het Land in die hoedanigheid immer weder te kunnen dienen. — „ Voor vyf jaaren, ten zynen kosten, op „ eene verzekerde plaats binnen deeze Provincie te worden opgesloten, — en naa „ het verloop van dien tyd, voor tien jaaren, gebannen uit *Holland* en *Westfriesland*, en voorts verweezen in de kosten „ en misen der Justitie." — Een dergelyken eisch, met verwyzing in de kosten des Regtsgedings, werd vervolgens gedaan tegen den Capitein Dekker, en de Luitenant van Braam in persoon gedagvaard, op Artykelen gehoord (*).

Schikkingen in het Noorderkwartier op de beveiliging der *Zuiderzee*.

De Commissie ter Verdeediging van *Holland* en de Stad *Utrecht*, van alle zyden, gerugten gehoord hebbende, van een voorgenomen Inval uit *Gelderland* in *Noordholland*,

(*) Dit laatste geschiedde naby het Tydstip der Omwendinge, en 't zelve daar zynde, werden Gecommitteerde Raaden, van wegen de Staaten aangeschreeven, om zonder den minsten uitstel, den Capitein Dekker en den Luitenant van Braam van alle Procedures en Vervolgingen te ontheffen, het Vonnis over dezelve en Tulleken gestreeken te roijeeren, en hun in volkomene vryheid, kost en schadeloos te stellen: dat zy ook den benoemden Fiscaal terstond zouden hebben af te zetten en te doen wederkeeren na die plaats, van waar zy denzelven, hadden doen komen. *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 4177. 4180. 4846. 4850.

land, en dat zich veele Inwoonders des bevreesd maakten, gaf Gecommitteerde Raaden van dat Kwartier in overweeging, of zy geen middelen zouden weeten uit te denken, om zich op de eene of andere wyze Vaartuigen aan te fchaffen, om die oogmerken, indien dezelve beftaan mogten, tegen te gaan. Dus opgewekt verzogten zy Gecommitteerde Raaden om één Fregat en Advysjacht. Dit werd afgeflaagen, uit hoofde van het Befluit der *Hollandfche* Zeeraaden om zich te gedraagen aan de aanfchryving der Staaten van *Holland* om alleen de Schepen en Vaartuigen te gebruiken tot befcherming van den Zeehandel en Scheepvaard na buiten (*). Waarop zy te raade werden om met de Commisfie van het Defenfieweezen te *Amfterdam* over het koopen of huuren van eenige Schepen te handelen, en voorts met deeze als mede met de Commisfie te *Woerden* en met de Commisfie van het Defenfieweezen in *Overysfel*, vereenigd te werk te gaan over de Wapening te water, voor de *Zuiderzee* gefchikt. Hier toe werden, van wegen Gecommitteerde Raaden van het Noorderkwartier, de Heer CLAUS, wegens *Monnikendam* te dier Vergaderinge Zitting hebbende, met de Secretaris BLOK benoemd, en de Capitein VAN BRAAM voor dit *Noordhollandsch* gedeelte tot Bevelhebber aangefteld, onder wien twee Fregatten, één Tjalk en twee kleine Smakken, zouden worden uitgerust, gelyk met de daad gefchiedde. —

XL. BOEK. 1787.

(*) Zie hier boven, bl. 410.

XL. BOEK. — 1787.

de. —— Terwyl Gecommitteerde Raaden een aantal Snaphaanen, volgens schriftlyken last, van de Commissie te *Woerden*, aan de Defensie te *Amsterdam* op verzoek der Defensie in *Overyssel* Metaalen en Yzeren Stukken Geschuts leenden, en niet agterlyk waren, om uit het Arsenaal, op aanvraage, Verdeedigmiddelen te verschaffen (*).

Goedgekeurd Raadslag der Afgevaardigde tot de zaaken van de zee, in deeze omstandigheden.

De Voorslag van de Commissie ter Verdeediging te *Woerden* aan hun Ed. Groot Mog. om Commissie te geeven aan de Bevelhebbers VAN PELT, BRAAK, SELS, en anderen, als mede om aan gemelde drie Heeren een Lyfpensioen toe te leggen, droeg der Staaten goedkeuring weg (†).

Aan dit alles moeten wy nog toevoegen een Raadslag van de Afgevaardigden hunner Hoog Mogenden tot de zaaken van de Zee, naa ingenomene Bedenkingen der Gecommitteerden uit de Collegien ter Admiraliteit, die door een Besluit der Algemeene Staaten van den derden van Oogstmaand, gelast waren een Plan aan de hand te geeven, om de *Zuiderzee* en Binnenlandsche Stroomen tegen alle vexatien te beveiligen. — Deeze bewyzen voor de klagten, wegens de Uitleggers op de Rivieren en de Kanonneerbooten op de *Zuiderzee*, in overweeging genomen hebbende, oordeelden dezelve niet voeldoende om genoegzaame gron-

(*) Alle deeze en meerdere byzonderheden blyken uit de *Bylaagen* op de *Resol. van Holl.* 15 Febr. 1788. Men vindt dezelve in *Verzameling van* CHALMOT, V. Deel, bl. 52—80.

(†) *N. Nederl. Jaarb.* 1787. bl. 4540.

gronden op te leeveren tot betoog van de noodzaaklykheid van al dat geene, waar toe ze worden bygebragt.

Maar dat eens de volle blykbaarheid daar van gesteld zynde het wel onbetwistbaar zeker zyn zou, dat het op zich zelven, en in 't afgetrokkene beschouwd, zeer *Extraordinair*, en zelfs te eenemaal *Inconstitutioneel* zou moeten gerekend worden, dat door deeze of geene Provincie, gelyk, in het tegenwoordige geval, van wegen de Provincie van *Holland* en *Westfriesland* Gewapende Vaartuigen op de *Zuiderzee* of elders zouden worden gelegd, ten einde alle voorbygaande Vaartuigen zouden worden onderzogt, vooral indien men by dat onderzoek niet zeer betaamelyk te werk ging: en dat zulks, derhalven, genoegzaamen grond zou opleeveren om daar tegen de ernstigste Vertoogen te doen, en kragtdaadige maatregelen te neemen. — Dat van gelyken, uit het zelfde gezigtpunt zou moeten worden beschouwd, het gebruiken der Kanonneerbooten, door of van wegen de Provincie van *Holland* en *Westfriesland*, en vooral de weigering van dezelve, die buiten allen twyffel Generaliteits goederen waren, by een Staatsbesluit van dat Gewest.

Doch kon dit een en ander, huns oordeels, niet wel op zich zelven, en in 't afgetrokkene, beschouwd worden: wel degelyk moest men daar en tegen opmerken „ dat men," om hunne eigene woorden te gebruiken, „ niet kon ontveinzen, dat

XL. BOEK. —— 1787.

„ de Provincie *Gelderland* geene zwarigheid hadt gemaakt zich van 's gelyken van verscheide Generaliteits Goederen uit de Generaliteits Magazynen, als Kanon, Ammunitie van Oorlog, meester te maaken, en zich daar van afzonderlyk te bedienen. —— Dat hetzelfde geschied was, en nog geschiedde door de Heeren Staaten van *Utrecht* te *Amersfoort* vergaderende, die zelfs misschien wel haast van een groot gedeelte van de Armée van den Staat zouden disponeeren, met al het' geen daar toe behoort, en zelf van den Heer Capitein Generaal van de Unie. —— Dat de Provincie van *Zeeland* mede geene zwaarigheid maakte om de Schepen, Goederen en Officieren van de Admiraliteit in *Zeeland*, te gebruiken tot executie van Provinciaale Orders en Resolutien.

„ Dat alle deeze Handelwyzen, wanneer men dezelve, met behoorlyke onpartydigheid, gade sloeg, even *Extraordinair* en *Inconstitutioneel* waren, als die Demarches, waar over anderzins, niet zonder reden, ten opzigte van de Heeren Staaten van *Holland* en *Westfriesland* wordt geklaagd, en dat, derhalven, de billykheid zou vorderen, dat, als men het eene wilde beletten, ook het andere, op dezelfde wyze, zou moeten worden te keer gegaan, en ten dien reguarde mede alle redenen van klaagen van den anderen kant worden weggenomen."

Om hier toe te komen was hun Raadslag,

ſlag, dat de zaaken, van alle kanten, zouden behooren te worden gebragt op den voet, waar op zy waren vóór de tegenwoordig plaats hebbende omſtandigheden, welke in de daad niet anders konden aangemerkt worden dan als een *Staat van Oorlog* van den eenen Bondgenoot tegen den ander, welke de Republiek, reeds op den oever van haaren ondergang hadt gebragt, en die, door eene *gedeeltelyke* Voorziening met geene mogelykheid kon worden weggenomen.

Naa eene vry breede opgave van 't geen Staaten van *Gelderland*, *Zeeland* en die van *Utrecht*, te *Amersfoort* vergaderd, ten deezen einde behoorden te doen, en waar toe als dan die van *Holland* moesten verzogt en aangemaand worden, waren zy van gevoelen „ dat dit geſchied zynde alle Vexes, „ alle Ongeregeldheden, en Inconſtitutioneele Handelingen, van den eenen kant „ zo wel als den anderen, zouden ophouden, en den *Staat van Oorlog*, zo vreemd „ en onbeſtaanbaar onder Bondgenooten, „ worden weggenomen: en dat daar uit „ zelf zou gebooren worden zodanig een „ Staat en Orde van zaaken, waar uit men „ gelegenheid zou kunnen neemen tot het „ daar ſtellen van Negotiatien en Mediatien, met naame tusſchen de Staatsleden van de Provincie 's Lands van *Utrecht*, „ die alleen geſchikt en in ſtaat konden „ zyn om 's Lands Ondergang te voorkomen, en den Staat der *Vereenigde Nederlanden* te bewaaren by den Band der Unie,

 die

XL. BOEK. 1787.

„ die dezelve nu meer dan twee honderd „ jaaren hadt by een gehouden; doch die „ thans op het punt ſtondt om van de eene „ zyde zo wel als de andere, zonder de „ tusſchenkomst der voorgeſlaagene Maat- „ regelen, onherſtelbaar te worden ver- „ woest (*)."

Alle de Gewesten naamen deezen Raadſlag over. Hoe weinig agt men 'er op ſloeg, zal het vervolg onzer Geſchiedenisſe uitwyzen. Terwyl wy, ter verademinge, dit Boek afbreeken, om, in een volgend, de beſchryving van den Staat van Oorlog tusſchen de Bondgenooten, voort te zetten.

(*) *Reſol. Gen.* 3 Aug. en 24 Aug. 1787.

BLAD-

BLADWYZER

DER

VOORNAAMSTE ZAAKEN.

ning

Corps

I.

J.

K.

de

T.

U.

BERICHT VOOR DEN BINDER.

De Plaaten moeten tegen over de volgende Bladzyden ingevoegd worden.

HDI
HW 2AJS D

